UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 04 20 11 005 0

کتابخانه آراکل
باب عالی جاده‌سنده
نومرو ٤٦

DR
414
R5
v.1

Rif'at, Aḥmed
Luġāt-i tarīḫīye va
cuġrāfīye

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

کتابجی آرا کل
باب عالی جاده‌سنده
نومرو ٤٦

Kif'at, Ahmed

لغات تاریخیه و جغرافیه

Lugat-i tarihiye ve cugrafiye

وقوعات مشهوره و غریبه‌نك کیفیات مهمه‌سنی و بر صورتله کسب اشتهار ایدن ذوات واقوام و بلدانك احوال تاریخیه‌سنی ومؤلفات ومخترعات ایله آثار سائره‌نك اصحاب و مواقع و ازمانی جامعدر

حروف هجا ترتیبی اوزره

جلد

١

اشبو برنجی جلد ا حرفنه مخصوصدر

مرتب و صاحب امتیازی دیوان محاسبات اعضاسندن
احمد رفعت افندی

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله

استانبول

باب عالی جوارنده ابوالسعود جاده‌سنده ٧٢ نومرولی
(محمود) بکك مطبعه‌سنده طبع اولندی

١٢٩٩

APR 7 1965
UNIVERSITY OF TORONTO
973594
DR
414
R5
V.1

مقدمه

بديع الدهور والاكوان تقدست ذاته عن الشبيه و النقصان حضرتلرينه حمد بي‌پايان وعلت غائيهٔ خلقت جهان اولان نبي آخر الزمان حضرتلرينه صلاة فراوان تقديمندن ونحبهٔ امالي ترقئ معارفه مصروف اولان پادشاهمز غازي سلطان (عبد الحميد) خان ثاني افندمز حضرتلرينك توافر عمر واقبال وتزايد شوكت‌واجلال تاجداريلري‌ادعيهٔ مفروضه‌سني ادا ووتيمندن‌صكره اشبو (لغات تاريخيه وجغرافيه‌ي) مع‌العجزترتيبه باشلايوب اشبو بيك ايكيوز طقسان طقوز سنهٔ هجريه‌سي اوآخرنده اكماله موفق اولدم بونده زمان آدم عليه السلامدن شمدي‌يه قدر جريان ايدن وقوعات‌مشهوره وغريبه‌نك كيفيات مهمه‌سي وبرر صورتله كسب اشتهار ايدن ذوات واقوام وبلدانك احوال تاريخيه‌سي وبعض آثارك اصحاب ومواقع وازماني حروف هجا ترتيبي اوزره مندرج اولديغندن مراجعت بيوره‌جق ذوات كرامك ممنون اولەجقلريني وتصادف ايده‌جكلري خطا ونقصانمزي تصحيح واكماله همت بيوره‌جقلريني اميد ايددم.

(اخطار)

اشبو لغات تاريخيه وجغرافيه هركلمه‌نك ابتداسكي حروف اربعه‌سي اوزرينه ترتيب اولنوب ماعداسيله ايكي كلمه اره‌سنده اولان الف لامل ترتيبه ادخال اولنمامشدر وابتداي خلقت آدم عليه‌السلامدن ميلادعيسي عليه‌السلامه دكين كچن مدت وقوعاتيچون تاريخ خلقت وميلاددن هجرت نبويه عليه اكمل التحيه‌يه دكين كچن مدت وقوعاتيچون تاريخ ميلاد و اندن صكره‌سيچون هم تاريخ ميلاد و هم تاريخ هجرت كوسترلمش و تاريخ خلقته (خ) وتاريخ ميلاده (م) وتاريخ هجرته (ه) اشارتلري ترقيم اولنمشدر.

ومنه الهداية والتوفيق

بسم الله الرحمن الرحيم

حرف الف

﴿ ائمه ﴾ — دين مبينى اقامه ايله خليفهٔ رسول الله و امام المسلمين عنوانله نائل اولان جناب (ابوبكر الصديق) و (عمر الفاروق) و (عثمان ذى النورين) و (على المرتضى) رضوان الله تعالى عليهم اجمعين حضراتنه چار يار كزين و خلفاء راشدين ديدكارى كبى ائمهٔ اربعه دخى ديرلر.

امامتى جناب على المرتضى و اولاد كرامنه منحصر طوتانلردن (اثنى عشريه) دنيلان فرقه اصحابى (امام على) و مخدوم عاليلرى (حسن و حسين) و (زين العابدين على بن حسين) و (محمد الباقر بن زين العابدين) و (جعفر الصادق بن محمد الباقر) و (موسى الكاظم بن جعفر الصادق) و (على الرضا بن موسى الكاظم) و (محمد الجواد بن على الرضا) و (على الهادى بن محمد الجواد) و حسن العسكرى بن على الهادى) و (محمد المهدى بن حسن العسكرى) رضوان الله عليهم اجمعين حضراتنه (ائمهٔ اثنى عشر) ديوب بونلردن ايلروسنه كتمزلر. و (اسماعيليه) دنيلان فرقه اصحابى جعفر الصادق حضرتلرينه قدر اثنى عشريه ايله برابر كيدوب اندن صكره امام موسى الكاظم حضرتلرينك يرينه بيوك برادرى (اسماعيل) واندن صكره (محمد المكتوم بن اسماعيل) واندن صكره (جعفر المصدق بن محمد المكتوم) واندن صكره (محمد الحبيب بن جعفر المصدق) و اندن صكره (عبيد الله المهدى بن

محمد الحبیب) حضراتنی امام طانورلر. و (رزامیه) فرقه‌سی دخی امامت جناب علی المرتضادن اوغلی (محمد الحنفیه) یه واندن اوغلی (ابی هاشم) ه واندن وصیت ایله (علی بن عبدالله بن عباس) ه واندن (محمد بن علی) یه واندن ینه وصیت ایله اوغلی (ابراهیم) ه انتقال ایتدی دیرلر. اشبو ابراهیم خلفای عباسیه‌تك برنجیسی اولان (سفاح) ك قرنداشیدر ابامسلم خراسانی خلقی ابتدا بوکا بیعت ایتدیرمشیدی.

اعتقاد کله‌سنده اسماعیلیه ورزامیه فرقه‌لرینه وسائرلرینك اسملرینه دخی مراجعت بیوریله.

مجتهد فی الدین اولان امام (ابوحنیفه) و(محمدالشافعی) و(مالك بن انس) و (احمد بن حنبل) حضراتنه دخی (ائمهٔ اربعه) دیرلر.

§

﴿ آئوزرت ﴾ — لاژیت حکمدارلرندن یعنی ملوك بطالسهٔ مصریه‌دن برذاتك اسمیدر بونك کندو قزیله ازدواجندن حاصل اولان اوغلی (فیلوپاتور) (٥٣٧٢ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیوز یکرمی ایکی سنه مقدمنده باباسنی بغیرحق اعدام ایدرك تختهٔ اوتوردقدن صکره سلطنتنی تأمین ایچون والده‌سنی وتزوج ایتدیکی قزقرنداشنی دخی اعدام وزیر حمایه‌سنده یشایان یهودیلری فوق الغایه ازعاج ایلدیکندن ظالم وغدار نامنی الدی وعاقبت کندوسیده ایتدیکنی بولدی.

§

﴿ آئول ﴾ — اسکی یونانیلرك روزکارآلهی اعتقاد ایتدکلری شخص موهومك اسمیدر. جماهیر یونانیه‌دن (ایتاکی) حکمداری (اولیس) بونك بر بیوك خشونتینی قزانوب تروا محاربه‌سندن عودت ایدرکن هدیه اوله‌رق بر قاچ طلوم روزکارینی آلدیغی و دکزه آچلدقدن صکره سفینه‌ده بولنانلر بیلیه‌رك طلوملری آچدقلری کبی برفورتنه چیقوب اولیسك سفینه‌سندن ماعداسنی غرق ایتدیکی خرافات یونانیه‌دندر.

§

﴿ آئیون ﴾ — سیروز نهرینك بحره منصب اولدیغی محل جوارنده

اسکی برشهرك اسمیدر میلاددن مقدم آتنه لولرله محاربه ایدن برعجم قوماندانك بوشهرده مغلوب اولوب دشمنه تسلیم اولمامق ایچون اولاد وعیال ومال ومنالیله کندوسنی آتشده احراق واعحا ونامنی عالمده ابقا ایلدیکی تواریخده مقیددر.

§

﴿ آب ﴾ — لسان عبرانی و سریانیده ماه اغستوسدر لکن عبرانیلر وسریانیلر ابتدای سنه یی (تسری) یعنی تشرین اول اعتبار ایتدکلرندن انلره کوره اغستوس یاخود (آب قریه) اون برنجی وتاریخ شمسیٔ فرنکی حسابنجه ابتدای سنه کانون ثانی اولدیغندن سکزنجی وتاریخ رومی حسابنجه یعنی اسکی رومالیلرجه مارتدن اعتباراً التنجی آی صایلور. (اغستوس) کلمه سنه دخی نظر بوریله.

نصاری اقانیم ثلثه دن اقنوم اوله (آب) دیرلر مرادلری پدر معناسنه اولان ابدر وهمزه نك مدی لغت سریانی یه اتباعاً سائر پدرلردن تمییز ایچوندر.

(آب حیاة) بعض اقواله کوره حضر والیاس علیهما السلام ظلماتنده ایچوب الی یوم القیام برحیات اولدقلری صودر واصطلاحات صوفیه ده حضر بسط قلبدن کنایه اولدیغی کبی آب حیاة دخی علم لدن معناسنه برمثالدر (آب حیوان) و (آب حضر) دخی دینور وبعضاً عشق آلهیدن دخی کنایه اولور.

ابن بطوطة قولنجه چینده (سیر) نامیله معروف اولان بر نهره (آب حیاة) دخی دیرلر ایمش و بونهرك منبعی خان بالق شهری جوارنده کی میمون طاغلری و بحره منصب اولدیغی محل زیتون قصبه سی ایمش.

(آب زلال) ایرانده شستر قصبه سی جوارنده بر نهردر و صویی غایت خفیف ولطیف وصغوق اولدیغیچون بونامی المشدر یونانیلر بونهره مقدما (اولیوس) دیرلر ایدی.

(آب روان) یاخود چشمهٔ روان طبرستانده برطاغدن نبعان ایدن صودر بعض ایرانیلرك اعتقادینه کوره برآدم بوصویك منبعنه سسلنور ایسه درحال کسیلور واوآدم اورادن کتمدیکه آقاز ایمش.

(آب خورشید) اسکی شمس پرست علماسی لسانجه حیاة دیمکدر زیرا بونلر تجلی روحی فیض شمسدن عبارت زعم ایدرلر ایدی.

§

﴿ آباء ﴾ — حکما عناصره امهات دیدکلری کبی افلاك وانجمه دخی (آباء) دیرلر وبو تسمیه ایله علویات وسفلیاتك علیت ومعلولیت طریقیله یکدیکرینه ارتباطی مسئله‌سنه قوت ویرمك استرلر و اقعا متکلمین دخی اشبو ارتباطی انکار ایتمزلر لکن تعلیله‌ده قائل اولمزلر.

سیارات سبعه‌یی ارباب و مدبرات عالم اعتقاد ایدن یاخود مدبرات عالم دیدکلری روحانیلرك واسطهٔ تدبیر وتأثیری ظن ایلیان ارباب عزایم وخواص دخی سیارات مذکوره‌یه (آباء) وعناصره امهات دیرلر.

نصاری حواریونه یتشمش اولان ودین (عیسی) علیه السلامی مباحثه ومکاتبه ایله نشر ایدن رسوللره وایکنجی عصر میلادیدن اون اوچنجی عصر میلادی‌یه قدر کلیسانك رأیی اوزره عامل وخادم اولان بیوك پاپاسلره (آباء) تعبیر ایدرلر.

§

﴿ آباد ﴾ — خرابك ضدی معمور معناسنه در انك ایچون هندستانك بعض شهرلرینه (الله آباد) (احمدآباد) (جلال آباد) تسمیه اولندی مکهٔ مکرمه‌یه دخی (آباد) دیانلر واردر.

درسعادتده‌کی کاغدخانه مسیره‌سنه سعد آباد تسمیه‌سی صحیح دکادر صحیحی (سعید آباد) در زیرا کاغدخانه‌یی وچاغلیانلری صدر اسبق سعید پاشا (۱۷٤۰ م و ۱۱۵۳ ه) تاریخنده‌فرانسه‌ده کوردیکی (ورسای) چاغلیانلرینه تقلیداً یاپدیرمش وانك نامنه نسبتله شهرت بولمش ایدی.

§

﴿ آبار ﴾ — آوار کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ آبازه ﴾ — یاخود (آبازیا) قافقاسیه‌نك جهت جنوبیسنده و قره دکز ایله قوبان نهری آره‌سنده مسکون بر قبیله‌نك یاخود او قبیله‌نك ساکن

اولدیغی اراضینك اسمیدر. بونلرك بطون چراکسه‌دن معدود اولدقلرنده شبهه یوغیسه‌ده لسان وعادات واخلاقلری بشقه درابازه‌لر اراضئ مذکوره‌نك جنوب وشمال جهتلرنده بیوك وکوچك نامله یاه ایکی‌یه تقسیم اولنورلر باشلیجه شهرلری (صخوم) و (جامچیرا) و (کاکره) و (پیچوندا) در ونفوس ذکور موجوده‌لری بعدالهجرة قرق اللی بیك رادەسنده‌در.

بونلر دردنجی‌عصر میلادیه‌اول حوالی‌خلقیله برابرروما دولتی حمایه‌سندن قورتیلوب (۱۸۲۹ م و ۱۲٤٥ ه) تاریخنه قدر کاه کندو حاللرنده وکاه کرجستان ودولت عثمانیه وایرانیه حمایه‌لرنده یشادیلر ایسه‌ده هیچ بروقت روسیه‌نك مداخلات و تهدیداتندن قورتیله مدیلر و بر چوغی (۱۲۸٤ م و ۱۲۹٤ ه) تاریخلرنده ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایدوب قالانلری روسیه حمایه‌سنی قبوله مجبور اولدیلر.

روسیه‌لیلر ابازه ممالکنه (ابخازیا) دیرلر ویونانیلر (آخای) تعبیر ایدرلر.

§

﴿ آبازه محمد پاشا ﴾ — وزرای دولت علیه‌دن مشهور بر ذاتدر. بو ذات ارضروم والیسی ایکن درسعادتده یکیچریلرك سلطان (عثمان خان) حضرتلرینی شهید ایتدکلرینی خبرآلدیغی کبی اوراده بولنان یکیچریلری کاملاقتل وقلعه‌طوپجیلرینی طرد ایدوب شهید مشارالیهك قاننی دعوا ایچون استانبوله کیده‌جکنی اعلان ایلدی وباشنه طوپلادیغی عساکر کثیره ایله انقره‌یه طوغری یوریدی ودرسعادتدن اخذ وازاله‌سنه مأموراً اعزام اولنان جغاله زاده محمود پاشادخی برچوق یکیچری واناطولی‌عسکریله انقره‌ده‌قارشولیوب درسعادته هجومنی منع ایلدیسه‌ده اخذ وازاله‌سنه موفق اولهمدی وایکی سنه‌صکره یعنی (۱٦۲۲ م و ۱۰۳۲ ه) تاریخنده قیصریه‌ده قصوری عفو اولنوب بو صورتله جمعیتی طاغیدلدی.

(آبازه حسن پاشا) دیاربکر والیسی ایکن مغایر عبودیت حال وحرکتده بولندیغندن (۱٦٤۹ م و ۱۰۵۹ ه) تاریخنده اوزرینه عسکر کوندریلوب اخذ واعدام اولنمشدر. بوذات مقدما ترکمان ویوده‌سی ایکن دخی برقاچ کره دولت علیه‌یه عصیان ایتمشیدی.

§

﴿ اباضیه ﴾ — خوارجدن بر فرقهٔ باطله اصحابنك اسمیدر. رئیسلری طرابلس غرب بر بریلرندن (عبداه بن اباض المری) ایدی بونلر (١٠٣ ه) تاریخنده افریقیه ولایتنه هجوم وخلیفه منصور طرفندن والی بولنان ذاتی مغلوب وپریشان ایتدکدن صکره جمعیتلری بیوبوب اوچ شعبه یه منقسم اولدیلر بوشعبه لردن یالکز (ابوحاتم) اداره سنده اولان برشعبه ده سکسان بیك سواری وار ایدی (ابوعاد) و (ابوقره) شعبه لری دخی بشقه. اعتقاد کلمه سنده ٤٧ فرقه یه نظر بیوریله.

§

﴿ ابامسلم ﴾ — اسمی (عبد الرحمن) مولدی (خراسان) تاریخ وفاتی (٧٥٤ م و ١٣٧ ه) — دولت امویه یی محو ودولت عباسیه یی تشکیله سبب اولان ذاتدر بوذات احادناسدن ایکن (مرو) شهرنده ساکن اولادعباسدن امام ابراهیمك نقباسنه انتساب ایدرك انلر طرفندن قرا وقصباتی طولاشوب اهالی یی امام مومی الیهه بیعت ایچون تشویقه مأمور اولدی وایفای مأموریت ایتمکده ایکن ملوك امویه دن مروان الحماری کیفیتی خبر آلوب مأمور مخصوص ارسالیله امام مومی الیهی اعدام ایتدیردیسه ده ابامسلمی ایشندن آلیقویه مدی وابامسلم درحال دعوتی متوفای مومی الیهك حیره ده مختفی بولنان برادری (ابو العباس سفاح) نامنه چویروب وطوپلادیغی عساکر کایه ایله خراسانی اوروب مروان الحماری طرفندن اوتوران والی یی قاچیردی واول اثناده (سفاح) دخی حیره دن انباره کلوب هرکس بیعت ایتدی وابامسلمك اردوسی (زاب) نهری جوارنده شام عسکرینی بوزدی ومروان الحماری شام شریفه واوراده دخی طوره میوب دها کیرولره فرار ایلدیکندن (سفاح) (٧٤٩ م و ١٣٢ ه) تاریخنده سلطنتنی اعلان ایلدی.

ابا مسلم بوخدمتنه مکافات اولمق اوزره خراسان والیلکنی احراز ایلمشده ده بش سنه دن زیاده معمر اولمامش وعاقبت خلیفه منصورك سیف غدریله اعدام اولنوب غوغای جهاندن قورتلمشدر. (ابو العباس و مروان) کلمه لرینه دخی مراجعت بیوریله.

§

﴿ آپامینونداس ﴾ — یونانستانده (تب) یاخود (تیوه) جمهوری

قدما وارکاننن بر مشهور جنرالدر. بولندیغی محاربه‌لرده هیچ مغلوبیت کورمیان اشبو قهرمان (٣٤٧٢ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیبك یوز یکرمی ایکی سنه مقدمنده اسپارت جمهوریله ایتدیکی محاربه‌ده بر آغر یاره آلدیغندن قوماندایی بر اغوب سودیکی ضابطانی جادرینه جلب ومظفریت کندو طرفلرنده واقع اولدیغنی بالتحقیق اظهار ممنونیت ایتدکدنصکره قارشوسنده آصیلی اولان قالقان وقلیجنه اشارت ایدرك (بن شمدی‌یه قدر شوسلاحلرم سایه‌سنده اصلامغلوب اولمقسزین کیده‌یورم بوکون بنم آخر عمرم ظن اولنمسون زیرا شرف واقبالم بوکون احتمال تغیردن قورتیله‌جق یعنی نامم قهرمانلقله قاله‌جقدر اشته سزه تیوه‌یی مظفر واسپارتی مقهور ومدمر براغیورم بونلر بنم نام وشجاعتمی ابداً اونوتدیرمزلر) دیوب واولادی اولمدیغنه تأسفله بر آه چکوب آخرته کتدی.

بو قهرمان همان بالجمله فضائلی جامع ووطن و ملتنه فوق الغایه محب اولدیغی وهر کسك خشنودیتنی قزاندیغی حالده ینه غرض ونفسانیتدن قورتیله‌مامش ومقدما وقوعبولان بر محاربه‌یی نیچون درت آی قدر اوزاتدك دیو اعدامنه حکم اولنمش وکوجله یقایی قورتاره‌بیلمش ایدی.

§

﴿آبان بن سعید بن العاص﴾ رضی الله تعالی عنه — شجعان اصحاب کرامدندر (٦٣٤ م و ١٣ ه) تاریخنده شام فتحنده نیجه قهرمانلقلر اجرا ایتدکدنصکره بر مسموم اوق اصابتیله یاره‌لندیغندن قرنداشلری اردوکاهه کتوروب باشندن عمامه‌سنی چیقارمق استدکلرنده آنی چیقارمین زیرا روحك دخی برابر چیقمسی مقرردر دیدی ودکاه‌یوب چیقاردقلری کبی کوزلرینی سمایه دیکه‌رك وپرمغیله شهادت کتوره‌رك و (هذا ما وعد الرحمن وصدق المرسلون) ایت کریمه‌سنی تلاوت ایلیه‌رك تسلیم روح ایلدی وزوجه‌سی مشارالیهك بو صورتله شهادتنی خبر آلدیغی کبی ذاتاً پك مشهوره کمانکش اولدیغندن میدان محاربه‌یه چیقوب خیلی اعدا تلفیله اخذ ثاره موفق اولدی.

§

﴿آبان بن عثمان﴾ بن عفان الاموی — مدینه منوره فقهاسندندر

ملوكامويه‌دن (عبد الملك) بن مروان بونى (٦٩٥ م و ٧٦ ه) تاريخنده مدينهٔ منوره واليسى تعيين ايتمش واون سنه صكره عزل اولمش ايدى .

§

﴿ آبان بن عبدالحميد ﴾ — مشاهير شعراى عربدندر ومبدأ خلق وامر دنيا حقنده بر كوزل قصيده‌سى وعلم منطقدن (ذات الحلل) نامنده بر منظومه‌سى وبر امكه حقنده برچوق مدحيه‌سى واردر و(كليله ودمنه) كتابنى منظوماً شو صورتده تحرير ايلشدر .

(هذا كتاب ادب ومحنه)
(وهوالذى يدى كليله ودمنه)
(فيه احتيالات وفيه رشد)
(وهو كتاب وضعته الهند) الى نهايه

§

﴿ ابجد ﴾ — مبتديلره حروف هجايى تعليمدن صكره تركيباتى اوكرتمك ايچون وضع اولنمش سكز عدد كلمه‌در . بعضيلرى بونلرى فنيكه ليلرك ياخود عبرانيلرك حروفى ظن ايتديلر وبعضيلرى ابجده اخذ ايتدى وهوزه ركوب ايتدى وحطى يه طوردى وكلمن سويلدى وسعفصه چابك اوكرندى وقرشته عالم اولدى وثخذه حافظ اولدى وضظغه كامل اولدى معناسنى ويردىلر وبعضيلرى دخى (ابجد) ابو جادك غلطيدر وابو جاد (شعيب) عليه السلامك امتى اولان اصحاب (ايكه) رؤساسندن برى وهوز وسعفص وقرشت رفقاسى وكلمن جله‌سنك رئيسى ايدى حتى يوم ظله‌ده امت مرقومه هلاك اولديغى زمان مرقوم كلمن دخى هلاك اولديغندن قزى

كلمن قد هد ركنى سيد القوم اتا هم
هلكه وسط المحله الحتف ناراً وسط ظله

جعلت ناراً عليهم
دار هم كالمضمحله

مرثیه‌سنی سویلدی دیدیلر . ووفق مراقلیلری دخی یکرمی سکز حرفدن عبارت اولان اشبو ابجد حروفنی عجیب برصورتده ترکیب واستعمال ایدرلر شویله که حروف مذکوره‌یی دردر دردر (ابجد) (هوزح) (طیکل) (منسع) (فصقر) (شتثخ) (ذضظغ) برلشدیروب وهر برینی بر کوکبه یعنی ابجد حرفلرینی زحله وهوزج حرفلرینی مشتری‌یه و طیکل حرفلرینی مریحه ومنسع حرفلرینی شمسه وفصقر حرفلرینی زهره‌یه وشتثخ حرفلرینی عطارده وذضظغ حرفلرینی قمره نسبت ایدوب برنجی حرفلرینی عناصر اربعه‌دن ناری وایکنجی حرفلرینی هوائی واوچنجی حرفلرینی مائی ودردنجی حرفلرینی خاکی طانورلر وقواعد مخصوصه‌لری اوزره وفقلرنده وعزیمتلرنده قوللانورلر .

اسلافك حروف عربیه‌یی ذکر اولنان رؤسا یاخود ملوك مدین اسملرینك حروفی عددنجه وضع وترتیب ایتدیکی و بعد زمان (ثخذ) و (ضظغ) حرفلری دخی بولنوب تردیف اولندیغی واشبو حروف اخیره‌یه (روادف) اطلاق ایدلدیکی دخی بعض کتابلرده کورلمشدر .

§

﴿ ابدال ﴾ — مصالح عباددە تصرف ایچون من عندالله مظهر خلافت اولان ذوات کرامك اسمیدر بونلر قرق شام شریفده واوتوزی اقطار سائره‌ده اولمق اوزره یمش نفردن عبارت اولوب دائما امر خدا ایله معامله ایدرلر وایچلرندن بری وفات ایتدکده یرینه صلحای امتدن برینی انتخاب ایلرلر ایمش (ان ابدال امتی لم یدخلوا الجنة بالاعمال بل دخلوها برحمة الله وسخاوة الانفس وسلامة الصدور والرحمة للمسلمین) حدیث شریفی ذوات مشارالیهمك حال و شانلرینی پك کوزل بیلدیرمش اولدیغندن بشقه تعریفه حاجت یوقدر .

(۹۶۲ م و ۳۵۱ ه) تاریخنده مقتولاً وفات ایدن ابو الطیب عبد الواحد بن علینك فن لغتده تألیف ایتدیکی کتاب دخی (ابدال) نامنده ایدی .

§

﴿ ابدال مراد ﴾ — (اورخان غازی) حضرتلریله بروسه فتحنده بولنان اعزهٔ کرامدندر وتربه‌سی بروسه‌ده شاهق جبلده شهره ناظر بر محلده‌در .

بو ذات عالیقدرك بر بحث اوزرینه قزل قور آتشی پموق ایچنه قویوب مظنهٔ کرامدن (دوغلی بابا) حضرتلرینه کوندردیکی وتربه‌سنك موقعی مسیرکاه اولمق حسبیله کلنلردن بر سرخوش مشار الیهك صندوقه‌سی اوزرینه بندیکی جهتله طاغدن آشاغی آتیلوب نعشی بروسه اووه‌سنده بولندیغی بروسه‌جه متواتردر .

§

﴿ ابدال موسی ﴾ — اورخان غازی حضرتلریله بروسه فتحنده‌بولنان اولیاء اللهدن بر مبارك ذاتدر وتربه‌سی بروسه شهری ایچنده مشهور بر زیارتکاهدر وکرامات علیه‌لرندن اولهرق حال حیاتنده کیمش اولدیغی قرمزی پابوجی حالا تربه‌سنده بوکون دیکلمش کبی طورمقده‌در .

§

﴿ ابراکادابرا ﴾ — مجهول المعنی برلفظ سریانیدر . وقتیله بونی زیرده ترتیب اوزره یازوب حما خسته‌لکنه او غریانلرك بوینه آصارلر وشفا مأمولیله طقوز کون طوردیردقدنصکره قبل طلوع الشمس چیقاروب شرق جانبنه آقان بر صویه اتارلر ایدی .

ا ب ر ا ك ا د ا ب ر ا
ا ب ر ا ك ا د ا ب ر
ا ب ر ا ك ا د ا ب
ا ب ر ا ك ا د ا
ا ب ر ا ك ا د
ا ب ر ا ك ا
ا ب ر ا ك
ا ب ر ا
ا ب ر
ا ب
ا

﴿ ابراهيم خليل الله ﴾ — اولوالعزم پيغمبران ذيشاندندر (٣٤٧٢ خ) تاريخنده يعنى ميلادك ايكى بيك يوز يكرمى ايكى سنه مقدمنده ارض كلدانده واقع اورفه شهرى جوارنده (كوثا) نام محلده دنيايه كلدى وسنى يتمشه بالغ اولدقده من طرف اه مأمور اولديغى اوزره اهالى يى دين حقه دعوته وپرستش ايتدكلرى اجرام سماويه نك مخلوقيتنى واه عظيم الشان حضرتلرينك وحدانيت وكبرياسنى بيان وتفهيمه باشلادى واهالى كوردكلرى بونجه معجزات باهره ونصايح جليله يه قارشو مشار اليهك الحادينه حكم ايدرك كيفيتى نمرود خبر ويروب آلدقلرى مساعده اوزرينه آتشه آتمق استديلر سه ده نار بعناية اه مبدل گلزار اولديغندن موفق اوله مديلر وحضرت (ابراهيم) دخى آرتق اورالرده طور ميوب اولاد وعيال ودرتيوزدن متجاوز خدمه ومنسوباتيله (حران) قصبه سنه هجرت وپدرى (تارح) ك وفاتنه دكين اوراده اقامت ايلدى واندن برقاچ سنه صكره قحط مناسبتيله مصره كيدوب ينه ارض كنعانه كلدى ويكنى (لوط) عليه السلامى (سدوم) نواحيسنه كوندروب كندوسى (مامبرى) صحراسنده (حبرون) نام محلده قالدى ومتعلقاتى بينده منعقد مقاوله يى تخطر وتطهر ايچون امر ختانى اجرا بيوردى و (٣٥٥٨ خ) تاريخنده يعنى ميلادك ايكبيك اوتوز التى سنه مقدمنده جاريه سى هاجردن حضرت (اسماعيل) ومؤخراً زوجه سى جناب ساره دن عقيم اولديغى حالده حضرت (اسحق) عليهما السلام دنيايه كلدى وحضرت ساره هاجرى قسقانوب تبعيدينى مراد واصرار ايلديكندن حضرت ابراهيم ناچار هاجر ايله اوغلى حضرت اسماعيلى كوتوروب مكهٔ مكرمه نك اولديغى محله براقدى وبرمدت صكره كورمك ايچون كيدوب برلكده كعبهٔ مكرمه يى ياپدى و (٣٦٤٧ خ) تاريخنده يعنى ميلادك بيك طقوز يوز قرق يدى سنه مقدمنده يوز يتمش بش ياشنده اولديغى حالده وفات ايدوب خليل الرحمانده واقع مغاره يه دفن اولندى.

حضرت ابراهيم عليه السلامك سلسلهٔ نسبى طقوز بطنده (ارفخشد) بن سامه واصل اولور وكندوسى اوچ قومك جدى صايلور برنجيسى مخدوم عاليلرى حضرت (اسحق) ك اوغلى حضرت (يعقوب) عليه السلامدن تشعب

ایدن (بنی اسرائیل) ایکنجیسی مخدوم عالیلری حضرت (اسماعیل) علیه السلامك مکهٔ مکرمه ده (جرهم) قبیله سندن آلدیغی قزدن تولدوتشعب ایدن (عرب مستعربه) اوچنجیسی اخیراً قبائل ترکدن آلدیغی قطورا نام قزدن تولد وتشعب ایدن (مادیلر) درکه حضرت ابراهیم حیاتنده بونلری یعنی قطورادن اولان اولادینی اموال کثیره اعطاسیله شرق طرفنه کوندرمشیدی.

(اورفه) کلمه سنه دخی نظر بیوریله.

§

﴿ ابرهیم بن ادهم ﴾ کنیه سی (ابواسحق) مولدی (بلخ) تاریخ وفاتی (۷۷۸ م و ۱۶۲ ه) — مشارالیه بلخ ابنای ملوکندن اولدیغی حالده ترك آرزوی سلطنتله زمرهٔ اولیای کرامه داخل اولمش بزذات ستوده سماتدر. آوده طاوشان قوغالار ایکن یاخود غایت مکلف بر یتاق ایچنده یاتوب زمرهٔ صالحینه التحاقك طریقنی دوشینور ایکن هدایت الهیه ایریشوب ارشاد بیورلدیغندن همان عیال ومنالنی ترك ایدرك راه حقه سلوك ایلدی وبراز مدت بلخ طاغلرنده انزوا وطقوز سنه نیشابورده برمغاره ده عبادات وطاعاتله تحصیل رضا ایلدکدن صکره مکهٔ مکرمه یه کلدی وامام باقر وامثالی ذوات کرام ایله کورشدی وبرآلق تدارك طیب ایچون شام شریفده باغ بکجیلکی ایتدی والك صکره لازقیه ده وفات ایدوب (جبلهٔ ادهمی) دنیلان محله دفن اولندی. رحمة اه علیه

حضرت مشارالیهك بلخده رحم مادرده براقدیغی مخدومی بیوبوب پدرینی کورمك آرزوسیله ووالده سی وبرچوق خدم وحشمیله مکهٔ مکرمه یه کلمشیدی بابا اوغل بربرینی هیچ کورمدیکی حالده حضرت ابراهیم اثنای طوافده چوجغی طانیوب مریدلرینه اه اعلم بوچوجق بنم اوغلم اولمق کرکدر زیرا کوکلم پك زیاده میل ایتدی دیمسیله مریدلر کیدوب چوجغی کتوردیلر وچوجق باباسنی کوردیکی کبی فوق الغایه برمسرتله اياقلرینی تقبیل ایتدکدن صکره یانه اوتوردی وارتق اوکسوزلکه تحمل ایده میه رك والده سیله برابر کلدیکی وبرلکده عودت رجاسنده اولدیغنی کمال سوز وکداز ایله سویلدیسه ده

پدرندن مأمولی کبی التفات وجواب آلەمدی وآرەدن براز مدت چکدکدن صکره ابراهیم بن ادهم حضرتلری کمال حزن ایله اللرینی قالدیروب (ای خالق انس وجان حالم سکا عیاندر بوچوجق کوکلمده بریر طوتەجق اولورایسه عاقبتم خسراندر سندن امیدم لطف واحساندر) دیو دعا ایتدیکی کبی چوجق رحمت رحمانه واصل اولدی. دیکر بر روایته کوره ابراهیم بن ادهم حضرتلری بلخده دنیایه کلیوب والدەسی ادای حج ایچون مکۀ مکرمەیه کلدیکی زمان دنیایه کتورمش واثنای طوافده (یارب بوچوجغی زمرۀ صالحینه الحاق ایله) دیو دعا ایتمشدر.

§

﴿ ابراهیم بن ثابت ﴾ — کنیەسی (ابواسحق) مولدی (بغداد) تاریخ وفاتی (٩٧٩ م و ٣٦٩ ھ) مشارالیه زمانندك شیخ الشیوخی ایدی محبلرندن بری نصیحت طلب ایلدکده ازلده سنك ایچون قونیلان نسنەیی اختیار سکا معارضۀ وقتدن خیرلودر وصکرەپشیمان اولەجغك ایشی ایشلمك بیلەرك ضرری قبولدر بیوردی.

§

﴿ ابراهیم الحلبی ﴾ — علمای ذوی الاحترامدندر شام شریفده ومصرده علم تفسیر وحدیث وفقهی تحصیل وتکمیل ایتدکدن صکره درسعادته کاوب سلطان محمد جامع شریفنه خطیب اولدی ومنیة المصلی اوزرینه ایکی شرح یازدی و (ملتقی الابحر) و (طبقات الحنفیه) کبی خیلی کتاب تألیف ایتدی الیوم مشهور اولان کتاب الحلبی منیة المصلینك شرح صغیریدر. بوذات دائما خانەسنده عبادات وتألیفات ایله مشغول اولوب کسه ایله کوروشمز وجامع شریفه کیدرکن راست کلنلره مرحبادن بشقه سوز سویلز ایدی. سنی طقسانی متجاوز اولدیغی حالده (١٥٤٩ م و ٩٥٦ ھ) تاریخنده وفات ایدوب ادرنه قپوسی خارجنه دفع اولنمشدر.

راغب پاشا خواجەسی دیمکله مشهور مصنفیندن (سیر جلبی) مؤلفی مصطفی الحلبی بشقەدر.

§

﴿ابراهيم حقی﴾ — فضلای مشايخ كرامدندر بوذات ارضروم سنجاغی داخلنده (حسن قلعه) نام قصبه ده دنيايه كلوب سعرد قضاسنده (تلو) قريه سنده ارشاد عباد ايله مشغول اولان مشايخ قادريه دن عاشق باه شيخ (اسماعيل) افندی حضرتلرينه انتساب وانلرك همتلريله علوم ظاهره وباطنه يی تحصيل ايلدی وشيخ مشار اليهك وفاتندن صكره يرينه خليفه اولدی وفضل وكمالنی تأليفنه موفق اولديغی (معرفتنامه) سيله عالمه كوسترديی. وفاتی (١٧٧٢م و١١٨٦ ه) تاريخنده وقبری قريهٔ مذكوره ده واقع زاويه سی خطيره سنده در.

§

﴿ابراهيم بن داود القَصار﴾ — كنيه سی (ابو اسحق) مسقط رأسی (رقه) تاريخ وفاتی (٩٣٧ م و ٣٢٦ ه) مشار اليه سادات صوفيه دن جنيد اقرانی ببير فانی اولديغی حالده شام شريفده قصارلق ايله كچينوب كسبه يه حالنی سويلز ودائما فقرا ودرويشان ايله برلشوب ماعدا كسبه لرله كورشمز ايدی. محبلرندن برذاتك سؤالنه جواباً (قيمت كل انسان بقدر همته فان كان همته الدنيا فلاقيمة له وان كانت همته رضی اه عنه فلايمكن الاستدراك قيمته وبالوقوف عليها) بيورمشدر. اوچنجی عصر هجريده كلان (حمدون القصار) ودردنجی عصر هجريده كلان (عبد اه القصار) دخی مشايخ صوفيه نك اولولرندن ايدی.

§

﴿ابراهيم الدُسُوقی﴾ — كرامات ظاهره ومقامات فاخره اصحابندن برمبارك ذاتدر وطريقت عليهٔ (دسوقيه) نك پيريدر وقرشی الاصلدر مريدلرينه دائما وعظ ونصيحت ايدوب متشرع ونظيف وعفيف اولمياناری اولادم دخی اولسه بندن دكلدر بيورر ايدی.
(١٢٣٥ م و ٦٣٣ ه) تاريخنده دنيايه كلوب (٦٧٦ ه) تاريخنده وفات ايتمشدر.

§

﴿ابراهيم الكورانی﴾ — سادات نقشبنديه دندر. وعلم تصريفدن (تكميل التعريف) نامنده بركتابی وفن عروضدن قصيرينك شرح اندليسيه سنه

برشرحی وعوامل جرجانیه یه برشرح مکملی واردر. وصغیر وکبیر تألیفاتی یوزه بالغ اولمشدر. تاریخ وفاتی (١٦٨٩ م و ١١٠١ ه)

§

﴿ابراهیم التیمی﴾ — کبار اولیاء اللهدندر. بوذات بیت مکرم حضورنده ذکر وتسبیحه مشغول ایکن کندوسنه حضر علیه السلام واسطه سیله (مسبعات عشره) اهدا بیورلدی ورؤیاسنده علیه الصلاة والسلام افندمزی کوروب مسبعات عشره‌نك خواصنی سؤال ایتمکله ادعیهٔ سائره یه رجحانی امرینی آلدی.

§

﴿ابراهیم الزیاب﴾ — کبار اولیاء اللهدندر. برکون برجنازه ایله کیدنلرك زیاده سیله آغلامقده اولدقلرینی کوردکده (بهی کندی عاقبتندن خبردار اولیان آدملر بو میت ملك الموتی کورمك واولوم آجیسنی طاتمق وسؤ خاتمه دن امین اولمق کبی اوچ داهیهٔ عظیمه دن قورتلمشدر سز انك ایچون آغلیه جغکزه کندوکز ایچون اغلایك دیدی وبو کلام چوق کسه یه تأثیر ایدوب باعث صلاحلری اولدی.

§

﴿ابراهیم خان﴾ بن سلطان احمد اول — دولت عثمانیه ده اون سکزنجی پادشاهدر وولادتی (١٦١٥م و١٠٢٤ ه) جلوسی (١٦٣٩ م و ١٠٤٩ه) وفاتی (١٦٤٨ م و ١٠٥٨ ه) تاریخنده‌در. مشار الیه حضرتلرینك زمان سلطنتلرنده کرید فتحنه مباشرت وجانیه ورسمو قلعه‌لری استیلا اولندی وقندیه وآزاق قلعه‌لری تحت محاصره یه آلندی وقزاقلر دولت علیه حمایه‌سنی قبول ایتدی لکن مرکز سلطنتنده اولان بعض معاملات اهالی یه ظلم وغدر صورتنده کورندیکندن سوز ایاغه دوشدی ویکیچریلر ایله معتبران علما واهالی فاتح جامع شریفنه طوپلانوب صدر اعظم احمد پاشانك ازالهسنی رکاب همایونه عرض ایتدکاری حالده برتأثیرینی کوره مدکارندن ایشی جبره بندیردیلر وپاشای مومی الیهی کیرلندیکی یردن اخراج واعدام ایتدکدنصکره سلطان (ابراهیم) حضرتلرینی دخی خلع ایدرك یرینه یدی یاشنده اوغلی سلطان (محمد خان)ی چیقاردیلر وبر قاچ کون صکره طرفدارلرینك بعض

تشبثاتنی حس ایتدکلرندن بیچاره سلطان (ابراهیم) حضرتلرینی دخی دار نعیمه کوندردیلر وسرای همایونه زیاده‌جه چاتمش وامور دولته قارشمقده بولنمش اولان جنجی خواجه‌یی میخالیجه کوندروب اوراده اولدیردیلر .

§

﴿ابراهیم بن اَغلب﴾ — اغلبیلرك برنجی حکمداریدر بوذات خلفای عباسیه‌دن (هارون الرشید) زمانده یعنی (٨٠٠ م و ١٨٤ ه) تاریخنده نیم استقلال ایله افریقیه والیلکنه تعیین اولنوب اخلاقی مغربده بنی اغلب نامیله یوز اون اوچ سنه سلطنت سورمش وایچلرندن بعضیسی نفوذینی تونس ومصره قدر یورتمش وبعد الانقراض ملکاری فاطمیلره کچمشدر .

§

﴿ابراهیم پاشا﴾ — فاتح اکری سلطان محمدخان حضرتلرینك وزرای عظامندندر . بوذات ابتدا بوسنه‌دن دوشیرمه اولەرق کلوب اندرون همایونه قبول اولنمش و اوراده فن فروسیت و سلحشوری وسائره تحصیل و بر طاقم مراتب قطع ایدرك رتبهٔ وزارتی احراز ایتمش و مصر والیسی ایکن عصیان ایدن درزی طائفه‌سنی قهر وتنکیله صرف مقدور و غیرت ایلدیکندن استانبوله‌چاغریلوب (٣٠٠٠٠٠) آلتون مهر ایله عایشه سلطان تزویج اولنمشدر . مومی‌الیه (١٥٩٤ م و ١٠٠٣ ه) تاریخنده رکاب همایون قائممقامی وبرسنه صکره صدر اعظم اولدی واکری سفرنده ملازم رکاب پادشاهی اولوب روز فیروز فتحده التفاته نائلیتی مأمول ایکن شیخ‌الاسلام خواجه سعدالدین افندینك سوقیله بلاایجاب عزل اولنوب قرق کون صکره خرملی نام‌موقعده تکرار نصب اولندی و (١٥٩٩ م و ١٠٠٦ ه) تاریخنده تاتار خان ماجراسی اوزرینه ینه عزل اولوب برسنه صکره بتکرار مقام صدارته کتورلدی وسنهٔ مزبوره‌ده سرعسکرلك عنوانی دخی اخذ ایدرك مجارستانك ایچرولرینه قدر یوریوب اعدایه فوق الغایه دهشت ویردی واردوی همایونی هیچ بروقتده کورلمامش صورتده اموال غزا ایله مالامال ایتدی . مومی الیه (١٦٠٠ م و ١٠٠٩ ه) تاریخنده لوجه حصارینی وقانیزه قلعه‌سنی فتح ایدرك بلغراد مشتاسنه عودت ایتدکده رهر وسمت عدم اولمش ونعشی استانبوله کتوریله‌رك شهزاده جامع شریفی حرمنه دفن اولنمشدر .

مومی‌الیه بش‌سنه امتداد ایدن زمان صدارتنده صدق حسن وانواع مظفریته مظهر یتله کسب ممدوحیت ایتمش ایسه‌ده چندان ادخار اموالله حریص اولمدیغندن جامع ومدرسه کبی بر اثر یاپوب براغه‌مامشدر.

§

﴿ براهیم پاشا ﴾ بن خلیل پاشا — سلطان (بایزید) وزراسندندر وایکی سنه‌دن عبارت اولان زمان صدارتنده (اینه‌بختی) محاربا تیله مشغول اولوب (١٤٩٩ م و ٩٠٥ ﻫ) تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. اوزون چارشو باشنده ووالده خانی آرقه‌سنده واقع جامع شریف ایله سراجخانه باشنده‌کی چفته حمامی بو ذات یاپدیردی.

§

﴿ ابراهیم پاشا ﴾ — سلطان (سلیمان خان اول) وزراسندن برمشهور ذاتدر. بوذاتك روم‌ایلی بکلربکیلکی انضمامیله مقام صدارته کتورلمسی مصر والیسی احمد پاشانك حسد و نوعما عصیان و خیانتنه سبب اولدیغندن ابراهیم پاشا کیدوب مصر امورینه نظام ویردی و عودتنده سلطان سلیمان حضرتلری سوار اولدیغی قدرغه‌یه واروب مراسم‌خوش امدی اجراسیله ومؤخراً یایلان دوکونه‌بالذات تشریف‌ایله التفات بیوردی ومشهور (مهاج) سفرنده سردار اوله‌رق (وارادین) وامثالی برچوق قلعه‌لری فتح ایتدی ودرسعادته‌عودتنی متعاقب اناطولیده عصیان‌ایدن (قلندراوغلی) و(وقابض ملحد) و (قره قاضی) نام اشقیانك اوزرلرینه کیدوب انلرکدخی غائله‌لرینی بتوردیکی جهتله‌سردارلق‌عنوانی احسان‌بیورلدی‌وشهزادکانك‌سورختانلری اثناده سلطان سلیمان حضرتلری پاشای مومی الیه خطاباً (ابراهیم سنك دوکونکمی مکلف ایدی یوخسه بنکی‌می) بیوردقده بنم دوکونم دها مکلف ایدی دیمسیله پادشاه مفنعلانه اویله ایسه اثبات ایتملیسك بیورمسنه جواباً اوت بنم دوکونمه ذات شاهانه‌لری کبی برقهرمان زمان تشریف وتلطیف بیورمشدر مدعامی اثباته بوندن بیوك برهانمی اولور دیدکده پادشاه فوق‌الغایه ممنون و محظوظ اولدی و (١٥٣٠ م و ٩٣٧ ﻫ) تاریخنده وقوعبولان المانیا محاربه‌سنده مشهود اولان خدمات مقبوله‌سنه‌مکافاة اوسك قربنده واقع نمچه وبوغراد قلعه‌لری تملیك بیورلدی واوچ سنه‌صکره بغداد

سفرینه کیدرکن وانی وتبریزی آلدی ودائما حرمت ایتدیکی وبابام دیدیکی دفتردار اسکندر چلبی بی بغداد پازارنده صلب ایتدی وبوسفرکی موفقیتی اوزرینه دخی طرف شاهانه‌دن (سرعسکرسلطان) عنوانی احسان بیورلدی. مرویدرکه بر کیجه سلطان سلیمان حضرتلری رؤیاسنده اسکندر چلبی بی برالنده قایش ودیکر النده برمقرمه اولدیغی وجبه‌سی نوره مستغرق بولندیغی حالده کورر وسلطان مشار الیهه خطاباً بهی ظالم بونجه خدمات مقبوله‌می نسیان وبرمفسدك سوزینه اعتماد ایدرك بنی نیچون اولدورتدك دیو اوزرینه یوریمسیله مشار الیه فریاد ایدرك اویانوب کمال تأثرله مغدوریتنی اکلار والمزینی قالدیروب (آلهی ابراهیم بو بیکناهی بکا نصل اولدورتدك ایسه سنده بیلنه وارمقسزین جزاکی بوله‌سك) دیو بددعا ایدر و حقیقة بر سنه یه وارمقسزین یعنی (١٥٣٥ م و ٩٤٢ ه) تاریخند. ابراهیم پاشا دخی اعدام اولنوب غلطه‌ده واقع جان فدا تکیه‌سی قربنه دفن اولنور. دولت علیه‌ده پاشای مومی الیه کبی شرف واستقلال قرانمش هیچ بروزیر کلمامشدر.

§

﴿ ابراهیم پاشا ﴾ — سلطان احمد ثالث زمانده اون ایکی سنه صدارت ایتمش ونائل صهریت اولمش برذاتدر سلطان مشار الیه حضرتلری ایران سفرینه کتمك اوزره برقاچ دفعه حاضرلنوب ینه تأخیر ایلدیکندن هرکس بو تأخیری ابراهیم پاشادن بیله‌رك صدر اعظم پادشاهمزی تنبرولکه آلیشدیردی دیمکه باشلامشلر ایدی آرەدن چوق کچمکسزین ایرانلیلرك تبریز وهمدان وکرمان ولایاتنی استردادی خبری درسعادته منعکس اولدیغی کبی یکیچریلر قول کتخداسی ارنود (موصلی) وضابطاندن یاطورنه (خلیل)ك تشویقیله ایاقلنوب سرای همایونه هجوم وپاشای مومی الیهی طلبده اصرار ایلدیلر. ونصیحتله فلانله دفعلری ممکن اوله‌مدیغندن پاشای مومی الیهی ایچروده احناق ایدرك آلای کوشکندن سوقاغه آندیلر. ویکیچریلر پاشانك جسدینی پاره پاره ایدرك سوقاقلرده سورکلدکارینه قناعت ایتیوب ادبسزلکی آرتردقلرندن سلطان مشار الیه حضرتلری دخی استعفایه مجبور اولدی. وقعهٔ مذکوره (١٧٣٠ م و ١١٤٣ ه) تاریخنده وقوعبولمش وپاشای مومی الیه

شهزاده جامعی قارشوسنده و درکار آره‌سنده یاپدیردیغی جامع شریف ودار الحدیث خطیره‌سنه دفن اولنمشدر.

بعض مورخین پاشای مومی الیهك نفس وهواسنه مغلوبیت وسفاهتنی بردرجه‌یه قدر تصدیق ایده‌یورلر ایسه‌ده ایران سفرینی تأخیره موافقتنی و محاربات سائره‌یه نهایت ویرمسنی بطائث و قباحت عد ایتمیورلر و بلکه امتداد ایدن محاربات ایله‌قوای دولته عارض اولان ضعف وفتورك ازاله‌سیچون برتدبیر حسنه صاییورلر. هرنه حال ایسه بونك بویله سفاهتله شهرت بولمسنه (١٢٣٢ ه) تاریخنده ذات شاهانه‌یه چراغان بغچه سنده ویردیکی ضیافت وکاغدخانه‌یی تنظیم ایچون ایتدیکی مصرف سبب اولمشدر. زیرا اولوقته قدر امثالی کورلمیان اشبو بغچه تزیناتنی خلق چوق کوردی واندن صکره رجال دولت وکبرای ملت بغچه ودائره تزیناتنه قالقیشوب بعض سفها دخی ایشی افراط درجه‌سنه واردردی وبردانه لاله صوغانك بشبیك غروشه آلنوب صاتلدیغی ایشیدلدی.

رمضان شریفده چفته مناره‌لرده ماهیه قورلمسی دخی پاشای مومی الیه زمانده احداث اولنمشدر.

پاشای مومی الیهك اعدامندنصکره کاغدخانه‌دره‌سی سواحلنده انك تشویقیله یاپلش اولان صیفیه‌لرك احراقیچون استانبول قاضیسی افندینك اعلام ویرمسی وصکره مرحمة هدمنه قرار ویرلمسی دخی وقوعات غریبه‌دندر.

§

﴿ ابراهیم پاشا ﴾ — مصر والیسی محمد علی پاشانك اوغلی وسرعسکریدر (١٨١٨ م و ١٢٣٤ ه) تاریخنده حجاز و حرمین الشریفین وحوالیسنی تهدید ایدن معهود وهابیلری اورالردن دفع ایتمك شرطیله عهده‌سنه حجاز وحرمین الشریفین والیلکی توجیه بیورلدیغندن مصردن برمکمل اردو ایله کیدوب وهابیلری پریشان ودرعیه‌یه قدرتعقیب ایدرك رئیسلری (عبداه) بن مسعودی ودرت نفر اوغلریله بعض منسوباتنی اخذ ومصر واسطه‌سیله درسعادته ارسال ایلدی و (١٨٢٥ م و ١٢٤١ ه) تاریخنده مصر دونمناسیله موره سفرینه کلوب مسولنك محاصره‌سنده دولت علیه دونمناسنه براز یاردم ایتدیسه‌ده قپودان دریا بولنان خسرو پاشا ایله مصر والیسی محمد علی

پاشانك بربرلرینه اولان خصومت قدیمه‌سی جدی اعانه‌یه میدان براقدی وایکی‌سنه صکره وقوعبولان (ناوارین) وقعه‌سنده دونتماسی دولت علیه دونتماسیله برابر محترق اولدیغندن ابراهیم پاشا عساکر بریه‌سنی آلوب مصره عودت ایلدی و (١٨٣٢ م و ١٢٤٨ ه) تاریخنده پدری طرفندن دولت علیه علیهنه سوق اولندیغندن کیدوب عکا وانطاکیه قلعه‌لرینی وشام‌شریفی آلدی وحمصده حسین‌پاشااردوسنی وقونیه‌ده سردار اکرم رشیدپاشااردوسنی بوزوب رشیدپاشایی اسیر ایتدکدنصکره کوتاهیه‌یه قدرکلدی و (١٨٣٩ م و ١٢٥٥ ه) تاریخنده (زیب) محاربه‌سنی قزانوب سردار اکرم حافظ‌پاشایی دخی‌طوتدی و(١٨٤٨ م و ١٨٦٥ ه) تاریخنده‌پدرینك شعورینه خلل کلمك جهتیله حسب الوراثه مصر والیسی اولدیسه‌ده یتمش برکوندن زیاده‌معمر اوله‌مدی.

§

﴿ ابراهیم الموصلی ﴾ — خلفای عباسیه‌دن (مهدی) و (هارون الرشید) زمانلرنده موسیقی شناسلقله کسب اشتهار ایتمش برذاتدر اکثر اوقاتده مشار الیهما بونی حضورینه چاغیروب غنی واشعار وصحبتیله تلذذ ایدرلر وپك چوق عطیه‌لر وجاریه‌لر ویررلر ایدی برکون قوناغنك قیولرینی سدوهیچ برکسه‌نك قبول اولنمامسنی تنبیه ایدرك ایچروده جاریه‌لریله اکلنور وکندی‌زوقیچون چالوب چاغیرر ایکن اوطه‌سنه برمشکل شیخ کیرر وابراهیم تعجب‌ایدرك کیم اولدیغنی ونره‌دن کلدیکنی ونصل کیردیکنی سؤال ایلدکده شیخ بنم نره‌دن کیردیکم سکا لازم دکل قپوجیلرده‌ده قصور یوق بن شیطانم واستدیکم یردن کیرمکه مأذونم سزك غناده شهرتکزی ایشتدیکم ایچون کلدم‌لطف ایدوب برازشی‌اوقورسه‌کز ممنون‌اولورم دیر وابراهیم کمال دهشتله عودینی النه آلوب بعض ابیات اوقودقدنصکره شیطان دخی عودی آلوب برچوق نغمات اجرا ایدر و سن بو مقامی ایشتمامشسکدر بوکا (ماهور) دیرلر بوندن‌صکره سندخی اوقویه بیلورسك دیوب کوزدن نهان اولور (ابراهیمك) بوحکایه‌یی هارون الرشیدی اکلندیرمك ایچون اویدورمش‌اولمسی دخی‌مأمولدر. عراق طرفنده مشهوراولان (ابراهیمی)

مقامی بونکدر ووفاتی (٨٠٣ م و ١٨٨ ه) تاریخنده‌در. اوغلی اسحق موصلی دخی شعر وغناده پدرندن اشاغی دکل ایدی.

§

﴿ ابراهیم بك ﴾ — مصر کولنلری رؤساسندن بر مشهور ذاتدر مومی‌الیه چرکسی الاصل اولدیغی حالده مصرده تحصیل نفوذ واعتبار ایدرك رؤسای سائره‌یی حکمی آلتنه آلدی و بر آره‌لق اقراندن مراد بکك رقابتیله اعتباردن دوشدیسه‌ده آره‌دن چوق چکمکسزین ینه اعاده‌یه موفق اولدی وفرانسزلر مصره هجوم ایتدیکی زمان (عریش) اوه‌سنده مدافعه ایدرك کولنلرك شجاعتنی کوسترمدی لکن بعض اسبابه مبنی صوکنی کتوره‌مدیکی جهتله محاربهٔ اخیره‌یی جنرال (قلوبر) قزاندی.

(١٨٠٥ م و ١٢٢٠ ه) تاریخنده مصر والیلکنی استحصال ایدن محمد علی پاشا سائر کولنلرله برابر بونك دخی نفوذینی کسر وتهدید ایدرك (نوبه) یه قدر قاچرمش و (١٨١٥ م و ١٢٣١ ه) تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر.

§

﴿ ابرخوس ﴾ — قدمای علمای هیئتدن برذاتدر ومسقط رأسی ردوس اولوب میلاددن ١٢٨ سنه مقدم وفات ایتمشدر. ساعات لیل ونهاری وشمس وقمرك حرکات مختلفه سیله بونلرك وسیارات سائره‌نك ارضدن بعدلری موازنه‌سنی ابتدا میدانه چیقاران بودر واشبو بعدلری تعیین ایچون برآلت ایجاد ایتمش وکندوسندن صکره التی یوز سنه‌لك خسوف وکسوفك اوقاتنی خبر ویرمشدر وبوفنه وفنون سائره‌یه دائر خیلی آثاری واردر.

§

﴿ ابروق ﴾ — دیار رومده برمحلك اسمیدر ابوبکر هروینك افاده‌سنه کوره بوراسی غایت عجیب واسلام وخرستیان طرفلرندن مشترکاً زیارت وحرمت اولنور برمحل ایمش مومی‌الیه بن دخی کتدم وبرطاغ اتکنده واقع حصار قپوسندن ایچرو کیروب یرالتندن کیدرك برواسع محله چیقدم اوراده برکول واطرافنده چفتجی خانه‌لری وبرمسجد وبرکلیسا ومتعدد مغاره‌لر ودرونلرنده آدم اسکلیتلری وار ایدی وکیمسنك وجودنده مزراق وقلیج یاره‌سی وکیمسنك نقصان اعضاسی کورینور وبعضیسی

دیواره طیانمش ایاق اوزری طورر وبعضیسی اوتورر وبرقادین چوجغنه
مه ویرر واوتوران برچوجغك ایاقلرتده خنا حس اولنور ایدی مکر
رومللر بونلری کندولرندن اولمق اوزره اعتقاد ایدرلر ومسلمانلر حضرت
عمر رضی‌اه عنه زماننده‌کی غازیلردن ظن ایلرلر وجله‌سنك صبراً وفات
ایتدکلرینه ذاهب اولورلر ایمش دیدی.
محل مزبورك حرکت ارض یاخود وولقان سبیله باتمش برحفرهٔ جسیمه
ایدوکی اکلاشیله‌یور ایسه‌ده نره‌ده اولدیغی بیلنه‌میور واقعا قونیه ایله
اقسرای آراسنده واقع اسبکشان ناحیه‌سنده (ابروق) نامنده برقریه وبو
قریه‌نك جوارنده برکول واثار عتیقه وار ایسه‌ده او یله مغاره‌لر واسکلیتلر
اولدیغی ایشیدلمامشدر ومع‌مافیه مرور زمان ایله سد وغیب اولدیغی دخی
مستبعد دکلدر.

§

﴿ اَبرَهَه ﴾ — ملوك تبابعه‌دن مشهور (ذوالقرنین صعب) لك اوغلی
وسلطنتده خلفیدر یمن چوللرنده یوجلیر یولنی شاشیرمامق وسفره کیدوب
عودت ایدرکن یولی بولمق ایچون طاش دیرکار دیکدیردیکندن (ذوالمنار)
لقبیله شهرت بولمش ایدی بونك زمان سلطنتی میلاددن بیك طقسان درت
سنه مقدم تخمین اولنیور لکن تاریخلرده کوریلان (ابرهةالرایش) دخی
بومیدر بشقه‌میدر بیلنه‌میور.

§

﴿ اَبرَهَةُ الْاَشرَم ﴾ یاخود (ابرهه بن صباح الاشرم) — یمن
پادشاهلرندن برذاتدر یمنده وقوعبولان بربیوك اختلالی باصدیرمق ایچون
زیر حمایه‌سنده اولدیغی حبش نجاشیسندن بالاستمداد یمش بیك عسکر
کتوردوب ایشنی کوردیسه‌ده عساکر مرقومه‌نك قوماندانی اولان (ارباط)
ایله آره‌لرینه برودت کیردیکندن اسکی راحتنی بوله‌مدی وبرمعارضه
اثناسنده ارباط بونك یوزینی بیرتدیغندن نامی (ابرهةالاشرم) قالدی
ومؤخراً ارباط کوله‌لری واسطه‌سیله قتل اولندیغی جهتله ابرهه رقابتدن
قورتلدیسه‌ده نجاشی اشبو قتل ماده‌سنی ابرهه‌دن بیله‌رك کایتلو عسکر ایله
واروب انی دخی قتل ویمنی خراب ایده‌جکنه وقفاسنی قیروب قانی ایچه‌جکنه

يمين ايتديكندن ايش دها زياده مشكلاته دوشدى وابرهه درحال ارباطك قفاسنى برمقدار طپراق وقان وبرچوق هديه‌لر ايله نجاشى يه كوندروب برائت ذمتنى بيان واسترحام ايلديكندن قصورى عفو ويمن حكومتنده ابقا اولندى. اشبو ابرهه صنعاده نجاشينك نامنه برجسيم كليسا ياپديروب (قليس) تسميه اتمش وبوندن بويله اهالئ حجازك كعبهٔ مكرمه زيارتنى براغوب اشبو كليسايى زيارت ايتلرينى وهرسنه مكه‌ده قوريلان پنايرك صنعاده قورلمسنى امر ايلش ايدى بوامر اهالئ مكرمه يه پك آغر كاوب اجرا ايده‌مدكلرندن وايچلرندن برقاچ جسور صنعايه كيدوب كليساى مذكورى تلويث وتحقير ايلدكلرندن ابرهه حدتلنوب كعبه‌نك هدم ومحوينى واهالئ مرقومه‌نك تأديبنى قوردى و (٥٧٠ م) تاريخنده كليتلو عسكر واون اوچ عدد معلم فيل ايله مكه اوزرينه يوريدى وبرقاچ محلده‌مقابله ايدن قبائله غلبه ايدرك مكه صحراسنه ايندى وعليه الصلاة والسلام افندمزك جدى وقبيلهٔ قريشك رئيسى اولان (عبدالمطلب) كعبهٔ مكرمه‌نك محافظه‌سنى جناب حقه براغوب اعالى ايله طاغلره چكلدى وابرهه فيللرينى عسكرينك اوكنه قاتەرق اپچرو هجوم ايدركن من طرف‌اه ظهور ايدن ابابيل حجارهٔ سجيل ايله مقابله ايلديكندن مضمحل وپريشان اولدى وابرهه فرارايتمك استديسه‌ده يولى بوله‌مديغندن يد اسارتنده اولان (نفيل المكى) دن دلالت رجا ايدوب (اين المفر والاله الطالب. والاشرم المغلوب ليس الغالب) جوابنى آلدى وعقيبنده اكادخى برطاش طوقمغله بلاسنى بولدى. بوطاشلر قنغى بردشمنه طوقنيور ايسه درحال وجودنده چيچك علتى كبى براثر حاصل اولور وانك سرايتيله برقاچ دقيقه ظرفنده دوشر اولور ايدى.

ابن خلدونك افاده‌سنه كوره (٧٩٦ م و ١٨٠ ه) تاريخنده كلان بر يمن ملكنك لقبى دخى (ابرهه) ايمش.

§

﴿ابريم﴾ — نوبه‌ده نيل شرقى ساحلنده واصواندن يوز يكرمى ميل بعد مسافه‌ده برناحيهٔ صغيره‌در بوراسى دولت عليه‌نك طوغريدن طوغرى يه تحت اداره‌سنده ايكن بر(ساليانه) يعنى مركز لوا ايدى وفراعنه

زمانندن قالمش اولان قلعه‌سی غایت متین وحوالیسی منیع وامین اولدیغندن وقتیله شدید جزایه‌مستحق اولنلری بورایه کوندررلر ایدی شمدی‌هواسی غایت وخیمدر و اهالیسی ایکی اوچ بیکدن زیاده دکلدر. نام عتیق (بریمس) یاخود (بروا)

§

﴿ ایسالون ﴾ یاخود (ابیشالوم) — حضرت (داود) علیه‌السلامك اوغلیدر (امنون) نامنده بر قرنداشنی قتل وفرار ایلدیکندن پدری ارقه‌سندن عسکر کوندروب افرایم طاغنده اوزون صاچلری اغاج دالرینه طولاشدیغی حالده طوتدیردی وبر روایتده تعقیبنه مأمور اولان (موأب) لك النده کندو حربه‌سیله قتل اولندی.

قدس شریفك جنوب شرقیسنده وادئ یهوشافاظ الیوم موجود اولان برخراب ومرتفع تربه‌یه (ایسالون) تربه‌سی دیرلر ایسه‌ده قنغی ایسالونك تربه‌سی اولدیغی معلوم دکلدر.

§

﴿ اَیشیر پاشا ﴾ — دولت عثمانیه‌وزراسندندر بوذات‌والی‌بولندیغی یرلرده برقاچ دفعه عصیان ایدوب ینه عفو اولنمش وبعض خصوصدن طولایی یکیچریلرك‌عداوتنی‌قزانمش‌ایدی (١٦٥٣ م و ١٠٦٤ ﻫ) تاریخنده صدارته تعیین اولندیغی‌کبی اولکندن زیاده عظمت پیدا وشام شریفدن درسعادته کلنجه‌یه قدر یولرده‌تصادف ایتدیکی سرسریلری محروم اولدقلری تیمارلرینی اعاده وعدیله جلب وقپو خلقنه علاوه ایدرك جمعیتی‌فرق اللی‌بیکه ابلاغ ایلدیکندن درسعادته بولنان رجال دولت ویکیچریلرقوجونمغه‌ونیتی نه‌ایدوکنی دوشونمکه باشلادیلر وغایت آغر حرکت ایتمسندن وبرآن اول تشریفلری مقتضیدر دیو یازدقلری کاغدلره هیچ برجواب ویرمیوب استفتی بوزمدیغندن عادتا قورقدیلر ونهایت کلوب مقامنه اوتوردیغنك ایکنجی آینده یکیچریلر صدر سابق مرادپاشانك تحریکیله حاضرلدقلری فتنه‌یی او یاندیروب ابشیر پاشایی و طرفداری اولان شیخ الاسلام (ابوسعید) افندیی استه‌میرن دیدیلر وپك چوق غلغله وشماتتله پاشای مومی‌الیهی قتل وابوسعید افندیی نفی ایتدیروب مراد پاشایی مقام صدارته

اوتورتديلر ويدى آى صكره سپاهيلرله برابر ينه ايقلنوب آت ميدانندن اون سكز كشينك اعدامي چون سراى همايونه خبر كوندرديلر وعاقبت بوسوزلرينى دخى يوريدوب اندن صكره طاغلديلر. اشبو اون سكز كشينك ايچنده حرم همايوندن بعض كمسه‌لر ودار السعاده اغاسى دخى وار ايدى.

§

﴿ آبغار ﴾ — اوزروان كلمه‌سنه نظر بيوريله.

§

﴿ ابَقَاخان ﴾ — ياخود (آباقا خان) — معهود هلاكونك اوغليدر (١٢٦٤ م و ٦٦٣ ﻫ) تاريخنده پدرينك وفاتيله تخته جلوس ايتديكى كبى فن انشاده مهارتى مشهور ومسلم اولان (شمس الدين جوين)ى وزير اعظم ياپدى وعدل وحقانيتى التزام ايدرك پدرينك مظالم وتعدياتنى اپيجه اونوتديردى وصاحب الادوار (عبدالمؤمن) وخطاط مشهور (ياقوت المستعصمى) كبى ارباب معارف وادبايى جلب وحقلرنده حرمت ورعايت ايتديكندن اطرافدن پك چوق علما وفضلا كلوب مستغرق لطف واحسانى اولدى.

§

﴿ آپل ﴾ — يونانستانك الك اسكى رساملرندندر مرقوم (٥٢٦٠خ) تاريخنده يعنى ميلادك اوچيوز اوتوز درت سنه مقدمنده شهرت بولوب ماكيدونيا حكمدارى اسكندر رومينك دائره‌سنده امرار وقت أيلدى وحكمدار مومى اليهك و (افروديتى) نك رسملرينى ياپوب اخلافنه يادكار براقدى. اشبو رسملر شمدى مفقوددر.

§

﴿ ابن ابى الاصبَع ﴾ العداوانى — كنيه‌سى ابو بكر زكى الدين. مسقط رأسى مصر تاريخ وفاتى (١٢٥٦ م و ٦٥٤ ﻫ) — بو ذات فن شعر وانشا وادبده زمانك امامى ايدى فنون مذكوره‌يه دائر خيلى تصنيفاتى واردر وفن بديعدن (تحرير التحبير) و (بديع القرآن) و(الجواهر والسنوانح) نام كتابلر جملهٔ تأليفاتندر.

اشعارندن بری .

من یذم الدنیا بظلم فانی
بطریق الانصاف اثنی علیها
وعظتنا بکل شئ لوانا
حین جادت بالوعظ من مصطفیها
نصحتنا فلم نزل النصح نصحا
حین ابدت لاهلها مالدیها الی اخره

§

﴿ ابن ابی داود ﴾ — دولت عباسیه ده وخلیفه مأمون ومعتصم وواثق ومتوکل زمانلرنده قاضی القضاة رتبه سنی احراز ایتمش بر ذاتدر وبونك امور سیاسیه وتدابیر ملکیه ده مهارتنه وعلم وفضل وبلاغتنه دیه جك یوغیسه ده صکره دن طریق اعتزاله سلوك ایله خلفای مشارالیهمی اضلال ایتمسی ومیدانه بر خلق قرآن مسئله سی چیقاروب ملت اسلامیه یی تفرقه یه دوشورمسی وبو اغورده نیجه بیك صلحای اهل سنتی تحقیر واعدام ایلمسی بادیٔ قدح و مذمتی اولمشدر . بو حائن قرآن کریم مخلوقدر دیمیانلری رسماً حضورینه جلب وهر برینی بر صورتده تحقیر ایتدیکی صره ده ائمهٔ اربعهٔ دیندن (احمد بن حنبل) حضرتلرینی دخی کتوردوب جانلر طیانمز درجه ده ضرب وازعاج ایتمش وسبب موتی اولمشدر (احمد بن حنبل کله سنه نظر بیوریله) بر دفعه حضورینه عمادن الی باغلی بر پیر کتوردکلرنده اکا دخی خلق قرآن ورؤیت مسئله لرنده اعتقاد باطلنی تکلیف ایدوب پیر دخی بو سزك دیدیککز مسئله لری حضرت پیغمبر بیلوبده امتنه خبر ویرمامشمی ابتدا بو سؤاله جواب رجا ایدرم دیدکده ابن ابی داود پیغمبران کرامه جهل اسنادی جائز اوله میه جغندن ناچار بیلور ایدی دیدی وپیر دخی مادامکه بیلور ایدی نیچون امتنه خبر ویرمدی دیمسیله ابن ابی داود حبط اولدی وخلیفه کوله رك مجلسدن قالقدی کتدی وپیر دخی بر مقدار عطیه احسانیله دفع ایدلدی .

§

﴿ ابن اثیر ﴾ — جزری کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ابن اسرا ﴾ — اسپانیا خاخاملرندن بر عالم یهودیدر بونك علم طب وهیئت وفلسفه وشعر وصرف ونحوده ید طولاسی اولدیغندن مسلمانلر فاضل دیو چاغیررلر ویهودیلر بر مفسد مترجم طانورلر ایدی. کتب دینیهٔ اسرائیلیه‌دن بر کتاب شرح ایتمش وکره‌یه دائر بر رساله قلمه المشدر .

§

﴿ ابن باجة ﴾ المسموم — اندلسده چیقان حکمای اسلامیه‌نك الك صوکیدر قرطبه‌ده دنیایه کلوب بعدالتحصیل فاسه هجرت وابو بکر صحراویه ویحیی بن یوسف ابن تاشفینه یکرمی سنه وزارت ایتدی و علوم ریاضیه وکلام واخلاقده تألیف ایتدیکی کتابلر بین‌العرب پك زیاده شهرت بولدی. زماننده موجود اولان اطبا وکتاب بونك شهرت واقبالنه حسد ایتدکلرندن (۱۱۳۸ م و ۵۳۳ ه) تاریخنده تسمیم ایتمشلردر و (تلاحین) و (کتاب الکیمیا) کبی بر قاچ اثری دها واردر .

§

﴿ ابن بطوطة ﴾ — ادبای امتدن وسیاحین عربدن بر ذاتدر مغربده واقع (طنجه) شهرنده دنیایه کلوب بعدالتحصیل مصر وایران وسوریه ممالکنی ودیار عرب وچین وتاتارستان وهندستانی وبحر محیط هندی جزایرندن بعضیلرینی وافریقا واسپانیا ایچرولرینی کزوب مشهوداتنی تحریر ایتمش وسنی یتمش التی‌یه بالغ اولدیغی حالده (۱۳۷۸ م و ۷۸۰) تاریخنده وفات ایلمشدر. بلاد شرقیه‌ده شهرتی شیخ شمس الدین ابوعبدالله ایدی.

§

﴿ ابن بیطار ﴾ — اندلس اطبای مشهوره‌سندندر واسمی عبدالله بن‌حیددر. اندلسده واقع (مالقه) شهرنده دنیایه کلوب بعد التحصیل شام شریفه هجرت ایتدی ودیار رومده خیلی سیاحت ایدوب اعتباریني درجهٔ علیایه چیقاردی وتألیفاتنی اطبایه حجت قاطعه طانتدیردی وحروف هجا ترتیبی اوزره بر تاریخ عمومی یازوب سلطان صلاح الدین

ایوبی یه تقدیم ایلدکده مستغرق لطف واحسانی اولدی. هله فن نباتاتده اولان کمالی تصدیقکردهٔ ارباب فندر ووفاتی (١٢٤٨ م و ٦٤٦ ه) تاریخنده در و (کتاب الافعال العجیبه والخواص الغریبه) و (جامع الادویة المفرده) و (تذکرهٔ ابن بیطار) جلهٔ اثارندندر.

§

﴿ابن جریر﴾ — صاحب التفسیر امام طبری حضرتلرینك کنیه سیدر (امام) کلمه سنه نظر بیوریله.

§

﴿ابن جُرَیج﴾ القرشی الاموی البصری — اسلامده ابتدا کتاب تصنیف ایدن علمای ذوی الاحترامدندر وتفسیر شریفی واحادیث نبویه یی جامع کتابی پك معتبردر امام جعفر صادق وامام ابو حنیفه رحمهم الله حضراتیله ملاقات ومصاحبت ایتدی ومکهٔ مکرمه ده خیلی زمان امرار وقت ایدوب (٧٩١ م و ١٤٤ یاخود ١٤٩ ه) تاریخنده آخرته انتقال ایلدی. شعرای عربدن بر (ابن جریج) دها واردر واسمی علیدر.

§

﴿ابن حاجب﴾ — مشاهیر علمای عربدندر واسمی عثمان. کنیه سی ابو عمرو مسقط رأسی صعید مصردر. پدری ملوك ایوبیهٔ مصریه دن امیر عزالدینك حاجبی اولدیغی حالده کندوسی کنج یاشنده تحصیل علومه هوس ایدرك از وقت ایچنده اکمالنه موفق اولمش وخیلی زمان قاهره ده فاضلیه مدرسه سنده وبر مدت شام شریفده جامع امویه ده تدریس ایله اشتغال ایدرك علامه عنوان جلیل الشانی قزانمشدر. علم تصریفدن (کافیه) و (شافیه) وعلم اصولدن (منتها) کتابلرینی بو ذات تألیف ایتدی وشاگردلرینك اثنای مصاحبتده وقوعبولان سؤاللرینه ویردیکی جوابلر مؤخراً تدوین اولنه رق (امالیٔ ابن حاجب) تسمیه اولندی بو کتاب هر فنی ومتنوع مسائلی جامع بر اثر جلیل اولدیغندن بین العلماء مشهور ومعتبردر ولسان عربیده مستعمل اولان مؤنث سماعیلری نظماً بیان ایتمشدر وبونلردن بشقه دها پك چوق تألیفاتی واردر. مشارالیهك کنج یاشنده

سياسة قتل اولنديغى روايت اولنيور ايسه‌ده يتمش ياشنده ايكن (١٢٤٨ م وه ٦٤٦) تاريخنده اسكندريه‌ده خسته‌لنوب وفات ايلديكى دها موثوقدر.

§

﴿ ابن حجر العسقلانى ﴾ الشافعى — مشاهير علماى عربدندر واسمى احمد بن على بن محمددر مومى اليه مصرقاهره‌دن نشأت وبعدالتحصيل شام شريف وحجاز ممالكنه عزيمت ايدوب اورالرده خيلى زمان علم حديث مطالعه وتدريسيله مشغول وبين العلما والاكابر مظهر احترام وقبول اولدى وتأليفات جليله‌سى غاية الغايه معتبر طوتلدى. (فتح البارى فى شرح البخارى) نام كتاب مستطاب جملهٔ تأليفاتندندر ويتمش طقوز ياشنده اولديغى حالده (١٤٤٨ م و ٨٥٢ ه) تاريخنده وفات ايتمشدر. مذهب شافعيدن فتاوى صاحبى (ابن حجر الهيتمى) بشقه .

§

﴿ ابن خزيمة ﴾ الحافظ — مشاهير فقهأ شافعيه‌دندر واسمى ابو بكر بن محمد ومسقط رأسى نيشابوردر. علم فقه وحديثده عصرينك فريدى وعلماى عراقك قرة العينى ايدى (فقه حديث) كتابى اوچ جلد اوزرينه‌در ويوز قرقدن متجاوز تأليفاتى واردر ووفاتى (٩٢٣ م و ٣١١ ه) تاريخنده‌در.

§

﴿ ابن خلدون ﴾ — فن تاريخده ابداع ايلديكى مسلك بهين ايله شهر تشعار برفاضل ذوى الاعتباردر بو ذات تونسده دنيايه كلوب فاس واندلسده بعض علوم نافعه تحصيل ايتدكدن وبيوك وكوچك برقاچ مأموريت ويردكدن صكره مصره هجرت ايلدى ومصر حكمدارى سلطان (برقوق) پك كوزل قبول ومالكى قاضيلكنى توجيه ايلديكندن برمدت دخى بوخدمتده وسلطان مشار اليهك مشاورى مقامنده بولندى و(١٤٠٠ م و ٨٠٣ ه) تاريخنده سلطان مشار ايله برابر تيمورلنكك اوزرينه كيدوب شام شريفده تيمورلنكه اسير دوشدى وهرنقدر تيمورلنكك دخى مظهر التفاتى اولەرق ياننده آيرمامق استديسه‌ده بوالتفات ابن خلدونك ايشنه الويرمديكندن برتقريب مصره قاچوب ينه اولكى كبى بيوك وكوزل مأموريتلره كيردى. فاضل

مومی الیهك ترتیب ایلدیکی تاریخ (١٨٦٧ م و ١٢٨٤ ه) تاریخنده مصرده یدی جلد اوزرینه طبع اولنمش وموسیو (دوسلان) دخی فرانسزجه ترجمه‌سنی طبع ایتدیرمشدر. ابن خلدونك اسمی عبد الرحمن بن محمددر وتاریخ وفاتی (١٤٠٥ م و ٨٠٨ ه) در.

§

﴿ ابن خلکان ﴾ — مورخین مشهوره‌دندر واسمی احمد شمس الدین بن محمددر. بوذات اربیلده دنیایه کلوب خیلی زمان موصل وحلب وشام طرفلرنده تحصیل علومدن صکره مصرده ومؤخراً سوریه‌ده برمدت قاضیلك و صکره مدرسلك ایتدی. اونك (ابن خلکان) نامیله معروف اولان (وفیات الاعیان) نام تاریخ نفیسی (١٦٧٦ م و ١٠٨٧ ه) تاریخنده‌ردوسی زاده محمد افندی معرفتیله عربجه‌دن ترکجه‌یه ترجمه اولنمشدر.

§

﴿ ابن دقیق ﴾ — محدثین کرامدندر واسمی محمد بن علی ولقبی تقی الدین‌در. بوذات اساتیددن مجرد واحکامه متعلق متون احادیث نبویه‌یی جمع ایدرك (الماممفی حدیث الاحکام) نامنده برکتاب تألیف ایتدیسه ده اکمالنه موفق اولهمدی. کتاب مزبور نقصانیله برابر بین العلماء مقبول ومعتبردر ووفاتی (١٣٠٢ م و ٧٠٢ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ ابن الرشید ﴾ — (ابو الولید) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ ابن زیدون ﴾ احمد بن عبداه بن غالب بن زیدون المخزومی — مشاهیر ادبای عربدندر اندلسده واقع قرطبه شهرنده دنیایه کلوب بعد التحصیل اندلس طوائف ملوکندن ابن الحزم بن جهوره کاتب اسرار وندیم خاص اولدی وبعده حسادك سعایتیله حبس اولنوب برمدت زندانده قالدی وشفاعت واسترحامله خلاص ممکن اولهمیه‌جغنی اکلادقده برتقریب قاچوب اشبیلیه حکمدارینه التجا واوراده رتبهٔ وزارتی احراز ایلدی وفصاحت وظرافتی ونظم ونثرده بلاغتی جهتیله (بحتریٔ المغرب) عنوانی

آلدی. مرتب دیوانی ورسائل کثیره‌سی واردر ووزیر ابوعامره یازدیغی رساله پك مشهور وبین الادبا معتبردر چونکه ابوعامر بونك علاقه ومشاعره ایتدیکی (ولادة) نامنده برقز ایله الفته قالقشدیغندن بورساله‌انلری بربرندن تبرید وقزی کندو طرفنه جلب ایچون قزك آغزندن یازلمش ایدی مؤخراً رسالهٔ مذکوره (ابن نباتة المصری) معرفتیله شرح ایدیلوب (سرح العیون) تسمیه اولنمش وبوشرح (١٨٦٢ م و ١٢٧٨ ه) تاریخنده مصرمطبعه‌سنده طبع ایدلمشدر

ابن زیدون رسالهٔ مذکوره‌یه شویله بدأ ایدر

اما بعد ایها المصاب بعقله. المورط بجهله. البین سقطه. الفاحش غلطه. العاثر فی‌زیل اغتراره. الاعمی عن‌شمس نهاره. الساقط سقوط الذباب علی الشراب. المتهافت تهافت الفراش فی‌الشهاب. فان‌العجب‌اکذب. و معرفة المرء نفسه اصوب. وانك‌راسلتنی‌مستهدیاً من‌صلتی ماصفرت منه ایدی امثالك. متصدیاً من‌خلتی لماقرعت دونه انوف اشکالك. مرسلاً خلیلتك مرتاده. مستعملاً عشیقتك قواده. کاذباً نفسك‌انك ستنزل عنها الی. وتخلف بعدها علی. الی‌آخره

ابن زیدون التمش طقوز یاشنده اولدیغی حالده‌اشبیلیه‌ده (١٠٧٠ م و ٤٦٣ ه) تاریخنده وفات ایتمشدر.

§

﴿ابن سراقه﴾ ابو عبداه محیی‌الدین محمد بن محمدالانصاری — فقهاء مالکیه‌دن وفضلای امتدن برادیب لبیبدر اندلسده واقع شاطبه‌ده دنیایه کلوب‌قاهره‌ده (١٢٦٣ م و٦٦٢ ه) تاریخنده‌وطفسان یاشنده وفات ایلدی.

بو بیت انکدر

الی‌کم امنی النفس مالا تناله
فیذهب‌عمری والامانی‌لاتقضی
وقدمرلی خمس‌وعشرون حجةً
ولم‌ارض فیهاعیشتی فتی ارضی

واعلم انى والثلاثون مدتى
وخير معانى اللهو اوسعها ركضا
فما ذا عسى فى هذه الخمس ارتجى
ووجدى الى اوب من العشر قد افضى

§

﴿ ابن سكيت ﴾ يعقوب بن اسحق — علماء لغتدندر خلفاى عباسيه دن متوكل بونك ثاسنى ايشيدوب حضورينه جلب واعتقاد واقتدارينى تجربه ايجون (بنم ايكى اوغلم سكا حضرت حسن وحسين رضى اه عنهمادن سو كيليمدر) ديو سؤال ايتدكده (ابن سكيت) واه العظيم امام على كرم اه وجهه ورضى اه عنه حضرتلرينك خادمى اولان (قنبر) يله بكا سندن سو كيليدر ديسيله متوكل غضبه كلوب بيچاره يى لسانى ارقه سندن چكه رك اعدام ايتديردى . ابن سكيتك (اصطلاح المنطق) ياخود (اصلاح المنطق) نامنده بر كتابى واردر ووفاتى (٨٥٨ م و ٢٤٤ ﻫ) تاريخنده در .

ديكر روايته كوره (ابن سكيت) خليفه متوكلك اوغلى معتز ايله مؤيدك خواجه سى ايدى متوكلك ذكر اولنان سؤالنه جواب اولمق اوزره حضرت حسن وحسين رضى اه عنهمايى ثنا ايدوب معتز ايله مؤيددن بحث ايتمديكيچون متوكل قارنه باصديروب خانه سنه كوندردى وايرتسى كون خانه سنده وفات ايلدى .

§

﴿ ابن سيرين ﴾ محمد — بصره علماسندن وفقهاء تابعيندندر پدرى انس بن مالك حضرتلرينك غلامى ايدى برخاتوندن اوتوز اركك واون برقز اولادى دنيايه كلوب يالكز عبداه نامنده براوغلى معمر اولمشدر وتعبير رؤياده مهارتى علوم سائره ده اولان مهارتندن اشاغى دكلدر وحسن بصرى حضرتلريله كوريشوب (٧٢٨ م و ١١٠ ﻫ) تاريخنده وفات ايتمشدر .

§

﴿ ابن سينا ﴾ — حكماى اسلاميه دندر (ابو على) كلمه سنه نظر بيوريله .

§

﴿ ابن شُرَيح ﴾ — ائمهٔ شافعیه دندر ومسقط رأسی اولان بغدادده (باز اشهب) لقبیله شهرت بولوب (٩١٨ م و ٣٠٦ ه) تاریخنده وفات ایلشدر.

مومی الیه شیرازده قاضی ایکن پك چوق تألیفاته موفق اولدی ومدت حیاتنده تألیف ایتدیکی کتابلرك عددینی درتیوزه ابلاغ ایتدی. ابتدا باب مناظره یی کشاد وطالبه تعلیم وافاده طریقنی ارائه ایدن بودر. دائما مذهب شافعیه یی مذاهب سائره اوزرینه ترجیحله اوغراشور ایدی.

§

﴿ ابن صَمه ﴾ — کبار اولیاء اللهدندر. مشار الیه برکون ساکن اولدیغی (رقه) قصبه سنده نفسیله محاسبه ایدرکن سننك التمشه یتمش اولدیغنی وبوقدر سنه‌نك ایامی یکرمی بریك بشیوزه واردیغنی وهرکون ایچون یالکز برکناه حساب اولنسه ایشك نره‌لره واره‌جغنی واوکناهلرك عذاب وعقابنه نصل تحمل ایده‌جکنی دوشینوب وبر صیحه اوروب تسلیم روح ایلدی.

§

﴿ ابن طباطبا ﴾ — امام حسین بن علی المرتضی رضی اه عنه احفادندندر. کوفه اهالیسنك والیٔ ولایت حسن بن سهل علیهنده بعض تشبثاتنی حس ایدرك (ابو السرایا السری) نامنده برشخص ایله رقه‌دن خروجه قرار ویردی و (٨١٤ م و ١٩٩ ه) تاریخنده کلیتلو عسکر ایله کلوب کوفه یی استیلا ایتدی وحسن بن سهلك کوندردیکی اون بیك سواری یی کوفه لیلرله برابر بوزدی وصکره ابو السرایا ابن طباطبانك کوفه لیلر طرفندن حسن قبولنی چکه‌مدیکندن واخذ اولنان غنائم ایچون بینلرنده بعض مرتبه قیل وقال تحدث ایلدیکندن بیچاره یی مسموماً اعدام ایدوب یرینه احفاد جناب حسیندن محمد بن محمد نامنده برچوجغی قودی.

شعرای عراقدن ابو حسن بن محمدك لقبی دخی (طباطبا) در بوذاتك اصفهانده پك چوق شهرتی وار ایدی والیوم احفاد واعقابی ذکا وفطانتله مشهوردر وایچلرندن پك چوق علما کلمشدر ووفاتی (٩٣٣ م و ٣٢٢ ه) تاریخنده در

§

﴿ ابن عباس ﴾ رضی اه عنه — صحابی بن الصحابی بن عم رسول اللهدر واسمی عبداه ومسقط رأسی مکهٔ مکرمه در. علیه الصلاة والسلام افندمز حق مشار الیهده (اللهم فقهه فی الدین) دیو دعا بیوردقلرندن فضل وکمالی درجهٔ علیایه واصل اولوب (حبر الامة) عنوانی آلدی واقطار وامصاردن کلان طلبهٔ علوم حضراتنی نیجه زمان تدریس وبو صورتله علوم جلیلهٔ اسلامیه نك قسم اعظمنی نشره موفق اولدی و (ابن مسعود) رضی اه عنه حضرتلری دخی مشار الیه حقنده نعم ترجمان القرآن بیوردی. مشار الیه حضرتلری یتمش بر یاشنده ایکن (٦٨٧ م و ٦٨ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر.

§

﴿ ابن عبدون ﴾ محمد بن عبد المجید الفهری — وزرای ملوك بنی افطسدن وادبای عربدندر. شعر وکتابت ومعانیٔ حدیث وفنون سائره ده زمانك فریدی ایدی قلائد العقیانده پك چوق ثناسی وبعض آثاری کورلمشدر وملوك بنی افطس حقنده سویلدیکی قصیدهٔ رائیه سی معانیٔ کثیره یی واحوال ملوك سائره یی جامع بر نوع تاریخ اولدیغندن شایان مطالعه در ووفاتی (١١٢٦ م و ٥٢٠ ه) تاریخنده در.

قصیدهٔ مذکوره یه شویله بدأ ایدر

الدهر یفجع بعد العین بالاثر
فما البکاء علی الاشباح والصور
انهاك انهاك لا آلوك معذرة
عن نومة بین ناب اللیث والظفر
فلا یغرنك من دنیاك نومتها
فما صناعة عینیها سوی السهر
تسر بالشیٔ لکن کی تغربه
کالایم ثار الی الجانی من الزهر

تصنیفات واشعار کثیره صاحبی دیکر (ابن عبدون) دخی زمانی ادباسندن ایدی

بونك ابوحنيفه قولى اوزره محرر اولان (كتاب الاعتلال)ى وطقسان جزئى شامل بولنان (كتاب الاحتجاج)ى آثار مرغـو به‌دندر ووفاتى (٩١١ م و ٢٩٩ ه) تاريخنده‌در.

§

﴿ ابن عساكر ﴾ — ثقة الدين كلمه‌سنه نظر بيوريله.

§

﴿ ابن عطا ﴾ — كبار مشايخ صـوفيه‌دندر واسمى احمد كنيه‌سى ابوالعباس مسقط رأسى بغداددر مشاراليه حضرت (جنيد)ك شرف صحبتيله واصل سرمنزل مقصود اولدى وقرآن كريمى زبان اشار الله تفسـير ائتدى وغايت نازك وظريف وعلوم ظاهره وباطنه‌يى جامع برمرد عفيف اولديغندن چوق شاكرد يتشديردى. حلاج منصور حضرتلرينك اعدامى كونى مشار اليهك لهنده سوز سويلديكندن (٩٢١ م و ٣٠٩ ه) تاريخنده وزير حامدك امريله ديشلرى سوكيله‌رك واوديشلرى برر برر باشنه قاقيله‌رق اعدام اولنمشدر. (رحمة الله عليه)

فحولينلدن تاج‌الدين ابوالفضلك كنيه‌سى دخى (ابن‌عطا) در وبوذات دخى حكايات صالحينى جامع عطائيه ناميله بر كتاب يازمش و (١٣٠٩ م و ٧٠٩ ه) تاريخنده وفات ايتمشدر.

§

﴿ ابن‌علقمى ﴾ مؤيدالدين محمد — خلفاى عباسيه‌دن مستعصم باللهك وزير اعظميدر. بونك علم ودرايت وفطانتنـه بر ديه‌جك اولمديغى كبى شيطنت وخيانتنه دخى نهايت يوغيدى وكندوسى رافضى المذهب اولديغندن دائما سنيلرك عليهنده بولنور وروافضى حمايه وسنيلر اوزرينه تحريص ايدر وبو خصوصدن طولايى بالدفعات ظهور ايدن اختلالدن اولان سنيلرك روافضه غلبه‌سندن ناشى انلره وولى نعمتى اولان مستعصمـه ديش بيلر ايدى بناءعليه نفوذ سـلطنتك شيعيلره انتقالى چاره‌سنى دوشونه‌رك كندوسى بالاسـتقلال والى اولمق شرطيـله ممالك عراقيـه‌نك ايران ملكى هلاكويه تسليمنه قرار ويروب كيفيتى خفياً مومى‌اليهه اشعار وبو بابده تسهيلات كوسترمكنى وعد

ایلدی وهلاکو دخی مع الممنونیة ایکیوز بیك عسکر ایله کلوب بر از محاربه‌دن صکره بغداد خارجنه اردوسنی قوردی وابن علقمی خلیفه مستعصمه هلاکو ایله مصالحه ممکندر رخصتکز اولور ایسه کیدر برچاره‌سنی بولورم دیه‌رك کیدوب بر بشاشت فوق‌العاده ایله کلدی وهلاکونك مرادی سزك قریکزی اوغلنه عقددن عبارت ایمش ان‌شاالله عقددن صکره مصالحه‌یی دخی پارز دیمسیله بیچاره مستعصم اینانوب موافقت ایلدی وابن علقمی درحال وکلا وامرای دولتی طوپلایوب نکاح ایچون هلاکونك اردوکاهنه کوتوردی وهلاکو دخی خائن مرقوم ایله اوجه قرارلشدیردیغی وجهله نکاحه بدل جله‌سنك جانبه قیوب عسکریله برابر بغداده کیردی وقرق کون قتل عام ایدوب اشراف بغدادك کافه‌سنی قلیجدن کچوردی.

بو وقعه (١٢٥٨ م و ٦٥٦ ه) تاریخنده وقوعبولمش ویالکز بغداد درونده اوچیوز بیك کشینك قانی دوکولمش وقوجه دولت عباسیه منقرض اولوب سلطنت مغوللره کچمشدر وخائن مرقوم دخی مأمولی کبی والیلکه نائل اولهمیوب وبقیة‌السیوف بیچارکانك انکسار ودشنامندن سوقاغه چیقهمیوب بر قاچ آی ظرفنده وغم وغصه ایچنده کبرمش کتمشدر.

§

﴿ابن عیسی﴾ — ارباب معارفدن بر ذاتدر سلطان (سلیم خان) ثانی حضرتلری شهزاده‌لکی آوانده صاروخانده ایکن بونی وطن اصلیسی اولان اقحصاردن جلب وعلوم ونصایحندن استفاده بیورر ایدی حتی مشارالیه حضرتلرینه اداب ملوکه متعلق ومقامات اولیاء وتوجه‌وتأثیرات وریاضات وخواص اسما واصول وفق کبی علومی جامع اون فصل اوزرینه و (نوریه) نامیله بر کتاب تصنیف واهدا ایتمشدر. ابن عیسانك علم وفق وخواصده فوق‌الغایه مهارتی وبر مسلك مخصوصی وار ایدی.

§

﴿ابن عبدالبر﴾ — اندلس فحول علماسندندر واسمی یوسف لقبی جمال‌الدین مسقط رأسی قرطبه‌در. بوذات عصرینك علامه‌سی اولدیغی حالده زمان کندویه خیانت ایتدیکندن (معتضد بالله)ك یاننده عسرتله وقت کچوردی

(الانتصاف للمذاهب الثلاثه) و (الافصاح فيما بين العلماء من الاختلاف) و (جامع العبر) و (الدرر فى اختصار المغازى والسير) و (التقطأ بحديث الموطأ) و (كتاب الاستيعاب فى اسمأ الصحابة) واشالى يكرمى برعدد تأليفاتى واردر وبونلرك ايچندن (الكافى فى فروع المالكيه) نام كتابى اون بش جلددر ووفاتى (١٠٧٠ م و ٤٦٣ ه) تاريخنده در .

§

﴿ ابن الفارض ﴾ — كبار اوليـاء اللهدندر و مسقط رأسى مصر اسمى عمر كنيه‌سى ابو حفصدر . بوذات عاليقدرك درجـهٔ كمالى حقايق علوم دينيه و معارف يقينيه‌يى و احوال سير سلوكى جامع اولان و يديـوز اللى بيتدن عبارت بولنان قصيدهٔ تائيه‌سندن اكلاشيلور مشاراليه بو قصيدهٔ شريفه‌يى تكميل ايتدكدنصكره عالم معناده عليه الصلاة والسـلام افندمزه تقديم ايتدى وانلر دخى ممنون اولەرق (نظم السلوك) تسميه بيوردى ويا ابن الفارض سنك انتسابك كيمه در ديو سؤاللرينه بنم انتسابم بنى سعده‌در جوابنى ويردكده عليه الصلاة والسلام افندمز (لا بل انت منى ونسبك متصل بى) بيوردى .

قصيدهٔ مذكوره‌يه شويله بدأ ايدر

بيت

سقتنى حميا الحب راحته مقلتى
وكأسى محيا من عن الحسن جلت

بوندن بشقه بر قصيـدهٔ تائيهٔ صغراسى وبرده مكمل ومرتب ديوانى واردر وبالاده بيان اولنان قصيدهٔ تائيهٔ كبراسنه مولانا عبدالرحمن جامى حضرتلرينك فارسى العباره يازديغى شرح بين المتصوفين غايت مقبـول ومعتـبردر وداود قيصرى وفرغانى حضراتنك يازدقلرى شرحلر دخى مكمل اولوب فرغانينك شرحى طبع اولنمشدر .

مصر اهاليسى (ابن الفارض) حضرتلرينك پك چوق كراماتنى كوردى

و (١٢٣٤ م و ٦٣٢ ه) تاريخنده وفات ايتدكده ظهور ايدن عجايبات هر كسى حيرتده قودى .

§

﴿ ابن القاص ﴾ — فقهأ شافعيه‌دندر ومسقط رأسى طبريه اسمى احمد كنيه‌سى ابوالعباسدر . مشاراليه علم شريفى بغداددده ابن شريحدن تحصيل ايدوب قاضيلك ايله طبرستانه كتدى واوراده خيلى زمان نشر وتأليفله مشغول اولدى و (٩٤٦م و ٣٣٥ ه) تاريخنده طرسوسده وعظ ونصيحت وجناب پروردكارك عظمت وكبرياسندن بحث وحكايت ايدركن ظهور ايدن وجد واستغراق اثناسنده يره دوشوب وفات ايلدى . فروع فقهيه‌دن (تلخيص) ومذهب شافعى اوزره (ادب القاضى) و (كتاب المواقيت) وفروع شافعيه‌دن (مفتاح) كبى خيلى تأليفاتى واردر .

§

﴿ ابن قَضيب البان ﴾ — بونامله شهر تشعار اولان ذوات كرامك الك معروفى (عبداه بن سيد محمد) الجازيدر وبونك معروفيتى دخى عليه الصلاة والسلام افندمزك ثناسى حقنده ياپمش اولديغى قصيدهٔ مشهوره‌دندر ووفاتى (١٥٩٧ م و ١٠٠٦ ه) تاريخنده‌در .

قصيدهٔ مذكوره‌يه شويله باشلار

بيت

اهلاً بنشر من مهب زرود
احيا فؤاد العاشق المنجود

وروى شذا خبر العتيق ففجرت
منه عيون الدمع فوق خدودى

ونما فنم لنا باسرار الهوى
من حيث منزلة الظباء الغيد

تلك المعاهد جادها صوب الحيا
وسرى النسيم بظلها الممدود

§

﴿ ابن کمال ﴾ — شمس الدین کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ابن ماجه ﴾ — علمای عراقدن ومحدثین کرامدندر ومولدی قزوین اسمی حافظ محمد کنیه‌سی ابو عبداه در . احادیث نبویه تحقیق وتحریریچون بغداد وبصره وکوفه ومکه ومدینه وشام و (ری) ممالکنی طولاشوب دین مبینه پك بیوك خدمت ایتدی وکتب ستهدن (سنن ابن ماجه) نامیله معروف اولان کتاب مستطابی وبر تفسیر وبر تاریخ یازدی و التمش درت یاشنده اولدیغی حالده (٨٨٦م و٢٧٣ه) تاریخنده وفات ایتدی .

§

﴿ ابن مقنع ﴾ — رؤسای زنادقه‌دندر ومسقط رأسی (مرو) اسمی عبداللهدر . مرقوم مجوسی ایکن علم و حکمتله شهرت بولوب صکره اسلامه کلدی لکن عقلی علمنه مغلوب اولدیغندن زندقه والحاددن قورتیله‌مدی وابا مسلم وفات ایتدکدنصکره اکا موضوع اولان روح اصلی بنم جسدیمه حلول ایتمشدر شمدی الوهیت بنده‌در دیه‌رك بر طاقم جهلایی باشنه طوپلایوب خراسانده مبیضه مذهبنی میدانه چیقاردی وبصره والیسی مرقومك بو هذیانلرینی وجمعیتنی خبر آلدقده ذاتاً ایتدیکی استهزالردن طولایی مغبر الخاطر اولدیغندن (٧٧٥م و ١٥٩ ه) تاریخنده خلیفه منصورك مساعده‌سیله عسکر کوندروب جمعیتنی طاغتدی وکندوسنی طوتوب الرینی وایاقلرینی قطع وتنور ایچنده احراقله اعدام ایلدی یاخود ابن مقنع اله کچه‌جکنی اکلادقده اولاد وعیالیله کندوسنی آتشده یاقدی .

چاه نخشب صاحبی (ابن مقنع) دخی بو حریف اولمق کرکدر کویا طاشکند ایله سمرقند آره‌سنده واقع (نخشب) نام قصبه جوارنده بر قیو حفر ایدوب سحر ویاشعبده بازی ایله درونندن ضیای قمره مشابه برضیاظهور ایتدیرمش و بوضیا قیونك ایکی فرسخ قدر اطرافنه منتشر اولمش ایدی دیرلر بو حکایه شاعرلره بر سرمایه‌در . کلیله ودمنه کتابنی فارسیدن عربیه ترجمه ایدن بودر .

§

﴿ ابن ملك ﴾ — فحولین علمادندر واسمی عزالدین وپدرینك اسمی

عبداللطیفدر. بو ذات آلدین اوغلی محمد بکه برمدت خواجه‌لك ایدوب او اثناده نشردن و تصنیفاتدن دخی کیرو قالمدی و (مجمع البحرین) و (مشارق الانوار) و علم اصولدن (منار الانوار) اوزرینه شرحلر یازدی. علوم حکمیه یه واقف وسوء اعتقاد ایله متهم اولان (ابن ملك) دخی بونك قرنداشیدر و اولکی ابن ملکك قبری تیره‌ده‌در.

§

﴿ ابن النجیم ﴾ — اشباه کله‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ ابواسحق ﴾ کارزونی — مشایخ صوفیه‌دندر واسمی ابراهیم بن شهریاردر. بو ذات علیه الصلاة والسلام افندمزی عالم معناده کوروب تصوفدن سؤال ایتدیکمده (التصوف ترك الدعاوی و کتمان المعانی) بیوردی وتوحیددن سؤال ایتدیکمده (کل ماهجس ببالك او خطرفی خیالك فالله سبحانه بخلاف ذلك التوحید ان تنزهه عن الشك والشرك والتعطیل) بیوردی دیدی و مریدلرینك بر سؤالنه (عقلك ادناسی دنیایی و اعلاسی ذات حقدن غیرك فکرینی ترکدر جوابنی ویردی تاریخ وفاتی (١٠٣٤م و٤٢٦ه) در.

§

﴿ ابو اسحق ﴾ — نیشابور علماسندن وفقهای شافعیه‌دندر واسمی ابراهیم بن محمددر. بوذات عالیقدرك علم اصول وکلامده شهرتی افاقی طوتمش اولدیغندن زمانی علماسنك اکثریسی کلورلر وعلوم مذکوره‌دن درس آلورلر ایدی. عبارات کتب کلامیه آره سنده مسطور اولان (استاد) لفظندن مراد بو ذاتدر واصول دین ورد ملحدین حقنده بش جلدی جامع (جامع حلی) نامنده برکتابی واردر ووفاتی (١٠٢٧ م و ٤١٨ ه) تاریخده‌در.

§

﴿ ابو اسحق ﴾ فیروز آبادی — بغداد علماسندن وفقهاء شافعیه‌دندر واسمی ابراهیم بن علی در. مشارالیه بغدادده نظام الملك مدرسه‌سنده مدرس ایکن پك چوق عالم یتشدیردی وخیلی کتاب تألیف ایتدی و فضل وکمالنی هرکسه تصدیق ایتدیره‌رك (شیخ الاسلام) عنوانی الدی. (کتاب المهذب)

و (کتاب التنبیه) و اصول فقهدن (کتاب اللمع شرحی) و علم خلافدن (کتاب نکت) و علم جدلدن (کتاب المعونه) بونکدر و خطیب عراقی کتاب المهذبی اوزرینه اون جلدی جامع برکوزل شرح یازمشدر.

§

﴿ ابو الأسود الدئلی ﴾ الکنانی — تابعیندندر امام علی کرم الله وجهه ورضی الله عنه حضرتلرینك اشارتیله علم نحوی بوذات وضع و ترتیب ایلدی سببنی شو صورتده بیان ایدرلر که ابو الاسود قزینی کورمك ایچون بصره یه عزیمت ایدوب اثنای مصاحبتده قزی (یا ابت ما اشد الحر) دیدی و لفظ اشدی رفعله سویلدیکی ایچون باباسی الك حرارتلی وقت قنغی وقتدر دیو سؤال ایده یور ظنیله (شهر الناجر) یعنی تموز آیدر دیدی و قزی خیر مرادم سندن سؤال دکل سکا خبر ویرمکدر دیمسیله ابو الاسود اعرابده خطاسی اولدیغنی اکلایوب عودتنده حضرت علی یه افاده و بو خطالر اعجامله اختلاطدن ایلرو کلدیکنی وزمان اوزادقچه لسان عرب الدن کیده جکنی بیان ایلدکده حضرت علی تصدیق و (انح یا ابا الاسود) بیوردی و ابو الاسود اشارت جلیله لری اوزره (ان الکلام کله لایخرج عن اسم و فعل و حرف جاء لمعنی) کلامنی برصحیفه یه یازدی. بو کلام امام سیبویهك کتابنك ابتداسیدر و ابو الاسود (٦٨٨ م و ٦٩ ه) تاریخنده وفات ایتمشدر.

§

﴿ ابو البقاء ﴾ — بغداد علماسندندر و مولدی بغداد اسمی عبد الله بن حسین در. مشار الیه ایکی کوزی اعما اولدیغی حالده کیجه کوندز تعلیم و تدریسدن خالی اولمز و بغداد وحوالیسندن و اوزاق ویقین مملکتلردن کلان طلبه نك کثرتی مناسبتیله درسنده اوتوره جق یر بولنمز ایدی و برفندن کتاب تألیفنه مباشرت ایده جکی زمان اوفنه متعلق اولان کتابلری یانه کتوردوب دیلدیکنی برشاکردینه اوقودیر واندن اقتباس و یاخود معارضه ایتدیکی معنالری سویلر و موجود اولان شاکردانی یازوب برکتاب یپارایدی.

(اعراب الحدیث) و (اعراب القرآن) و (شرح الایضاح لابی علی)

و (شرح اللمع) و (كتاب اللباب فى النحوم) و (شرح المفصل للزمخشرى) و شرح مقامات الحريريه) وامثالى پك چوق تأليفاتى واردر ووفاتى (١٢١٩ م و ٦١٦ ﻫ) تاريخنده در.

§

﴿ ابو بكر الصديق ﴾ رضى اه عنه — خلفاى راشدين حضراتنك برنجيسيدر واسم عاليلرى عبداه بن عثمان القريشى كنيه‌لرى ابن قحافة مولد سنيه‌لرى مكهٔ مكرمه‌در. پادشاه زينتسراى كنج تجريد وشهنشاه دولتسزاى كنج تفريد اولان حضرت مشار اليه قبل الاسلام دخى علم تاريخ و تحقيق نسب عرب و تعبير رؤياده ماهر بروجود جليل القدر ايدى صكره اسلامه كلان رجالك برنجيلكى شرفنه وعنوان معالى ارتسام يار غاريه و (انت عتيق من النار) بشارت سنيه‌سنه دخى نائل اولدى وهجرت نبويه‌نك طقوزنجى سنه‌سنده جانب سنى الجوانب نبويدن عهده‌سنه امارة الحاج توجيه بيورلدى وبوسنه مكه‌ده سورهٔ (براءة) قرائت اولنه‌رق تجديد عهود اجرا ايدلدى وحضرت پيغمبر افندمز ارتحال داربقا بيورديغى كون حضرت عمر رضى اه عنه كمال اسف وجلال واستغراقندن ناشى يامؤمنين حضرت محمد سمايه رفع بيورلدى هركيم فوت اولدى دير ايسه شو قلبجمله اعدام ايدرم ديديكنى متعاقب حضرت ابو بكر الصديق (وماحمد الارسول قدخلت من قبله الرسل افان مات اوقتل انقلبتم على اعقابكم) الى آخره آيت كريمه‌سنى اوقوديغى كبى حضرت عمر كلامندن رجوع وتصديق بيوردى وحضرت ابو بكرك خلافتى جزئى براختلافدن صكره جمله مؤمنين طرفندن قبول ورسم بيعت اجرا اولندى وزماننده تنبى ايدن اسود عنسى ومسيلة اليمامى وسجاح وطليحة الاسدى وامثالى مفسدلروهنوز ذهنلرنده اسلام تقرر ايتميان وزكات اموالى ويرمامك ايچون بعض منافقين طرفندن تشويق اولنوب ارتداد ايتمك استيان بدوى جاهللرحرباً تأديب واصلاح اولندى و (٦٣٣ م و ١٢ ﻫ) تاريخنده وقوعبولان مشهور (يرموك) محاربه‌سى قزانلدى واوراق پريشان اوزرنده محرر اولان قرآن كريم جمع وتدوين ايدلدى. حضرت ابو بكرالصديق حضرت فخر كائناتدن ايكى ياش كوچك اولديغى والتمش اوچ ياشنده

بولندیغی حالده هجرت نبویه‌نك اون اوچنجی سنه‌سنده مسموماً وفات ایتمش و کیجه روضهٔ مطهره داخلنه دفن اولنمشدر. بعضیلر تسمیم ایدن بر یهودی ایدی دیرلر و بعضیلر تسمیم اولنمدی یکرمی بش کون قدر حما علتندن یاتوب اندن وفات ایلدی دیدیلر هرنه حال ایسه حضرت مشارالیه شمس تابان احدیدن پرتونثار اولان ضیای فضیلت و ثباتك مظهر جلیل القدری ایدی.

عقیب خلافت سنیه‌لرنده اوقودیغی خطبه‌نك بر فقره‌سی شویله‌در (والله ما کنت حریصاً علی الامارة یوماً ولیلة قط ولا کنت فیها راغباً و لاسألتها الله قط فی سر وعلانیته ومالی فی الامارة من راحة).

وفات ایدرکن صوك کلاملری شودر (توفنی مسلماً والحقنی بالصالحین). اسود ومسیلمة ویرموك کلمه‌لرینه دخی مراجعت بیوریله.

§

﴿ ابوبکر ﴾ — شیراز اتابکلرندن محبوب القلوب برذاتدر مدت سلطنتی اولان اوتوز سکزسنه ظرفنده هرامورینی میزان عدل وحقانیته تطبیقا اجرا ایلدیکندن هرکس خشنود وراضی اولدی واطرافدن کلوب ممالك فارسه طوپلنان ارباب هنرومعارفك جیب وکیسه‌لری لطف واحسانله طولدی و (۱۲۶۳ م و ٦٦٢ ه) تاریخنده وفاتنه بای وکدا اغلامیان قالمدی. شیخ سعدی مرحوم کلستانی بونك نامنه یاپمشدر.

§

﴿ ابوبکر الباقلانی ﴾ — باقلانی کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ ابوبکر البیهقی ﴾ — بیهقی کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ ابوبکر رازی الجصاص ﴾ — امام کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ ابوبکر رازی الحکیم ﴾ — طب ایله حکمتی جمع ایتمش بر وجود نادرالامثالدر بوذات کنجلکنده مسقط رأسی اولان ریده ساز چالار

تغنی ایدرایدی صکره صقال ایله بیق آره‌سندن چیقان صداصفا ویرمزدیه‌رك انی بر اغوب تحصیل علومه هوس ایندی وبرآره‌لق ری مارستانه ومؤخراً مکتفی زمانده بغداد خسته‌خانه‌سنه مدیر اولدی واکمال علوم‌ومعارف ایچون شام ومصر واندلسه کتدی وخیلی زمان صکره بغداده عودت وکسب شهرت ایدوب چوق کمسه‌لره درس ویردی وخیلی کتاب تألیف ایتدی. اوتوزجلدی جامع اولان (کتاب الحاوی) واون جلدی جامع اولان (کتاب المنصوری) و (کتاب الجامع) و (کتاب الاعصاب) و(مختصر منطق ارسطو) و(کتاب السداسیات) و(کتاب سیرت الخلفاء) وعلم طبدن یکرمی التی باب اوزرینه (کتاب الفاخر) بو نکدر وچیچك وقزامق علتلریچون یازدیغی رساله اورو پا لسانته ترجمه اولنمشدر.

خسته یه اغدیه ایله علاج ممکن اولدیغی حالده ادویه ایله علاج ایتمك وادویهٔ مفرده ایله علاج ممکن اولدیغی حالده ادویهٔ مرکبه ایله علاج ایتمك مناسب دکلدر دیرایدی.

ابو بکر رازی تألیف ایتدیکی اثبات صناعت الکیمیا کتابنی صالح بن منصور السامانی یه تقدیم ایلدیکی زمان صالح کتاب مذکوره مندرج صنایعك فعلا اثباتنی امر وابو بکر دخی اورته یه برچوق مشکلات قویوب نهایت مقتدر اوله‌میه جغنی بیان ایلدیکندن ضرب ودفع ایلدی وبوضربدن بیچاره‌نك کوزلرینه صوایندی.

مشاهیر ادبادن برذات ابو بکر رازی یه خلق سنك اوچ فنده مهارتکی ادعا ایده‌یور حالبوکه بن اوفنلرده سنی جاهل بوله‌یورم برنجیسی اکرسن علم کیمیاده ماهر اولیدك زوجه‌ك اون التون ایچون حبس اولنمزدی ایکنجیسی اکرسن علم نجومه واقف اولیدك هر زمان طالعك معکوس اولمزدی اوچنجیسی اکرسن علم طبه مالك اولیدك کوزلریکه علاج ایدرایدك دیدی. وفاتی (٩٢٣ م و ٣١١ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ ابو بکر الرواق ﴾ — کبار مشایخ صوفیه‌دندر ومسقط رأسی (ترمذ) اسمی محمد بن عمردر. مشارالیهك علوم ظاهره و باطنه‌ده کمالی وکتب سماویه‌نك کافه‌سنه وقوفی وشعر وانشاده مهارتی تصدیق کردهٔ

خواص وعوام ایدی. ابو القاسم الحکیم اکر جناب مصطفادن صکره صلی الله علیه وسلم پیغمبر کلمك جائز اولیدی علم و حکمتی و خلایقه شفقتی و عدل و مرحمتی مناسبتیله (ابوبکر الرواق) کلوردی بیورمشدر. بو دفعه احوال جمعیت انسانیه یی تعریف واوچ صنفه تقسیم ایتدکدنصکره اکر امر اصنفنه فساد کیررسه رعیه‌نك کسبی فاسد اولور واکر علما صنفنه فساد کیررسه ورزش شریعت واطاعت فاسد اولور واکر فقرا ودرویشان صنفنه فساد کیررسه طبایع ناس فاسد اولور وامرانك فسادی ظلمله و علمانك فسادی طمع ایله وفقرا ودرویشانك فسادی ریایله وقوعبولوردیدی. بوذات مسند صاحبی ابو عیسای ترمذینك طایی زاده‌سیدر وبر مکمل دیوانی واردر ووفاتی (٨٥٤ م و ٢٤٠ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ ابوبکرسوسی ﴾ — کبار مشایخ صوفیه‌دندر واسمی محمد بن ابراهیمدر. شام شریفده رمله فصبه‌سنده ارشاد عبادله مشغول ایکن اره‌صره برمغنی اولسه‌ده بزه بعض ابیات اوقوسه‌دیرایدی بر کیجه احباسندن بری لطیفه اوله‌رق شوجوارده برمغنی وار لکن نوجوان ومطربدر اکر آرزو بیوریلور ایسه جلب ایده‌لم دیدکده شیخ کتورك دیمسیله مطرب مرقومی سرخوش اولدیغی حالده کتوردیلر واوغلان شیخك حضورنده. القوم اخوان صدق نسب. من المودة لم یعدل به سبب. تراضعوا درة الصهباء بینهم. واوجبوا رضیع الکأس مایحب بیتلرینی اوقومسیله مجلسده اولنلرخوش حال اولدیلرسه‌ده صکره اوغلانك باشی دونوب شیخك سجاده سنه غشیان ایتمسی اوزرینه فنا حالده صیقلدیلر واوغلانی شیخك امریله سجاده یه صاروب برکناره قودیلر اوغلان صباحلین آیلوب اخشامکی حال ورزالتنه وضرب وتکدیره بدل وقوعبولان عفو واغماضه واقف اولدیغی کبی همان شیخك ایاقلرینه قپانوب توبه وانابت ایلدی واز وقت ایچنده زمرهٔ صالحینه داخل ومقصود حقیقی یه واصل اولدی. شیخ مشار الیهك وفاتی (٩٩٦ م و ٣٨٦ ه) تاریخنده در.

§

﴿ ابو بكر شبلی ﴾ — كبار اولياء اللهدندر ومسقط رأسی بغداد اسمی جعفر بن يونس در . بو ذات عاليقدرك پدری خليفه نك حاجبی يعنی چاوش باشيسی اولديغی حالده كندوسی شيخ الشيوخ حضرت (جنيد) ه انتساب ايدوب انك حسن نظر و توجهيله واصل سر منزل مقصود اولدی و حضرت جنيد بونك حقنده (هر قومك بر تاجی واردر بزم قومزك تاجی دخی شبليدر) بيوردی . حضرت شبلی بر كون پازاردن كچركن بر آدمك اون خيار بر اچقه يه ديو باغيره رق خيار صاتديغنی ايشتدكده خيارك اونی بر اچقه يه اولنجه شرارك حال وقيمتی نيجه اولور ديه رك ارقه سنه دونوب مريدلرينه اليكزده كی سرمايهٔ وقته رعايت ايديكز زيرا يارين اليكزده قاله جق اودر و ابدی انكله صحبت ايتسه كز كركدر ديدی .

حضرت شبلينك آداب شريعت مطهره يه اعتناسی فوق الغايه ايدی و دائما (مضی زمن والناس يستشفعون لی فهل لی الی ليلی الغداة دليل) بيتنی اوقور ايدی .

سكسان يدی ياشنده اولديغی حالده (٩٤٥ م و ٣٣٤ ه) تاريخنده بغداددده وفات ايتمشدر و اصلی مصرلی اولديغی دخی مرويدر .

§

﴿ ابوبكر طرسوسی ﴾ — كبار مشايخ صوفيه دندر و اسمی علی بن احمددر . مشار اليه مكهٔ مكرمه ده مدت مديده مجاورت وكمال اتقا ايله تدارك زاد آخرته همت و هركسه حسن توجه ونصيحت ايلديكيچون (طاووس الحرمين) عنوان شريفنه نائل و (٩٨٤ م و ٣٧٤ ه) تاريخنده رحمت رحمانه واصل اولمشدر .

§

﴿ ابو بكر بن العربی ﴾ — مشاهير علمای عربدندر ومولدی اندلس اسمی محمد بن عبدالله در . بو ذات ابتدا اندلسده وصكره مصر واسكندريه وشام ومكهٔ مكرمه ده تحصيل علوم ايدوب اشبيليه ده قاضی اولدی و اديب و ثاقب الذهن وصاحب العهد بر ذات اولديغيچون هركسك حسن

توجهنی قزاندی و اشبیلیه اوزرینه کندو مالندن برسور بنا ایتدی ومؤخراً قاضیلکدن اعراض ودقایق علومه حصر افکار ایدرك مرتبه‌سنی درجهٔ عال العاله چیقاردی و پك چوق کتاب تألیف ایلدی. (کتاب القبس فی شرح موطأ مالك بن انس) و (ترتیب المسالك فی شرح موطأ مالك) و (انوار الفجر) و (احکام القرآن) و (عارضة الاحوزی) و (مراقی الزلف) و (کتاب الخلافیات) و (نواهی الدواهی) و (سراج المریدین) و (قانون التأویل) ویکرمی جلدی جامع (کتاب الانصاف فی مسائل الخلاف) بونکدر و بونلردن بشقه یکرمی اوتوز جلد کتابی دها وار در ویتمش یاشنده‌اولدیغی حالده فاسده وفاتی (١١٤٨ م و ٥٤٣ ه) تاریخنده در.

§

﴿ابوبکرالواسطی﴾ الفرغانی — مشایخ صوفیه‌دندر. بودخی حضرت جنیدك قدمای اصحابندن ایدی. احوال مریدانی بکنمیوب (سادات صوفیه‌نك وقتیله بر طاقم اشارات جلیله‌سی وار ایدی صکره بو اشارات حرکاته وحرکات دخی کیده‌رك یالکز حسراته مبدل اولدی) بیورمشدر. تاریخ وفاتی (٩٢٣ م و ٣٢٠ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ابو بکر المطوعی﴾ — قدمای صلحای امتدندر وغایت کنج ایکن مجاهدهٔ نفسه باشلایوب یکرمی درت ساعتده قرق بیك اخلاص شریف تلاوتنی معتاد ایتدیکی متواتردر. و (ابو بکر بن العباس) نام مجاهد دخی قرق سنه دوشکه کیروب یاتمامش وابداً اوجاع وآلامدن شکایت ایتمامش وکوزینك برینه کلان مسافری زوجه‌سی بیله یکرمی سنه صکره اکلایه بیلشدر.

§

﴿ابوالتراب نخشبی﴾ — سادات صوفیه‌دندر ومسقط رأسی خراسان اسمی عسکردر. بوذات فتوت وزهد وتوکل صاحبی جلیل القدر بر ذات ایدی. بر دفعه اوچیوز قدر درویشیله بادیه‌یه چیقدقده ایکی درویشدن ماعداسی مجاهده‌سنه تحمل ایده‌میوب عودته

مجبور اولدی و بر دفعه دخی بادیه‌ده نماز قیلارکن سام روز کاری طوقینوب وفات ایلدکده جنازه‌سی تمام بر سنه ایاق اوزری قالدی. وفاتی (٨٥٩م و٢٤٥ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ ابو التمام ﴾ الطائی — شعرای عربدندر و اسمی حبیب بن اوس‌در. بو ذات فن شعرده امام وروایت اشعار جاهلیه‌ده سند ومعتمد علیه ایدی بونك (کتاب الحماسه) سنی مطالعه بیوران ذات درجهٔ فضل وکمالنی اکلایه بیلور دیوان مخصوصی و (اختیارات من شعر الشعراء ومدح الخلفاء) نام کتابی ووزرادن ابو دلف العجلی یه انشاد ایلدیکی قصیده‌سی دخی شایان مطالعه‌در و شعرای جاهلیه‌دن بر چوق ذواتك نطقلرینی جامع اولان (فحول الشعراء) نام کتابی انتقه حکمنده‌در. تاریخ وفاتی (٧٤٥ م و ٢٣١ ه)

مومی‌الیه ابو دلف ایچون یازدیغی قصیده‌یه شویله باشلار

بیت

اذا افتخرت یوماً تمیم بقوسها
وزادت علی ما وطدت من مناقب
فانتم یذی قار امالت سیوفکم
عروش الذین استرهنوا قوس حاجب
محاسن من مجد متی تقرنوا بها
محاسن اقوام تکن کالمعایب

§

﴿ ابو الثنا ﴾ — مفسرین کرامدندر (شمس الدین) کلمه‌سنه نظر بیور یله.

§

﴿ ابوجرجه ﴾ — مصر علیاده بنی سویفك جنوب غربیسنده ویتمش کیلومترو بعدنده اون ایکیبیك نفوسی جامع بر قصبه‌در (١٧٩٩ م و١٢١٤ ه) تاریخنده فرانسزلر ایله مصرلیلر بو قصبه جوارنده بر بیوك محاربه یاپدیلر.

§

﴿ابوجعفر﴾ المنصور — خلفای عباسیه دندر و جلوسی (٧٥٤ م و ١٣٧ ه) و وفاتی (٧٧٥ م و ١٥٩ ه) تاریخنده در ٠ مشارالیه برادری سفاحك وفاتیله انباره تخته جلوس ایدوب عمیسنك سلطنت دعواسنی وعلویلرك اختلالات واقعه‌سنی بتوردکدن صکره دولت عباسیه‌یی تشکیله سبب مستقل اولان خراسان والیسی (ابا مسلم)ی بردسیسه ایله کتوردوب بر قاچ کون تعظیم وتکریمدن صکره اعدام ایلدی و (زورا) یعنی بغداد شهرینی یاپدیروب پای تختنی ابتدا هاشمیه‌یه ومؤخراً بغداده قالدیردی و یونانیلرك اوزرینه اعلان حرب ایدرك آسیای صغراده والجزیره وایرانده ایچه فتوحاته نائل اولدی لکن اندلس حکومت اسلامیه‌سی شمدی یه قدر دولت عباسیه‌یه تابع ایکن بونك زمانندہ الدن چیقدی ٠ ابو جعفرك سلطنت عباسیه‌یی تقدیر ایچون صرف ایتدیکی همته وعلوم عالیه وکتابت حقنده کوسترديکی رغبته و بو جهتلرله سلطنت اسلامیه‌نك ترقیاتنه دیه‌جك یوغیسه‌ده امام اعظم رحمه الله حضرتلرینه ایتدیکی ظلم ایله اباامسلم حقنده وقوعبولان غدری اونودیلور شیلردن دکلدر ودوکدیکی قان پك زیاده وانصافك خارجنده‌در زیرا مدت سلطنتی اولان یکرمی ایکی سنه ظرفنده محاربانده تلف اولنلردن بشقه اوله‌رق یالکز خلق صیندیرمق ایچون الی باغلی اعدام ایلدیکی اسلامك مقداری التی یوز بیکه بالغ اولدی دیرلر٠ مکهٔ مکرمه جوارنده بر محلده وفات ایتمشدر ٠ ابو جعفر غایت حسابی وممسك برذات اولوب هر حسابی (دانق) ه قدر تدقیق عادتی اولدیغندن (منصور دوانق لقبیله دخی تلقیب اولنمشدر٠

§

﴿ابوجعفر﴾ المجذوم — کبار اولیاء اللهدندر بو ذات زمانندك غوث اعظمی اولدیغی حالده علت جذام ایله مستور اولدیغندن کمسه واقف اوله‌مز ایدی حتی برکون کبار مشایخ صوفیه دن ابوالحسن الدراج حج شریفه کیدرکن رفقاسندن آیریلوب یالکز باشنه قادسیه‌یه واردقده ابو جعفر المجذومه تصادف ایتدی وذاتاً الفتی اولدیغی حالده یا ابا الحسن اکر حج شریفه کیده‌یور ایسك برابر کیده‌لم دیدکده ابوالحسن

علت معهوده‌سنه واختیارلغنه بناء رد ایتمسیله ابو جعفر (الله ضعیف ایچون قوی بی تعجبه دوشورمکه مقتدردر) دیدی وابوالحسن اندن صکره هرقنغی قوناغه واردیسه ابوجعفری اوراده بولدی وبوصورتله بالدفعات کوردیکی کراماتی اوزرینه یاننه واروب یوزینی کوزینی یرله سورەرك قصورینك عفو ینی رجا واسترحام ایلدی واندن صکره مکهٔ مکرمه‌ده دخی برقاچ کره تصادف ودعا نیاز ایلدکده بن دعا اتمام سن دعا ایت بن آمین خوان اولورم دیمسی اوزرینه ابو الحسن ایکیسی دنیاده وبری آخرتده حاصل اولق اوزره اوچ دعا ایتدی ودنیاجه اولان مراداتی حاصل اولدیغنه نظراً آخرتجه اولان مرادینك دخی بعنایة الله حاصل اولهجغنده شبهه قالمدی

§

﴿ابوجهل﴾ — قبیلهٔ قریشك مشایخ معدوده‌سندندر واسمی عمرو بن هشامدر وزمان جاهلیتده کنیه‌سی ابو الحکم اولدیغی حالده علیه‌الصلواة والسلام افندمز ایتدیکی خباثت وخیانتلره بناء (ابو جهل) تسمیه بیورمشدر زیرا شرفظهور ایدن اسلامه قارشو فساداتده خذلهٔ سائره‌دن برقاچ فرسخ ایلرو کیتمش ایدی نهایت هجرت نبویه‌نك ایکنجی سنه‌سنده وقوعبولان بدر غزاسنده (ابن عمرو ابن الجموح) و (ابن عفراء الانصاری) حضراتی یدلریله قتل و (ابن مسعود) معرفتیله قفاسی کوکده سندن فك اولندی وعلیه الصلاة والسلام افندمز قتل اولندیغنی کورنجه (بحمد الله امت مرحومه‌نك فرعونی دخی قتل اولندی) بیوردی . خبیث مرقوم قتل اولندیغی زمان یتمش یاشنده ایدی.

§

﴿ابوحامد﴾ — کبار مشایخ صوفیه‌دندر ومسقط رأسی بلخ اسمی احمد شهرتی حضرویه‌در . بو ذات عالیقدر بر مدت خراسانده توطن ایدوب ابراهیم بن ادهم وحاتم اصم کی ذوات کرام حضراتیله کورشدی وپك بیوك مقامه واصل اولدی حتی ابو حفص حداد حضرتلری مشارالیهی پك چوق ثنا ایدوب صدق احوال وهمتده ابو

حامددن اولو بر کسه کورمدم بیورمشدر. بر کون بر کسه ابوحامددن وصیت طلب ایتدکده (امت نفسك حتی تحییها) دیدی و (یول واضح وحق ظاهر وقرآن واخبار واثار مشهود ومسموع ایکن بوتحیرندر بوکا کورلکدن بشقه نه معنا ویریلور) بیوردی. وفاتی (٨٥٤م و ٢٤٠ ه) تاریخنده وقبری بلخده‌در.

§

﴿ابوحامد﴾ — علمای متقدمیندندر و مسقط رأسی (اسفرائن) اسمی احمد بن محمددر و (التعلیقة الکبری فی الفروع) کتابنی بو ذات یازمش و (١٠١٥ م و ٤٠٦ ه) تاریخنده وفات ایتمشدر. شافعی المذهب ایدی.

§

﴿ابو حسن الاشعری﴾ — ائمهٔ دیندندر وکبار اصحاب کرامدن ابو موسی الاشعری حضرتلرینك اولادندندر. مذهب حنفیه اصحابنك اعتقاد ده امامی ابو منصور ماتریدی حضرتلری اولدیغی کبی خراسان وعراق وشام واقطار سائره‌ده اولان شافعی ومالکی وحنبلیلرك اعتقاد ده امامی دخی بو ذاتدر و بونکله ابو منصور ماتریدی آره سنده اولان اختلاف تکوین وایمان مقلد مسئله لری کبی قرق عدد مسائل اعتقادیه‌دن عبارتدر و وفاتی (٩٣٥ م و ٣٢٤ ه) تاریخنده در.

§

﴿ابو حسن الخرقانی﴾ — کملین اولیاء اللهدندر و مسقط رأسی خرقان اسمی علی بن جعفردر. مشار الیه طریق اویسی اوزره متوفی شیخ ابو یزید بسطامی حضرتلرینك روحانیت علیه لرندن استفاضه ایدرك واصل مرتبهٔ کمال اولمش ومقام جلیل غوثیته ایرمشدر. دائما مریدانه کوکللرك روشنی آنده خلق اولیاندر وعملرك یکرکی آنده مخلوق فکری اولیاندر ونعمتلرك اطیبی جهد ایله حاصل اولاندر ورفیقلرك خیر لوسی زندکانیسی حقله اولاندر بیورر ایدی بر کون کندو مجاهداتندن بحث ایتدیکی صره‌ده قرق یلدر نفسم بر ایچم صغوق صو یاخود بر اکشی عیران استدیکی حالده ویرمدم و قرق یلدر جناب حق

کوکله نظر ایدوب کندوسندن بشقه سنی کورمدی بیورمشدر . وفاتی (١٠٣٣ م و ٤٢٥ ه) تاریخنده در .

§

﴿ ابو حسن الهروی ﴾ علی — سیاحین شرقیه دندر . بوذات ممالك شرقیه و غربیه دن بعضیلرینی کشت و کذار ایدرك کوردیکی احوال و وقوعاتی (کتاب الاشارات فی معرفة الزیارات) نام کتابنه یازدی و (١٢١٤ م و ٦١١ ه) تاریخنده وفات ایلدی . (خطیب الهروی) نام کتاب دخی بونکدر .

§

﴿ ابو حسین البصری ﴾ — ائمهٔ معتزله دندر واسمی محمد بن علی الطیب در . مذهب معتزله اوزره علم کلامده ید طولاسی وار ایدی (تصفح الادلة) و (کتاب الامامة) و (شرح اصول الخمسه) و (غرر الادلة) وامثالی خیلی کتاب یازدی و بغداد ده (١٠٤٤ م و ٤٣٦ ه) تاریخنده وفات ایلدی .

§

﴿ ابو حفص حداد ﴾ — کبار اولیاء اللهدندر و مسقط رأسی نیشابور اسمی عمر بن سلمه در . مشار الیه اهل ملامتك شیخ بزرکواری ایدی ارباب کمال بوعالمده حکمت جناب جنیده و وجود شاه کرمانیه وحیرت عشق ابو یزیده واخلاق اشبو ابو حفص حداده ویرلدی دیمشلر در . بوذات هر بار مریدلرینه افعال واقوال واحوالنی میزان کتاب الله وسنته اورمیانلر نفسنی اتهام ایده مز وارنلردن عداولنه مز ادب ظاهری ادب باطنینك عنوانیدر بیورر وغایت مؤدب اولان مریدلرینی قارشوسنده ایاق اوزری وال باغلی طور دیروب ملوکانه بر هیئت تشکیل ایدر ایدی . وفاتی (٨٧٧ م و ٢٦٤ ه) تاریخنده در .

§

﴿ ابو حنیفه ﴾ — ائمهٔ اربعه حضراتنك برنجیسیدر ومسقط رأس عالیلری کوفه اسمی نعمان بن ثابت در و نسب سعادتلری نوشیروان عادله موصولدر . حضرت مشار الیه ابتدای حالنده اختیار انزوا

و نشر و تدریس ایله اکتفا بیوروب صکره عالم معناده شر فصادر اولان امر و فرمان جناب نبوی موجب عالیسی اوزره اجتهاده باشلادی وعلم و عرفان و کمالی هر طرفه منتشر اولدیغندن درسنه پك چوق منتهی ذوات کلدی وابراهیم بن ادهم و بشر حافی و داود طائی وامام محمد وزفر وحسن و عبد الله بن المبارك کبی ذاتلر یتشدیر دی وایچلرندن یتمش عددی اجتهاده مقتدر اولدی • خلیفه ابو جعفر المنصور ابتدالری بو ذات عالیقدره فوق الغایه حرمت ورعایت ایدوب برآره لق بغداد انشاأتنه ناظر تعیین ایتدیسه ده مؤخراً تکلیف ایتدیکی قاضی القضاة منصبنی قبول ایتمدیکندن وامامت بحثنده سو یلدیکی طوغری جوابی اکری آلدیغندن و یاخود عهد لرنده طور میان موصل اهالیسنی اورمق ایچون مساغ شرعی اولمدیغنی سو یلدیکندن حدتلنوب زندانه آتدی وکونده اون قامچی آرتیره رق هر کون ضرب اولنمسنی امر ایتدی وقامچینك عددی یوزه بالغ اولدقده پك چوق بکا ایدوب یتمش یاشنده اولدیغی حالده متأثراً وفات ایلدی (٧٦٧ م و ١٥٠ ه) مشار الیه حضرتلری بوندن اول بنی امیه حکومتی زمانننده یعنی یزید بن عمر و بن هبره نك کوفه والیلکنده تکلیف اولنان کوفه قاضیلکنی دخی قبول ایتمدیکندن ضرب اولنمش ایدی • جنازه سنده اللی بیك کشی بولندیغی متواتراً ثابتدر • بعد العشاء صباحه قدر نوافل قیلارلر وهر یکرمی درت ساعتده برکره قرأن کریمی ختم ایدرلر و کیجه لری خشیة اللهدن اغلادقجه قومشولری آجیرلر ایدی • برکوی مرحومك (نور الاخیار) نام کتابنده (ابو هریره) حضرتلرندن روایةً حضرت پیغمبر افندمزك اوچ دفعه (ان فی امتی رجلاً اسمه نعمان وکنیته ابو حنیفه هو سراج امتی) بیور دیغنی و ینه انس بن مالك حضرتلرندن روایةً افندمزك (سیأتی من بعدی رجل یقال له النعمان ابن ثابت و یکنی بابی حنیفه لیحیین الله تعالی سنتی علی یدلیه) بیور دیغنی یازمشدر •

§

﴿ ابو حنیفة الدینوری ﴾ احمد بن داود — قدمای ریاضیوندن بر ادیب ذیشاندر علم هندسه ونجوم و لغت ونحو ونباتات وتاریخ

وحساب ومنطقده زمانك فريدى ايدى . بر تفسير شريفى و (اصلاح المنطق) نامنده بر كتابى وجواهر العلم نامنده بر تاريخى و جبر و مقابله ده بر رساله سى وار در و ركن الدين بن بويه ايچون بر زيج و (٨٤٩ م و ٢٣٥ ه) تاريخنده اصفهانده بر رصد خانه يابمشدر و (كتاب الفصاحة) و (كتاب لحن العامه) و (كتاب الوصايا) دخى بونك جملهٔ تأليفاتندندر و وفاتى (٨٩٤ م و ٢٨١ ياخود ٢٩٠ ه) تاريخنده در .

§

﴿ ابو حور ﴾ ياخود ابو قير) — اسكندريه نك جانب شرقيسنده واون يدى كيلو مترو بعدنده وساحل بحر ده بر قصبه در ليمانى كوزل ومضبوطدر حواليسنده اولان خرابه ده خيلى آنتيقه بولنور وخانه لرى بر چوق قيار آره سنده كورينور . (١٧٩٨ م و ١٢١٣ ه) تاريخنده فرانسز جنرالى بونا پارت عساكر وفيره ايله ابتدا بوليمانه كلوب مصرى استيلا ايلدى وامتعاقباً انكليزلرك اميرال (نلسون) قوماندانسنده اولان دونمماسى كلوب ليمان مذكوره يتان اون يدى قطعه فرانسه حرب سفاينى ياقدى و بر سنه صكره بشبيك فرانسز عسكرى اون بشبيك عثمانلى عسكرينى بوزوب قوماندان كوسه مصطفى پاشايى اوچ بيك كشيله اسير ايتدى لكن فرانسزلر كده بر قاچ بيكى وايكى جنرالى تلف اولدى ايرتسى سنه انكليزلرك اسقوچيالى (آبرو قرومبى) نام جنرال قوماندانسنده اولان عسكرى ليمان مذكورىَ فرانسزلردن حرباً قور تاردى وفرانسزلر آرتق اوحواليده طوره ميوب بتون بتون رجعته مجبور اولدى .

§

﴿ ابو حَيان ﴾ — اثير الدين كله سنه نظر بيوريله .

§

﴿ ابو الخير — كبار اولياء اللهدندر و مقسط رأسى تينات اسمى حاددر . مشار اليه صاغ الى مقطوع اولديغى حالده سنبل اوروب انكله تعيش ايدر وهركس نصل اوردىكنه تعجب ايلر و بعضيلرى الى وار كبى كورر ايدى . بونك پك بيوك بر ذات صاحب الكرامات اولديغنه ارسلانلر ايله موانستندن بيوك دليل اولهمز . بركون كندوسندن

ارسلانلر ايله موانستی کیفیتی سؤال اولندقده اوت کلبلرك بعضیسی بعضیسیله موانست ایده بیلور بیوردی بوکا (ابو الخیر تیناتی الاقطع) دخی دیرلر اصلی غلامدر و (تینات) مصره اون فرسخ مسافه ده برقریه در ووفاتی (٩٥١ م و ٣٤٠ ه) تاریخنده در .

§

﴿ ابو داود ﴾ — ائمهٔ حدیثدندر واسمی سلیمان بن اشعثدر . کتب سته نك اوچنجیسی اولان (سنن ابی داود نام کتاب مستطابی بو ذات عالیقدر تألیف ایتدی و (٨٨٨ م و ٢٧٥ ه) تاریخنده وفات ایلدی .

§

﴿ ابو الدرداء ﴾ — متعینان اصحاب کرامدندر واسم عالیلری (عویمر) در مشار الیه عاقل و حکیم بر ذات ستوده سمات اولدیغی جهتله حضرت پیغمبر افندمزك (عویمر حکیم امتی) قول جلیلیله ثنای والالرینه مظهر اولدی وفضل وفقاهتی مناسبتیله شام شریفك فتحنده اورایه قاضی نصب بیورلدی . زوجهٔ محترمه لری (ام الدرداء) حضرتلری دخی قانتات صحابیاتدندر وحضرت پیغمبر افندمزدن وزوجی مشار الیهدن خیلی حدیث شریف روایت ایتمشدر .

§

﴿ ابو الرجاء ﴾ مختار — مصنفیندندر . (فرائض الزاهری) نام کتاب مستطابی بو ذات تألیف ایدوب (١٢٥٩ م و ٦٥٨ ه) تاریخنده وفات ایلدی . بر روایتده اسمی احمد بن ابو الرجا وتاریخ وفاتی (٢٣٣ ه) دیرلر ایسه ده بو قول صحیح دکلدر بونك دخی بر بشقه ذات اولمسی مأمول اولنور .

§

﴿ ابو الریحان ﴾ — معارفندان عصردندر ومسقط رأسی خوارزم اسمی محمد در . بونك علم نجوم و تاریخ وسائره ده اقتداری فوق الغایه ایدی مومی الیه (الآثار الباقیه عن قرون الخالیه) نام کتابی یازوب (٩٤٢ م و ٣٣٢ ه) یاخود (٤٣٠ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر .

§

﴿ابو زید﴾ سعید بن اوس — کعب بن الخزرج الانصاری سلاله سندن برادیب ذیشاندر. مشار الیه علوم ادبیه وغریبه ولغاته وفن تاریخ ونسبت وسائره ده مشهور وروایاته معتمد علیه برذات ایدی (کتاب القوس والترس) و (کتاب الابل) و (کتاب خلق الانسان) و (کتاب المطر) و (کتاب المیاه) و (کتاب اللغات) و (کتاب النوادر) و (کتاب الجمع والتثنیه) و (کتاب اللبن) و (کتاب الفرق) و (کتاب الفضیب) و امثالی پك چوق تألیفاتی واردر و وفاتی (۸۳۰ م و ۲۱۵ ه) تاریخنده در.

§

﴿ابو السعود العمادی﴾ احمد افندی — سلطان سلیمان اول وسلطان سلیم ثانی زمانلرنده اوتوزسنه شیخ الاسلاملق ایتمش برفاضل ذیشاندر وتفسیر شریفیله تألیفنه موفق اولدیغی فتاوای شریفه مقبول خواص و عوامدر مشار الیهك برحفیدی وفات ایتمکله غایت متألم اولمش و یاربی بوندن صکره بکا بوکبی برالم دها و یرمه دیو دعا ایتمشیدی حقیقةً دعاسی قبول اولدیغنه بناء بردها اویله برالم کورمدی ونهایت (۱۵۷٤ م و ۹۸۲ ه) تاریخنده وفات ایدوب ایوب الانصاریده قیمالجیلر باشنده انشاسنه موفق اولدیغی مکتب شریف خطیره سنه دفن اولندی. رجال حلوتیه دن ومظنهٔ کرامدن قدسی (ابو السعود) افندی دخی ایو بده صفهٔ مخصوصنده مدفوندر.

§

﴿ابو السعود﴾ — کبار مشایخ صوفیه دندر. بو ذات فتوحات مکیه ده محرر اولدیغی اوزره امام الوقت ایدی. برکون دجله کنارندن کچر ایکن خاطرینه عجبا بو صویك ایچنده دخی جناب حقه عبادت ایدر قول وارمیدر دیو کلدیکی آنده صو ایکی شق اولوب ایچندن برآدم چیقدی و بن فی الاصل (تکریت) دنیم و بوصویك ایچنده عبادت ایتمکده یم دیدی. فصوصده ابو السعودك مریدلرینه بش یلدنبرو جناب حق بکا ملکنده تصرفه اجازت و یردی بن قبول ایتدم انی کندوسنه براقدم دیدیکی

محرر در . مشایخ کرامدن بر ذات مشار الیهك قبری جوارندن کچرکن کوکلنه نره یه کیده یورسك کل بنی زیارت ایله دیو براشارت کلور واو ذات دخی کیدوب زیارتیله منبسط وخوش حال اولدقدنصکره ابوالسعودك قبری اولدیغنی اوکرنور وتعجب ایلر . ابوالسعودك عجیب برطریقه سی وار ایدی جناب حقدن هرنه که ظهور ایدر ایسه انی رد اتمز وهیچ برکسه دن نسنه استه مز وغایت مکلف لباس کیر وملوکانه طعام ایدر ایدی حتی برکون بر درویش مشار الیهك باشنده برقاچ بیك غروشلق برشال کوروب تعجب ایلدکده شیخ درویشك خاطره سنه واقف اولهرق بزبونی کندو لکمزدن صارمادق استر ایسك آل صاتاجقه سنی درویشلره صرف ایت دیدی و درویش دخی ممنوناً شالی آلوب پازارده صاتدقدن برساعت صکره کلوب شالی ینه شیخك باشنده کوردی وبتون بتون مراقه دوشه رك پازاره عزیمتله شالك نه اولدیغنی صاتدیغی آدمدن سؤال ایتدکده سن کتدکدنصکره بر تجار کلدی و برمقدار تجارت اعطاسیله شالی آلدی کوتوردی دیدی و درویش بالاطراف تحقیقاته کیریشوب تجار مرقومك بوشالی برفورتنه دن ساحل سلامته واصل اولان سفینه سیچون نذر اولهرق شیخ مشار الیهه ویردیکنی وصکره پازارده کوروب ضرورته مبنی صاتلدی ظنیله مبایعه وینه شیخ مشار الیهه تقدیم ایلدیکنی اوکرندی وخاطره سندن رجوع ایدرك تائب ومستغفر اولدی .

§

﴿ ابو سعید الخدری ﴾ — فقهاء اصحاب کرامندن واصحابدن مالك بن سنان حضرتلرینك اوغلیدر اون بش یاشنده ایکن بنی مصطلق غزاسنه کتدی وعلیه الصلاة والسلام افندمزدن بیك یوز یتمش حدیث شریف روایت ایتدی و (٦٨٣ م و ٦٤ یاخود ٧٤ ه) تاریخنده وفات ایلدی . مشار الیه حضرتلرینك مرقدی درسعادتده ایوان سرای داخلنده قعریه جامع شریفی حولیسنده ایسه ده بعضیلری مشکوکدر دیرلر .

§

﴿ ابوسعیدالحراز ﴾ — اعاظم مشایخ صوفیه دندر و مسقط رأسی بغداد . اسمی احمد بن عیسی در . ارباب طریقتکمال شرف واتقاسنه

بناء (قرالصوفیه) دیرلر وجناب حقدن وحضرت پیغمبردن صکره سید العارفین بودر دیو قدر ینی اعلا ایلرلر ایدی. طریقت صوفیه ده بقا وفنادن بحث ایدنلرك امامیدر وحضرت جنید دن بیوکدر. برکسه جهد ایله حقه ایریشمکه چالیشور ایسه بیهوده زحمت چکمش اولور و برکسه جهد سز حقه ایریشورم دیر ایسه قوری دعوا ایلمش اولور بیورر وحق طلبله بولنمز اما انی ینه طالب بولور معناسنی مراد ایدر ایدی. وفاتی (٨٩٩ م و ٢٨٦ ه) تاریخنده در.

§

﴿ ابوسعید ﴾ بن ابو الخیر — کبار مشایخ صوفیه دندر و مسقط رأسی (سرخس) اسمی فضل الله در. سلطان عالم حقیقت وجمال پیران طریقت ومشرف القلوب وکریم الاسلوب بر ذات ستوده سمات ایدی وزمانك شیخلری کاملاً بوندن اخذ فیض ایدرلر و پك چوق کراماتنی کورر لر وصحبت علیه لریله مستفید اولورلر ایدی. برکون احباسندن برینك خسته اولدیغنی خبر ویردکلرنده کاغد قلم امر ایدوب شو بیتلری یازدی وامر یله کوتوروب خسته نك بوینه آصدقلرنده خسته درحال صحت بولوب یتاغندن قالقدی ذکر اولنان بیتلرله ممالك عراقیه ده الیوم استشفاء اولنور. پك چوق ذوات شرحلر یازمشلر در و شیخ خواجه عبید الله نقشبندی حضرتلرینك دخی برکوزل شرحی وار در. (بیت)

حورا بنظارهٔ نکارم صف زد. رضوان ز تعجب کف خود برکف زد.
یك خال سیه برآن رخان مطرف زد. ابدال ز بیم جنك در مصحف زد.

حضرت مشار الیه وفاتنه قریب شو بیتلری یازوب جنازه سی کیدرکن اوکنده اوقونمسنی امر ایتدی (بیت) خوبتر اندر جهان از ین چه بود کار. دوست بر دوست رفت و یار بر یار. آن همه اندوه بود وین همه شادی. وان همه کفتار بود وین همه کردار. وفاتی (١٠٤٨ م و ٤٤٠ ه) تاریخنده در.

§

﴿ ابو سعید بهادر ﴾ — ملوك ایلخانیه دندر وجلوسی (١٣١٨ م و ٧١٨ ه) وفاتی (١٣٣٥ م و ٧٣٦ ه) تاریخنده در بونك زمانده

امور دولت برطاقم نا اهل خلوصکاران النه‌کچمش وندما وسرای قادینلری نفوذ سلطنتی استعماللله کندو ایشلرینی ترویجه آلشمش و وکلا وکبرا ومعتبران اهالی بینه اختلاف‌دوشمش اولدیغندن خلقی (ارپا) خان زمانده نتیجهٔ طبیعیه کندینی کوسترمدی یعنی دولت ایلخانیه منقرض اولدی وممالك ایرانیه طوائف ملوك هیئتنه کیروب اکثریسی دولت جلایریهٔ ایرانیه النه کچدی. اشبو ملوك ایلخانیه سلالهٔ جنکیزیه دن ایدی. (ایلخان) کلمه سنه نظر بیور یله.

§

﴿ابوسعید بهادر﴾ — هندستانده واقع (ماسور) یاخود (مایسور) قطعه سی حکمدار لرندندر (۱۷۸۲ م و ۱۱۹۷ ه) تاریخنده پدری حیدر علینك وفاتیله جلوس ایتدکده ذاتاً انکلیزلره خصومتی اولدیغندن محاربه یه طوتیشوب اکرچه ایلك محاربه یی واو سایه ده شاه‌مالك (نائب السلطان) عنوانی قزاندیسه ده برقاچ سنه صکره هند راجه لرندن برینك اوزرینه آچدیغی محاربه یی انکلیزلرك آنلره ایتدیکی معاونت سببیله‌غیب ایتدیکندن و پای تختی تحت‌محاصره یه آلندیغندن فائده سز عظمتلری براغوب مصالحه یه رغبت کوسترمدی وانکلیزلره یتمش بش ملیون تضمینات وممالکنك نصفنی اعطا ایله (۱۷۹۲ م و ۱۲۰۷ ه) تاریخنده یقایی قورتاروب یدی سنه سلطنت سوردی واندن صکره انکلیزلر برهجوم دها ایدوب قصور ممالکنی دخی آلدی و بیچاره سلاح بدست اوله رق وفات ایلدی.

§

﴿ابوشیر﴾ یاخود (بندر بوشیر) — بصره کورفزینك ساحل شمالیسنده‌وایران دولتی اداره سنده برمعمور وتجارتکاه شهردر وبرکوزل لیمانی واردر لکن کیروب چیقمسی صعوبتلی اولدیغندن بحر یونجه معتبر دکلدر. بوراسنی انکلیزلر (۱۸۵٦ م و ۱۲۸۳ ه) تاریخنده ضبط ایدوب برسنه صکره پارسده عقد اولنان قونفرانس قراریله ینه اعاده ایلدیلر. شهرمز بورده شمدیلرده اون بشبیك نفوس تخمین اولنمقده‌در.

§

﴿ابو طالب﴾ بن‌عبدالمطلب — اعمام نبویدندر وامام علی کرم‌الله

وجهه ورضی الله عنه حضرتلرینك پدریدر. حضرت پیغمبر افندمز کوچك اولدیغی حالده جدلری عبد المطلب وفات ایدرکن مشار الیه حضرتلرینك محافظه سنی اشبو بیوك اوغلی ابو طالبه سپارش ایتمش وانلر دخی حقیقةً پك کوزل خدمت وصیانت ایلمشدر حتی علیه الصلاة والسلام افندمز اظهار دعوت بیوروب خلق اوزرینه هجوم ایتدیکی زمان ابو طالب یتیشوب تمام قوتیله منع ایلدی. بعثتك یکرمنجی سنه سنده یعنی هجرتك اوچ سنه مقدمنده ابو طالب وفات ایدرکن علیه الصلاة والسلام افندمز یانینده بولندی ومومی الیهك دو داغنی دپره ته رك اسلامی قبول ایلدیکنی حضرت عباس سو یلمسیله (الحمد لله الذی هداك یاعم) بیوردی بو قوله مخالفت ایدنلرده واردر. ابو طالب سکسان سنه معمر اولدی دیرلر.

§

﴿ ابو العباس السفاح ﴾ — خلفای عباسیه‌نك برنجیسیدر واسمی عبدالله بن محمد بن علی بن عبدالله بن (عباس رضی الله عنه) در و ابتدای جلوسی (٧٤٩ م و ١٣٢ ه) وفاتی (٧٥٣ م و ١٣٦ ه) تاریخنده‌در. ابا مسلم خراسانی عراق اهالیسنی ابتدا بونك برادری ابراهیمه بیعت ایچون دعوت ایدوب ملوك امویه‌نك صوك حکمداری اولان مروان الحماری مرقوم ابراهیمی قتل ایتدکدن صکره دعوتی اشبو (ابو العباس السفاح) اوزرینه چویردی و (زاب) محاربه‌سنی قزانوب شامی استیلا ایتدیکی کبی بونی حیره‌دن انباره کتوردوب تخته اقعاد وسلطنت عباسیه‌یی اعلان ایلدی. ابو العباس مدت سلطنتی اولان درت سنه ظرفنده بر کوزل ایش کورمك شویله طورسون مغلوب اولان رجال امویه‌یی ضیافت بهانه‌سیله سراینه چاغیروب جمله‌سنی بردن سفره باشنده اعدام ایلدیکیچون الی یوم‌القیام بد نام اولمش و بو وقعه‌دن صکره کندوسیده چوق معمر اوله‌میوب اوتوز ایکی یاشنده چیچك علتندن کورله‌مش کیتمشدر. عباسیه وابا مسلم ومروان کبلرینه دخی نظر بیوریله.

§

﴿ ابو العباس ﴾ آلاملی — کبلین اولیاءاللهدندر واسمی احمد بن محمد

وشهرتی قصاب‌زاده‌در. مشارالیه حضرتلری زمانلرنك غوث اعظمی ایدی وهر طرفدن مشایخ کرام کلوب توجهات سنیه‌لریله مستفیض اولورلر واصول دینده ودقایق توحیده اولان مشکلاتی عرض ایدرك حضرت شیخك هیچ اوقویوب یازمسی اولمدیغی حالده جوابنی الورلر ایدی. بر کون بر درویش کلوب کرامت استدکده (اولادم سکا شو کرامت یتشمزمیکه الله تعالی وتقدس حضرتلری بنم کبی بر امی قصاب اوغلنه بو قدر نعمت احسان ایتمش و بونجه عالم وفاضلی شرق وغربدن التونلر خرج ایده‌رك کتوردوب نائل مرام ایتمکده بولنمش) بیوردی. بر دفعه دخی کرمانشاه امیری یاغمور یاغمق ایچون دعا نیاز ایلدکده برالماکوندردی والماکرمانشاهه واردیغی کبی یاغمور باشلادی مشار الیه حضرتلری دائما مریدلرینه وقت کیمیادر صاقنوب ضایع ایتمیه‌سکز دیو تنبیه ایدر ایدی. وفاتی (١٠٤٠ م و ٤٣٢ ه) تاریخنده‌در. بهاء الدین آملی بشقه.

§

﴿ابو عبدالله﴾ — اندلس علماسندندر و مسقط رأسی قرطبه. اسمی محمددر. بونك علم فقه وحدیثده ید طولاسی وار ایدی و(فقه الحسن البصری) نامنده یازدیغی یدی جلد کتابی بین العلماء پك زیاده مقبول ومعتبر اولدی.

(فقه الزهری) دخی بونکدر ووفاتی (٩٥٩ م و٣٤٨ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ابوعبدالله﴾ — فضلای مشایح کرامدندر ومسقط رأسی رودبار. اسمی احمد بن عطاردر. مومی الیهك طریقهٔ جلیلهٔ صوفیه‌ده کمالی علم حدیث وقرائنده اولان کمالندن اشاغی دکل ایدی. بردفعه احباسیله صحبت ایدرکن (التصوف ترك التکلف واستعمال التطرق وحذف التشرف) بیورمشدر. وفاتی (٩٧٩ م و ٣٦٩ ه) تاریخنده وقبری صور قضاسنده توطن ایلدیکی موقعده‌در.

§

﴿ابوعبدالله﴾ — اندلس علماسندندر ومسقط رأسی غرناطه.

اسمی محمددر. بو ذات عصرینك علامه‌سی ایدی. و بین الناس (لسان المتکلمین عنوانیله مشهور ایدی. (کتاب التعریف) و (اشارة الی اداب الوزارة) و (دیوان لسان الدین) و (هدارالکنایات فی تراجم الادباءبالمغرب) بونکدر و بونلردن بشقه دها بر چوق تألیفاتی و (احاطه فی تاریخ غرناطه) نامنده التی جلدی جامع برتاریخی واردر.

§

﴿ابو عبیده﴾ بن جراح — اصحاب کرامدن وعشرهٔ مبشره‌دندر و مسقط رأسی مکهٔ مکرمه اسمی عامر بن عبداللهدر. بو ذات فرسان اصحاب کرامدن ایدی و هجرت نبویه‌نك اون سکزنجی سنه سنه قدر وقوعبولان غزواتك همان کافه‌سنده بولندی ورایت اسلامیه ابتدا بونك یدینه تودیع قلندی و پك چوق خدمت وغیرت ایتدیکندن وکریم‌الخلق وغیر متعصب وحلیم وعاقل ومدبر اولدیغندن علیه‌الصلاة والسلام افندمز (امین الامة) تسمیه بیوردی. بوذات روم دیارنده حسن شمائل وصدق مقال ایله شهرت بولدیغندن شام مصالحه‌سنده رومله بونی استمثال ایدی کیدوب یاپدیغی مصالحه الیوم اورو پالولر نزدنده معتبر ومستحسندر. مشارالیه حضرتلری (٦٣٩ م و ١٨ ﻫ) تاریخنده محاربه‌یه کیدرکن رمله ایله بیت المقدس اراسنده بر قریه‌ده ظهور ایدن طاعوندن اجتناب ایدن عسکرینه تسلیت ویرمك ایچون بر یوکسك یره چیقوب (ایها الناس ان هذا الوجع رحمة من ربکم ودعوة من نبیکم وموت الصالحین قبلکم وان ابی عبیده یسأل الله ان یقسم له منه حظه) الی اخره خطبه‌سنی قرائت وتمام ایتدیکی آنده طاعون اصابتیله رحلت ایلدی.

§

﴿ابو عبیده﴾ بن مسعود ـ شجعان اصحاب کرامدندر هجرت نبویه‌نك اون دردنجی سنه‌سنده حضرت عمر رضی الله عنه طرفندن (حیره) فتحنه کوندرلمشیدی. رفاقتنده اولان عساکر اسلامیه ایله (زاب) نهرینك اوته یقه‌سنه چکوب اعدا ایله محاربه‌یه طوتشدقده عساکر اسلامیه‌نك اتلری اعدانك فیللرندن اورکدیکی جهتله بوزغونلق

وقوعبولدی وقهرمان مشار اليه فيلدردن برينك اوزرينه يوريوب خرطومنه قليچ چالمسيله فيل مشار اليهى التنه الهرق شهيد ايلديكندن عسكر بتون بتون رجعته مجبوريت كوردی واوجله قورلمش اولان كپرى اميد رجعتى قطع ايچون مشار اليه طرفندن كسديرلمش بولنديغندن عساكر اسلاميه‌نك همان اكثريسى غريق لجهٔ رحمت ونائل رتبهٔ شهادت اولدی.

§

﴿ ابو عريش ﴾ — يمن ولايتى داخلنده وبحر احمر ساحلنه يقين محلده و (لحيه) اسكله‌سنك جهت شماليسنده وسكسان طقوز كيلومترو بعدنده بر شهردر بو شهر وقتيله صنعا وشرفای مكه حكومتلری بينده واقع اولان كوچك بر حكومتك مركزی ايدی. غزه ايله مصراره‌سنده اولان عريش بشقه‌در (عريش) كلمه‌سنه نظر بيوريله.

§

﴿ ابو العلاء ﴾ المعری احمد بن عبدالله — ادبای امتدندر. بونك علم شعر ومعانی و بيانده اولان مهارتی وقوهٔ حافظه‌سی همان امثالسز كبی اولوب بعض كسه‌لر اعتقادنده شبهه ايدرلر وبعضيلری حسن ظن ايلرلرايدی. مومی اليه كشی نفسی ايچون حيوانی ذبح وازعاج ووجودينی افنا ايتمك لايق دكلدر ديه‌رك قرق بش سنه حيوان اتی يمامشدر و حال صباوتندنبرو ايكی كوزی اعما اولديغی حالده هرقنغی بركتابدن اولورايسه اولسون يكرمی صحيفه قدر محلی حضورنده بردفعه قرائت اولنسه درحال حفظ ايدوب بر ياكلشمسز اوقوديغی چوق كره تجربه اولنمشدر. بونی بركره شيوعبولان شهرتنه بناء بغداده جلب ايتمشلرايدی بولده كيدركن رفاقتنده بولنان تاتار (افندی اغاج التندن لچه يورز باشنی آزاجق اشاغی اك) ديمسيله ابو العلاء باشنی اكوب اوموقعه نشان قودی و بر قاچ آی صكره عودت ايدركن او موقعه كلدكده همان باشنی اشاغی اكوب رفقاسنی حيرتده براقدی.

بر دفعه دخی قيون صاتان اوچ كردك جامع شريفده شركت حسابندن طولايی منازعه ايتدكارينی ابو العلاء اوزاقدن دكله‌يوب عربجه‌دن ماعدا

بر لسانه واقف اولمديغی حالده کردجه اولان سوزلرینی بللر وکردلر دعوالرینی بینلرنده فصل ایده‌میوب محکمه‌یه کیتدکارنده حاکم افندی برینك اقرارینه شاهد استر وکردلر دخی بولندیغمز محلده اوچزدن ماعدا کسه یوغیدی فقط شو قیافتده بر اعما کناردہ نماز قیلقده ایدی دیملریله حاکم ابو العلاء اولدیغنی حس ایدرك چاغیروب بونلر اورادہ بر برلرینه نه دیدیلر دیو سؤال ایلدکده ابوالعلاء بن بونلرك لسانني بیلم فقط شو صدانك صاحبی شویله سویلدی واو بری بویله دیدی دیه‌رك جله‌سنك افاده‌سنی تقریر ایلر و او تقریری ترجه اولنه‌رق کردلرك افاده‌سی میدانه چیقار وایجاب شرعیسی اجرا اولنور . وفاتی (١٠٥٧ م و ٤٤٩ ه) تاریخنده‌در وخیلی تصنیفاتی و بر دیوانی واردر

§

﴿ ابو علی ﴾ — کبارمشایخ صوفیه‌دندر ومسقط رأسی رودبار اسمی احمد بن محمددر . بو ذات سلالهٔ کسرادن بروزیر زاده ایدی بر کون بغدادده حضرت جنیدك مریدلریله صحبت ایتدیکی محله اوغرایوب کلمات حقیقت ایاتنی استماع ایتمیله درونده عشق وطریقت علیهٔ صوفیه‌یه محبت حاصل اولدیغندن درحال جمیع واریتنی ترکله‌کاوب حضرت شیخه مرید اولدی وازوقت ایچنده علوم ظاهره و باطنه‌یی تماماً تحصیل ایدرك امام و سیدالقوم عنوانني الدی و بعده مصره هجرت ایدرك اورادہ پك چوق ذوات یتشدیردی . (فضل المقال علی الفعال منقصة وفضل الفعال علی المقال مکرمة) و (علامت اعراض اه عن العبد ان یشغله بمالا ینفعه) کلمات حکمت ایاتی مریدلرینه ویردیکی نصایح جله‌سندندر . تاریخ وفاتی (٩٣٢ م و ٣٢١)

§

﴿ ابو علی سینا ﴾ — حکمای اسلامیه‌دندر ومسقط رأسی بخارا اسمی حسین بن عبد اه بن سینادر . مومی‌الیه اون التی یاشنه قدر علوم طبیعیه وریاضیه وطبیه ومنطق وسائره‌یی تحصیل ایدرك علم طبی تدریسه باشلادی وبر بچق سنه ظرفنده جمیع کتب فلسفه‌یی مطالعه و (ارسطو)نك مسلکی

اوزره کتابلر تألیف ایدوب مومی‌الیهك اونودلمش اولان اقتداریني میدانه چیقاردی واندن صکره علوم آلیه‌یی بلااستناد تحصیل ایدوب سنی اون سکزه واردقده شهرتی عالمی طوتدی ووقوعبولان دعوتلر اوزرینه (جرجان) و (ری) و (قزوین) ممالکنه کیدوب اورالرده بر مدت ارام ایتدکدنصکره (همدان)ه واردی وملك (شمس الدولة) یه مصاحب وبعده وزیر اولدی واثنای وزارتنده کوندزلری مصالح عباد و کیجه‌لری تدریس طلاب ایله اشتغال ایدرك پك چوق عالم یتشدیردی وملك مشار الیهك وفاتندن صکره امیر (علاء الدولة) نك دعوتنه مبنی اصفهانه عزیمت واوراده بر مکمل رصدخانه وآلات رصدیه تدارکنه همت ایلدی ونهایت حظوظات شهوانیه‌یه ابتلادن ناشی عارض اولان فقردم وقولنج وصرعه علتلرندن قورتیله‌میوب اللی سکز یاشنده اولدیغی حالده همداندن آخرته کتدی.

استاذ مومی‌الیهك شو قیصه عمری تحصیل علوم وسیاحت وعلل وسقامتله کچدیکی حالده علوم شریفه‌یه اولان همت وغیرتی حیرت افزای عقولدر وبو غیرت وهمتی سایه‌سنده کندوسنی حکمتده ارسطوطبده بقراط طانتدیرمش وشیخ الرئیس عنوانني آلمشدر. مومی‌الیه اجسام عالمك حدوثی بابنده ارسطو وابو النصر فارابی رأینه تابع اوله‌رق (افلاکك ذاتی وصفاتی وشکلی قدیمدر وحرکاتواوضاعنك هر بریسی حادث ومسبوق بالاخردر وحرکاتنك اولی ونهایتی یوقدر یعنی بنوعها قدیم وبشکلها حادثدر) دیدی. وفاتی (١٠٣٥ و ٤٢٧ ه) تاریخنده‌در.

زیرده محرر اولان تألیفاتندن قانون طبی (ژارار غرمون) معرفتیله لاتینجه‌یه وسائر بعض کتابلری فرانسزجه‌یه ترجمه اولنمش ومنطق (١٦٥٨م و١٠٦٩ه) تاریخنده پارسده موقع انتشاره چیقارلمش ومشهور قصیدهٔ روحیه‌سنه شیخ الوزرا سامی پاشا مرحوم بر کوزل شرح یازمشدر.

(راوند) و (خیارشنبه) و (تمرهندی) ابو علی سینانك کشف ایتدیکی ادویه‌دندر.

ابوعلی سینانك تحقیق اولنه بیلان تألیفاتی شونلردر:

عدد	جلد	
١	١	تفسیر بعض سور قرآنیه
١	١	احادیث نبویه
٤	٤	کتاب المبدأ والمعاد
١	٢	کتاب البر والاثم
١	٢٠	کتاب الانصاف
١	٣	کتاب النجاة
١	١	قانون الطب
١	٢٢	لواحق الشفاء
١	٢٢	لواحق الانصاف
١	٢٠	الحصول والمحصول
١٠٦	١٠٦	منطق طب نجوم شعر انشا وسائره دن
١١٩	٢٠٢	یکون

§

﴿ ابو علی فارمدی ﴾ — مشایخ ذوالاحترامدندر ومسقط رأسی (طوس) اسمی فضل بن محمددر. مشارالیه خراسانك شیخ الشیوخی وکندو نامنه نسبتله معروف اولان طریقك مؤسسی ایدی. ابتدا شیخ ابو سعید حضرتلرندن صکره شیخ ابو القاسم کرکانی حضرتلرندن اخذ فیض ایتمشلر وخواجه یوسف همدانی حضرتلرینی خلیفه تعیین بیورمشلردر. وفاتی (١٠٨٤ م و ٤٧٧ ه) تاریخنده در.

§

﴿ ابو علی مرغینانی ﴾ — برهان الدین کلمه سنه نظر بیوریله.

§

﴿ ابوعلی بن الهیثم ﴾ — علمای فن هیئت وهندسه دن بر معروف ذاتدر (٩٨٠ م و ٣٧٠ ه) تاریخنده بصره ده دنیایه کلوب خلیفهٔ مصر حاکم بامراه زمانده شهرت بولدی. کوزلك کورمسی واشیانك کورنمسی کیفیاتنی بیلدیرر یدی جلدی جامع اولان کتابی لاتینجه یه ترجمه اولنه رق بازله طبع

اولنمشدر و (کتاب الارصاد الکلیه) و (کتاب المساحة) دخی بونك ایسه‌ده اوروپالیلرك خبر ویردیکی (فجر وشفق) کتابی ممالك شرقیه‌ده کورلمامشدر. اشعه‌نك عینه انکساریني وزجاجك توسع و تقلسنی ابتدا بولان بودر وفاتی (١٠٣٨ م و ٤٣٠ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ ابو عمرو ﴾ — قراء سبعه‌دندر و مسقط رأسی بصره اسمی عمار در. بو ذات علوم عربیه وفنون ادبیه وسائره‌ده فریدالعصر ایدی. اصمعی کبی بر ذات ابو عمرودن بیك مسئله صوردم جمله‌سنك دلیل وحجتیله جوابنی آلدم دیدی هله قرائت قرآن کریمده امام اولدیغنه شبهه یوقدر زیرا تحقیقاتده اولدرجه ایلرو کتدیکه فصحای عربدن استماع ایلدیکی کلماتك کافه‌سنی ضبط وتحریر ایلدیکندن خانه‌سی سقفنه قدر کتاب ایله طولدی وفاتی (٧٧٠ م و ١٥٤ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ ابو الغیث ﴾ — اعزهٔ کرامدندر و مسقط رأسی تونس شهرتی (فشاش) در. بوذات خیلی زمان عریان اوله‌رق تونس طاغلرنده کزوب صکره قصبه‌یه ایندی و برطاقم کرامات ارائه ومهدیلك دعوا ایلدیکندن خلق باشنه طوپلاندیسه‌ده حکومت ایلروسنه میدان ویرمدی ومؤخراً بر مقدار ضرورته وصکره غنا وینه ضرورته دوچار اوله‌رق نهایت غناوثروته قرار قیلدی وبر قاچ سنه ظرفنده اوتوز ایکی مسجد وزاویه وبونلره جسیم وقفلر یاپدیردی وبو زاویه‌لرده اوتوران وکلوب کچن بر قاچ یوز یبقدرت درویشانه هر اخشام وصباح طعام چیقارتدی وعاجزلرینه برر مقدار خرجلق ویرلمسنی امر ایتدی وهرکیم بر کتاب کوتوروب صاته جغنی ایما ایتمش اولسه درحال قیمتنك برقاچ مثلنی ویروب الحق عادتی اولدیغندن کتبخانه‌سی صحاف چارشوسنه دوندی ویالکز بیك عدد (بخاریٔ شریف) جمع اولدی عزیزمومی الیهك علوم ظاهره وباطنه‌یه دخی وقوفی وبعض کراماتی وکاه بکاه عالم غیبدن اخباری مرویدر وفاتی (١٦٢١ م و ١٠٣١ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ ابو الفتح الشهرستانی ﴾ محمد بن عبدالکریم — علمای کلامدندر دائما مذهب اشعری اوزره تکلم ایدر وکثیر الحفظ ولطیف البحث برذات اولدیغندن بغداد اهالیسی وعظ ونصیحتنی استماعه پك چوق رغبت ایلرایدی (نهایة الاقدام فی علم الکلام) و (کتاب الملل والنحل) و (المناهج) و (کتاب المصارعة) و(تلخیص الاقسام) و(کتاب غایة المرام) و(کتاب دقایق الاوهام) و (کتاب الارشاد الی عقائد العباد) و (کتاب المبداء والمعاد) و امثالی خیلی تألیفاتی واردر. بغدادده اوچ سنه اوتوردقدن صکره شهرستانه کیدوب اوراده (١١٥٣ م و٥٤٨ ه) تاریخنده وفات ایتمشدر.

§

﴿ ابو الفدی ﴾ الدمشقی — مصنفیندندر. و اسمی اسماعیل مخلصی عمادالدین در. بو ذات اصول اسلامدن اولان کتب عشره اجادیثنی سندلریله جمع ایدوب (جامع المسانید) نامنده بر کتاب یازدی و (١٢٩٤ م و٦٩٤ ه) تاریخنده وفات ایلدی.

§

﴿ ابو الفدی ﴾ الدمشقی — ارباب شجاعت ومعرفتدن بر بیوك ذاتدر واصلی سلالهٔ ملوك ایوبیه دندر. شجاعتی سایه سنده حما والیلکنه نائل اولوب صکره بالاستقلال ادارهٔ ولایته دخی موفق اولدی وفن کتابتده فوق الغایه مهارتی اولدیغندن مختصر بر تاریخ وجغرافیه قلمه آلدی. بو کتابلر (١٧٦٦ م و١١٨٠ ه) تاریخنده عربجه دن لاتنجه یه ترجمه اولنمشدر ووفاتی (١٣٣١ م و٧٣٢ ه) تاریخنده در. اشبو ایکی ابوالفدی نك بر ذات اولمسی دخی مأمول اولنیور.

§

﴿ ابو الفرج ﴾ محمد البغدادی — مصنفیندندر بونك (استذکار فی فقه الشافعی) نام کتابی بین العلماء مشهور ایسه ده غایت بلیغ ومختصر اولدیغندن هر منتهی ایچون استفاده میسر دکلدر. وفاتی (١٠٥٦ م و٤٤٨ ه) تاریخنده در.

§

﴿ ابو الفرج ﴾ الاصفهانی — اعیان ادبادن برذاتدر وفن محاضراتدن (کتاب الاغانی) و (کتاب القیان) و (کتاب الاماء الشواء) و (دعوة الاطباء) و (مجرد الاغانی) و (کتاب الدیارات) و (کتاب التعدیل والانتصاف فی مآثر العرب) کبی اللی التمش قدر تألیفی واردر ووفاتی (٩٦٦ م و ٣٥٦ ه) تاریخنده‌در کندوسی حکم بن ابی العاص سلاله‌سندن اولدیغی حالده بغدادده مذهب شیعه اوزره شهرت بولمش ایدی.

§

﴿ ابوالفرج ﴾ الجوزی البغدادی — اسمی عبدالرحمن لقبی جمال الدین فقهاء حنبلیه‌دندر علم تفسیر وحدیث وطب وتاریخ وسائره‌ده مهارتنی توصیف کنجایش ناپذیر دهان تعبیر ومقدار تألیفاتنی بیان و تعریف حقیقةً بر امر عسیر اولدیغی کبی علم باطنده دخی کمالی مصدق انام ایدی کلستان صاحبی شیخ سعدی مرحوم بوندن اخذ فیض ایلدی وفاتی (١٢٠٠ م و ٥٩٧ ه) تاریخنده‌در. فاضل مشارالیه حقنده دها زیاده معلومات استحصالنه ارزومند اولنلر جمال الدین کلمه‌سنه نظر بیورسونلر.

§

﴿ ابو الفرج ﴾ — مورخین عربدندر ملاطیه‌ده برفقیر خرستیانك اوغلی ایکن تحصیل ایتدیکی علوم ریاضیه و فلسفه و سائره سایه‌سنده حلبك یعقوبیه باش پاپاسلغنه نائل اولدی ولسان عربی وسریانی ویونانی‌یی دخی تحصیل ایدرك سوریه لسان قدیمی اوزره برتاریخ عمومی و (کتاب الاحداق) و (مناجات الحکمة) وامثالی برقاچ کتاب یازدی و(١٢٨٦م و ٦٨٥ ه) تاریخنده وفات ایلدی. تاریخ مذکور مؤخراً لاتنجه‌یه ترجمه اولنمشدر.

§

﴿ ابو الفضل ﴾ سرخسی — کبار اولیاء اللهدندر واسمی محمد بن حسن‌در. خلیفه‌سی (ابو سعید) حضرتلری نوقت برقبض درونه اوغراسه مریدلریله برابر مشار الیهك قبرینه کیدوب منبسط اولور

ومریدلرینه ایچکزدن قنفیکز جمه کتمك مراد ایدرسه کلسون بوذات عالیقدری زیارت ایتسون دیر و (معدن شادیست این معدن جود وکرم. قبلهٔ ماروی یار قبلهٔ هرکس حرم) بیتنی اوقور ایدی. حضرت مشارالیهك پك چوق کراماتی کورلمشدر وبردفعه هوادن اشانی اینوب براغاجه قوندیغنی اوراده بولنان برشخص کوروب تعجب ایتدکده شیخ نیچون تعجب ایدرسك یوقسه سنده بویله اوچقمی استرسك دیدکده شخص مرقوم استرم دیمیله شیخ اشته استدیکك ایچون الیکه کیرمز دیوب کندو اوچمی استکیله اولمدیغنی افاده ایلدی.

حضرت مشار الیه بر کون بغچه‌لر آره‌سندن کچرکن کمال انبساطله (خدایا برسنه دنبرو براقمچه و یرمدککه صاچمی تراش ایده‌یم دوستلرله بویله‌می ایدرلر) دیدیکی آنده قارشوسنده اولان براغاج التون کسلدی وشیخ بوحالی کوردکده (یاربنا سکا انبساطله برشئ سویلمك جائز اولیور) دیوب یولنه کتدی. اثنای وعظ و نصیحتده مریدلرینه ماضی کچدی تدارك اولنمز ومستقبله انتظار کرکمز همان معتبر اولان حالدر وحال ایسه صفت عبودیتدر وحقیقت عبودیت ایکیدر بریسی جناب حقه افتقار ایله دیکری علیه الصلاة والسلام افندمزه حسن اقتدا ایله‌در وبونلرده نفس ایچون نصیب وراحت یوقدر بیوررایدی. وفاتی (تخمیناً ١٠٠٩ م و ٤٠٠ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ ابو الفضل عیاض ﴾ — اندلس علماسندندر ومسقط رأسی غرناطه اسمی سلیمان بن موسی‌در. بوذات علم فقه وحدیث وسائره‌ده زمانك فریدی ایدی (الشفاء فی تعریف حقوق المصطفی) و (الاعلام فی حدود الاحکام) و (الجامع التاریخ) و (مشارق الانوار علی صحاح الاثار) بونکدر و بونلردن بشقه اون درت تألیفی دها واردر و مرا کشده وفاتی (١١٤٨ م و ٥٤٣ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ ابو الفضل ﴾ — ملوك هندیه وزراسندن برفاضل ذاتدر بتون ممالك هندیه‌یی زیرحمایه سنه آلمش اولان مشهور جلال الدین اکبر بونی کندوسنه

وزيرالوزرا تعيين ايتدى وبودخى خيلى زمان مصالح هندیه‌يى كوزل اداره ايدوب ولى نعمتنك قدروشانى درجهٔ عليايه چيقاردى. تأسيسات ملكيه وامور عدليه ومحافظهٔ سلطنت حقنده تحرير ايتديكى (اكبر نامه) پك معتبر بر كتابدر وبو كتاب (١٧٨٣ م و ١١٩٨ ه) تاريخنده قالكوته‌ده اوچ جلداوله‌رق طبع ونشر اولنمشدر. ابو الفضلك اعدامى جلال الدين اكبرك وفاتى سنه‌سنده وقوعبولدى.

§

﴿ ابو القاسم ﴾ — اطباى عربدندر ومولدى اندلسده مدينة لزهرا اسمى خلف بن عباسدر. بونك فن طب وجراحيده مهارتى فوق الغايه اولديغندن لقمان زمان ديرلرايدى (التعريف فى الطب) و (التصريف لمن عجز عن التأليف) واشالى اوتوز ايكى جلد كتاب تأليف ايتمش واكثريسى مؤخراً لاتنجه‌يه ترجمه اولنه‌رق اوروپاده طبع ونشر اولنمشدر. اشبو ابو القاسمك اوچيوز قرق بش والمى تاريخلرنده اندلس پادشاهى سلطان (عبدالرحمن) النجا ايدن قرال (سانشو) يه‌مداوات ايديشنه باقيلنجه تاريخ وفاتنك (١١٠٧ م و ٥٠١ ه) يازيليشنده سهو اولمق لازم كلور.

§

﴿ ابو القاسم ﴾ الحكيم — كبارمشايخ صوفيه‌دندر ومسقط رأسى سمرقند اسمى اسحق بن محمددر. بوذات دائما الله تعالى وتقدس حضرتلرينه متوجه اولوب اندن غيرى‌يه نظر اتمز وخلق ايله معامله‌سى انجق انلرايچون اولوب كندو نفسيچون حظ بكله‌مز ايدى بر كون مشايخ كرامدن بربيوك ذات مشار اليهك زيارتنه كلوب امور عبادله مشغول بولديغندن سجاده‌سنى حوضك اوزرينه سروب نمازه طوردى ومشار اليه پنجره‌دن كوروب بوسنك ياپديغك اوغلانجقلر كاريدر معرفت مشغوليت آرەسنده كوكلنى حقدن آيرمامقدر بيوردى. وفاتى (٩٥٣ م و ٣٤٢ ه) تاريخنده‌در.

§

﴿ ابو قير ﴾ — ابو حور كلمه‌سنه نظر بيوريله.

§

﴿ ابو كرب ﴾ — تبابعهٔ يمندن برمشهور پادشاهدر يمن حكومتى بونك

وفاتندن صکره (بنی کهلان) سلاله‌سنه انتقال ایلدی. کعبهٔ مکرمه‌یه ابتدا کسوه یاپدیران بوذات عالی نهاددر.

§

﴿ ابوالليث ﴾ — مفسرین کرامدندر و مسقط رأسی سمرقند اسمی نصربن محمددر. بوذات علم فقهده فرید العصرایدی (بوستان العارفین) وفقهه دائر (نوازل) نام کتابلر ایله درت جلدی جامع تفسیر شریف جمله‌ٔ تألیفاتندندر ووفاتی (٩٩٣ م و ٣٨٣ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ آپولاونی ﴾ — سوزه بولی قصبه‌سنك نام عتیقیدر بوراسی وقتیله اسکی یونانلیلرك آله آلالهة اعتقاد ایتدکلری آپولونه منسوب ایدی.

§

﴿ آپولون ﴾ — شمس پرست اولان اسکی یونانیلرك آله الآلهة وحاکم ضیاء وصنایع اعتقاد ایتدکلری شخص موهومك اسمیدر بونك یونانستانده دلفی شهرنده برعبادتخانه‌سی وردوس لیمانی آغزنده ودرسعادتده چنبرلی‌طاش اوزرنده بر جسیم هیکلی وار ایدی. آپولونك زیرحمایه‌سنده یاخود خدمتنده (موسه) نامنده طقوز عدد (پری قزی) اولدیغی وبوپریلرك مقری مورەشبه جزیره‌سنده واقع (ماتاپان) طاغلرینك الیوکسك محلی ایدوکی خرافات یونانیه‌دندر. (شارس) و (چنبرلی طاش) کلمه‌لرینه دخی مراجعت بوریله.

§

﴿ ابولهب ﴾ — اعمام جناب پیغمبریدندر. افندمزك تشکراً جاریه آزاد ودایه تعیین ایتمش ایدی لکن صکره اسلامی قبول ایتمیوب کفر اوزرینه مصر اولدیغندن مقهور اولدی و حضرت (عباس) لك زوجه‌سی (ام الفضل) دن یدیکی طیاغك تأثیریله مبتلا اولدیغی (عدسه) علتندن آخرته کتدی و بر قاچ کون یاننه کمسه وارمامغله قوقوب اوحاله دفن ایدلدی.

§

﴿ ابومحمد الجریری ﴾ احمد — مشایخ صوفیه‌دندر وحضرت

(جنيد) ك خواص اصحابندندر حضرت جنيد وفات ايتدكدنصكره يرينه بوذات خليفه اولدى . قرامطه طائفهٔ باغيه‌سى بغدادى محاصره ايتدكلرى زمان اهالى زياده سيله صيقيلوب مشار اليهدن دفعلريچون دعا نياز ايتدكلرنده بن دعا ايتدم لكن جناب حق بن ديلديكمى يپارم ديو فرمان بيوردينغندن صبر وسكوته مجبور اولدم سزك دخى صبريكز لازم كلور زيرا شمدى دعا وقتى دكل تسليم ورضا وقتيدر دعا بلانك نزول وظهورندن اول اولور بيوردى .

مشار اليه (٩٢٤ م و ٣١٢ ه) تاريخنده محاصرهٔ مذكوره اثناسنده صوسزلقدن وفات ايتمشدر

§

﴿ ابومحمد على ﴾ القرطبى — اندلس علماى فخامندندر وشهرتى ابن الحزم در . بوذات زمانك افضل فضلاسندن ايدى (مداواة النفوس) و (الفصل بين اهل الاهواء والنحل) و (كتاب التقريب) و (الرد على فرق التقليد) بونكدر و بونلردن بشقه اون ايكى تأليفى دها واردر ووفاتى (١٠٦٣ م و ٤٥٦ ه) تاريخنده در .

§

﴿ ابو محمد مسلمة ﴾ — مجريطى كله سنه نظر بيوريله .

§

﴿ ابومحمد المكى ﴾ القيروانى — مغرب علماسندندر وشهرتى (ابن ابى طالب الحموش) در . بوذات اندلسده واقع قرطبه شهرنده دائما تدريس وتأليف ايله مشغول ايدى . (الايجاز فى ناسخ القران ومنسوخه) و (الايضاح فى ناسخ القرأن ومنسوخه) و (الهداية الى جذع النهاية) و (الانتصاف) و (الرياض) بونكدر و بونلردن بشقه يكرمى يدى تأليفى دها واردر ووفاتى (١٠٤٥ م و ٤٣٧ ه) تاريخنده در .

§

﴿ ابومدين ﴾ المغربى — كبار اولياء اللهدندر واسمى شعيب در . توحيد و توكلده مشايخ صوفيه نك امامى ايدى (محيى الدين العربى) حضرتلرى كبى پك چوق ذوات كرام بو ذات عاليقدرك همت وصحبتيله

واصل مرام اولمشدر. خلقك الرینی تبرك قصدیله مشارالیه سوروب او یدکلرینی مشایخ کرامدن بعضیلری کوروب نفسکزده بوندن بر اثر فخر حس بیوریله یورمی دیو سؤال ایتدکلرنده بنم حالم حجر الاسوده مشابهدر بونجه انبیاء واولیاء انی تقبیل ایدرلر انك جریتی ذره قدر تغیر ایتز جوابنی ویردی. برذات شیطانی رؤیاسنده کوروب ابومدین ایله نصلسك دیو سؤال ایتدکده شیطان بنم انی اضلاله سعیم کلابك دریایه تبولی کبیدر دیدی بوفقره شیخ اکبر حضرتلرینك فتوحاتنده مسطوردر.

ابو مدین حضرتلرینك بردفعه کفار الینه اسیر دوشوب سفینه یه آتلدیغی وهواده مساعد روزکار وار ایکن سفینه نك حرکتدن قالدیغی وسفینه قپودانی کیفیتی اکلایوب سائر اسرای اسلامیه ایله برابر سبیلنی تخلیه ایتدیکی مشهور ومتواتردر ووفاتی (١١٩٣ م و ٥٨٩ ﻫ) تاریخنده در.

§

ابومعشر جعفر بن محمد — فضلای عصردندر ومولدی (بلخ) شهرتی قاضی در. بونك علم حدیث ورمل ونجوم وسائره ده شهرتی فوق العاده ایدی. اثنای سیاحتنده ملوك اعجامدن بری بونك نجومده اولان مهارتنی تحقیق وحضورینه جلب ایدوب بنم مقربلرمدن بری فرار ایتدی نره ده اولدیغنی بیله میورم اکر شونك نره ده اولدیغنی فناً تحقیق ایده بیلور ایسك سکا زیاده سیله اکرام ایدرم دیدی ومومی الیه دخی بوله جغنی تعهد وحساب ایدرك نهایت برمشکل محلده یعنی برقان دریاسی اوزرنده اولدیغنی متحیرانه سویلدی ومؤخراً ملك فرارئ مرقومك عفوینی اعلان وجلب ایله نره ده ایدوکنی سؤال ایلدکده قاضی ابومعشرك مهارتی معلوم اولدیغندن بوله مامق ایچون برتکنه یه قان طولدیروب اوزرینه اوتوردم ایدی دیدی. وبردفعه دخی بلخ پادشاهنك غایت قیمتدار بر یوزوکی غیب اولمغله ابو معشری چاغیروب یوزوکی چالانك کیم اولدیغنی نجوم قوتیله بولمسنی امر اتمسی اوزرینه ابو معشر فناً یاپیله جق شیئ یاپدقدنصکره پادشاهم سزك یوزوککزی حق تعالی حضرتلری اخذ بیورمش دیمسیله پادشاه ووکلاسی کولوشرلر وعادتا سن برشیئ بیلیورسك دیرلر ومؤخراً یوزوك پادشاهك آره صره اوقودیغی مصحف شریفك یپراقلری آره سندن

یاخود محفظه سی ایچنده چیقمغله ابو معشرك علم نجومده اولان مهارتنی تصدیق واحسان ایلرلر . (کتاب الالوف) و (کتاب المدخل) و (کتاب المذاکرات) بونکدر وصرعه علتندن وفاتی (٨٨٥ م و ٢٧٢ ه) تاریخنده در .

§

﴿ ابو منصور ﴾ ماتریدی — ماوراء النهرده ودیار رومده وسائر بعض اقطارده اولان اهل سنتك اعتقاددہ امامیدر واسمی محمد بن محمددر . بوذات علم فقه وکلامده زماننك الك اعلمی اولدیغندن (امام المتکلمین) دیرلر ایدی . حدیث واصول وفروعده سندلری شیخ (ابی نصر العیاض) حضرتلریدر وانلرده (ابو بکر جرجانی) دن وانلرده (امام الاعظم) حضرتلرندن آلمشلردر ومذهب ماتریدیه ایله مذهب اشعریه بیننده اولان فرق (ابوالحسن) کلمه سنده محرردر . ابو منصور حضرتلرینك درجهٔ کمال وهمتلری تألیف بیوردقلری (مأخذ الشرایع) و (تأویلات اهل السنة) نام کتابلردن اکلاشیلور . وفاتی (٩٤٤ م و ٣٣٣ ه) تاریخنده در .

§

﴿ ابو موسی الاشعری ﴾ — فقهاء اصحاب کرامدندر . بوذات زمان سعادتده عدن وزبید وسواحل یمن ولایاتنه عامل یعنی والی تعیین بیورلدی وحضرت عمر زماننده کوفه و بصره والیلکیله کیدوب اهواز واصفهانی فتح ایتدی وصفین محاربه سی عقیبنده شام طرفندن عمرو بن العاص حکم تعیین اولندیغی کبی حضرت علی طرفندن دخی اشبو ابو موسی حضرتلری تعیین بیورلدی . اسلامده هجرتدن اعتباراً تاریخ وضعی بوذاتك اخطاریله بالمذاکره قرارلشدیرلمشدر ووفاتی (٦٦٢ م و ٤٢ یاخود ٥١ ه) تاریخنده وقوعبولمشدر . مشار الیه کیجه لری صباحه قدر او یومیوب احیا ایدر و (معاذ بن جبل) حضرتلری دخی براز او یودقدنصکره قالقوب صباحه قدر عبادات وطاعاتده بولنور ایدی افضلیت بونك قنغیسنده اولدیغنی یالمناسبه علیه الصلاة والسلام

افندمزه عرض ايتدكلرنده (معاذ) سندن افقهدر بيورمشلر واو يخونك وجود انسان ايچون برغداى مخصوص ايدوكنى اكلاتمشلردر .

§

﴿ ابوالنجيب سهروردى ﴾ — كبار اولياء اللهدندر واسمى عبد القادر لقبى ضياء الدينـدر . بوذاتك نسب شريفى اون ايكى واسطه ايله (ابو بكر الصديق) رضى الله عنه حضرتلرينه وطريقتده نسبتى (امام غزالى) حضرتلرينه منتهى اولور واكثر طرق عليه اصحابنك سلسلهٔ نسبتلرى بوكا ايريشور پك بيوك وظاهر و باطنى معمور برذات ايدى و پك چوق فاضل وعابد يتشديردى ومتعدد كتابلر تأليف ايتدى . بركون قصاب دكانـنك اوكندن كچركن آصيلى اولان قيونه تعجبله نظر ايدوب بوقيون بن مذبوح دكلم مرده يم ديور بيوردقده قصابك انكاره مجالى قالميوب مرده ايدوكنى تصديق وشيخك دامنى بالتقبيل عفو ينى استرحام ايلدى . وفاتى (١١٦٧ م و ٥٦٣ ﻫ) تاريخنده در .

§

﴿ ابوالوليد ﴾ سليمان — اندلس علماسندندر علم حديث وفقه وسائره ده فريد العصر برذات ستوده سمات ايدى . (احكام الفصول فى احكام الاصول) و (التعليل والتجريد فيمن روى عن البخارى فى الصحيح) و (التسديد الى معرفة التوحيد) و (كتاب الاشارة فى اصول الفقه) واشبالى اون يدى عدد كتابى واردر و بونلرك ايچنده (شرح الموطأ) يكرمى و (ايماء فى الفلسفه) بش جلدى جامعدر ووفاتى (١٠٨١ م و ٤٧٤ ﻫ) تاريخنده در .

§

﴿ ابوالوليد ﴾ محمد بن الرشد — حكماى عربدندر ومسقط رأسى اندلسده واقع قرطبه شهريدر . بوذاتك علوم حكميه دن بشقه علم طبده دخى مهارت كامله سى وار ايدى و بوعلمده استادى اولان حكيم (زووار) دن دها ايلرو كيدوب علم مذكورك عملياتندن زياده نظرياتنه اعتنا ايتدى وحكماى يونانيه دن ارسطونك كتاب الكون والفسادينى عربجه يه ترجمه

و (شرح الارجوزة فى الطب) و (التهافة رداً على تهافة الغزالى) و (خليجهٔ طب) نامليله مشهور اولان كتابلرى تأليف ايلدى خليجهٔ طب سكز جلدى جامعدر . مومى اليه برآره لق مراكشه كيدوب تخت موحديده بولنان ذاتك فوق الغايه مظهر قبولى اولديغندن اوراده يرلشدى و بعضاً امور حكومتده دخى استخدام اولندى . كتب مزبوره دن (كتاب الكونى) ١٥٩٥ م و ١٠٠٤ ه تاريخنده وطبه دائر اولان سائر كتابلرى (١٤٨٤ م و ٨٨٩ ه) تاريخنده لاتينجه يه ترجمه اولنه رق اوروپاده طبع ونشر اولنمشدر . ابو الوليدك وفاتى (١١٩٨ م و ٥٩٥ ه) تاريخنده در .

§

﴿ ابوهريره ﴾ رضى الله عنه — اصحاب صفه دندر ومولدى يمن اسمى عبدالرحمن در . غايت لطيفه كو و منشرح برذات ايدى وحفظنده بشبيك التى يوز التمش بش حديث شريف وار ايدى . كدى يى پك چوق سوديكندن بوكينه يى عليه الصلاة والسلام افندمز قويمش ومشار اليه الى اخر العمر بوكينه ايله افتخار اتمشدر . بر دفعه عليه الصلاة والسلام افندمزك بكا احسان واعطا بيورديغى معلومات ايكى نوعدر بر ينى خلقه اعلان وديكر ينى كتم ايدرم اكر اوكتم ايتديكمى سزه سويليه جك اولور ايسه م بنى قتل ايدرسكز بيوردى . مشار اليه بروقت مدينهٔ منوره ده بيت المال عائدخرمالرك حراستنه مأمور اولمشيدى او اثناده شيطانى او چ دفعه خرما چالار ايكن يقالار وشيطان ايكى دفعه سنده برر صورتده تملقله يقايى قورتارر ايسه ده اوچنجيسنده قورتاره مز ونهايت بنم شرمدن خلاصك طريقنى سكا اوكرديرايسه م براغورميسك ديوب (ابوهريره) دخى موافقت اتمسيله (آية الكرسى) اوقويان بنم شرمدن خلاص اولور ديو ابو هريره شيطانى براغوب كيفيتى عليه الصلاة والسلام افندمزه بيان ايتدكده (آية الكرسى) نك شر شيطاندن محافظه سنى تصديق بيورر .

§

﴿ ابوالهول ﴾ — اسكى مصرليلرك فراست آلهه سى اعتقاد ايتدكلرى شخص موهومك صورت مثاليه سى اولهرق ياپدقلرى هيكلرك اسميدر . بو

هیکلر باشی وکوکسی کنج قزه واشاغیسی ارسلانه مشابه اوله‌رق قیچی اوستنده اوتورمش صورتده یاپیلور ایدی . بونلر الیوم مصر علیاده اسکی (تب) شهری خرابه‌سی جوارنده و یول اوزرنده واقع بیوکی ایکنجی اهرامك جهت شرقیسنده ونصفی قوم ایچنده کورلمکده‌در . اشبو بیوك ابوالهول یرلی بر قیا او یله‌رق یاپلدیغی جهتله پك بیوك و یردن باشنه قدر ارتفاعی یکرمی سکز مترودر . یونانستانده واقع دیکر (تب) شهر عتیقنده دخی ابو الهول هیکلری موجود اولوب بونلرك فضله اوله‌رق بررده قنادلری واردر .

اشبو ابو الهوللرك وقتیله دلفی طریقی اوزرنده طوروب یوجلیره بیلمجه صوردقلری و بیلمجه یی حل ایده‌میانلری دکزه آتدقلری وحل اولندیغی حالده کندولر آتلدقلری خرافات یونانیه‌دندر .

§

﴿ ابو یزید بسطامی ﴾ — کبار اولیاء اللهدندر . واسمی طیفور بن عیسی‌در . وطریقتده نسبت علیه‌لری بش واسطه ایله (ابو بکر الصدیق) رضی الله عنه حضرتلرینه موصولدر . بوذات عالیقدر عشقده استغراقی وعبادات وطاعاتده مجاهده‌یی اول درجه‌یه واردیرمش ایدیکه نماز قیلارکن جناب حقك هیبت وجلالندن وشریعت مطهره‌یه تعظیمندن ناشی کوکسنك کمکلری قاغشدار ایدی . حال احتضارنده (آلهی ماذکرتك الا عن غفلة و ما خدمتك الا عن فترة) بیوروب تسلیم روح ایتمشدر . مخلصلرندن بری مشار الیهی رؤیاسنده کوروب حالکز نیجه‌در دیو سؤال ایتدکده بکا نه کتوردك دیو سؤال ایتدیلر . بن دخی بر درویش بر پادشاهك قپوسنه کلدیکی وقت نه کتوردك دیمزلر . بلکه نه استرسك دیرلر دیدم . اندن صکره بر سؤال وقوعبولمدی . بحمدالله نعم آلهیه ایله متلذذم بیوردی . حال استغراقده بن خیمه‌یی عرشك برابرنده قوردم دیمش ارلدیغنی روایت ایدرلر ایسه‌ده صحیح دکلدر . ارتحالری (٨٧٤ م و ٢٦١ یاخود ٢٣٤ ه) تاریخنده‌در . وتربهٔ شریفه‌لری حلب ملحقاتندن عمق اوه‌سنده‌در .

﴿ ابویزید ﴾ — مغرب شیخلرندن برطوپال حریفدر بوحریف (۹۴۳ م و ۳۳۲ ه) تاریخنده شیخلکی شاهلغه تحویل آرزوسنه دوشهرك مریدلرندن وطولاشوب اغفال ایتدیکی قرا وقصبات اهالیسندن باشنه طوپلادیغی حشرات ایله قیروان ورقه شهرلرینی اوروب ایشنی اپیجه یولنه قویدیسه‌ده ملوك فاطمیه‌دن سلطان منصور ایلروسنه میدان ویرمدی واوزرینه عسکر سوق ایدرك تاریخ مذکوردن درت سنه صکره اخذ وبر تیور قفس درونته میونلرله حبس واعدام ایلدی . بو خبیث باشنده اولان عسکری تحریص ایچون کافهٔ منهیاتی و اسلامك قتلنی ومالرینك مصادره‌سنی مباح قلمش ایدی .

§

﴿ ابو یوسف ﴾ — ائمهٔ حنفیه‌دندر ومولدی کوفه اسمی یعقوب بن ابراهیمدر . مشار الیه ابتدای تحصیلنده زیاده‌سیله ضرورت ایچنده بولندیغندن والده‌سی درسنی ترك ایدوب بر صنعته سلوك ایتمسنی تنبیه واجبار ایدر وخواجه‌سی اولان امام اعظم حضرتلری درسنی ترك ایتمامك ایچون اعانه بیورر ایدی تکمیل علوم ایدوب بغداده هجرت ایلدکده بالجمله بغداد علماسی نزدنده مشار بالبنان وآز وقت ایچنده قاضی القضاة رتبهٔ رفیعه‌سیله کامران اولدی . بر کون امرادن بر معتبر ذاتك شهادتنی رد ایتدیکندن او ذات کیدوب خلیفه هارون الرشیده شکایت ایلدی هارون الرشید دخی ابو یوسفی چاغیروب شهادتنك ردی سببنی سؤال ایلدکده (بونك دائما حضوریکزده بن سزك قولکزم دیدیکنی ایشیدیورم اکر بوکلامنده صادق ایسه قولك شهادتی مشروع دکلدر واکر کاذب ایسه کاذبك دخی شهادتی مسموع دکلدر انك ایچون رد ایتدم) جوابنی ویردی . التمش طقوز سنه معمر اولدقدن صکره وفاتی (۷۹۸ م و ۱۸۲ ه) تاریخنده‌در .

§

﴿ ابهر ﴾ — قزوین ایله همدان آره‌سنده واقع نواحیٔ جبلیه‌دن برناحیه‌در و عجملر بینده (آوهر) دیمکله مشهوردر اصفهانده

دخی بو نامده بر کوچك قصبه واردر . بورالردن پك چوق علما ظهوره کلدی حتی ایسا غوجی صاحبی اثیرالدین دخی ابهریدر .

§

﴿ آپه نین ﴾ — ایتالیاده بر سلسلهٔ جبالك اسمیدر . بو طاغ ایتالیا شبه جزیره‌سنك طولیله کیدوب (قاسپنو) ده آلب طاغلرندن آیریلهرق (جنوه) کورفزینك اطرافنده کی نصف دائره‌یی وسیجلیده واقع (آتنا) طاغنی تشکیل ایدر . مشهور (وزو) طاغیله اطرافنده بولنان جبال وولقانیه سلسلهٔ مذکوره‌نك جهت جنوبیسنده واقعدر . واوچبیك درتیوز مترودن عبارت اولان الك یوکسك محلی (اتنا) ده‌در . بوطاغلر وقتیله قطاع طریق وفراریلره مقر ایدی شمدیده بوش دکلدر .

§

﴿ آبیار ﴾ — مصر سفلاده بر قضا مرکزیدر .

§

﴿ آپیدوس ﴾ — آق دکز بوغازنده نعره برونی دیدکاری محلده وقتیله موجود وشمدی خراب ومفقود بر شهردر .

§

﴿ آپیروس ﴾ یاخود (اپیر) — غرباً یونان دکزی وایللیریا وشرقاً (تسالونیا) ایله محدود اولان وارنودلغك جهت جنوبیسندن عبارت بولنان قطعه‌نك اسمیدر . بوراسی (۱۶۷ م) تاریخنده روما دولتنه انتقال ایدوب (۱۳۳۵ م و ۷۳۶ ه) تاریخنده دولت عثمانیه یه کچدی و بر مدت تحت حمایه‌ده بولندیسه‌ده پرنسی اولان اسکندر بك استقلال داعیه‌سنه دوشدیکندن بر قاچ دفعه تربیه ایدیلوب نهایت (۱۴۶۷ م و ۸۷۲ ه) تاریخنده حرباً اخذ وطوغریدن طوغری یه اداره اولنان ممالك صره‌سنه ادخال اولندی . آپیروسك نصفی الیوم یانیه ولایتی دیمکدر .

§

﴿ آپیس ﴾ — اسکی مصرلیلرك معبود اعتقاد ایتدکاری ودائما

بولندیروب تقدیسه مجبور اولدقلری بر اوکوزك اسمیدر . بو اوکوزك اناسی صاعقه‌دن هلاك اولمش اولمسی وتوی کاملاً سیاه اولوب النك اورته‌سنده مثلث الشکل بر بیاضی وصرتنده قرتال قوشی رسمنده بر اشارتی و بو ینك التنده کوچك بوجك کبی وصاغ طرفنده هلال قرکبی علامتلری بولنمسی شرط ایمش و بو اوکوز مصرلیلره یکرمی بش سنه حاشا تکریلق ایدکدن صکره مطنطن آلای ایله کوتور یلوب نیله آتیلور ویرینه بشقه‌سی تدارك اولنور ایمش . بو اوکوز حریفلر قره‌کیك وآتمجه کبی بعض حیواناتی دخی تقدیس ایدرلر ایدی .

(منه ویس) دخی مصرلیلرك بر مقدس اوکوزی ایدی لکن بو اوکوزك وجودی اولیوب یالکز بر هیکلی موجود و بو هیکل شمسك صورت مثالیه‌سی اولمق اوزره معروف ایدی .

§

﴿ آپیسترون ﴾ — بحر حززك جهت غربیسنده و (باقو) سنجاغی داخلنده بر شبه جزیره‌در اشبو شبه جزیره‌نك نصفی آسیا ممالکندن ونصف دیکری اوروپای روسی اراضیسندن معدوددر . باقو کله‌سنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ اتابك ﴾ — اون برنجی واون ایکنجی عصرلرده عراق وایرانده صدر دولت مقامنده بولنان سرکردکان اتراکك عنوانیدر . بو عنوان مقدما تاتار او به باشیلرینه ویریلور ایدی . آتابك عنوانه نائل اولان سرکردکان وولاتك بعضیسی استقلال اوزره حکومت سوردیسه‌ده هیچ بریسی سلطان عنوانه نائل اوله‌مدی . درت سلاله‌یه منحصر اولان حکومات اتابکیه‌نك برنجیسی (عماد الدین زنکی) معرفتیله تشکل ایدوب (١١٢٧ م و ٥٢١ ه) تاریخندن اعتباراً یوزطقوز سنه پایدار اولان موصل اتابکاری وایکنجیسی (سنغر بن مودود) معرفتیله تشکل ایدوب (١١٤٧ م و ٥٤٢ ه) تاریخندن اعتباراً یوزقرق اوچ‌سنه پایدار اولان شیراز اتابکاری واوچنجیسی (غلام شمس الدین) معرفتیله تشکل ایدوب (١١٦٠ م و ٥٥٥ ه) تاریخندن اعتباراً التمش یدی سنه دوام ایدن (ازربایجان

اتابکلری ودردنجیسی (١١٧٤ م و ٥٧٠ ه) تاریخندن اعتباراً (حرم آباده) یوز قرق التی سنه حکومت سورن لرستان صغیر اتابکلریدر .
اتابك (بك بابا) دیمك .

§

﴿ آتریا ﴾ — یونانستانده مقدماتشکیل اولنمش برجمعیت ملیه واخوه در بو جمعیت ابتدا معارفك ترقیسی ایچون باشلایوب خیلی مدت اورو پانك تحسین وآفرینی ومعاونت کلیهٔ نقدیه سنی قزاندیسه ده (١٧٩٨ م و ١٢١٣ ه) تاریخنده دولت علیه یه کوجمش اولان شاعر (ریعاس) ك تشویقیله بر بشقه رنك آلدی یعنی ملتك محکومیتدن نجاتی اسبابنی تهیئه یه مأمور بر هیئت سیاسیهٔ خفیه حالنه کیردی واون التی سنه بو صورتله ایفای وظیفه وتحصیل استعداد ایدوب مؤخراً بسارابایه نقل وتوسیع اولندی ویدی سنه قدر اورادن دولت علیه علیهنه ایتدیکی نشریات وافسادات سایه سنده ظهوره کلان اختلال کرمی پیدا ایدرك ایش کرکی کبی عملولندکدن و تپه دلنلی علی پاشا موسمسز اعدام اولندقدن صکره بتون بتون میدانه چیقوب حکمنی اجرایه باشلادی عاقبت یونانستانك دولت علیه النden چیقمسنه سبب اولدی .

§

﴿ آتنه ﴾ — یونان دولتنك (پوتیا) سنجاغی داخلنده پای تختی اولان شهردر . بوشهر یکرمی برطول شرقی ایله اوتوز یدی عرض شمالیده وساحلدن سکز کیلو مترو کیروده واقع اولوب مقدما نفوسی سکسان بیك راده سنده ایکن شمدی اسکله سی حکمنده اولان (پیره) قصبه سیله برابر اللی بیکدن زیاده دکلدر . اتنه جوارندن جریان ایدن (کفیسوس) یاخود (آریدان) و (ایلیسوس) نهرلری اورالرك باعث حیاتی اولدیغندن وقتیله بونلرك برینی آلههٔ یونانیه دن (پا) نك چشمه سی اعتقاد ایدرلر ایدی . (٤٠١٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك بشیوز سکسان یاخود بیك التی یوز قرق ایکی سنه مقدمنده مصردن (سقروپ) نامنده برسرکرده نك برچوق مهاجرلرله یونانستان اراضیسنده اتنه جوارینه هجرت ایتدیکی واتنه نك اولدیغی محلده اون ایکی عدد کوچك شهرلر بنا ایلدیکی تواریخده مقید ایسه ده بوشهرلری برلشدیروب اصل اتنه شهرینی بنا ایدن

ذات تاریخ مذکوردن ایکیوز التمش درت سنه صکره حکمدار اولان (تزه) در واشبو تزه نك زمان حکومتندن اون طقوزنجی عصر میلادیه قدر اتنه نك اداره سنجه وقوعیافته اولان انقلابات زیرده کوسترلمشدر .

اتنه نك انقلاباتی

تاریخ خلقت	میلاد دن مقدم	
٤٢٧٨	١٣١٦	حکمدار تزه نك ابتدای تأسیسی
٤٥٢٦	١٠٦٨	دائمی ارخونلرك ابتداسی
٤٨٤٠	٠٧٥٤	اون سنه لك ارخونلرك ابتداسی
٥٠٣٣	٠٥٦١	متغلبین اداره سی
٥٢٥٦	٣٣٨	ماکیدونیالیلره انتقالی
٥٤٤٨	١٤٦	رومالولره انتقالی
تاریخ هجرت	تاریخ میلاد	
٠٨٦٢	١٤٥٧	دولت علیه یه انتقالی
١٢٤٥	١٨٢٩	ابتدای استقلالی

§

﴿ آتوسا ﴾ — فرس حکمداری مشهور کیخسروك قزیدر . بوقز ابتدا ارکك قرنداشی لهراسبك ومؤخراً دیکر قرنداشی یاخود ساخته قرنداشی سمیردیسك ودها صکره سمیردیسه خلف اولان برنجی دارانك زوجه سی اولوب بونلردن سرخس یاخود سخسار و ارابیل نامنده ایکی اولادی اولمش وسرخس (٥١٠٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز سکسان بش سنه مقدمنده پدری دارانك یرینه کچمشدر . مجوس آیینده قزیله وقز قرنداشیله تزوج جائز ایمش .

§

﴿ آتوود ﴾ — حکمت طبیعیه علماسندندر ومسقط رأسی انکلتره تاریخ وفاتی (١٨٠٧ م و ١٢٢٢ ه) در . بو ذات انکلتره ده قامبریج دارالفنوننده برمشهور خواجه ایدی . حرکات دوریه ومستقیمه یه

وقواعد حکمیه وطبیعیهٔ سائره یه دائر ایکی عدد رساله‌سی واردر و بونلرك برینه چالار ساعتلرك کیفیه لری حرکاتنه دائر بعض مسائل درج اتمش وحکمت طبیعیه درسلرنده اجسامك سقوطی قانونلرینی حساب اتمك اوزره برماکنه ایجاد ایلشدر. بوماکنه ایکی بچق مترو ارتفاعنده اخشابدن معمول برستونك رأسنه وضع اولنور و اوزرینه فانوس بچوریلور بیوجك معدنی بردائره سی وابره سی واجسام ثقیله تعلیق اولنه جق غایت اینجه اپلکی وثانیه لی ساعتی ومقیاسی واردر بوآلت‌مومی‌الیهك نامیله مشهوردر.

§

﴿ آتیال ﴾ یاخود (آتیال) — (۵۳۵۲ خ) تاریخندن (۵۴۶۵ خ) تاریخنه یعنی میلادك یوزیکرمی طقوز سنه مقدمنه قدر برغمه ده حکومت ایدن اوچ حکمدارك اسمی یاخود عنوانیدر. بونلرك برنجیسی معارفپرور برذات اولدیغندن ایکیوز بیك کتابی جامع اولان مشهور (پرغام) کتبخانه‌سنی یاپدیردی وایکنجیسی ذوق و صفایه مائل اولدیغندن امور حکومتی ندماسی یدینه ویردی واوچنجیسی هرنقدر ابتدالری براز ایش کوردیسه ده صکره لری ایشی کوجی براغوب باغمچه وانلغه باشلادیغیچون تبعه سی نظرندن دوشدی وکندوسی دخی سوء حال وحیثیتنی اکلایوب مجنون کبی سراینك برکوشه سنده ماتم اثوابیله وقتنی کچوردی والك صکره ملکنی وفاتندنصکره تصرف اتمك اوزره روما دولتنه ترك ایدرك تبعه سی حقنده اولان کین وغرضنی اجرایه موفق اولدی.

§

﴿ آتیشست ﴾ یاخود (اوتیشست) — اوتیش کلمه سنه نظربیوریله.

§

﴿ آتیکی ﴾ یاخود (اتاکی) — اتهنك نام عتیقیدر (اتنه) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ آتیل ﴾ یاخود (آتل) — آسیاده برجسیم نهردر. بونهر اورال طاغلرندن طوبلانوب و (ایاتقه) و (قزان) و (صماره) اراضیسنی اسقا ایدرك کلوب (اژدرهان) شهرینك جهت شمالیسندن بحر

حزره انصباب ایتمکده در طولی اوچبیك بشیوز کیلو مترودر .
بونهره اسکی زمانده (را) دیرلر ایدی شمدی (وولغا)

§

﴿آتیللا﴾ — هون طائفه سنك رئیسی وحکمداریدر بو ذات (٤٣٤ م) تاریخنده برادریله بالاشتراك ریاست مذکوره یی درعهده وروما غرب دولتیله عقد ایتدیکی معاهده یی برمدت محافظه ایتدکدنصکره برادرینی دفع ومعاهدهٔ مذکوره یی فسخ و جرمانلرله اتفاق ایدرك روما شرق ایمپراطوری ممالکنه هجوم و (تراسیا) قطعه سنی بحر سیاهه قدر استیلا ایلدیکندن ایمپراطور کنج تئودوس سنوی ایکیبك یوز التون و یرمك شرطیله مصالحه یه مجبور اولدی (٤٥١ م) تاریخنده دخی بشیوز بیك عسکر ایله غرب ایمپراطوری ممالکنه یوریوب و (استراز بورغ) و (مج) شهرلرینی آلوب پارسه طیاندی ایسه ده ایمپراطور مشار الیه (ویزیغوت) و (بورغون) و (فرانق) و (ساقسون) طائفه لریله بالاتفاق مقابله و (شالون) ده غلبه ایتدیکندن آتیللا اوچیوز بیك تلفاتله کیرو یه دوندی وحدتندن ایتالیانك بعض شهرلرینی ومشهور (اکیله) شهر جسیمی یغما واحراق ایلدی . آتیللا بلای آلهی لقبیله افتخار ایدر و یازدیغی فرمانلره بولقبی قورایدی . (٤٥٣ م) تاریخنده مرکز حکومتی اولان (پانونی) ده تأهل ایدوب کوکیی کیردیکی کیجه زیاده جه شراب ایچدیکندن چاتلامش وخلقی اولان برقاج اولادی بربرلرینه دوشه رك پدرلرینك شوکتنی ضایع اتمشدر .

§

﴿آتین باتور﴾ — ترانسیلوانیا دوقه سیدر . (١٥٧٥ م و ٩٨٣ ه) تاریخنده زیر حمایه سنده اولدیغی اوستریا ایمپراطوری مقسیلیانه کوجنوب دولت علیه یه التجا وحمایه سنی قبول ایلدیکندن دولت علیه برمقدار عسکر کوندردی ومومی الیه عساکر مرقومه یی کندو عسکریله برلشدیره رك ایمپراطور مشار الیهی فنا حالده مغلوب و پریشان ایتدی و بوخدمتنه مکافاةً طرف دولت علیه دن لهستان قرالغی توجیه بیورلدی . بوذات دولت علیه نك پك چوق خدماتنده بولنمش و برقاج دفعه دولت علیه

نامنه اوستریالولر وروسیه لولر ایله محاربه ایتمش و (١٥٨٦ م و ٩٩٥ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر. یرینه کچن اوغلی (قریستوف) سرسام واحق برآدم اولدیغندن اوستریالولرك دسایسنه آلدانوب دولت علیه حمایه سنی ترك ایلدی.

§

﴿ آتین بوجقای ﴾ — بودخی ترانسیلوانیا دوقه سی ایدی. (١٦٠٥ م و ١٠١٤ ه) تاریخنده زیر حمایه سنده اولدیغی اوستریا دولتندن آیریلوب دولت علیه حمایه سنی قبول ودولت علیه طرفندن ویریلان عساکر معاونه ایله اوستریا ممالکنه هجوم ایدرك (دارات) و (توقای) و (قاشه) و (ایوار) قلعه لرینی آلدی و بر چوق مجار بکلریله اردوی همایونه کلوب خلعت فاخره کیدی و تریاکی حسن پاشا مومی الیهك اخطاریله کیدوب نقاط مهمه ده اولان قلعه و پلانغه لری ضبط ایلدی و (١٦١٣ م و ١٠٢٢ ه) تاریخنده وفات ایلدکده ترانسیلوانیا اهالیسی ایکی طرف اولوب برطرفی دولت علیه حمایه سنده قالمسنی ودیکر طرفی کالاول اوستریا حمایه سنه کچمسنی استه مکله و بر برلریله مجادله ایتمکده ایکن مقدما دولت علیه یه دخالت ایدن (بتلن قابور) نام پرنس برطاقم عسکر واسکندر پاشا ایله کوندریلوب حرباً اقعاد اولندیغی کبی ایکی طرف دخی اطاعته مجبور اولدی وتسکین هیجان ایچون اهالیه بعض امتیازلر ویرلدی.

§

﴿ آتیین ﴾ — انکلتره قرالیچه سی اولان صغیره ماتیلدك وصیء منصوبی ایکن (١٠٣٠ م) تاریخنده مرقومه یی تختندن ایندیروب سلطنتی غصب ایدن ذاتدر. بونك غدر و ظلمی مشهور ایدی وزماننده تحصیل مأمورلری کتدکلری قرا وقصبات اهالیسنی سیف ایله تهدید ایدرلر وپاره آله مدقلری صورتده قریه وقصبه لرینی یقارلر کیدرلر ایدی. مومی الیه بو حال اوزره اون طقوز سنه سلطنت سوروب وفات ایلدکده حکومت قرالیه (نورماند) خاندانی النکن چیقوب (آنژو) خاندانه کچمشدر.

§

﴿ آثار شعریه ﴾ — حکمت طبیعیه ده اینجه بوریلر درونده وقاپلرك

سطوح جناحیه‌لری طولنجه مایعاتك سطحلرینك ترفع و یاخود تنزل ایتمسی خاصه‌سنه دیلور مثلا اینجه برشیشه بوری صویه باتیرلسه درونه کیرن صویك سطحی خارجنده اولان صویك سطحندن یوکسك اولدیغی مشاهده اولنور اکر بو بوری جیوه‌یه باتیریلورسه بالعکس درونه کیرن جیوه سطحنك خارجنده بولنان جیوه‌نك سطحندن آلچاق اولدیغی کوریلور وشو تجربه‌لر قطرلری مختلف بوریلرله اجرا اولنورسه ترفع و یاتنزل ایدن مایع ستونك طولی شیشه بوریلرك قطرلریله معکوساً متناسب اولدیغی اکلاشیلور وآثارشعریه سطحلرك انحناسی حسبیله دفع وجذب اثری حصوله کتورر مثلا منطاردن معمول ایکی یووارلق برصویه وضع اولنوب سطحلری اصلادلدقده بربرندن بعیدجه اولدقجه بینلرنده برکونه تأثرحاصل اولمازسه‌ده آثارشعریه مناسبتیله ترفع ویاتنزل ایدن سطحلر بربرینی قطع ایده‌جك درجه‌ده تقریب اولنجه مذکور یوارلقلر شدتله بربرینی جذب ایدرلر و بالعکس چامساقزی ایله بالمومندن یاپیلان ایکی یوارلقدن بری اصلادیلور ودیکری اصلادلمز ایسه بروجه مشروح صویه وضع وبربرینه تقریب اولندقده بربرینی شدتله دفع ایدرلر.

§

﴿ اثر ﴾ — فنون حکمیه اربابی نزدنده غایت رقیق وغیرموزون وکافهٔ موجوداتی محیط برماده‌یه اطلاق اولنور. طبیعیوندن بعضیلرینك قولنجه (ضیا) و (الکتریق) بونك اهتزازندن حصوله کلورایمش. هندسهٔ رسمیه‌ده برمستوینك سطح ارتسامایله فصل مشترکنه دخی (اثر) تعبیر ایدیلور.

§

﴿ آثور ﴾ — سام بن نوح علیه السلامك دردنجی اوغلیدر. بوذات حین تفرقده قبیله سی خلقیله بغدادك اوست طرفلرینه کیدوب توطن ایلدیسه ده برزمان صکره بابل اراضیسنده ساکن اولان حامیلر بونلری استئصاله ونزاع وجداله قالقشدقلرندن (۲۹۵٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیبك التی یوز قرق یاخود ایکیبك طقوز یوز اون درت سنه مقدمنده دجله کنارینه ودها یوقاریلره چکلمکه مجبور اولدی وموصل

جوارنده مشهور (نینوه) شهر بنی بنا و برنجی آثور دولتنی تشکیل ایدوب بالاستقلال حکومته باشلادی . اشبو برنجی آثور دولتنی تشکیل ایدن سامك اوغلی اولمیوب آنك ینه او نامده براوغلی یاخود حفیدی اولمق احتمالیده واردر وشهر مزبوره نینوه نامی صکره دن ویرلمشدر . (نینوس) و (آثوریا) کلمه لرینه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ آثوریا ﴾ — شرقاً کردستان وشمالاً حربروت ودیاربکر وغرباً الجزیره وجنوباً بابل اراضیسیله محدود اولان و بعضاً بابل والجزیره دخی داخل بولنان اراضیٔ وسیعه نك اسمیدر . بو اراضینك جهت جنوبیسنده سامیلر ساکن ایکن (٤٢٩٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك اوچیوز سنه مقدمنده (بلوس) نامنده برذات سامیلری طرد ایدرك برنجی آثور دولتنی تجدید وتوسیع ایلدی و یکرمی بش سنه صکره جلوس ایدن اوغلی (نینوس) دخی پای تختنی توسع وتزیین ایدوب (نینوه) نامنی ویردی وبابل حکومتنی اورته دن قالدیروب (باقتریان) و (مدیا) و (ارمنستان) ولایاتنی تحت حمایه سنه آلدی . مومی الیهك تجدید ایلدیکی اشبو برنجی آثور دولتی (٤٨٠٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك یدیبوز سکسان سکز سنه مقدمنده بابل والسی (بله زیس) ایله (مدیا) والیسی (ارپاکسس) لك عصیان وغلبه-سیله منقرض اولوب بله زیس شرق وجنوب جهتلرنده ایکنجی آثور دولتنی وارپاکسس مدیا دولتنی تشکیل اتمشدر .

(٤٨٨٨ خ) تاریخنده آثوریا حکمداری اولان (سناخریب) دخی مدیا وارمنستان وسوریه ممالکنی وممالك یهودیه ومصریه یی استرداد واستیلا ایلدی واخلافی خیلی ایشلر کوردیسه ده (٤٩٨٨ خ) تاریخنده بابل حکمداری بولنان (نابوپولاصر) ایله مدیا والیسی برنجی (سیئازار) متبوع مقتدرلری (ساردانا پال) علیهنه قیام ایدرك سرعسکرلری مشهور ایکنجی (بخت نصر) معرفتیله بیچاره یی مغلوب ونینوه یی یغما وتخریب ایتدکلرندن قوجه ایکنجی آثور دولتی دخی محو و برباد اولدی .

ومتعاقباً مرقوم بخت نصر پدری شیئازارك فراغیله بابل وآثوریا حکمدارلغنه کچدی و (٥٠٣٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بشیوز التمش

سنه مقدمنده مديا حكمدارلغنى احراز ايدن مشهور كيخسرو دخى يكرمى ايكى سنه ظرفنده بابل وآثوريا وليديا ونينوه حكومتلرينى كاملاً محو وملكلرينى ضبط ايدوب عمومنه بردن (فرس دولتى) نامنى ويردى . كيخسروك تشكيل ايلديكى اشبو فرس دولتى تواريخ شرقيه‌ده دولت (كيانيه) نامیله مشهور ومتعارفدر .

§

﴿ آثور اطه‌لرى ﴾ — بحر محيط اطلاسيده و پورتكيز دولتى زير اداره‌سنده اون عدد جزاير صغيره‌نك اسمیدر ومركز اداره‌لرى (ترسيرا) اطه‌سنده واقع (انقره) شهريدر . بونلرك جمله‌سنده ايكيوز التمش بشيك بشيوز نفوس تخمين اولنيور . جزاير مذكوره‌دن (پيق) اطه‌سنده سكز بيك قدم ارتفاعنده اولان برطاغده كى وولقان شايان تماشادر . بواطه لرى (١٠٤١ م و ٤٣٢ ﻫ) تاريخنده اندلس عربلرى و (١٤٢٠ م و ٨٢٣ ﻫ) تاريخنده پورتكيز سياحلرى كشف اتمشلر ايدى بواطه‌لرده پك چوق آتمجه قوشى اولديغندن و پورتكيزلر آتمجه قوشنه (آثوروس) ديدكلرندن عموم اطه‌لره (آثور اطه‌لرى) نامنى ويرمشلردر . (اطلانتيت) كله سنه دخى نظر بيوريله .

§

﴿ اثيرالدين ﴾ ابوحيان — اندلس علماسندندر ومسقط رأسى غرناطه اسمى محمد بن يوسف در . بو ذات مصرده شيخ نحاة ومدرسۀ منصوريه‌ده شيخ المحدثين وعلوم عربيه ولغته رئيس العلما اولوب عمرينى تدريس وتصنيف ايله كچوردى . (البحر المحيط فى التفسير) و (البرالجلى والنظر الخفى فى التفسير) و (كتاب الاعلام باركان الاسلام) و (التقريب) و (خلاصة التبيان فى المعانى والبيان) و (اتحاف الاديب) و (الاسفار) و (شرح لكتاب سيبويه) و (كتاب التجريد لاحكام سيبويه) بونكدر و بونلردن بشقه قرق التى عدد تأليفاتى دهاواردر . شوراسى غريبدركه بوذات هيچ ترجمه بيلديكى حالده آنى دخى مصرده تحصيل ايدوب قواعد تركيه يى جامع برقاچ كتاب تأليف ايتدى و رينى

(الادراك للسان الاتراك) تسميه ايلدى . وفاتى (١٣٤٤ م و ٧٤٥ ه) تاريخنده در .

اثير الدين اخستكئ فرغانى واثير الدين اومانى دخى زمانلرى شعراى بنامندن ايديلر .

§

﴿ اثيرالدين ﴾ — (ايساغوجى) كلمه سنه نظر بيوريله

§

﴿ اجتماع ﴾ — علم هيئتده هرقنغى بركوكبك شمس وسطده بولنمق شرطيله كرهٔ ارض ايله بر استقامتده بولنمسنه اجتماع دنيلور . واجتماع وقوعنده كرهٔ ارض اوزرنده بولنان راصد شمس ايله كوكب مذكورى براستقامتده كورر . بوكا محاق دخى ديرلر زيرا اولوقت صفحهٔ قمرى كاملا مظلم كورلر .

§

﴿ اجرام سماويه ﴾ — جو سماده محور عالم اطرافنده هيئت مجموعه لريله وبرحركت عموميهٔ منتظمه ايله شرقدن غربه طوغرى دورانيمكده اولان وبينلرنده كى ابعادى وكندو وضعيتلرينى محافظه ايليان ثوابته وطلوع وغروب وابعاد واوضاعى مختلف اولان وحركات يوميه وانتقاليه لرى محسوس ومرئى بولنان سياراته (اجرام سماويه) ديرلر . نجوم ثوابت عددجه نامتناهى واكثريسى آلتنجى غيرمرئيدر ونجوم سياره دن شمدى يه قدر كشف اولنه بيلان ايكيوز برعددى مضبوط ومرصود وكافه سى آلتله مشهوددر .

(ثوابت) كلمه سنه دخى نظر بيوريله .

§

﴿ اجسام ﴾ — خارجده وجودى مرئى ومحسوس اولان شيلره اطلاق اولنور بونلردن بعضيلرى حس وحركتدن عارى وفقط قوانين حكميهٔ احكامنه تابع وبعضيلريده ذو حيات اولوب دوام حياتلريچون برچوق اعضايى حاويدر وحس وحركتدن عارى اولنلره (اجسام غير عضويه) وذو حيات اولنلره (اجسام عضويه) دينلمشدر اجسام

غير عضويه معدنياتى و اجسام عضويه حيوانات و نباتاتى شاملدر و بو اوچى بشقه بشقه فن اولمقله برابر جمله‌سنه موالید ثلثه تعبير اولنمشدر.
موالید ثلثهٔ مذكوره‌دن اجسام معدنيه قابل تجزيه اولديغى حالده (بسيطه) و (مركبه) نامليله ايكى‌يه منقسم اولديغى كبى اجزاى متركبه‌لرينك قوهٔ ارتباطيه‌لرينك صور مختلفه‌سنه نظراً اشبو ايكى قسمك هر برى دخى اجسام (صلبيه) و (مائيه) و (هوائيه) دنيله‌رك اوچ قسمه تفريق اولنور.
عمليات كيميويه ايله تحليللرى و كندیلرندن بر جسم ديكر استحصالى ممكن اولميان التون وكموش وقورشون كبى اجسام بسيطه‌يه (عناصر) و يا (اجسام عنصريه) و ياخود (اجسام مفرده) ديرلر وتحليللرى وكندیلرندن بر جسم ديكر استحصالى ممكن اولان صو وشاب وكهرچله مثالو اجسامه (اجسام مركبه) تعبير ايدرلر بونلرك جمله‌سنك خواص طبيعيه و كيميويه وحسيه‌لريله بينلرنده اولان مناسبات و امتزاجات كتب حكميه و كيميويه‌ده مفصل ومشروحدر بوحاله اوته‌دنبرو معروف اولان عناصر ار بعه‌نك اجسام عنصريه‌دن اولديغى فوق العاده ترقى ايتمش اولان اصول تحليل ايله واصل مرتبهٔ ثبوت اولمش واصل اجسام عنصريه اطلاقنه سزا اولان اجسام مفرده ارباب فن‌طرفلرندن التمش التى عدده قدر ابلاغ اولنمشدر.
علم هندسه‌ده اجسام ابعاد ثلثه يعنى طول وعرض وعمق صاحبى اولان شيئه دينور وجسمك متحيز اولديغى مكان محدوده (حجم) ياخود جسم تعليمى تسميه اولنور و خطوط منحنيه احاطه‌سندن حاصل اولان اجسامه (اجسام مستويه و خطوط منحنيه احاطه‌سندن حاصل اولان اجسامه اجسام منحنيته السطوح) تعبير ايديلور.

§

﴿ اجنادين ﴾ — دمشقك جهت جنوبيسنده واقع رمله ايله ارض فلسطين آره سنده بيت جبرين جوارنده برصحرانك اسميدر. هجرت نبويه‌نك اون اوچنجى سنه سنده يرموك محاربه‌سى عقيبنده بوراده اسلامك رومله ايله بر بيوك محاربه‌سى وقوعبولمدى. بومحاربه عمرو بن العاص اردوسنه معاونت ايچون خالد بن وليد قوماندا سيله كوندريلان

بشبيك قدر عساكر اسلاميه يه يوز بيك قدر روم عسكرينك تصادف ومحاصره‌سى مناسبتيله ظهوره كلمش وبعناية الله تعالى عساكر اسلاميه غلبه ايلمشدر .

§

﴿ آچه اووه‌سى ﴾ — آق دكز بوغازينك ساحل غربيسنى تشكيل ايدن مثلث الشكل شبه جزيره‌نك اسميدر . بوراسنى وقتيله (آچه بك) فتح ايلديكندن انك نامنه نسبتله شهرت بولدى كايبولى وسد البحر وكليد البحر قلعه لرى و بولاير استحكاماتى ونماز كاه وچنلك ومجيديه وغلطه طابيه‌لرى ومايدوس قصبه سى بواراضينك سواحلنده در

§

﴿ آچه ﴾ — بحر محيط كبيرده وصوماتره جزيره سنك شمال غربيسنده برحكومت مستقلهٔ اسلاميه در ومقر اداره سى آچين نهرى اوزرنده قازقلر اوستنه بنا اولنمش سكز اون بيك خانه يى جامع (قيره‌طون) شهريدر . بوندن ايكيوز اللى سنه مقدم يعنى بيك قرق تاريخ هجريسنده آچه حكومتى صوماتره جزيره سنك همان نصفنه قريب محله حكم ايدر ايكن شمدى ربعنه تنزل ايتدى وفلمنكلولر بواثناده حكومت مذكوره‌نك بتون بتون محو ينه قالقشدى . آجه اهاليسى عصر سابعده مكهٔ مكرمه‌دن كيدن برعالمك همتيله اسلامه كلمش وعصر تاسعده يعنى سلطان سليم خان اول زمانده دولت عليه جايه سنى قبول ايتدكلرندن طرف دولت عليه‌دن برطاقم يكيچرى عسكرى وطوپ وسنجاق كوندرلمشدر .

آچه‌لولر اوزون بويلى متناسب الاعضا جسور وجنكاور آدملردر ومملكتلرنده اولان التون وكموش معدنلرندن خيليجه تجارتلرى واردر .

§

﴿ اجيبت ﴾ — مصرك اورو پاجه مشهور اولان نامى . (مصر) كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿ احد ﴾ — مدينهٔ منوره‌نك جهت جنوبيسنده و بر ايكى ساعت

بعدنده بر قرمزی طاغك اسمیدر بو طاغ علیه الصلوة والسلام افندمز طرفندن مظهر مدح وثنا اولمشدر.

هجرت نبویه‌نك اوچنجی سنه‌سنده رئیس قریش (ابوسفیان) اوجه وقوعبولان بدر غزاسنده کوردیکی مغلو بیتك اجیسنی چیقارمق ایچون اوچ بیك کشی ایله جبل مذکور جوارینه کلوب اسلام ایله محاربه ایتدی واسلام ابتدا غالب ایکن وقوعبولان بر خطایه مبنی مغلوب اولهرق یتمش نفر شهید ویردی. علیه الصلوة والسلام افندمزك عمیسی حضرت (حمزه) رضی الله عنه دخی بو محاربه‌ده شهید اولمش ومشجعهٔ اعدادن بر قاری شهید مشار الیهك جگرینی چیقاروب دیشیله چیکنه‌مش وحضرت پیغمبر افندمزك سن سعادتلری قیریلوب وجه سعادتلری طرمالنمشدر.

§

﴿احسا﴾ یاخود (حسا) — جزیرة العربك جهت شرقیسنده وبصره کورفزینك جانب غربیسنده واقع نجد قطعه‌سنك اقسام ثلثه‌سندن بریدر. بوقسمه (بحرین) و (قسطر) و (جبرین) اراضیسی داخل اولدیغی حالده بعضاً (بحرین) ولایتی دخی دیرلر. اشبوولایت وسیعه‌یه خیلی زماندنبرو اهمیت ویرلدیکی حالده (١٨٦٨ م و ١٢٨٥ ه) تاریخنده بغداد والیسی بولنان مدحت پاشا خاکپای شاهانه‌دن الدیغی امر اوزرینه خفیف برقوت ایله کیدوب اهالیسنی تحت اطاعته الدی وقضا ونواحیسنه مأمورلر تعیین وممکن مرتبه نظامه ربط ایتدی. بوکا بعضاً (لحسا) دخی دیرلر. الیوم مرکز اداره‌سی (هفوف) شهری اولوب اسکله‌سی حکمنده اولان (قطیف) و (نفود) و (مبرز) و (قاسم) و (الریاض) بلاد مشهوره‌سندندر.

§

﴿احقاف﴾ — یمن ولایتنك جهت شرقیسنده وحضرموت ولایتنك شمال غربیسنده برقطعه‌در بو قطعه‌نك اکثر اراضیسی چول وقومصال اولدیغندن بونامله شهرت بولمش و قرآن کریمده ذکر بیورلمشدر. عربلر شمدی (بحرالصافی) دیرلر و (خبیثه) و (وسوا) قصبه‌لرینی بوقطعه‌نك بلاد مشهوره‌سندن عدایدرلر. اطلسلرایسه (نجران) قصبه‌سنی

احقافك برمعروف بلدەسى اولمق اوزره كوسترمكدەدرلر (هود) نبى عليه السلامك قبرشريفى بوراەدر . عرب بائدەدن عاد اولى قبيلەسى وقتيله بوراده توطن ايتدى وشداد جنتنى بوراده ياپديروب بوراده بادصرصرله منقرض اولدى . جامع الفتاوى صاحبى امام ابى القاسم بن يوسف السمرقندينك دخى احقاف نامنده بركتابى واردر . ومومى اليهك وفاتى (١١٦٠ م و ٥٥٦ ه) تاريخندەدر .

§

﴿ احمد الرفاعى ﴾ ابو العباس — رتبهٔ جليلهٔ غوثيتى ايكى دفعه احراز ايدرك (ابو العلمين) عنوانيله آنمش بر ولئ ذيشاندر . بوذات امام (موسى الكاظم) حضرتلرينك سلالهٔ طاهرەسندن اولديغى حالده بطايحده (ام عبيده) نام قريەده ساكن اولور وطريقت عليەده كمالى هرطرفه منتشر اولديغندن اطراف ممالك وعشايردن عاشقان ومريدان كلور انتساب ايدرايدى لكن فوق الغايه چوغالمش اولان اشبو مريدلرك ايچندن برچوغى آتشه كيرمك ييلان وعقرب يتمك كبى ملاعبه هوسيله يا كلش يوله صاپديغندن اومقولەلر حضرت شيخك حسن نظر وتوجهنه نائل اولەمدى . جناب ملك المنان بوذات عاليقدره پك چوق نعم جليلهٔ خوارق العاده عنايت واحسان بيورمش ايدى حتى بردفعه خواص مريدانندن برى دوزخدن نجات فرمانى نياز وحضرت شيخه رابطه ايله دعا ايلدكده سمادن بربياض كاغد دوشدى وكاغدى حضرت شيخك حضورينه كتورد كارندەدها كيفيت افاده اولنمقسزين حضرت شيخ سجدەيه واروب (الحمد لله الذى ارانى عتق اصحابى من النار فى الدنيا قبل الاخرة) بيوردى . بوكبى دها پك چوق كراماتى كورلمشدر . كندولرى غايت حليم ونازك وصابر وجهور الصوت بروات ايدى نمازه قالقەجغى وقت اتكنده بركدى اويومش اولسه اوكدى يى اوياندير مامق ايچون اتكنى كسوب بعد اداء الصلاة ينه ديكر وسنك وبوجك كبى موذياتى اولدرمز ايدى . مشار اليهك سلالەسندن اولديغنى ادعا ايدنلر قرنداشى اولاد واحفادندندر ووفاتى (١١٨٢م و٥٧٨ ه) تاريخنده وقبرى قريهٔ مذكوره جوارندەدر . طريقت كلەسنه دخى نظر بيوريله .

﴿ احمد البدوی ﴾ — سادات کرامدن ومشایخ ذوی الاحترامدندر .
(١٢٧٦ م و ٦٧٥ ﻫ) تاریخنده وفات ایدوب مصرده (طنطه) نام محله
دفن اولندی . طریقت کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ احمد بن محمد بن الحنبل ﴾ الشیبانی — ائمهٔ اربعه‌نك
دردنجیسیدر وحق عالیلرنده (حجة بین الله وبین عبیده فی ارضه) دینلمش
برفاضل نادر الوجوددر . بوذات پك چوق کتاب تألیف ایتدی وامام
ابوقرلید احمد بن ابی الرجا کبی ذوات یتشدیردی واوچیوز یکدن متجاوز
حدیث شریف حفظ ایلدی . کتب احادیثدن (مسند احمد بن حنبل)
جملهٔ آثار جلیله‌لرندندر .
خلفای عباسیه‌دن معتصم زمانتده وزیر ابن ابی داودك میدانه چیقاردیغی
خلق قرآن مسئله‌سندن طولایی مشار الیه‌دخی حضور خلیفه‌یه کتوریلوب
قرآن کریمك مخلوقیتنی اقرار تکلیف اولندقده قبول واقرار ایتمدیکندن اللری
باغلنوب مبارك دریلری یارینجه‌یه قدر ضرب اولندی وبرنجی قامچیده
(بسم الله) ایکنجیسنده (لاحول ولاقوة الابالله) اوچنجیسنده (القرآن
کلام الله غیر مخلوق) دیدی ودردنجیسندن (قل لن یصیبنا الا ما کتب الله لنا)
ایت کریمه‌سنی اوقودی ومحضا کرامات علیه‌لرندن اولهرق اللری
چوزلدیکندن درحال براغلدیسه‌ده اثر ضربدن حاصل اولان ضعف
وسقامدن قورتیله‌میوب یتمش یدی یاشنده اولدیغی حالده (٨٥٥م و ٢٤١ﻫ)
تاریخنده وفات ایلدی . مشار الیهك جنازه‌سنه بغدادده رجالدن سکز یوز
بیك ونسادن التمش بیك کشی حاضر اولمش ویهود ونصارا ومجوسدن
یکرمی بیك کشی اسلامه کلمشدر .

§

﴿ احمد البخاری ﴾ — سادات کرامدن ومشایخ نقشبندیه‌دن بربیوك
ذاتدر . شیخ آلهی حضرتلری بخارادن دیار رومه عودت ایدرکن حضرت
مشار الیه دخی اولاد وعیال واملاکنی بخارادہ ترك ایدرك برلکده تشریف
وسما وقصبه‌سنده شیخ مشار الیه حضرتلریله اقامت وبرقاچ سنه سلوك

بیوردی وبراره لق حج شریفه کیدوب ینه عودت ایلدی وشیخ آلهی حضرتلری روم ایلنه هجرت واوراده وفات ایلدیکندن حضرت مشار الیه دخی درسعادتده فاتح جامع شریفی جوارنده الیوم تربهٔ شریفه لری اولان محلده اقامت وارشاد عباده همت بیوردی. بوذاتك پك چوق کراماتی کورلمشدر حتی وفاتنده غسل اولنور ایکن اوچ دفعه کوزلرینی آچوب غساله نظر بیوردقلرینی وقبره ایندیریلوب یاتیرلدقده همان قبله دن یکا ضاغ طرفلری اوزرینه دوندیکنی حاضر بولنان حفاظ ومریداندن جم الغفیر کوروب برآغزدن صلاة وسلام کتوردیکی مشهور ومتواتردر ویتمش اوچ یاشنده اولدیغی حالده وفاتی (۱۵۱۶ م و ۹۲۲ ه) تاریخنده در.

§

﴿ احمد خان ﴾ اول — دولت عثمانیه ده اون دردنجی پادشاهدر وسلطان محمد خان ثالث حضرتلرینك اوغلی وسلطان عثمان ثانی حضرتلرینك پدریدر وولادتی (۱۵۸۹ م و ۹۹۸ ه) وجلوسی (۱۶۰۳ م و ۱۰۱۲ ه) ووفاتی (۱۶۱۶ م و ۱۰۲۶ ه) تاریخنده در. مشار الیهك ایران شاهی عباس خان ایله ایتدیکی محاربه لردن برنتیجه حاصل اوله مدیسه ده مجار قرالی (رودولف) ایله ایتدیکی محاربه لردن اینجه فائده کوردی ومغنیسا وحوالیسنده چوقدنبرو حال عصیانده اولان قلندر اوغلی غائله سنی بتوردی واياصوفیه جوارنده بناسنه مباشرت ایتدیکی جامع شریفك اتمامنه موفق اولدی وروضهٔ مطهره یه تبرکاً برلوح زرین کوندردی والحاصل زمان سلطنتی برمعتدل صورتده کچدی.

کنج یاشنده وفاتی معده ضعفندندر. لوح مزبورك اسمی (کوکب دری) ایدی واوزرنده سائر مجوهراتدن بشقه اللی بیك التون قیمتنده بر بیوك الماس وار ایدی.

§

﴿ احمد خان ﴾ ثانی — دولت عثمانیه ده یکرمی برنجی پادشاهدر وسلطان ابراهیم خان حضرتلرینك اوغلی وسلطان سلیمان خان ثانی حضرتلرینك برادریدر وولادتی (۱۶۴۲ م و ۱۰۵۲ ه) وجلوسی (۱۶۹۰ م و ۱۱۰۲ ه) ووفاتی (۱۶۹۴ م و ۱۱۰۶ ه) تاریخنده در. مشار الیه

حضرتلرینك مدت سلطنتی اولان درت سنه ظرفنده صدر اعظم کوپریلی زاده فاضل مصطفی پاشا بلغراد قلعه‌سنی استرداد ایلدیسه‌ده اوسترپا وله ووندیك عساکر متفقه‌سی هرطرفدن ممالك محروسه‌یه هجومی آرتردی واسقلاونیاده واقع (سلانقامین) نام محلده بربیوك محاربه وقوعبوله‌رق ایکی طرفدن لایعد عسکر تلف اولدی و (آرات) و (یانوه) قلعه‌لری الدن چیقوب پاشای مشار الیه جام شهادتی نوش ایتدی وموستار اهالئ خرستیانیه‌سی اختلال چیقاروب اسلام وطنداشلرینی طرد ایلدی وساقز جزیره‌سنی وندیك وایتالیا ومالطه سفینه‌لری احراق ایتدکدنصکره دونمای همایون یتیشوب سفاین مذکوره‌یی دفع ایدرك بش التی دانه‌سنی یاقدی والحاصل سلطان مشار الیهك شوقیصه زمانی کاملا اضطراب ایچنده کچدی.

§

﴿ احمد خان ﴾ ثالث — دولت عثمانیه‌ده یکرمی اوچنجی پادشاهدر وسلطان محمد رابع حضرتلرینك اوغلی وسلطان مصطفی خان ثالث حضرتلرینك پدریدر وولادتی (٦٧٢ م و ١٠٨٣ ه وجلوسی (١٧٠٣ م و ١١١٥ه) واستعفاسی (١٧٣٠ م و ١١٤٣ ه) تاریخنده‌در. مشار الیه حضرتلری تاریخ مذکوره ادرنه وقعه‌سی عقیبنده تخته جلوس ایتدکدنصکره قریملیلر روسیه ایمپراطوری بیوك پترونك مغایر عهد حرکاتندن وقریمه تسلطندن شکایت ایتدکلری حالده باب عالی برشافی جواب ویره‌مدی واسوج قرالی (قارلوس) پولتاوده روسیه‌یه مغلوب اوله‌رق اوزی والیسی یوسف پاشایه التجا ایلدیکندن قبول ودرت سنه اوراده مسافر ایدلدی ومومی الیهك تشویقیله روسیه‌یه اعلان حرب اولنوب (١٧١١ م و ١١٢٣ ه) تاریخنده بالطه‌جی محمد پاشا روسیه ایمپراطورینی اردوسیله برابر محاصره ایتدی وایمپراطورك امید خلاصی منقطع اولدیغی حالده وقوعبولان استرحامنه بناء بعض شرائطله سبیلی تخلیه اولندیفندن بربیوك فرصت قاچیرلدی ومومه وندیکلولردن حرباً آلندی ومصرده کولملر بربرلری علیهنه اختلال چیقاروب غلبه ایدن طرف والیی طرد ایلدی وسوریه وجده وحبش ولایاتی والیلکنی زوربالقله آلمش اولان نصوح پاشا وبوراوقده ادبسزلکه قالقیشان ملتجی عباس غائله‌لری حرباً بتورلدی وصدر اعظم دامادعلی پاشا

مشهور (قارلوبج) محاربه‌سنی غیب ایدرك کلی تلفات و یردی وایران دولتندن برقاچ مملکت وقلعه آلندیسه ده عجملرینه استرداد ایلدی ودرسعادتده (پاطورنه ومو صلی) وقعه‌سی ظهوره کله‌رك صدراعظم داماد ابراهیم پاشا اعدام وزوربا یکیچریلره تسلیم اولندقدن صکره سلطان احمدخان حضرتلری دخی استعفا و انزوایه مجبور اولدی . التی آی صکره دار بقایه ارتحال بیورمشدر . (ابراهیم پاشایه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ احمد جلایری ﴾ — عراق حکمدارلرندندر . تیمور لنکك ممالك ایرانیه یی استیلایه باشلامسی اوزرینه آذربایجان حکمداری قره یوسف ترکمانی اورکوب بغدادده بولنان اشبو احمدجلایری نزدینه فرار ایتمش وتیمورلنك مؤخراً اورالره دخی صارقدیغندن (١٣٩٨ م و ٨٠١ ه) تاریخنده ایکیسی بردن مصره قاچمشیدی مصر حکمداری سلطان (برقوق) ابتدا بونلره حرمت ورعایت ایدوب صکره تیمورلنکك اشعار وطلبنه مبنی چهره یی چویردی ومومی الیهما دخی اورادن بروسه یه یعنی (یلدیرم بایزید) خان حضرتلرینه التجا ایلدی وتیمور بونلری یلدیرمدن دخی استدیسه ده (اعلم ایها الکلب العقور الموسوم بالتیمور) مقدمه‌سیله جواب ردد بشقه برشیء آله‌مدیغندن وکندیلکه کسب اشتداد ایدن محاربات محاربه یی نتیجه ویردیکندن وقعهٔ معلومه ظهوره کلدی وتیمور سلطان بایزید حضرتلرینی بوزوب اسیر ایتدکدن ودفع اولوب کتدکدنصکره قره یوسف ایله احمدجلایری یه ملکلرینه متصرف اولدیلرسه ده چکدکاری زحمت وفلاکتدن متنبه اولمیوب بربرلریله محاربه یه قالقشدیلر و (١٤٠٩ م و ٨١٢ ه) تاریخنده یاپدقلری محاربانك برنده احمد جلایری اعدام اولندی . (بایزید) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ احمد بن طولون ﴾ — ملوك مصریه‌دندر . مرقوم طولون ترکستانده اویغور قبیله‌سندن اولدیغی حالده هجرتك ایکیوز تاریخنده بخارا والیسی (نوح بن اسد) طرفندن کوله اولمق اوزره خلیفه (مأمون) ه اهدا اولندی و اوغلی اشبواحمد سامراده بر ترکی جاریه‌دن دنیایه کلوب (٨٦٩ م و ٢٥٦ ه) تاریخنده خلیفه مهتدی طرفندن مصر والیسی اولان

(ماجور) ه داماد اولدی ومصرده متسلم ایکن قائن پدری وفات ایتدیکی کبی سوریه یی دخی جلبله مصرده استقلالنی اعلان ایلدی ونامنه خطبه اوقوتدی وحضرت معاویه نك اوزرینه قوجامان برقبه یاپدیرتدی وطرسوس وحما وحمص وحلب وحران بلادینی حرباً آلدی واستانبول ایمپراطوری (۸۸۳ م و ۲۷۰ ه) تاریخنده یوز بیك عسکر کوندروب طرسوسی استرداده چالشدیسه ده ممکن اوله مدی و بالعکس مغلوب وبرقاچ جنرالی مقتول اولدیغی حالده عسکرینك انجق اونده اوچی تخلیص کریبانه ایده بیلدی احمد بن طولونك اخلافی یکرمی اوچ سنه استقلالنی محافظه ایده بیلش وعاقبت ینه مرکز خلافتی طانیغه مجبور اولمشدر.

§

﴿ احمد آبان ﴾ — متبحریندن برذاتدر واصلی اندلسلیدر یوز جلدی جامع برلغت کتابی یازدی وکتاب (سیبویه) اوزرینه برمکمل شرح قلمه آلدی و (۹۹۲ م و ۳۸۲ ه) تاریخنده وفات ایلدی.

§

﴿ احمد آباد ﴾ — هندستانده یتمش طول شرقی ایله یکرمی اوچ عرض شمالیده وبومبای ولایتی داخلنده برشهردر. بو شهر مقدما پك معمور وتجارتکاه ایکن انکلیز لره کجدکدنصکره خراب اولدی وبرقاچ یوزبیك نفوسی یوز اوتوزبیك راده سنه ایندی. شهر مذکور (۱۴۲۶ م و ۸۳۰ ه) تاریخنده مغول حکمدارلرندن احمد نظام زماننده انشا اولنمش ومشارالیه و اولاد و احفادی اوراده درتیوز سنه حکومت سورمشدر.

§

﴿ احمد بن ابراهیم ﴾ — حکمای عربدندر و مسقط رأسی اندلس کنیه سی (ابن الخرار المقتول) در بونك علوم حکمیه وطبیه ده پك چوق مهارتی وار ایدی. (الاعتماد فی الادویته المفرده) و (البغیته فی الادویته المرکبه) و (رسالة النوم والیقظه) و (زاد المسافر فی الطب) و (طب الفقر) و (نصایح الابرار) جملهٔ تألیفاتندندر. ووفاتی (۱۰۰۹ م و ۴۰۰ ه) تاریخنده در.

§

﴿ احمد پاشا ﴾ كدك احمد پاشا — كدك كلمه سنه نظر بيوريله .

§

﴿ احمد پاشا ﴾ هرسك زاده — عصر بايزيد خان ثانى وسليم خان ثانيده درت دفعه يدى يل صدارت ايتمش بر وزير ذيشاندر . سلطان محمد خان ثانى حضرتلرى (١٤٦٢ م و٨٦٧ ﻫ) تاريخنده نقض عهد ايدن بوسنه پرنسى تأديب وملكنى ضبط ايتديكى صره ده هرسك ولايتنى دخى استيلا ايتمش وهرسك پرنسى استفان ملكنه بر دها مالك اوله ميه جغى اكلاديغندن اوغلنى برچوق هديه لرله خاكپاى شاهانه يه كوندروب ملكنك نصفنى استرحام ايتمش و ذات شاهانه دخى مومى اليهك حال شيخوخته حرمة اوغلنى رهن كبى آليقويوب ملكنك نصفنى اياده واحسان بيورمشيدى اشته بوچوجق سراى همايونده خيلى زمان تربيه اولدقدنصكره بالاستحقاق رتبهٔ وزارت وصهريته نائل اولدى وهرسك زاده احمد پاشا نامیله شهرت بولوب آخر عمرينه قدر دولت عليه خدماتنده بولندى . وفاتى (١٥١٤ م و٩٢٠ ﻫ) تاريخنده در .

§

﴿ اَحْنَف ﴾ بن قيس — فصحاى عربدن وسادات تابعيندندر هرنقدر زمان سعادتده شرف اسلامله مشرف اولديسه ده مدينهٔ منوره يه كلوب مجلس نبويده بولنه مديغندن زمرهٔ جليلهٔ اصحاب كرامه داخل اوله مامشدر . بو ذات بنى تميم قبيلهٔ جسيمه سنك رئيسى وعراق واليلرينك نديم خاصى ايدى غايت عاقل ومدبر وجسور اولدقدن بشقه سويلديكى سوزلر كاملاً عقل وحكمته موافق ونصيحتى فوق الغايه مؤثر اولديغندن استديكى حالده باشنه يوزبيك مسلح آدم جمع ايده بيلورايدى . وفاتى (٦٨٦ م و٦٧ ﻫ) تاريخنده در .

§

﴿ اخائى ﴾ — ياخود (اخايا) — موره شبه جزيره سنك جهت شماليسنده اليوم (آليس) دنيلان سنجاغك مركزيدر . بوراسى وقتيله برجمهوريت ومقر اداره سى (قورينتوس) شهرى ايكن (١٤٦ م) تاريخنده سائر موره ممالكيله برابر خرباً روما دولتنه ومؤخراً وندیك وعثمانلى ويونان دولتلرينه انتقال ايلمشدر .

§

﴿ اخاب ﴾ — ملوك اسرائيليه‌دندر . (٤٦٧٨ خ) تاريخنده يعنى ميلادك طقوز يوز اون التى سنه مقدمنده سامريه ده تختنه جلوس ايتدكدنصكره (صيدون) ملكنك قزى (يزابلى) يى تزوج وانك تشويقيله پتپرستلكى قبول ايدوب بر بعل هيكلى و بر معبد ياپديردى و بو معبده كيدوب بعله پرستش ايتمكچون يهوديلرى صيقشديردى و مدت سلطنتى اولان اون سكز ياخود يكرمى سنه ظرفنده پتپرستلكى منعه چاليشان پيغمبران عظام وصلحاى امتدن بر چوق ذواتى اعدام ايتديردى لكن كندوسيده بر رفاه كوره‌مدى و سوريه‌ليلرك تعرض و هجومندن كوز آچه‌مدى و الك صكره اظهار ندامت و استغفار ايلديسه‌ده اه اعلم قرين قبول اوله‌مدى وعاقبت برمحاربه‌ده قتل اولنوب كلپلر قانى يالادى .

(اخاب بن‌قولايا) يهودا ملكى صدقيا زمانىنده نبوت دعواسنه قالقشمش بر كاذبدر . بابل حكمدارى بخت‌نصر بونى مأسوراً بابله كوندروب ملك صدقيا ايله برابر آتشده ياقدى .

§

﴿ آخاز ﴾ — ياخود (آشاز) آشاز كله‌سنه نظر بيوريله

§

﴿ اختلاف منظر ﴾ — فن هيئتده اجرام سماويه رصداتنده راصدك مركز ارضده بولنديغى فرض اولنمق قاعدهٔ عموميه‌دن اولوب حالبوكه رصدات ارضك سطحنده اجرا اولنديغندن بر كوكب بركره مركز ارضدن وبركره‌ده سطح ارضدن رصد اولديغنه كوره كوكب مزبورك ارتفاعنده حاصل اولان اختلافه (اختلاف منظر) ديرلر و اختلاف منظر زاويه‌سنك مقدارينى بالحساب تعيين وتقدير ايدرلر .

§

﴿ آختمار ﴾ — آسياده وان كولنك ساحل شرقيسنده بركوچك جزيره‌در ودرونده بركوچك قلعه ايله (٦٥٣م) تاريخنده ياپلش برمناستر واردر . اشبو مناستر (١١١٣ م و٥٠٧ ﻫ) تاريخنده درت ارمنى پطريقندن برينه مقر اتخاذ اولندى .

§

﴿ اُخدود ﴾ — اصحاب اخدود نجرانده خیریلردن بر قومدر ۰ یوسف کلمه‌سنه نظر بیوریله ۰

§

﴿ اخسخه ﴾ — کرجستانده واردهانك شماله طوغری اون بش کیلومترو ایلروسنده بر شهردر۰ بوراسی مقدما دولت علیه ممالکنده ایکن (١٨٢٨م و١٢٤٤ه) تاریخنده قسم اعظمی روسیه دولتنه انتقال ایتدی. اخسخه‌نك اراضیسی طاغلق و محصولدار در و اهالیسی (لاز) و (کرجی) و (اتراك) دن عبارت اوله‌رق اوتوز بیك تخمین اولنمقده‌در ودرونده درت بیك قدر خانه و (احدیه) نامنده برکوزل جامع شریف واردر۰ اخسخه‌نك اراضیٔ متباقیه‌سی دخی (١٨٧٧ م و ١٢٩٤ ه) تاریخنده قارص واردهان ایله برابر روسیه‌نك ید استیلاسنه دوشدی.

§

﴿ اخشید ﴾ — ترکستانده فرغانه حکمدارلرینه مخصوص برعنواندر. سوریه ورمله والیسی (ابو بکر اخشید) (٩٣٥ م و ٣٢٤ ه) تاریخنده مرکز خلافتی ضعیف کوره‌رك مصر ولایتنی دخی قبضهٔ تصرفنه کچوره‌رك استقلالنی اعلان ایدوب وحکومتنه (حکومت اخشیدیه) نامنی ویردی. بوحکومت اوتوز اوچ سنه‌دن زیاده پایدار اوله‌مامشدر.

§

﴿ اخلاط ﴾ — وان ولایتنده ووان کولنك شمال غربیسنده‌وارجیش جوارنده برشهردر. بوشهر شمدی بیك خانه‌دن عبارت ایسه‌ده مقدما پك بیوك ومعمور واستانبول جسامتنده برپای تخت مشهور ایدی. بوراسی (١٢٢٨ م و ٦٢٦ ه) تاریخنده جلال الدین ویکرمی سنه صکره عز الدین معرفتلریله تسخیر اولنوب برعصر صکره دولت علیه‌یه انتقال ایلدی ۰ اخلاطك صغوغی زیاده ایسه‌ده الماوجویزکبی میوه ومحصولات سائره‌سی چوقدر ودرونده اولان سلیمان خان تربه‌سی مشهور زیارتکاهدر۰ اشبو سلیمان خان حال حیاتنده روضهٔ مطهره‌یه پك چوق خدمت ایتمش ایدی۰

§

﴿ اخلاق علائی ﴾ — تحصیل مکارم اخلاق ایچون حکمت علیه‌نك اقسامنی مبین ترجمه یازلمش برکوزل کتابدر ومؤلفی ابن الحنائی دیمکله معروف (علی بن امر الله) در . مومی الیه بوکتابی شامده تألیف ایدوب مؤخراً (١٥٧١ م و ٩٧٩ ه) تاریخنده ادرنه‌ده وفات ایلدی.

﴿ تاریخ تألیفی ﴾

لاجرم ختمنه تاریخ انك
اولدی اخلاق علائی احسن

(اخلاق الابرار والنجاة من الاشرار) محمد الغزالی حضرتلرینك اثریدر.
(اخلاق الاتقیا وصفات الاصفیا) (١٥٥٦ م و ٩٦٤ ه) تاریخنده وفات ایدن مظفر بن عثمان البرمکینك اثریدر.
(اخلاق راغب) (١١٠٦ م و ٥٠٠ ه) تاریخنده وفات ایدن ابو القاسم حسین الاصفهانینکدر.
(لامع الاشراق) شیخ جمال الدین اقسرایی حضرتلرینك اثر برکزیده‌سیدر.
(تهذیب الاخلاق) ابوعلی سینانك.
(اخلاق فخرالدین) (١٢٠٩ م و ٦٠٦ ه) تاریخنده وفات ایدن شیخ محمد بن عمر الرازینك.
(اخلاق ناصری) (١٢٧٣ م و ٦٧٢ ه) تاریخنده وفات ایدن علامه نصیر الدین طوسینك.
(اخلاق عزیزیه) — روضة الابرار صاحبی قره چلبی زاده شیخ الاسلام عبدالعزیز افندینك.

§

﴿ اخیار ﴾ — طریق فتوته سلوك وعقد اخوت ایدن بر زمره‌نك عنوانیدر. بونلر اناطولی ایچنده بولنورلر وصوفیلر مسلکنی التزام وحاللرینی اجنبیدن ستر ایدوب دائما عبادات وطاعات وابنای جنسنه امداد

واعانات ایله مشغول اولورلر ایدی لکن صکره ایچلرینه قاریشان برطاقم غرضکار جهلا اشبو اخوت خالصه‌یی اتحاد سیاسیه‌یه تحویل واغراض نفسانیه‌لرینی اجرایه وسیله اتخاذ ایدوب وبیلرنده مقرر اولان اشارات وعبارات ایله یکدیکرینی طانیه‌رق چوغالوب نهایت انقره وسیواس ولایاتنی استیلا وبرمدت طوائف ملوك کبی اولحوالیده نفوذلرینی اجرا ایلدیلر وبعضیلری دخی قونیه‌ده قرمان اوغلی حایه‌سنده بولندیلر ایسه‌ده سلطان مراد اول حضرتلرینك سطوت وجلادتنه طیانه‌میوب جمله‌سی پریشان اولدیلر اخیلردن (حسام الدین انقروی) وطربزونده مدفون دباغلر شیخی (اخی اورن) حضراتی کبی پك بیوك ذوات کلمش ایدی. اشبو اخوت مقدما عربلرده دخی (فتیان) نامیله وارایمش. (اخیولی) و (اخی چلبی) وامثالی نامله یونلردن قالمه‌در.

§

﴿ آدام ﴾ — لسان عبرانیده ارض معناسنه‌در و (اردن) نهری اوزرنده صرتان طرفنده برقصبه اسمیدر. سرندیب جزیره‌سنده‌کی بیوك طاغه دخی (آدام) یاخود (آدم) دیرلر (آدم) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ ادرمید ﴾ — بالیکسر سنجاغی داخلنده وبالیکسر شهرینك اون سکز ساعت جنوبنده وایوالق کورفزی درونده برقضا مرکزیدر وملحقاتی اولان (بالیه) و (اونیه) و (اورندی) و (ارمود اباد) و (کره‌سون) ناحیه‌لرندن ماعدا نفس ادرمید قصبه‌سنك نفوس ذکوری سکزبیك یدییوز تخمین اولنمقده‌در وکر ادرمید بشقه اولوب بونده دخی یدی بیك نفوس ذکور واردر.

§

﴿ ادرنه ﴾ — روم ایلنده واستانبولك شمال غربیسنده ویوز یتمش یدی کیلومترو بعدنده ومریج وآرده وطونجه نهرلرینك التقا ایلدیکی محلده تخمیناً یوزبیك نفوسی جامع برشهر جسیمدر ودرونده اولان سلطان (سلیم ثانی) و (سلطان بایزید ثانی) وسلطان (محمد ثانی) حضراتنك جسیم جامعلری

وعالی پاشا پازاری واسکی سرای پك مشهوردر وروماتوسلردن قاله بعض آنتقه‌لری واردر.

ادرنه یونانیلر یدنده ایکن (اراسته) نامیله مشهور ایدی صکره (آدریان) نامنده برایمپراطور توسیع وتزیین ایلدیکندن اکا نسبتله (آندرینوپل) تسمیه اولندی. بورانك فاتحی (١٣٦١ م و ٧٦٣ ه) تاریخنده سلطان مراد اول حضرتلری طرفندن مأمور اولان غازی (لالا شاهین پاشا) حضرتلریدر بوذات اردوسیله ادرنه جوارینه کلوب درون قلعه‌دن اوزون اوزادی مقاومت اولنه‌جغنی حس ایلدیکندن حیله ایله ضبط طرفنی ترجیح ایتدی ومومی‌الیهك تدبیریله (حاجی ایل بك) آکسزین اردودن قاچوب ادرنه حصاری التندن پادشاهه کوجنوب فرار والنجا ایلدیکنی سویلدی وبوصورتله ایچرو کیروب وکندوسنی ایناندیروب برطرفك محافظه‌سنی درعهده ایلدی ومومی الیه تقلیداً دها برچوق فراری کلوب ایچرو قبول اولندیغندن ایچروده بیاغی برفرقه عسکر طوپلاندی وبرکون علی الصباح حصار قپولرینی آچیوبرملریله عساکر عثمانیه ایچرو کیروب رایات عثمانیه‌یی برجلره رکز ایلدی. ویدی سنه صکره پای تخت عثمانی بروسه‌دن صکره موقتاً پای تخت اتخاذ اولنمش اولان دیمتوقه‌دن ادرنه‌یه نقل اولندی و (١٨٢٩ م و ١٢٤٥ ه) و (١٨٧٨ م و ١٢٩٥ ه) تاریخلرنده روسیه بلا محاربه کیروب حسب المعاهده ینه چیقدی و (١٨٧٨ م و١٢٩٥ ه) استیلاسی عقیبنده بعض ملحقاتی مختاریت وجهله اداره‌سی تقرروتشکل ایدن روم ایلئ شرقی ولایتنه ویرلدی.

ادرنه‌ده جماعتی کثیر برجامعك اسمی (اهمال پاشا) وجوارنده صویی مبذول برچشمه‌نك اسمی (قوری چشمه) در وفاتح ادرنه‌لالاشاهین پاشانك برکناره قالان تربه‌سی تعمیره محتاجدر جوامع ومدارس وتکایا ومکاتب وسائره‌سی جمله‌نك معلومی اولدیغیچون تفصیل اولنمامشدر.

§

آدروماتوم — افریقاده تونس ولایتی داخلنده واسکی (قرتاجنه)نك جهت جنوبیسنده ویوز اوتوز کیلومترو بعدنده برشهردر. بوشهری وقتیله فنیکه‌لیلر یاپدرمش ونیجه زمان صکره خراب اولدیغندن یرینه (حامه)

یاخود (سوسا) شهری بنا اولنمشدر . (٥٥٤٧ خ) تاریخنده یعنی میلادك قرق یدی سنه مقدمنده روما قیصری بولنان ذات افریقایی کاملاً تحت انقیاده آلمق ایچون بوشهره کلوب محاربانه باشلامشیدی .

§

﴿ ادریس ﴾ علیه السلام — پیغمبران عظامندندر وسریانیجه اسم عالیلری (اخنوخ) در (١١٢٢ خ) تاریخنده یعنی میلادك درت یك درتیوز یتمش ایکی سنه مقدمنده شیث علیه السلام سلاله‌سندن دنیایه کلوب اوچیوز قرق بش سنه صکره (ورفعناه مکانا علیاً) نص جلیلی اوزره رفع بیورلدی . مشار الیه حضرتلری نبوت وحکمت وخلافتی جمع بیوردقلرندن (مثلث النعمة) عنوانی آلمش وکندولرینه شرف نازل اولان اوتوز صحیفده اسرار سماویه وتسخیر روحانیات وطبایع اشیا مندرج اولدیغی کبی علم کتابت وحساب ورمل واسرار نباتاتك تحقیقنه کافی اشارات دخی موجود اولدیغندن اوزادن بالاستخراج معلم اول شرفنه نائل اولمشدر . ابتدا امرا وعلما ورعایایی تفریق ووظیفه‌لرینی تعیین ویاپدیردیغی قرا وقصاباتده اسکان ایدن واولاد قابلك نفاق وفسادینه قارشو غزایه مأمور اولان بودر ورفعلرندنصکره مخدوم مکرملری (متوشلخ) یاخود (ماتوشلخ) خلیفه اولمشدر .

§

﴿ ادریس العلوی ﴾ — عباسیلرك امویلره غلبه‌سی اثناده بوذات دخی طرابلس وتونس طرفلرینه واورادن برچوق مشقتله فاس دیارینه فرار ایدوب اورا اهالیسنك مظهر حسن قبولی اولدی وازوقت ایچنده یعنی (٧٨٨ م و ١٧٢ ﻫ) تاریخنده (ادارسه) نامیله برحکومت تشکیل ایلدی وهرنقدر کندوسی خلیفه منصورك غدریله مسموما وفات ایتدیسه‌ده اهالی حکومتی اوغلندن بشقه سنه ویرمدی واخلافی اوچیوز اون طقوز سنه پایدار اولدی .

§

﴿ ادریس بدلیسی ﴾ یاخود (تبلیسی) — رجال العجامدندر . بوذات رجال ایرانده آق قیونلی حکومتنده موقع اولدیغی حالده شاه اسماعیل فتنه‌سنده

اورادن صاوشوب دولت علیه یه التجا ایلدی ومسلم اولان فضل وکمالنه بناء نزد سلطان (سلیم) خانیده پك بیوك برموقع طوتدی وایران حمایه سنده اولان قبائل اکراد و اعجامی جلب و تألیفه مأمور اولدیغندن کیدوب اکثریسی اکراددن یکرمی بش قدر قبائل جسیمه یی دولت علیه حمایه سنه آلدی وسلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك امریله (هشت بهشت) نامنده برتاریخ عثمانی ومذهب روافضی رد ضمننده برکوزل کتاب تألیف ایلدی. ایوب انصاری جوارنده کی ادریس کوشکی وچشمه بونك و اورادهکی مسجد زوجه سی زینب خاتونکدر ووفاتی (۱۵۱۵ م و۹۲۱ ه) تاریخنده در.

§

﴿ ادریس مختنی ﴾ استانبولی — طریقت علیهٔ بیرامیه رجالندن بربیوك ذاتدر. درسعادتده چهارشنبه پازاری جوارنده واقع قوناغنده ارشاد عبادله مشغول اولور وهرصنف بای وکدا ایچون قپوسنی آچیق بولندیرر ایدی بو ذاتك فوق العاده شهرتی اولدیغی حالده درویشلری وقومشولری بیننده اسمی (علی بك) وخارجده (شیخ ادریس) اولدیغندن چوق کسه لر ایکیسی برذات اولدیغنی بیله مزلر وبعضیلری سوء حالندن بحث ایدوب بعضیلری کمال وکراماتنی سویلرلر ایدی حتی برطاقم کندیلرینی بیلزلر (شیخ ادریس براویغونسز آدم ایمش وبرچوق مسلمانلری اضلال ایده یور ایمش) دیدکلرینه وجامعلرده کرسی شیخلری عن جهل مذمت ایتدیکنه بناء جانب مشیختدن خفی وجلی تحریسنه قیام اولندیسه ده شیخ ادریس نامنك صاحبنی بولمق ممکن اوله مدی. مشار الیهك قوناغنده قرق التی سنه دنبرو کیجه کوندز اللی التمش نفر مرید وزوار موجود اولدیغی وقپوسی هرکس ایچون آچیق بولندیغی حالده نااهللردن شوصورتله اختفاسی پك بیوك کرامتدر وقطب الزمان اولدیغنده شبهه یوقدر خواص اصحابی قرق چشمه ده پشتماجلر خانی درونده طوقویجیلق ایله مشغول ومتعیش اولورلرایدی بعض کتب صوفیه ده محرر اولان (خواجه علی الرومی الخیاط) دخی بوذاتدر ووفاتی (۱۶۱۵ م و۱۰۲۴ ه) تاریخنده وقبری قاسم پاشا اوزرنده در.

§

﴿ ادریانی ﴾ — انکلتره اطه‌سنك جهت شمالیسنده برجسیم قلعه‌در. بوقلعه‌یی انکلتره قرالرندن (ادیسان) انشا ایتدیردی وجسیم دیوارلرله بربرینه مربوط یکرمی اوچ‌عدد قله ومتعدد طابیه‌لر یاپدیردی.

§

﴿ ادریانیك ﴾ — بحرسفیده واقع‌وندیك کورفزینك نام دیکریدر وبونام ایتالیاده (پو) نهری منصبنده واقع مشهور (آدریا) شهر شهیرینه نسبتله تسمیه اولنمشدر.

§

﴿ اُدفو ﴾ — صعید مصرده ونیلك جانب‌یسارنده وایکی میل‌بعدنده برشهردر وشمدی نفوسی ایکی‌بیك رادەسنده‌در. بوراده پك چوق اثار عتیقه بولنور وبطلیوسك فرعونلر زمانده کی بنالرسمنده یاپدیغی ایکی عدد جسیم بناکورینور بوبنالرك بیوکی اوچ‌قات‌اولوب هرقاتك‌پنجره‌لری آرەسنده قبارتمه معبود وقهرمان شکللری واردر وزمیندن سقفنه‌قدر داخله طوغری مائل اولدیغندن سقفنك وسعتی التقاتنك وسعتندن نقصاندر. وقتیله بوراده علمای اسلامیه‌دن خیلی ذوات پتشدی و (ابوبکر الادفوی) دخی انلردن بری‌ایدی.

§

﴿ آدم ﴾ علیه‌السلام — ابنای بشرك برنجی پدری ونشئهٔ عنصریه‌ده انبیاء کرام علیهم‌الصلوة والسلام حضراتنك اقدمیدر. جناب خالق‌لایزال حضرت آدمی روی ارضده یدقدرتیله بالخلقدن خلق وایجاد وجنت اعلایه ادخال بیوردقدن صکره ظاهرده صادراولان زله‌یه وحقیقتده نوع بنی بشرك ظهوری حکمت بالغه‌سنه مبنی دنیایه چیقاردی و حضرت مشارالیه هند شرقیده برمدت نعم جناندن دور وحضور حضرتدن مهجور اولدیغیچون بکا وتضرعله امرار وقت ایدوب علی روایة یوزسنه‌صکره مکهٔ مکرمه اراضیسنه کلدی وامر الهی‌ایله کعبهٔ مکرمه‌یی یاپوب تعلیم ملائکه‌ایله طوافه باشلادی وجنت اعلاده رفیقه‌سی

اولان حضرت (حوا) یی مزدلفه نام محلده بوله‌رق مسرور اولدی وبراز مدت صکره عهدومیثاق وقوعبولدی وحرف هیجا واسرار اسماء وسائر معارف آلهیه‌یی جامع اون‌عدد صحف جلیله احسان بیورلدی .

حضرت آدم علیه‌السلام طقوزیوز اوتوز سنه‌دن عبارت اولان مدت حیاتنده حضرت حوادن بری‌قز دیکری ارکك وتوأم اولمق‌اوزره قرق‌نفر اولادی دنیایه کلمش واولاد واحفاد واحفاد احفادی قرق بیکه بالغ اولمش وهابل وقابل وقعهٔ مکروهه‌سنی کورمشدر .

حضرت آدمك قبری میناده مسجدالخنیفده یاخود جبل ابی قبیسده برمغاره درونده‌در .

خلقت ادم‌ایله میلاد عیسی علیهما السلام بینده یکن زمان حقنده روایتلر پك‌چوق اولوب بعضیلرینك قولی (تاریخ) کلمه‌سنده کوسترلدیسه‌ده صحیح نظریله باقیله‌مز زیرا هیچ بریسی برسند قویه مستند دکلدر . (هابل وقابل) کلمه‌لرینه دخی مراجعت‌بیوریله .

نوع‌بنی ادمك اصلی (ابیض) و (اصفر) و (اسود) یعنی (قوقاس) و (مغولی) و (زنجی) نامله‌ریله اوچه تقسیم اولندیغی حالده نوعلری زیرده کورلدیکی اوزره اولمق لازم کلور .

قوقاسی
- ۱ هند ـ اوروپا جنسی
- ۱ عرب نسلی
- ۱ قدیم اسپانیالولرك نسلی
- ۱ فنیانلرك نسلی
- ۱ مجار نسلی

مغولی
- ۱ تاتار نسلی
- ۱ چینلولرك نسلی
- ۱ ملزلر
- ۱ آمریقالولرك قدیم اعظمی

زنجی
- ۱ کافرستان اهالیسنك نسلی
- ۱ سودان نسلی
- ۱ هوتانتو نسلی
- ۱ حبش نسلی
- ۱ اوقیانوس اطه‌لرینك اهالیسی

تخمینات اخیره اوزره قطعات خمسه ده موجود اولان نوع بنی ادم

۲۳۰,۰۰۰۰۰۰	اسلام
۰۸۰,۰۰۰۰۰۰	اورتودوقس
۲۰۰,۰۰۰۰۰۰	قتولك
۰۶۰,۰۰۰۰۰۰	پروتستان
۰۰۴,۰۰۰۰۰۰	موسوی
۳۶۰,۰۰۰۰۰۰	بودا
۰۰۸,۰۰۰۰۰۰	براهمه
۱۶۰۰۰۰۰۰۰	پت پرست مجوسی وسائره
۱۱۰۲۰۰۰۰۰۰	

§

﴿ آدم ﴾ یاخود (آدام) — سرندیب اطه سنده اوچ بیك اوچیوز اوتوزبش مترو ارتفاعنده بر طاغدر بو طاغدن اینن اوچ نهر بتون اطه یی اسقا ایتمکده در . زروه سنه تعلیق اولنان بر زنجیر واسطه سیله چیقیلور ویوقاروسنده بربیوك انسان ایاغی ایزی کوریلور بوکا یرلولر آسیای شرقی معبودی (بودا)نك وخرستیانلر حضرت ادمك ایاغی ایزی دیرلر ویك چوق هندلیلر کلور زیارت ایدرلر .

اشبو سرندیب اطه سی جوارنده واقع (ماتار) جزیرهٔ صغیره سیله (میسارام) اطه سی بینده اولان طاش بیغنتیسی برممرحاصل ایتمش اولدیغندن بومردخی حضرت آدم کوپریسی نامیله مشهور در .

§

﴿ ادوارس ﴾ — انکلتره قرالرندندر .

فرانسه قرالی شارل بلاولد وفات ایلدیکندن یرینه قرابتی مناسبتیله کندو انتخابنی اشبو اوچنجی ادوارس مأمول ایدرکن دیکر اقرباسندن دردنجی فلیب نامنده برینك انتخاب وتعیین اولندیغنی خبر الدیغی کبی دعوایه مباشرت وبوبابده فرانسه سناتوسنی اقناع ایده مدیکندن (۱۳۳۸ م و ۸۳۹ ه) تاریخنده وسائط جبریه یه مراجعت ایدوب مشهور یوزسنه محاربه سنی آچدی . اشبو یوز سنه ظرفنده نوبت نوبت وقوعبولان محاربانده برقاچ ملیون آدم تلف اولمش والکصکره فرانسزلر حال پریشانی وسفالته دوچار اولهرق حق یرینی بولمشدر .

﴿ آدوم ﴾ — اسحق علیه السلامك اوغلی (عیص) یاخود (عیسو)نك لقبیدر . ادوم لسان عبرانیده قرمزی معناسنه اولدیغندن بو اسم بعضاً اراضی وجباله دخی ویریلور وبناءعلیه (آدومیون)لر یعنی مرقوم عیص اولادینك ارض کنعانده جبل سعیرده ساکن اولدقلری محله دخی (آدوم) دینورایدی . (سدوم) کلمه‌سنه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ اده‌بالی ﴾ — اعزهٔ کرامدندر . سردفتر سلاطین عثمانیان سلطان (عثمان غازی خان) حضرتلری بوذات عالیقدرك کریمهٔ محترمه‌سی مالی خاتونی تزوج ایدوب پك چوق دعاسنی آلدی وبیله‌جك قضاسنك محصولات عشریه سنی مشارالیه ایله مخدومنه وزوجه سنه تخصیص بیوردی . (اده‌بالی) افندینك مسقطرأسی (قرمان) مدت عمری (١٢٥) سنه تاریخ وفاتی (١٣٢٥ م و ٧٢٦ ه) در .

§

﴿ آده‌سا ﴾ — سلانیك ولایتی داخلنده واقع (وودینه) قصبه سنك نام عتیقیدر بوراسی مقدما ماکیدونیا قرالرینه پای تخت دخی اولمشیدی .

§

﴿ آده‌لایید ﴾ — فلمنك جدید جزیرهٔ جسیمه‌سنك منقسم اولدیغی درت ولایت وسیعه‌دن برینك مرکز اداره‌سی اولان شهرك اسمیدر . بوشهر فوق الغایه معمور یتندن کنایه اولهرق (فلمنك جدید لوندیره‌سی) نامیله مشهوردر .

§

﴿ آراتوستم ﴾ — قدمای جغرافیوندندر ابتدا سطح ارضك بر درجه سنی اولچوب کرهٔ ارضی بهری یوز سکسان مترو اولمق اوزره ایکیوز اللی ایکی بیك طول بولان ومدار شمسك یکرمی اوچ درجه ایله اللی بردقیقه انحرافنی کشف ایدن وفن جغرافیه یی تدریس ایچون برخریطهٔ عمومی پیان ورصدخانه تأسیس وکرهٔ مصنعه یی ایجاد ایلیان بودر . بونك علوم ریاضیه وهیئت وحساب وسائره ده مهارت فوق العاده سی اولدیغی کبی علم انشا وشعرده دخی ید طولاسی وار ایدی لکن زمانه قدری بیلنه مدیکندن

عمری ضرورتله چکدی وآخر عمرنده کوزلرینه عماطاری اولدی ونهایت (٥٣١٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیوز یتمش التی سنه مقدمنده سکسان ایکی یاشنده اولدیغی حالده آجلدن وفات ایلدی .

§

﴿ اراج ﴾ — قسطمونی ولایتنده برقضا مرکزیدر وصرت ومرکوزه ناحیه‌لری ملحقاتندندر واورمانلق ایکی طاغ آره‌سنده اولوب هرهفته پازار قورلمقده در .

§

﴿ آرآرآت ﴾ — روان شهرینك التمش بش کیلومترو جنوب غربیسنده ودرت بیك مترو ارتفاعنده بر طاغك اسمیدر بو نامك ملوك ارامنه‌دن (آرام) لك اوغلی (ارا) یه نسبتله تسمیه اولندیغی بعض تواریخده کورلمشدر . خرستیانلر طوفانده نوح علیه السلامك سفینه‌سی اشبو طاغك اوزرینه ایندی اعتقاد ایدرلر وجوار اهالیسی آغری طاغ دیرلر زروه سنده دائم قار موجود وولقان اغزلری مشهوددر قرآن کریمده ذکر اولندیغی وجهله نوح سفینه‌سنك مستقری جبل جودی اولوب بوایسه دیار بکر ایله موصل بینده ممتد برطاغدر

§

﴿ آراغوز ﴾ — اسپانیاده یکی قستل ایله (ناوارا) نك جهت غربیسنده و(قتالونیا) نك جانب شرقیسنده واسپانیادولتی اداره‌سنده برولایتك اسمیدر . بوراسی وقتیله پك چوق الره چکدیکی کبی (١٠٣٥ م و ٤٢٧ ه) تاریخندن (١٤٧٦ م) تاریخنه‌قدر دخی برلی حکمدارلرمعرفتیله اداره اولنوب (١٥١٦ م و ٩٢٢ ه) تاریخنده بتون اسپانیایه قرال اولان (شارلکن) لك ید ضبطنه چکدی . بو ولایتده اولان اوچ سنجاغك بری مشهور سرقسطه درکه اهالیسی غیور وایشکذار اولدقلری حالده کبر وعظمتدن یانلرینه وارلمز .

§

﴿ اراقوسیا ﴾ — اسیاده واقع سجستان قطعه سنك نام یونانیسیدر. سجستان کله‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ارام ﴾ — ممالك ارمنيه حكمدار لرندندر و (ارامیان) سلالهٔ حكمرانيسنك برنجيسيدر بوندن اولكی حكمداران (حايق) سلاله‌سندن ايدی . بوذات تخمیناً (٣٧٥٠ خ) تاريخنده يعنی ميلادك بيك سكز يوز قرق درت سنه مقدمنده نائل سلطنت اولوب ملكنی قافقاسيه‌دن طوروس طاغنه قدر توسيع ايلمش واخلافی شمالاً كرجستان وايمره‌لی وشرقاً كردستان واذربايجان و جنوباً الجزيره و غرباً اناطولی حدودلرينه قدر ايلرولمش ايسه ده صكره لری ممالك وسيعهٔ مذكوره پك چوق تبدلاته اوغرامشدر شويله كه ٤٧٥٠ خ) تاريخنده يعنی ميلادك سكز يوز قرق درت سنه مقدمنده آثور حكمداری (سميراميس) ك يد ضبطنه ومؤخراً بر قاچ دفعه ايران و سلوسيد و روما دولتلری اداره وحمايه‌سنه كيروب (٥٤٠٥ خ) تاريخنده يعنی ميلادك يوز سكسان طقوز سنه مقدمنده ايكی ولايته منقسم اولدی وهربری يه ايران وروما وپونت ويونان دولتلری اداره وحمايه‌لرنده نوبت نوبت دوران ايدوب بعضاً دخی استقلال بولديسه‌ده (١٣٧٣ م و ٧٥٥ ه) تاريخنده تاتارلرك هجوم واستيلاسی دوامنه مساعده اتمدی والك صكره بو مملكتلرك برچوغی ايران و روسيه دولتلرينه وبرازی دخی سلجوقيلره انتقال ايدوب اندن بعضيسی دولت عثمانيه يه كچدی .

§

﴿ ارپا كسس ﴾ — ياخود (ارپاس) — بوذات برنجی آثور دولتی طرفندن صدرابلق وجهله (مديا) واليسی ايكن (٤٨٠٦ خ) تاريخنده يعنی ميلادك يديوز سكسان سكز سنه مقدمنده دولت مشار اليها حمايه‌سنده اولان بابل واليسی ياخود باش پاپاسی (بيله‌زيس) ايله‌متبوعلری علیهنه اتفاق وولی نعمتلری اولان (ساردانا پال) ی نينوه‌ده مغلوب وپريشان وبرنجی آثور دولتنی محو وبی نشان ايتديلر و ممالك آثوريه‌يی بينلرنده تقسيم ايدرك بوعصيانده مشترك اولان سائر حكامه دخی برر پارچه يرويردیلر . ديكر روايته كوره بووقعه (٤٨٣٥ خ) تاريخنده وقوعبولمشدر .

§

﴿ اربيل ﴾ — موصلك جنوب شرقيسنده وسكسان بش كيلومترو

بعدنده بر شهردر اهالیسی اکثری کرد اولمق اوزره درت بیك تخمین اولنمقده در . اسکندر رومی عجم شاهی دارایی (٥٢٦٣ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اوتوز بر سنه مقدمنده بوراده مغلوب و پریشان ایتدی ومشار الیهك بوغلبه‌سی مبدأ تاریخ اعتبار اولندی.

§

﴿ آرتاقساد ﴾ — (اردیش) شهرینك نام عتیقیدر . بوراسی برمدت ملوك ارمنیه‌نك پای تختی ایدی .

§

﴿ ارتسام ﴾ — علم هندسه‌ده برنقطه‌دن برمستوی اوزرینه تنزیل اولنان عمودك مذکور مستوی اوزرنده واقع اولان نقطه‌سنه اول نقطه‌نك (مرتسمی) وبرخطدن مستویٔ معلومه عمود اولهرق مرور ایتدیریلان دیکر برمستوینك مستویٔ معلومی قطع ایتدیکی فصل مشترك خطنه دخی خط مزبورك (مرتسمی) ومستویٔ عموده (راسمی) و مستویٔ معلومه (ارتسامی) تعبیر اولنور هندسیٔ رسمیه‌ده اجسامك بربرینه عمود اولمق اوزره بولنان ارتسام مستویلرنده ترسیم اولنان (مرتسم عمودی) و (مرتسم افقی) سی واسطه‌سیله دعاوی ومسائل حل اولنور . هیئت و جغرافیا فنلرنده دخی کرهٔ ارض ایله کرهٔ سمانك مسطحاً ارائه‌سنه مخصوص اولان قاعده‌یه ارتسام اصولی دنیلور .

§

﴿ آرتق ﴾ — (ایلغازی) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ارتماتیق﴾ — لاتینجه علم حساب دیمکدر .

§

﴿ ارجیش ﴾ — نفس وان سنجاغنه تابع بر قضا مرکزیدر و (ارارات) طاغنك اتکنده ووان کولنك ساحل شمالیسنده اولدیغندن بر مهم و معتنا نقطه‌در . بوراسنی حبیب مسلمة الفهری حضرتلری (٦٤٥ م و ٢٥ ﻫ) تاریخنده فتح ایتدی و (٩٩٢ م و ٣٨٢ ﻫ) تاریخنده ملك الروم طرفندن محاصره اولندی وسلطان محمد سلجوقی

زماننده ودهاصکره‌لری برقاچ دفعه غارت ایدلدی . ارجیش جوارنده اولان ارجیش طاغی (انتی طوروس) طاغنك برشعبه‌سیدر وقضاسنده یوز یدی قریه وار در .

§

﴿ آرخون ﴾ — اتنه حکومتنی خیلی زمان اداره‌یه مأموراولان هیئت حاکمه‌نك عنوانیدر . اشبو آرخونلق مسندی (٤٥٢٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك التمش سکز سنه مقدمنده اتنه قرالی فداکار (قودروس) ك اوغلی (مدون) ه پدرینك خاطریچون مکافاة اولمق اوزره ایجاد ودائمی صورتله وقید حیاة شرطیله اعطا اولنمش و مرقوم واخلافی اوچیوز اون درت سنه قدر مستقل بالرأی اوله‌رق اداره ایدوب اندن صکره حکومت مذکوره برمدت اون سنه‌ده بر وبرمدت هر سنه تبدل ایدر ارخونلردن مرکب هیئت معرفتلریله اداره قلنمشدر . اشبو آرخونلر رأیلرنده سربست اولدقلری حالده مناصب مهمه‌یه مأمور تعیینده و حرب وصلح وتنظیم قوانین وموازنهٔ اموال خزینه خصوصاتنده آرای اهالی یه مراجعته مجبور ایدیلر .

§

﴿ ارداشس ﴾ — ملوك ارمنیه‌نك نامدارلرندندر . بونك زماننده دولت ارامنه برنجی دولتلر صره‌سنه کچوب‌فرس دولتی ایکنجی درجه‌یه ایمش وممالك ارمنیه اولکینك برقاچ مثلی توسع ایلمشدر . مومی‌الیهك ارمنستانده‌کی پای تختندن بشقه ایرانده دخی برپای تختی وار ایدی .

§

﴿ اردب ﴾ — برنوع مصر کیله‌سیدر لکن مقدار استیعابی هر یرده مساوی دکلدر اسکندریه ده ایکیوز یتمش ایکی و قاهره‌ده یوز یتمش طقوز ورشیده‌ده ایکیوز سکسان التی لتره یه بر اردب دیرلر . لتره بر عشر مترو مکعبدن عبارتدر . ویکرمی درت صاع والتی ویبه دخی برارداب صاییلور درت کیله بر ویبه اولور .

§

﴿ اردبیل ﴾ — ایران ممالکندن اولان اذربایجان ولایتنده

وتبریزك جهت شرقیسنده ویوز التمش درت کیلو مترو بعدنده برشهردر.
بوشهرك ایچ قلعه‌سی مقدما فرانسزلر معرفتیله یاپلمش و(۱۷۲۷ م و ۱۱۴۰ ه)
تاریخنده دولت علیه طرفندن ضبط وینه اعاده اولنمشیدی.
شیخ صفی الدین اردبیلی حضرتلرینك قبری بوراده‌در .

§

﴿ اردشیر ﴾ اول — فرس حکمدارلرینك کیانیان طبقه‌سندندر .
بوذات (۵۱۲۹ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز التمش بش سنه مقدمنده
تخته جلوس ایتدیکی کبی پدری برنجی سرخسك قاتلی ظنیله ایکی برادرینی
وعمیسنی قتل ایتدیروب بلا مزاحم امور سلطنتی اداره‌یه باشلادی ومؤخراً
پدرینك قاتلی کندو ندیمی اولان خادم اغاسی ایدوکی تحقق ایلدیکندن انی
دخی قرنداشلرینك ارقه‌سی صره کوندردی ومقدما قدس شریفدن نفی
اولنوب بابلده قالان یهودیلری اطلاق وحضرت (عزیر) علیه السلام
ایله مملکتلرینه اعاده ایلدی ویونانستانده اعدامنه حکم لاحق اولدیغی
جهتله مقدما ایرانه فرار والتجا ایدن قهرمان مشهور (دیمستوقلی) یی
حضورینه چاغیروب یونان اوزرینه کوندره‌جکی اردویه سرعسکر تعیین
ایده‌جکنی افاده ایلدکده مرقوم دیمستوقلی ایرانیلردن کوردیکی بونجه لطف
وحمایه‌یه قارشو بوقدرجق برتکلیفك ردینی مناسب کورمدیکی کبی کندو
وطنداشلری علیهنه قیامی دخی حوصله‌سنه صیغدیره مدیغندن کندوسنی
اعدام ایتدی و (۵۱۴۵ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز قرق طقوز
سنه مقدمنده آتنه‌لوله مغلوب اولوب فرس سفاین حربیه‌سنك یونان
دکزینه چیقه‌مامسی وایرانیلرك قره دن سواحله نهایت بر ساعت مسافه‌یه
قدر انیله بیلمسی کبی آغر برمعاهده‌یی امضالیوب مشهور (مدیق) محاربهٔ
مدیده سنه نهایت ویردی . اردشیرك سلطنتی تمام قرق‌سنه در ووفاتنده
یرینه کوچك اوغلی ایکنجی (دارا) جلوس ایتمشدر . اوروپالیلر
بوکا (ارتکسرس) دیرلر .

§

﴿ اردشیر ﴾ ثانی — فرس حکمدارلرینك کیانیان طبقه‌سندندر .
بوذات (۵۱۸۹ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز بش سنه مقدمنده وفات

ایدن پدری ایکنجی دارانك یرینه جلوس ایلدی و کوچك قرنداشی (کیخسرو) اناطولی والیسی اولدیغی حالده سلطنت دعواسنه دوشه‌رك تاریخ مذکوردن اوچ سنه صکره (سارد) ده جمع ایتدیکی یوز بیك عسکر ایله قرنداشنك اوزرینه یوریدیسه‌ده بابلده ویردیکی بوزغونلقدن بشقه الینه برشی کچمدی وحین رجعتده طوتیلوب اعدام اولندی . و ذکر اولنان یوز بیك عسکرك ایچنده اولان یونانیلردن انجق اون بیك نفری قورتیلوب یونانستانه کله بیلدی .

اشبو اون بیك نفرك یکرمی آیده نه‌درلو فلاکتلره اوغرایه‌رق عودت ایتدیکی تواریخ یونانیه‌ده مفصلاً مذکوردر .

اردشیر قرق التی سنه سلطنت سوردیسه ده آخر عمرنده یتشمش براوغلنی قتل ایتدیردیکندن ودیکر اوغلی خائن (او خوس) دخی سلطنت کندوسنه قالمق ایچون ایکی قرنداشنك جانه قیدیغندن بیچاره اختیار اوچ اولادینك آجیسنه تحمل ایده‌میوب (۵۲۳۵ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اللی‌طقوزنجی سنه مقدمنده وفات ایلدی ویرینه خائن مرقوم کچدی . اردشیرك لقبی (بابل) ایدی .

§

﴿ اردشیر ﴾ — فرس حکمدارلرینك دردنجی طبقه‌سنی تشکیل ایدن ملوك ساسانیه‌نك برنجیسیدر . بوذات ملوك فرس جمایه‌سنده مختاریت وجهله اداره‌اولنان (اسطخر) ولایتنه تابع (دارابکرد) سنجاغی امراسندن (ساسان) نامنده بر بهادرك اوغلی ایکن پدرینك وفاتی عقیبنده باشنه طوپلانان عساکر کثیره ایله میدانه چیقوب ممالك ایرانیه نك ایالات جنوبیه‌سنی استیلا و (۲۳۰ م یاخود ۲۲۸ م) تاریخنده دولت ساسانیه‌یی تشکیل ایلدی و متعاقباً (اردوان) خامسه دخی غلبه ایده‌رك ممالك شمالیه‌یی آلوب دولت اشکانیه‌نك نام ونشانینی اورته‌دن قالدیردی واون اوچ سنه‌دن عبارت اولان مدت سلطنتنده هیچ بر راحت وحضور کوره‌میوب بتون کون محاربه باتله مشغول اولدی و (۲۳۳ م) تاریخنده رومایه درتیوز کشیدن مرکب بر هیئت سفارت ارسال وروملرك آسیادن کاملاً ال چکملرینی رسماً تکلیف ایدوب رومالولر دخی ارائهٔ سیف ایله

جواب قطعی و یردکلرندن واو اثناده دیکر بر غائله چیقدیغندن سکوته مجبور اولدی .

§

﴿ اَرْدَنْ ﴾ — قدس شریف جوارنده (وادی الشریعه) دیدکاری نهرك اسمیدر . حضرت موسی علیه السلام آخر عمرنده وادیٔ تیهدن اشبو نهره قدر حرباً کلوب (بنی مؤاب) و (بنی عمون) و (عمالقه) قبیله‌لرندن آلدیغی ممالکی بنی اسرائیله توزیع ایلمشیدی . بو نهر جبل لبنادن چیقوب بحر لوطه منصب اولمقده در . بو نام فرانسه‌ده واقع ایکی سلسلهٔ جباله دخی و یرلمش و بو جبال شرقی وغربی نامله ایکی یه منقسم بولنمشدر . بلچیقا حدودی اوزرنده بر سنجاغك اسمی دخی (اردن) در . حضرت عیسی علیه السلام نبوتنی اعلاندن اول حضرت یحیی علیه‌السلامك دلالتیله بونهرده غسل ایتمشیدی .

§

﴿ اُردوان ﴾ — یاخود (ارتابان) — فرس پادشاهلرینك اشکانیان طبقه‌سنده بونامده درت پادشاه کلدی بونلردن برنجی اردوان (٥٣٩٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك یوز طقسان سکز سنه مقدمنده یونانیلره غلبه ایدرك ارمنستان کبیری آلوب برادری (اغرشاك) ی صدر اب تعیین ایتدی وکوچك ارمنستان و (پونتوس) و (قپا دوقیا) حکمدارلرینك هجوملرینی دفع وخیلی مملکتلرینی ضبط ایدرك برنجی دولتلر صره‌سنه کچدی . ودردنجی ویاخود بشنجی اردوان (٥٨٢٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکی یوز اوتوزنجی سنه‌سنده ساسانیلرك هجومیله مغلوب‌ودولتی منقرض اولدیغندن النده یالکز ارمنستان قالدی . اشکانیلر ارمنستانده سلطنتلرینی یوز طقسان سکز سنه دها محافظه ایده بیلمشلردر .

§

﴿ آرژانتین ﴾ — آمریقای جنوبینك جهت جنوبیسنده و (شیلی) و (پتاغونیا) حکومتلری حدودنده بر بیوك جمهوریتدر بونام اوراده آرژان یعنی کموش نامنده اولان بر نهره نسبتله و یرلمشیدی . بعضاً (ریپود یلاپلانه) دخی دیرلر . بورا اهالیسی مقدما اسپانیولرك تحت

تابعیتنده ایکن (١٨١١ م و ١٢٢٦ ه) تاریخنده اعلان عصیان ایدرك استقلاله نائل اولدیلر . جمهوریت مذکوره‌نك مرکز اداره‌سی یوز یتمش یدی بیك نفوسی جامع اولان (بوانوزیر) شهریدر واکثراهالیسی قاتولکدر . وسعت واقتداریچون حکومت کله‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ارزمیدخت﴾ — فرس پادشاهلرینك ساسانیان طبقه‌سندن بر کوزل حاکمه‌در . بوخاتون (٦٣٢ م و ١١ ه) تاریخنده وفات ایدن پدری (خسرو پرویز) ك یرینه کچدیسه‌ده سلطنت ساسانیه‌یه اوچ درت سنه‌دنبرو عارض اولان ادبار مناسبتیله مدت مذکوره ظرفنده قادین ارکك خلع وقتل اولنان یدی سکز حکمدارك بریده بو اولدی . مزبوره‌نك اثنای سلطنتنده خراسان والیسی بولنان (فرخ هرمز) بوکا تعشق ایدرك زوجیته قبولنی استرحام ایلدکده مزبوره پادشاهره ازدواج یاقیشماز فقط برکیجه وصالله مسرور اوله‌بیلوردیه‌رك کتوردوب حرم دائره‌سندن آخرته کوندردی مؤخراً مرقومك اوغلی مشهور (رستم) دخی پدرینك قانلی الملق ایچون کایتلو عسکر ایله کلوب مزبوره‌یی اخذ وتسمیم ایلدی .

§

﴿ارزنجان﴾ — ارضرومك جنوب غربیسنده و یوز اوتوز اوچ کیلومترو بعدنده برشهردر . بوشهر مقدما حرکت ارضلر مناسبتیله کرکی کبی خراب اولمشسه‌ده عسکری وسائره‌جه اهمیتی حالا باقیدر واهالیسی یدی سکز بیك راده‌سنده‌در .

§

﴿ارسطو﴾ — حکمای متأخریندندر . مسقط رأسی دانیمارقه اولوب قوپنهاقده تحصیل علم ایدرك قوهٔ الکتریقیه‌نك مانیاتیزمو ایله اتحادینی فعلاً تجربه واثبات ایلدیکندن شهرت بولدی و پك چوق مکافاته نائل اولدی . تاریخ فن کیمیایه وقوهٔ الکتریقیه‌یه یعنی مقناطیسلی ابره اوزرینه سیالهٔ الکتریقه‌نك تأثیری تجاریب وکشفیاتنه دائر تألیفاتی دخی واردر وفاتی (١٨٥١ م و ١٢٦٨ ه) تاریخنده‌در .

§

﴿ ارستدوم ﴾ — یونانستانده واقع (مسه نیا) قطعه‌سی حکمدارلرندندر مومی الیه (۴۸۵۱ خ) تاریخنده یعنی میلادك یدی یوز قرق اوچ یاخود قرق درت سنه مقدمنده قومشوسی اولان اسپارتلولرله آچدیغی محاربه‌ده مغلوب اوله‌جغنی حس ایلدیکندن هاتف غیبه مراجعت ایدوب (قرال فاملیاسندن بر کنج قز قربان ایدیلور ایسه غلبه‌میسر اوله بیلور) جوابنی الدقده کیفیتی متعلقاتنه خبر ویردی واویله بر قز بولنمسنی امر ایلدیسه‌ده کسه قزینی فدایه موافقت ایتدیکندن سکز اون یاشنده اولان کندو کوزل قزینی بیراملق اثوابلرینی کیمش اولدیغی حالده حضور اهالی یه چیقاره‌رق براز اوخشایوب اغلادقدن صکره ذبح ایلدی لکن ایش هاتف غیبك یعنی پاپاس دوز نبازلر ینك دیدیکی کبی چیقمیوب (مسه نیا) لیلرینه اسپارتلولره مغلوب اولدی مرقوم ارستدوم بر کیجه رؤیاسنده مظلومهٔ مرقومه‌یی دهشتلی بر صورتده کوردیکندن قبری اوزرینه کیدوب بر مدت بکا واظهار ندامت واستعفای قصوردن صکره کندو کندوسنی دخی اوروب قزینك یانه کیتدی وملتی بیننده بوصورتله ابقای نام ایتدی .

یونانیلر بونك اشبو فداکارلغنه قارشو بر حرمت مخصوصه اولق اوزره آرخونلق مسندینی احداث واوغلنه اعطا ایتمشلردر (آرخون) کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ارسطو ﴾ یاخود (ارستطالیس) — حکمای یونانیه‌دندر . مسقط رأسی ماکیدونیا اولوب حال شبابنده پدرینك دوستی اولان (پروفنوس) دن مقدمات فنونی تحصیل و بر مدت عسکرلك و براز وقت مسك یاغجیلق ایتدکدن صکره آتنه‌یه عزیمت وافلاطونك درسنه یکرمی سنه مداومت و ینه ماکدونیایه عودت ایدوب ماکدونیا قرالی فیلیبك التماسیله اوغلی اسکندره خواجه اولدی وبعده ینه آتنه‌یه کیدوب یکی یابیلان ومؤخراً مکتب (مشائیون) تسمیه اولنان مکتبك خواجه‌لکنی قبول و بر خیلی مدت علوم حکمیه تدریس ایتدی واسکندرك وفاتندن صکره بر طاقم حسودلرك القا آتیله اتهام اولندیغندن آغریبوزه صاوشوب

برمدت دخی اوراده تدریس ایله مشغول اولهرق (٥٢٧٢ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچ یوز یکرمی ایکی سنه مقدمنده وفات ایلدی . مومی الیهك علم حکمت واخلاق وکلام وثروت وحیوانات وتناسل وعلایم السمایه وکون وفساد عالمه واحوال روحه دائر اولان تألیفاتندن اکثریسی موجوددر بونلرده وعلم منطق وفلسفه ده اخلافنی کرکی کبی تدقیقاته مجبور ایتمشدر . عدم و ماده و صورتك مبداء اشیا اولدیغنه و عالم کون وفساددہ اولان هرشئ عناصر اربعه دن ظهور ، کلدیکنه و جناب واجب الوجود بر مرکز کبی اولوب جلهنك اکا رجوعنه قائل اولور ودائما کزینهرك درس و یردیکی ایچون شاکردانه (مشائیون) دینور ایدی . قبری آغریبوزدهدر . اسکندر بوکا پك چوق حرمت ایدر و باعث حیاتم پدرم ایسهده شان وشوکتله سوردیکم حکومت ارسطونك سایهٔ لطف وتربیهسندهدر دیر ایدی .

§

﴿ ارسطوفان ﴾ — شعرای یونانیهدندر . بونك علم واشعارینه دیهجك یوغیسهده طبیعتی اوتهکنی بروکنی هجوه غایت مجبور ایدی بر دفعه دخی تیاتروده وکلا ومعتبرانی هجوله رزیل و بتون اهالیی رسوای وخجیل ایلدیکندن کرك مرقومك وکرك سائر شعرانك هجویه یازمسی قطعیاً منع اولندی . وفاتی (٥١٤٢ خ) تاریخنده یعنی میلادك درت یوز اللی ایکی سنه-مقدمنهدر .

§

﴿ آرسنیق ﴾ — خواص حکمیه سنه نظراً معدنیاته مشابه ایسهده مرکباتنك فوسفور مرکباتنه مماثل اولمسی جهتیله معدنیاتدن معدود دکلدر . بعض محللرده کوکرت ایله ممزوج یعنی صاری و یاقرمزی زرنیخ حالنده و بعضاً معادندن (قوبالت) وحدید ایله ممزوج اولهرق بولنور . و بعض میاه معدنیهده دخی اولور وغایت منکسر اولمغله سهولتله سحق اولنور وهواده وصوده ترك اولندیغی حالده مولدالحموضه یی جذب ایدر واوچ یوز درجهٔ حرارتده ازیمکسزین طیران ایلر و ینار کور اوزرینه وضع اولنسه بلا اذابه تبخر ایلر و صارمساق قوقوسنه شبیه

بر قوقو و یرر ومولدالحموضه ایچنده تسخین ایدلسه بالامتزاج یشیل رنکلو برشعله ایله اشتعال ایتمکله (حامض آرسنیق) یعنی صیچان اوتی حصوله کلور بونك هیچ بر لذتی یوقدر وصوده حلی ممکن دکلدر وثقلت اضافیه‌سی (۵ : ۷) در .

رصد دور بینلرینی اشبو ارسنیق ایله اعمال ایدرلر .

§

﴿ آرشاق ﴾ — ارمنستان حکمدارلرندندر . ایران حکمداری ایکنجی شابور ارمنستانی ضبط ایتدیکی زمان مرقومی دخی طوتوب برچوق معتبران ایله زنجیر بند اوله‌رق ایرانه کوتورمش و معتبران مومی الیهی قازقلیه‌رق اعدام ایدوب مرقوم ارشاقی زندانه آتمش ایدی بیچاره بر مدت زندانده اوتوروب اجرا اولنان اذا وجفایه تحمل ایده‌مدیکندن (۳۸۱ م) تاریخنده کندو کندوسنی بتوردی ومرهوناً استانبولده اولان وخرستیانلغی قبول ایدن اوغلی (باب) تخت موروثه مالك اولمق اوزره برمقدار روم عسکریله ارمنستانه کتدیسه‌ده هنوز خرستیانلغی قبول اتمیان ارمنیلر قبول اتمدیلر ومحاربه ایدر ایسه مدافعه اتمك اوزره بر برلریله عهد و میثاق ایدوب حین محاصره ده ذخیره جه مضایقه چکلمامك ایچون قاریلرینی قلعه قپولرینه‌و برجلرینه آصدیلر لکن بوتدبیرلرك هیچ بریسی مرقوم بابك قلعه قپوسندن دخولنی منع ایده مدی . شابورك مرقوم ارشاق وارمنیلر حقنده ایتدیکی ظلم و تعدی خرستیانلغی قبول اتمدکلرندن ایلرو کلمش ایدی

§

﴿ ارشك ﴾ — سلفکیاندن یعنی (سلوسید) دولتی حکمدارلرندن اوچنجی انتی یوخوسك زیرحمایه‌سنده اولان طبرستان ولایتندن (۵۳۳۸ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیوزاللی التی سنه مقدمنده خروج واشکانیان دولتنی تشکیل ایدن ذاتدر . بوقهرمان طبرستان امراسندن ایدی تاریخ مذکورده ممالك فرسه هجوم وبلخ وری واصفهان جهتلرینی بعد الاستیلا (دمغان) شهرینی پای تخت اتخاذ ایلدی وسلوسیدلرك النده قالان بقیهٔ ممالکی دخی آوردهٔ قبضهٔ تسخیر اتمك و یاخود مرقوم انتی یوخوسك

هجوملرینی منع ایلك ایچون اوغراشه‌رق ایکی سنه سلطنت سوردکدنصکره برمحار به‌ده هم کندوسی وهم مرقوم انتی یوخوس مقتولاً وفات ایلدیکندن ایکیسیده غوغای جهاندن قورتلدی . فرنکلر بوکا (ارساد) وحکومتنه (ارسانید) دیرلر . اشکانیان کله‌سنه دخی نظر بیوریله

§

﴿ آرشمبد ﴾ — قدمای ریاضیوندندر . بوذات سیجلیاده واقع سیراقوز شهرنده دنیایه کلوب بعد البلوغ تحصیل علم آرزوسیله اسکندریه‌یه عزیمت وحکمای مشهوره دن (اقلیدس) ك درسنه مداومت ایلدی وفنون ریاضیه وسائره‌ده یدطولا صاحبی اولوب مصرسفلانك نیلدن حاصل اولان بطاقلقلرینی تطهیره موفق اولدی وسیجلیایه عودتنده مملکتنی یونانلی (مارسه‌لر) نام قپودان مشهورك تحت محاصره سنده بولدیغندن انی دخی معارف سایه سنده ایکی سنه اشغال ایلدی شویله که دشمن سفینه‌لرینی هوایه قالدیروب یده دوشورمك اوزره یاپدیغی آلتلر وسفاین مذکوره‌یی حرارت شمسله یاقق ایچون ایجاد ایتدیکی قطع مکافی آینه‌لر واسطه‌سیله قپودان مرقومی عاجز براقدی و الك صکره اعدا غلبه و مملکتی یغما ایدرکن برقاچ یغماجی مرقوم ارشمیدك خانه سنه کیروب بیچاره یی یازو خانه سی اوزرنده اعدام ایتدی . شوراسی غریبدرکه یغماکرلر پرسلاخ مرقومك خانه سنه کیردکلری زمان‌ده می الیهی علوم ریاضیه‌دن برمسئله‌نك حلیله مشغول واستیلادن بیخبر بولوب مالنك نره ده اولدیغنی سؤال ایتدکلرنده آزاجق صبر ایدك شو مسئله‌یی حل ایده‌یم دیدی . ارشمیدك علوم ریاضیه وهندسیه‌یه دائر کشف ایتدیکی شیلر پك چوق ومهمدر ومانوله‌نك قوتنه دائر وقوعبولان بر مباحثه اثناسنده اکربن برنقطهٔ استناد بولسه‌م کرهٔ ارضی قالدیرر ایدم دیمشدر .

بر دفعه حامده ایکن مایعاتك کثافتنی اولچمك ایچون بر طریق خاطرینه کلدکده زیاده‌سیله سونجندن چیرچپلاق حامدن سوقاغه اوغرایوب آره‌دیغمی بولدم دیو باغرمغه باشلادی وفاتی (٣٨٢ خ) تاریخنده‌یعنی میلادك ایکیوز اون ایکی سنه مقدمنده‌در .

§

﴿ آرشیپل ﴾ — بحرسفیدك چناق قلعه‌سی بوغازینه منتهی اولان قسم شرقیسنه مخصوص بر اسمدر بو دکزده (سیقلات) و (ایسپورات) نامليله متعارف ایکی بیوك طاقم اطه وبرچوق یالکز اطه‌لر واردر واشبو یالکز اطه‌لرك مشهورلری اولان (سالامین) و (آغریبوز) و (سمندرك) اطه‌لری اوروپا قطعه‌سندن و (لمنی) و (سیسام) و (مدللو) و (ساقز) و (ردوس) و (استانکوی) اطه‌لری آسیا قطعه‌سندن معدوددر.

§

﴿ ارض ﴾ — ژئولوژی یعنی طبقات‌الارض فنك خبر ویردیکی وجهله جوفی نار و اوزری قشر مقامنده انواع معادنك مکمنی اولان تراب واحجار ایله مستور برکره‌در.

اشبو ارض سیارات مشهوره‌دن بری اولدیغی حالده شکلاً کره‌یه قریب بر جسم اولوب قطبلرندن مرورایدن محوری اطرافنده تقریباً یکرمی درت ساعت ظرفنده اجرام سماویه‌نك حرکات ظاهریه‌لری کبی حرکت یومیه‌سنی اجرا ایدر. ارضك محور دورانیسنك استقامتی محور عالم منطبق وقطب نقطه‌لری ثابتدر. ارض دائرهٔ استواسندن اعتباراً شمالی وجنوبی نامليله ایکی قسمه منقسم اولدیغی کبی دائرهٔ مذکوره‌یه عموداولمق اوزره (نصف‌النهار) دائره‌لرینی وموازی اولمق اوزره دخی (عرض) دائره‌لرینی ومدارینی ومنطقهٔ بروجی حاویدر.

وشکلنده قطبلر طرفنك یاصق اولمسی جهتله تام کره اولمامسی نصف‌النهاردن بر درجه‌لك قوسك طولنك عرضلر تزاید ایتدکجه او نسبتده تزاید ایتدیکی یعنی نصف‌النهار مزبور بردائره اولمیوب قطع ناقصه قریب بر منحنی ایدوکی بالمساحه اکلاشلمشدر.

نصف‌النهار محیطنك طولی قرق ملیون مترو اولدیغی کبی خط استوا ده‌کی نصف‌قطری (٦٣٧٧٠٠٠) مترو وقطبلرده‌کی نصف‌قطری دخی (٦٣٥٦٠٠٠) مترو اولغله خط استوا نصف قطریله قطبلر نصف قطری بینده اولان (٢١٠٠٠) مترو فرقدن ارضك یاصقلغی مقدارینك قرق ایکی کیلومترو اولدیغی نمایان اولور.

ارض اوزرنده بولنان نقاطدن الك یوکسك نقطه‌نك ارتفاعی سطح بحردن

اعتباراً طقوز بیك مترو وچقورلردن الك درینلك عمق اوچیوز مترودر و بو مقدار ارتفاع ارضك قطر ینه نسبةً هیچ مثابه سنده در و ارضك تکمیل سطحی بشیوز اون ملیون کیلومترو مربعنده اولوب بوندن اوچیوز سکسان اوچ ملیون کیلو مترو مربعی محلنی دکزلر قابلامش و باقی یوز یکرمی یدی ملیون کیلو مترو مربعی محلی دخی قاره بولنمشدر.

و دکزلرك عمق اعظمیلری بحر محیط شمالیده اون درت بیك و بحر محیط جنوبیده اون بیك درتیوز و بحر اوقیانوسده یدی بیك مترودر وقوهٔ عن المرکز وقوهٔ الی المرکز نامریله ایکی قوتی حائز اولوب قوهٔ الی المرکز قطبلرده موجود و قوهٔ عن المرکز خط استوایه طوغری مترایداوله رق مشهوددر کتب فقهیه دن فتاوای زینیده کونش غروب ایتدکده نره یه کیدر سؤالنه دائما بر قومك اوزرندن غروب و دیکر قومك اوزرینه طلوع ایدرك دور ایدر جوابی ویرلمش وکلیات فقهده بری چینده ودیکری اصفهانده اولان ایکی برادرك رمضانك برنجی کونی وفاتلری وقوعبولسه قنغیسی قنغیسنك میراثنی آله بیلور سؤالنه اختلاف اوقات طلوع حسبیله اصفهانده وفات ایدنه چینده وفات ایدن وارث اولور جوابی اعطا اولنمش اولغله ارضك کرویتی شرعاً دخی ثبوت بولمشدر.

§

﴿ ارضروم ﴾ یاخود (ارزن الروم) — اناطولینك جهت شمالیسنده و فرات نهرینك منبعی جوارنده وقارلی طاغ دنیلان یوکسك طاغك اتکنده بر بیوك شهردر. بوشهر (٤١٥ م) تاریخنده ایمپراطور تئودوس معرفتیله انشا اولنوب اون برنجی عصر میلادیده سلجوقیلر یدینه و (١٥١٧م و٩٢٣ه) تاریخنده دولت عثمانیه یدینه کچدی و (١٧٢٨ م و ١٢٤٤ ه و١٢٩٣ ه) تاریخنده روسیه ضبط ایدوب ینه اعاده ایلدی.

ارضروم اهالیسی یوز بیکدن متجاوزدر ودرون شهرده اون ایکی جامع شریف اولوب حمام ومکتب وکلیسالری و پازار یرلری وکاربانسرالری مکمل ایسه ده سوقاقلری طار وغیر منتظمدر وخارج شهرده ویارم ساعت مسافه ده واقع (عبدالرحمن غازی) تربه سی مشهور بر زیارتکاهدر. امید برونی کشف اولنمزدن اول ارضروم اوروپا ایله آسیا بینده بر بیوك تجارتکاه ایدی.

ارضرومده قیشك الك شدتلی وقتنده میزان الحرارة صفردن اوتوز درجه یه قدر تنزل ایدر . غلطات حفیدیده ارضروم رومك الیوکسك یری معناسنه (اولان ارزن الروم) دن غلط اولدیغی یازلمشدر . ارضروم شهرینك موقعاً سطح بحردن درتبیك ذراع یوکسك اولسنه باقیلور ایسه اشبو یزیلشك صحیح اولدیغی اکلاشیلور .

§

﴿ ارض کنعان ﴾ — سوریه نك جهت جنوبیسنده وعکادن غزه یه قدر سکسان کیلو مترو طولنده اولان سواحل ایله کیرولرنده اولان اراضیٔ وسیعه نك اسمیدر . بورایی مقاما کنعان بن حام بن نوح علیه السلامك اون بر اولادینه خیلی زمان وطن اولدیغندن بو نامی آلمش ایدی . مؤخراً اراضیٔ مذکوره جانب حقدن جناب ابراهیم علیه السلامه وعد بیورلدیغیچون بنی اسرائیل (ارض موعود) نامنی ویردیلرسه ده فلسطین قبیله سی کاه بکاه بنی اسرائیلی محکوم ایتمسی مناسبتیله نام مذکور تدریجاً اونودیلوب یرینه فلسطین نامی قائم اولدی . وحدود سابقه سی برقاچ دفعه توسع وتناقص ایلدی . (فلسطین) کلمه سنه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ ارطغرل ﴾ غازی — جد سلاطین عثمانیان سلیمان شاه حضرتلرینك اوغلی وسلطان عثمان غازی حضرتلرینك پدریدر . مشارالیه (۱۲۲٤ م و ٦۲۱ ه) تاریخنده پدری ایله ارزنجاندن ترکستانه عودت ایدرکن اورفه مضافاتندن جعبر قلعه سی جوارنده پدری مفروقاً وفات ایلدیکندن درتیوز قدر چادر خلقیله قرناشلرندن آیریلوب ارضرومه کلدی . ویدی سنه یاسین اوه سنده اقامت ایدوب اندن صکره سلطان علاءالدین سلجوقیدن بر مقدار اراضی التماس ایتمك اوزره قونیه یه عزیمت وسلطان مشار الیهی تاتارلر ایله محارب بولدیغندن معیتنده اولان برقاچ یوزسواری ایله معاونت و تاتارلری مجبور رجعت ایلدی وبو خدمتنه مکافاةً قره طاغ ییلاغی ومؤخراً سکود اراضیسی تملیك واحسان بیورلدیغندن (۱۲۸۱ م و ٦۸۰ ه) تاریخنه قدر بورالرده توطن وفرصت دوشدکجه دولت مشار الیها نامنه رومایله محاربه

ایتدی وتاریخ مذکورده طقسان یاشنده اولدیغی حالده وفات ایلدیکندن یرینه اوغلی سلطان (عثمان غازی) حضرتلری رئیس قبیله اولدی .

§

﴿ ارغنی ﴾ — اناطولیده فرات نهری اوزرنده ودیار بکر ولایتی داخلنده بر سنجاق مرکزیدر هواسی براز وخیم ایسه ده طاغلرنده کوش معدنی جوقدر .

§

﴿ آرغولید ﴾ — موره شبه جزیره سنده بر سنجاق اسمیدر و (آرغوس) شهری دخی بو سنجاغك مرکز اداره سیدر (قورینت) (ایناکوس) کلهلرینه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ آرغونوت ﴾ — اسکی یونان قبادایلرندن وآتنه زادکانندن مرکب برهیئت سیاره در .

بوهیئت تسالیا قرالنك اوغلی (ژاژون) لك تحت قوماندا سنده اللی درت کشیدن عبارت اولهرق (پیئوتی) قرالنك اوغلنی قتل ایدن قولشیدقرالندن اخذ انتقام ایتمك وبحر سفیدك بروطرف سواحلنی ومرمره دکزیله قره دکزك اناطولی قیلرینی طولاشوب استفاده ایتمك اوزره غلوصدن یوله چیقوب (۱۲۲۴ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك اوچیوز اللی سنه مقدمنده بعض سواحلی غارت ایدرك باته چیقه سینوبه قدر کتدیلر وقولشید قرالنك پای تختنی برباد وقزینی اسیر ایتدیلر ایسه ده قرال مرقومك تعقیبلرینه مأمور ایتدیکی آدملرك سرعتله ورودندن تخلیص کریبان ایده میه جکلرینی آکلادقلرندن روم ایلی قیاسنه کمکه مجبور اولدیلر وطونه بوغازندن ایچرو کیره رك وقایقلرینی صرتلرینه آلهرق براً وندیك کورفزینه واورادن دخی هوانك مخالفتی جهتیله اسکندریه یه قدر کیدوب کوج حاله تسالیایه عودت ایده بیلدیلر . بونلرك قیلره صوقولمق ایچون طاشیدقلری قایقلر سپت اوزرینه کرلمش اوکوز دریسندن ایدی .

§

﴿ آرغون ﴾ — ملوك ایلخانیه دن برذاتك اسمیدر . بونك وزیر

اعظم ایتدیکی بر یهودی سلطنت ایلخانیه ده کرکی کبی نفوذ پیدا ایتدکدن صکره خیانتلکه صاپوب فخرالدین کبی برنادر الوجودك اعدامنه سبب اولدی ودها صکره نبوت دیدکاری شیٔ مساعدهٔ بخته منوطدر دیه رك ملك مزبوری قاندیروب نبوت دعواسنه قالقشدیردی وکعبهٔ مکرمه یه بدل بربنا یاپدیروب هرکسی حجه کتمکدن منع ایلدی. ملك غافل مزبورك وفاتی (۱۲۹۲ م و ۶۹۲ ه) تاریخنده در. بالاده محرر اولان ارغونلرك بندکاری سفینه نك اسمی دخی (ارغون) ایدی.

§

﴿ ارفخشد ﴾ — یاخود (ارپاقساد) — سام بن نوح علیه السلامك برنجی اوغلیدر. بونك منسوباتی ابتدا فرات ودجله نهرلری آره سنه یایلوب مؤخراً برطاقی ایران اراضیسنه واکثریسی جبل جودی وارمنستان طرفلرینه چکلدی. ارفخشدك شالح وشالحك عابر نامنده بر اوغلی اولوب عابرك دخی قحطان یاخود یقطان وفالغ اسمنده ایکی اوغلی اولمش وقحطانك جرهم نامنده کی ایلك اوغلنه منسوب اولان قبیله دن حضرت اسماعیل علیه السلام مکهٔ مکرمه ده برقز آلدیغنه بناء عرب مستعربه ظهوره کلمشدر. (عرب) کلمه سنه دخی نظر بیوریله. (ارفخشد) رئیس القوم وحصن الکلدانیین دیمکدر.

§

﴿ آرقادیوس ﴾ — استانبول ایمپراطوری بیوك تئودوسك اوغلیدر. بونك برادری روما غرب ایمپراطورلغنه انتخاب اولندیغی اثناده یعنی میلادك اوچیوز طقسان بش سنه مقدمنده بودخی پدرینك یرینه استانبول ایمپراطورلغنه انتخاب اولنمش ایدی لکن بیچاره پك مسکین وقلپزن چیقه رق مصالح دولتی برطاقم قاووق صاللایجی خلوصکارلر یدینه براقدیغندن وصادق آدملرك طوغری سوزلرینه انفعال عادتی آنلریده سکوته مجبور ایتدیکندن هرکس شکایته باشلادی ونهایت باش مابینجیسی وحرمی دلالتیله خلع وانطاکیه یه نفی اولنوب اوراده اون اوچ سنه سفالت چکدکدنصکره وفات ایلدی.

§

﴿ ارقادیا ﴾ — موره شبه جزیره سنده الیوم موجود اولان بش

سنجاقدن بریدر ومرکز اداره‌سی (طراپولیچه) یاخود (تریپولیس) شهریدر. بوشهر اسکی (مانتینا) شهرینك خرابه‌سی اوزرینه بنا اولنمش ایدی. مورده کپارسیا کورفزی ساحلنده (ارقادیا) نامنده برشهردها واردر وبو شهر اهالیسنك وقتیله توطن ایتمامش برطاقم کوچبه‌لردن عبارت ایدوکی تواریخده مسطوردر.

§

﴿ ارقانجل ﴾ — روسیه دولتی حمایه‌سنده برپرنسلکك یاخود اوپرنسلکك مرکز اداره‌سی اولان شهرك اسمیدر. بوشهر پترسبورغك شمال شرقیسنده ویدیوز الی کیلومترو بعدنده وبحرابیض ساحلنده اولدیغندن غایت صغوق ایسه‌ده لیمانی غایت کوزلدر وروسیه‌نك برکوچك ترسانه‌سی واردر. لیمان مذکور ایام شتاده درت آی بوز طوتار واون طقوز بیك راده‌سنده اولان اهالیسی بالق صیدیله تعیش ایدر. پترسبورغ انشا اولنمزدن اول ارقانجل روسیه‌نك تجارت بحریه‌سنك برنجی موقعی ایدی.

§

﴿ ارکلی ﴾ — یاخود (هراکلیوس) — اسکی یونانیلرك هرکول نام شخص موهومه نسبتله بعض شهرلره ویردکلری اسمدر. بونلردن ممالك شاهانه‌ده اولنلرك برنجیسی مرمره دکزینك روم ایلی ساحلنده واستانبولك سکسان بش کیلومترو بعدنده اولان (ارکلی) نام دیکر (پرانتوس) قصبه‌سیدر بوقصبه ماکیدونیا قرالی فلیبك محاصره‌سندن یعنی میلادك اوچیوز قرق برسنه مقدمندنبرو خراب برحالده ایسه‌ده سفاین تجاریه‌نك اوغراق برلیمانی وروم ایلینك اپیچه براسکله‌سی اولدیغندن مهم ومعتبردر ایکنجیسی قره‌دکزك اناطولی ساحلنده واستانبول بوغازینك یوزیتمش کیلومترو بعدنده اولان (ارکلی) نام دیکر (ایریبولوم) در بوراده پك چوق معدن کموری چیقار واهالیسی سکزاون بیك تخمین اولنور اوچنجیسی قونیه‌نك جنوب شرقیسنده ویوز اون بش کیلومترو بعدنده اولان والیوم قائمقاملق مرکزی بولنان (ارکلی) در.

ایتالیاده الیوم (پولیقورو) دیلان قصبه‌نك نام عتیق دخی (هراکله لوقانیه) اولدیغی کبی فرانسه‌ده الیوم (سن تروپه‌س) دیلان قصبه‌نك وسجلیاده

اولان (مینوا) نك نام عتیق دخی هراکلیوس ایدی . ذکر اولنان هراکله لوقانیه قصبه‌سنده حضرت عیسی علیه السلامدن بیك یدیبوز اوتوز برسنه مقدم تاریخلو و برنج لوحه‌لر اوزرینه محکوك یازولر بولنمشدر .

§

﴿ اِرَم ﴾ — سام بن نوح علیه السلامك بشنجی اوغلیدر . بونك برنجی اوغلی (عوص) عاد اولینك وایکنجی اوغلی (کاشر) قوم ثمودك پدری ایدی دیکر بر قوله کوره (ارم) حضرت موت ایله صنعا آره‌سنده عاد اولی حکمدارلرندن شدادك بنا ایتدیکی بلده‌لردن بر بلده‌در یاخود شام شریف و یاخود اسکندریه‌در . (ارم) مؤخراً عاد اولی قبیله‌سنه دخی نام اولدی و خلقی قوت وطول قامت ایله شهرت بولدی بونلره (فالژ) دخی دیرلر . شداد کله‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ارمنالك ﴾ — ایج ایلده بر قضا مرکزیدر بوراده بر چوق باغچه‌لر صولر واردر واوزومی وبالی اعلادر .

§

﴿ ارمنی ﴾ — ارمنستانده سلطنت سورن برنجی (حایق) سلاله‌ئ حکمرانیسی منقرض اولدقدنصکره تخمیناً میلاد عیسی علیه السلامك بیك سکزیوز قرق درت سنه مقدمنده (ارمیان) سلاله‌سنی تشکیل ایدن (ارام) ه نسبت اولنان قومدر .

بونلردردنجی یاخود یدنجی عصرده قیصریه پسقپوسی (لیساووریچ غریغوار) واسطه‌سیله خرستیانلغی قبول ایتمشلر ایدی . (ارام) کله‌سنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ آرموریك ﴾ — بریتانیا ونور ماندیانك اسکی اسمیدر .

§

﴿ ارمیاء ﴾ علیه السلام — پیغمبران بنی اسرائیلدندر . بو ذات بابلیلرك تحت حمایه‌سنده یهود حکمداری اولان (یوسیا) و (الیاقیم) و (صدقیا) زمانلرنده قدس شریفده ساکن اولور وهرکسك عهد آلهی‌یی

ترك وبعلره پرستش وزنايى مباح ايتديكيچون غضب آلهى ظهور ايده جكنى وممالك يهوديه بابل ملكى يديله خراب اوله جغنى ومصرلولرك معاونتى ممكن اوله ميه جغنى واستغفار واطاعتدن بشقه چاره اولديغنى سويلر كزر ايدى. (٥٠٠٧ خ) تاريخنده يعنى ميلادك بشيوز سكسان يدى سنه مقدمنده مرقوم صدقيا اوجه ايتديكى عهد ويمينك خلافنده حركتله بابليلره عصيان ايلديكندن مشهور ايكنجى (بخت نصر) كلوب اون سكز آى قدس شريفى محاصره ايتدى واثناى محاصره ده (ارمياء) عليه السلام بابليلره طرفدار ظن اولنه رق حبسه وبعده آچلقدن تلف اولمق ايچون برقورى قيويه القا اولنوب عبد الملك نانده برحبشينك اخبار والتماسيله ينه براغلدى ومصرلولرك يهوديلره معاونت وعدى يالكز برلفظدن عبارت قالديغندن بخت نصر قدس شريفه كيروب كاملاً احراق ويغما ايلدى.

حضرت ارميانك بخت نصردن حرمت كورديكى وديلديكى كبى حركته مأذونيت آلديغى معلوم ايسه ده قدس شريفده تركك اولنان التمش كشى ايله برابر قالديمى يوخسه مصره هجرت ايدنلرله كتديمى معلوم دكلدر فقط مصره هجرتى اغلب احتمالدر ويوز اللى ياشنده اولديغى حالده اوراده شهيد اولمشدر (٥٠١٠ خ).

الى ايكى بابى مشتمل اولان سفر مخصوصى وبش بابى مشتمل اولان نياحاتى زير توراتده محرردر يهوديلر نياحات مذكوره يى دائما اوقور آغلارلر. حضر عليه السلامك براسمى دخى (ارمياء) در.

§

﴿ ارنود ﴾ — روم ايلنده شمالا بوسنه وقره طاغ اراضيسيله وغرباً وندیك وشرقاً سلانيك كورفزلريله محدود ولايتده ساكن اولان قومك اسميدر. ارنودلغك جهت جنوبى بيسنده واقع (برات) و (تپه دلن) و (يانيه) و (ترحاله) قضالرنده ساكن اولنلره طوسقه وجهت شماليسنده واقع اشقودره وپرزرين واسكوب و (دبره) و (ياقوه) و (اپك) قضالرنده ساكن اولنلره (كه غه) ديرلر وطوسقه لر (لاپ) ياخود (ليناپ) و (ژاپيدى) و (مرهديت) و (قله منت) وسائر ناملريله قبائل متعدده يه منقسم اولديغى كبى (كه غه) لر دخى اووه وطاغ قبيله لرينه تقسيم اولنورلر واليوم اصول وعادات قديمه لرينى

محافظه ایدرلر وفخذلرینه (فیس) دیرلر. ارنودلرك اصلی اسکی (پلاز)لر و(للژ) لر ظن اولینور ایسه ده صحتنه حکم اولنه مز.

ارنودلق مقدما برقاچ دفعه (اپیر) وما کیدونیا وروما شرق ایمپراطورلری حمایه سنه کچوب متعدد پرنسلکه تقسیم اولنمش واو پرنسلردن بری (۱۴۳۵ م و ۸۳۹ ه) تاریخنده دولت علیه حمایه سنی قبول ایدرك اوغلنی رهن طریقیله درسعادته کوندرمش ایدی بوچوجق اسکندر بك نامیله برمدت سرای همایونده تربیه اولدقدن صکره پدرینك وفاتی مناسبتیله طرف دولت علیه دن مملکتنه پرنس تعیین وارسال اولندیسه ده اورایه واردیغی کبی طوری دکشدیردی وبرقاچ دفعه عصیان ایلدیکندن متصرف اولدیغی ارنودلق ضبط اولنوب طوغریدن طوغری اداره اولنان ممالك صره سنه ادخال اولندی. فرنکلر ارنودلغه (البانی) دیرلر البانی (سلت) لسانینده طاغ معناسنه اولان البدن مشتقدر. ارنودلر کندیلرینی (اشکیپتار) وارنودلغی (اسکیپه ری) یاخود اسکیپه نی دیه طانورلر البانی دیمسنی استه مزلر واصلا طانیمزلر اسکندر کله سنه دخی نظر بیوریله.

§

﴿ آری ﴾ — انسانه نافع اولان بالی وجوده کتورن حیوانجقدر. بوحیوان خرطومیله چیچکلردن الدیغی بالی مسدس الشکل یاپدیغی حجره لره املا ایدر ودشمنی قارنده اولان ایکنه سیله صوقوب ایکنه سنی اوراده براغور برآدمی آری صوقدیغی زمان درحال ایکنه یی چیقارملی یاخود مقراص ایله ایکنه نك خارجنده قالان کوکنی کسوب ایکنه نك کوکنده کی سم ایله مملو کیسه جکدن سمك سرایتنه میدان ویرمامملی واوزرینه سرکه لی صوده عادی طوزی حل ایدوب انکله یقاملی ونشادر روحلی صو یاخود زیت یاغی طلا سیله آغریسنی کسملیدر.

آریلر اوچ صنفدر بری ارکك دیکری دیشی اوچنجیسی عمله طاقیدر ارکك آریلر سائرلرینه نسبتله قلیل العدد وبیوجك وایکنه سزاولور وبونلرقوغانلرده برایکی ماهدن زیاده طوردیرلمیوب عمله طرفندن هلاك واخراج ایدیلور ودیشی آریلر برقوغانده برقاچ دانه ظهور ایدرایسه بر برینی قیره رق نهایت بریسی قالور وچله سنه حاکم اولور بوحاکم عمله طاقنك یاپدقلری مسدس

الشكل حجره‌لره هر كون يوز يتمش عدده قدر يمورطه‌لديغى يمورطه‌دن برر دانه‌سنى قور ويمورطه‌لر آچيلوب ياورلر چيقدقده بيويوب برهيئت تشكيل ايدنجه‌يه‌قدر بسيلر واناج آريله برر ايكيشر ترفيق ايدرك بال‌وپتك اعمالنى اوكرتديرر. عمله آريلر دخى اوچ صنفدر وبرطاقى بال طوپلامق وديكرى حجره‌لرى ياپمق واوبرى كتوريلان بالارى حجره‌لره يرلشديرمك ايله مألوفدر.

قوغانلردن زياده بال اخذى مراد اولنديغى حالده قوغانلر كوزلجه حفظ وسائر هوام وحشراتدن محافظه وايجابنده درونى تطهير اولنمق وبرقوغانك آريسى نقصان بولمش ايسه چوغالتمق لازمدر.

اشبو چوغالتمق دخى اوسنه چيقاجق اولان اوغلك حاكمى يعنى ديشيسنى بولوب تلف ايتمك‌ايله ممكندر بوحاكم قوغانك كيروسنده كندويه مخصوص اولان مم‌شكنده‌كى پتك درونده محبوس ايدوكندن بو پتك قطع ايله حاكم مرقوم تلف اولديغى‌حالده جماعتى قوغانك آناح آريلرينه تابع اوله‌جقلرندن قوغان قوت بولور. سكز قوغان ايچون بردونم اراضى كافيدر وجوارنده صوبولنمق لازمدر.

§

﴿ آريا ﴾ — ابتداسنددن كاوب بلخ وصغد و ايران اراضيسنى وطن اتخاذ ايدن قبائل يافثيه‌نك ياخودقبائل مذكوره‌يه نسبتله اراضئ مرقومه‌نك نام عتيقيدر بو نام مؤخراً مركزى هرات اولان (سجستان) قطعه‌سنه دخى ويرلدى. مقدما (پيشداديان) سلالهٔ حكمرانيسنى تشكيل ايدن اولاد (عيلام) دخى بونلر ظن اولنيور. اريالرك بر بيوك فرقه‌سى (٣١٩٤ خ) ناريخنده يعنى ميلادك ايكيبك درتيوز سنه مقدمنده بلاد آتوريه‌يى استيلا و (اريا) ناميله برحكومت تشكيل ايدوب ايكيوز سنه صكره ثورانيلرمعرفتيله منقرض اولديلر. اشته مجوس مذهبنى عراق عربه كتورن بونلردر. وممالك سائره‌يه انتشارلرى (ابراهيم) عليه السلام زمانندن صكره‌جه‌در. ايران نامى اريادن مأخوذ ومحرف اولمق كرك. (ايران) كله‌سنه دخى نظر بيوريله.

§

﴿ اریحا ﴾ — فلسطینده اردن نهری اوزرنده اسکی برشهردر. بوشهر وقتیله پك معمور ایدی حضرت عیسی علیه السلام بورایه کلوب بر اعمانك کوزینی آچدی.
شمدی قرق الی التمش خانه‌لی بر قریه‌در و اورو پالولر یاشنده (چریقو) نامیله مشهوردر.

§

﴿ آریوس ﴾ — خرستیان پاپاسلرندندر واصلی اسکندریه‌لیدر. بوذات کتب عقائد نصارایی تدقیق ایدرك (۳۰۰ م) تاریخنده بر مذهب جدید اعلان ایلدی و بو مذهب سائر پاپاسلرك حسابنه موافق کلمدیکندن (۳۲۵ م) تاریخنده مومی الیهی ازنیق جمعیت رهبانیه‌سنه کتوردوب بر چوق مباحثه‌دن صکره مذهبنی رد وکندوسنی ضرب واناطولی ایچنه طرد ایلدیلر.
بونك اعلان ایتدیکی مذهب جناب حقك خالقیتی وحضرت عیسی علیه السلامك صفات آلهیه‌یه مظهریتله برابر مخلوقیتی وروح القدس بر بشقه جوهر ایدوکنی تصدیق اساسلرندن عبارت ایدی. استانبول ایمپراطوری قسطنطین مؤخراً مومی الیهك ذهابنی تصدیق ایدرك اطلاق واسکندریه‌یه عودتنی فرمان ایلدیسه‌ده بیچاره اسکندریه‌ده پاپاسلرك تحقیرینه تحمل ایده‌مدیکندن استانبوله هجرت و براز صکره مسموماً آخرته رحلت ایلدی. اشبو آریوس مذهبی اولوقت غوتلر ووانداللر و بورغونلر ولومباردلر طرفندن قبول اولنه‌رق (۶۶۰ م و ۴۰ ه) تاریخنه قدر دوام ایتمش وصکره متروك اولوب مؤخراً (اونیتر) و (سوسی‌ین) نامله‌ریله ینه تجدد ایلمشدر. اعتقاد کلمسنده اون التنجی فرقهٔ خرستیانیه‌یه نظر بیوریله.

§

﴿ آزاد ﴾ — نجبای اصحاب کرامدن فیروز الدیلی حضرتلرینك عمزاده‌سی اولان صنعا والیسی (شهر) ابن بازان حضرتلرینك زوجهٔ محترمه‌سیدر. اواخر عصر سعادتده دعوای نبوتله یمنده ظهور واکثر ممالك یمنی استیلا ایدن (اسود عنس) نام خبیث والئ منشار الیهی شهید

ایتدکدن صکره زوجه‌سی مشار الیهایی جبراً تزوج ایتمشیدی مؤخراً مرقوم اسودك بر تقریب اخذ واعدامی خصوصنی علیه الصلوة والسلام افندمز انبارده بولنان (ابن عبد یغوثه) فرمان بیوردی واول دخی مشار الیهایه خفیاً آدم کوندروب استعانه و موافقتنی استحصال ایلدکدن صکره بر مقدار فدایی کوندردی و بو فدایلر بر کیجه مشار الیهانك تدبیر ودلالتیله اسودك یاتدیغی قصره کیروب خبیثی باغرته باغرته اعدام ایتدیلر. (بازان) و (اسود) کلمه‌لرینه دخی مراجعت بیوریله.

§

﴿ از باندوت ﴾ یاخود (از باندیت) — اعصار سابقه‌ده دکز خرسزلغی ایدنلره ویریلور بر نام ایدی. فرمانلی حیدود معناسنه ایتالیانجه‌دن مأخوذدر. بعض ممالك عثمانیه‌ده قوتلی وخائن قیافتلی آدملره از باندوت کبی بر حریف دیرلر. ترجمه‌سی (ظپر)

§

﴿ اژدرهان ﴾ — بحر خزرك غرب شمالیسنده وولغا نهرینك بحر مذکوره منصب اولدیغی محلده روسیه دولتنك بر ولایتی مرکزیدر. بو شهر روسیه و بخارا وایران وهندستان تجارلرینك موقع اخذ واعطاسی اولوب اوچ عدد پازارینك بری روسیه ودیکری هندستان واوبری ممالك سائره امتعه‌سی اخذ واعطاسنه تخصیص اولنمشدر ولیمانی غایت کوزل ومهمدر وانهالیسی قرق بشبیك رادەسنده ایسه‌ده اکثریسی حال بدویتده‌در. اشبو ولایت برمدت قریم تاتارلرینك مسکنی اولەرق خانلق وجهله اداره اولنوب (۱۵۵٤ م و ۹٦۲ ه) تاریخنده روسیه‌یه کچدی واون بش سنه صکره دولت علیه طرفندن محاصره اولندیسه‌ده فتحی ممکن اولەمدی. (اژدرهان) حاجی ترخانك غلط و زبانزدیدر.

§

﴿ آزر ﴾ — ابراهیم علیه السلامك پدری (تارخ) ك لقبیدر. بولقب کندو صنمنه نسبتله ویرلمش ایدی.
سوق الاهواز ایله (رامهرمز) آره‌سنده واقع برناحیه‌نك اسمی دخی (آزر) در

§

﴿ آزربایجان ﴾ — ایران ممالکنك غرب شمالیسنده وروسیه ودولت علیه حدودی اوزرنده بر قطعهٔ جسیمه در . ومرکز اداره‌سی (تبریز) شهری اولوب (خوی) و (سلماس) و (اردبیل) و (عجمان) و (مراغه) ممالك مشهوره‌سندندر . بو قطعه ده مقدما درت ملیونه قریب اهالی موجود ایکن اوغرادیغی انقلابات مناسبتیله شمدی بر بچق ملیونه تنزل ایلدی .

بوراده پك اعلا تیمور و باقر و طوز معدنلری واردر وقابلیجه‌لری خسته‌لره نافعدر . ازربایجان (۷۰۶ م و ۸۸ ه) تاریخنده یداسلامیانه کچدی وسلطان (مراد ثالث) وسلطان (سلیم اول) حضراتی طرفندن کرکی کبی تهدید و برقاج دفعه استیلا اولندیسه ده محافظه‌سی ممکن اولهمدی . (آزربایجان) نامنك (آتروپاتان) نك غلطی اولدیغنی وآتروپاتان اسکندر رومی جنرالرندن بر شخص ایدوکنی بعض مورخین بیان ایده‌یور .

§

﴿ ازقون ﴾ — بین‌النصاری (سن) یعنی عزیز ومحترم عد اولنان کمسه‌لردن بریدر . بوذات سریانیجه یازدیغی بر موعظه‌سنده اصحاب کهفك احوالنی بیان ایتدی و (۳۶۱ م) تاریخنده وفات ایلدی . الیوم سنه‌ده برکره یورطیسی طوتلقده‌در .

§

﴿ ازمید ﴾ — مرمره دکزینك جهت شرقیسنده ینه بو نامله مشهور کورفزك نهایتنده وساحل بحرده بر سنجاق مرکزیدر . بوراسنی (سلطان اورخان) امراسندن اچه (قوجه) نامنده بر قهرمان مدت مدیده محاصره ایتدیکیچون سلطان مشار الیه حضرتلری (۱۳۲۷ م و ۷۲۷ ه) تاریخنده فتح ایتدکده قهرمان مومی الیهك نامنی ویردی یعنی قوجه ایلی تسمیه ایلدی . ازمیدك هواسی جوارنده اولان بتاقلقلر مناسبتیله براز آغرجه ایسه‌ده اسکله‌سی غایت ایشلك ومعتبردر . ودرت بیك خانه‌سی وسکز جامعی ودرت حمامی وبر کوزل چارشوسی وترسانه‌سی واردر واراضیسی محصولدار واورمانلری زنکین ومعدن صولری اعلادر . واستانبولدن بر شمندوفر ایشلمکده‌در .

ازمید (٤٠٣٥ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك بشیوز اللی طقوز سنه مقدمنده یونانیلرك معرفتیله انشا و (نیقومیدیا) تسمیه اولندی و (١٢٠٤ م و ٦٠١ ه) تاریخنده وندیك وفرانسز غاصبلری استانبول ایمپراطورینه معاونت بهانه‌سیله کلوب استانبولی ضبط ولاتین حکومتی تشکیل ایتدکاری زمان استانبول هیئت حکومتی ازمیده کیدوب اوراده اللی یدی سنه حکومت سوردی وصکره ینه استانبوله کلدی . دیکر روایته کوره هیئت مذکوره اولوقت (ازنیق) ی مقرحکومت اتخاذ ایمشیدی .

§

﴿ازمیر﴾ — بحر سفیدك جانب شرقیسنده وچناق قلعه‌سی بوغازینك جهت شمالیسنده اناطولینك مشهور اسکله‌سی وایدین ولایتنك مقر اداره‌سیدر . ازمیر شهرنده اوچ عدد کبیر و بر چوق صغیر جوامع ومساجد شریفه و یدی سکز عدد حمام و یکرمی اوتوز مکتب و بر قاچ کلیسا و بر قشله و متعدد چارشو وفرنکخانه وایدین والا شهره کیدن شمندوفرلرك مرکزلری وساحلنده مکمل بر ریختمی و خسته خانه‌لری واردر واراضیسی غایت منبت ومحصولداردر وهر درلو حبوبات ومیوه وسبزه وافیون و بویا وایپك و پلاموط وزیتون یتیشور وکایتلو قوری اوزوم وانجیر چیقار واهالیسی مسافرین ایله برابر ایکیوز بیك تخمین اولنور . ازمیر شهری (٤٥٧٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك اون بش سنه مقدمندن صکره‌جه (ایئونی) اتحادی ممالکندن معدود ایکن لیدیلر طرفندن تخریب اولنوب اسکندر رومینك وفاتندن صکره (انتی غون) نام حکمدار معرفتیله اعمار و (لیزیماق) یدیله توسیع اولندی ودها صکره (پرغام) وروما حکمدارلری یدینه و (١٠٨٤ م و ٤٧٧ ه) تاریخنده سلجوقیلر یدینه کچوب بر قاچ دفعه رومیلر طرفندن استرداد ایدلدی و (١٤٠٢ م و ٨٢٨ ه) تاریخنده سلطان مراد ثانی ضبط ایتدی .

ازمیر اهالیٔ قدیمه‌سنك ایاسلوغدن هجرت ایتدیکی واسکی ازمیر ازمیرك اوچ بچق کیلومترو کیروسنده اولوب شمدی نا موجود ایدوکی بعض تواریخده کورلمشدر . ازمیر لیمانینك طولی اللی وعرضی یکرمی کیلومترودر .

§

﴿ آزناوور ﴾ — کورجی قبائلندن (دادیان) یاخود (منقریل) دیلان قبیله‌نك رؤسا ومعتبرانه مخصوص بر عنواندر. بو قبیله خلقی الیوم چورکصو ایله صخوم اراسنده ساکن اولورلر. بونلر مقدما بر قاچ دفعه ایران وقریم ودولت علیه حمایه‌سنده بولنوب اك صکره روسیه حمایه‌سنی قبول ایتدیلر. ماردین سنجاغنده بر ناحیه‌نك اسمی دخی (ازناوور) در.

§

﴿ ازنیق ﴾ — زبانزدی (چینئ ازنیق) دن غلط اولهرق (چینزلیك) در بو شهر بروسه‌نك الی کیلو مترو شرق شمالیسنده ویکی‌شهر سنجاغی داخلنده واهالیسی بشبیك‌راده‌سنده‌در ومعمولاتی عادی قالیچه وآوانئ ترابیه‌دن عبارتدر. بوراسی وقتیله معمور بر شهر ایدی بر مدت روم ایمپراطورلرینه پای تخت اولدی. ازنیق سلطان اورخان حضرتلرینك شهزاده‌سی (سلیمان چلبی) معرفتیله (١٣٣٠ م و ٧٣١ ه) تاریخنده فتح اولنمش وسلطان مشار الیه پای تختنی بورایه نقل ایتمشدر. (اشرف رومی) حضرتلرینك تربهٔ شریفه‌سی ازنیقك برنجی زیارتکاهیدر ازنیق کولنك دوره‌سی یکرمی ایکی ساعت واطرافنده‌کی قریه‌لر یکرمی ایکی عددر. وقتیله بوراده (اعلا چینی) پیارلر ایدی حتی درسعادتده وبروسه‌ده وسائر محللرده اولان جوامع شریفه دیوارلرنده‌کی چینیلر بتون بورانك معمولاتندندر.

§

﴿ آزوت ﴾ — یونانجه (هواء ممانی) معناسنه — بر مادهٔ هوائیدر (١٧٧٥ م و ١١٨٩ ه) تاریخنده (روترفور) یاخود (لاوازیه) نامنده بر ذات معرفتیله کشف اولندی. بوغاز هوای نسیمی ترکیبنده بشده درت نسبتنده بولنمله ایچنده یشادیغمز هوانك بر جزؤ اصلیسی دیمك اولور و استحصالی هوای نسیمدن اولدیغی جهتله رنك ورایحه و لذتی یوقدر ثقلت اضافیه‌سی (٠,٩٧١٣) مقدارنده اولوب منفرداً اشتعال و تنفسه غیر صالح و بناء علیه درونده ذی‌روحك هلاك و آتشك منطفی اولدیغی مثبت و واضحدر. بو هوا علی‌الاکثر بعض متروك قویی و مغاره‌لرله معدن

اوجاقلرنده موجود اولديغندن اويله محالره كيدركن برابر بنار موم كوتورلمز وموم سويندیکی کبی عودت ایدلمزسه موت مقرردر . آزوت حیوانات ونباتاتده دخی بولنور .

§

﴿ آژه نور ﴾ — افریقادن (٤٠٣٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك بشیوز اللی سكز سنه مقدمنده سوریه ساحلنه كلوب (فنیكه) حكمدارلغنی احراز ایدن ذاتدر . بونك اوروپا نامنده اولان قزی غایت كوزل اولديغندن اوروپا قطعه سنه غایت كوزللكندن كنایه اوله رق انك نامی ویرلدیکی بعض تواریخده كوریله یور .

§

﴿ آسا ﴾ — (٤٦٥٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك طقوز یوز قرق درت سنه مقدمنده قدس شریفده حكومت ایدن یهودا ملكلرندن بریدر . چوقدنبرو پتپرستلكه وهردرلو فسق وفجوره آلشمش اولان ملتنی اصلاحه وسوریه ده (ارام) حكمداری اولان (ابن هداد) ایله اتفاق ایدرك حكومت اسرائیلیه نك مقدما تبعه سنی قدس شریف وبیت مقدس زیارتندن منع ایچون یاپدیردیغی (رامه) معبدینی هدمه موفق اولدی وحبشیلرك بر ملیون عسكر ایله ایتدیکی هجومنه قارشو اوچیوز بیك قالقان و مزراقلی یهودا و ایکیوز سكسان بیك مزراق و اوق یایلی بنیامین عسكریله میدانه چیقوب حبشیلری رجعته مجبور ایتدی و اهالینك امنیتی ایچون اطرافی حصارلی برچوق شهرلر یاپدیردی . مومی الیهك سلطنتی قرق سنه در . (عیسی) اشبو (آسانك) معربی اولمق كرك . ترجمه سی (آسه) .

§

﴿ آسا رخادون ﴾ — ایكنجی آثور دولتی حكمدارلرندندر . بونك ایكی قرنداشی پدرلری مشهور سناخریبی سلطنت طمعیله اعدام وفرار ایلدیکی جهتله میدان كندوسنه قالوب (٤٩١٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك التی یوز یتمش التی سنه مقدمنده تخته جلوس ایلدی و برمدتدنبرو قطع رشتهٔ تابعیت ایدن بابل و مصر و حبشستان اهالیسنی تأدیب واصلاحه وفنیكه یی استیلایه موفق اولدی و برسنه صكره یهودا ملكی (منشا) تك اوزرینه

هجوم ایدرك قدس شریفی آلوب ملك مزبوری بر طاقم معتبران ایله بابله کوندردی وبلاد یهودیه واسرائیلیه (سااوسدوخوس) نامنده برکلدانی والی نصب ایتدی وبو والی بر مدت صکره استقلاله قالقیشوب بیچاره یهودیلری درلو درلو بلالره اوغراتدی. یهودیلرك بیوك تغریبی بوندن یتمش سنه صکره ایکنجی بخت نصر زماننده‌در.

§

﴿ اساطیر ﴾ — افسانه مقوله‌سی دوزمه حکایه‌لر وداستانلر وپریشان سوزلر دیمکدر اسرائیلیات کبی. روی ارضده حکومتلر تشکل ایتمکه باشلادیغی زماندن روما شهرینك تأسیسنه یعنی میلادك یدیبوز اللی اوچ سنه مقدمنه قدر مرور ایدن زمانه مورخین (ازمنهٔ اساطیریه) دیرلر زیرا بو زمانك برمکمل تاریخی اولمدیغندن اکثر وقوعاتی اساطیردن النمش ایدی (افسانه) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله.

§

﴿ آسام ﴾ — هندچینیده غرباً بنکاله وشرقاً چین ایله محدود انکلتره مستملکاتندن بر قطعهٔ جسیمه‌در اشبو قطعه‌نك یاغموری پك چوق اولدیغندن دائما صو باصار وکافه‌سی مجوسی اولمق اوزره نفوسی برملیونه قریب تخمین اولنور وبیوك طاغلر ایله محاط بر اووه اوزرنده اولان مرکز اداره‌سنه (جوجه) دینور واراضیسنده بوبروزنجفیل وپاموق وایپك ومسك کبی شیلر وحبوبات سائره یتیشور. بوراسی مقدما کاه مستقلاً اداره اولنوب وکاه فلنك دولتی حمایه‌سنده بولنور ایکن انکلیزلر (١٨٢٦ م و١٢٤٢ ه) تاریخنده استملاك اتمشلردر.

§

﴿ اسپارت ﴾ — نام دیکر (لاکه دیمون) — موره شبه‌جزیره‌سنك جهت شمالیسنده اسکی ومشهور بر جمهوریتدر. بو جمهوریت وقتیله یونانستانك الك مقتدر بر جمهوری واهالیسی الك شدید وشجیعی ووطنلرینك فوق‌الغایه محبی ایدی اسپارتلولرك پك مختصر سوز سویلکه مجبوریتلری الیوم اوروپاده مشهوردر اسکی اسپارت شهری (٣٨٨٤ م خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك یدیبوز اون سنه مقدمنده (اینا کوس) سلاله‌سندن

(اسپارتوس) نامنده بر حکمدار معرفتیله یاپیلوب یوز طقسان درت سنه صکره مصرلی حکمدار (له کس) یدیله توسیع و اعمار اولندی وشدتله مشهور اولان (لیقورغ) قانونی (٤٧٣٨ خ) تاریخنده حکومتك جمهوریته تحویلیله برابر نشر ایدلدی اسپارت شهر عتیقنك خرابه‌سی اوزرینه مؤخراً یکی اسپارت شهری یاپلش و موره یونان دولتنه کچدکدنصکره شهر جدید مزبور (لاقونیا) سنجاغنه مرکز اولمشدر. اسپارتلولرك (مسه نیا) لولرله آچدیغی برنجی محاربه یکرمی سنه سوروب مسه نیالولرك مغلوبیت و اسارتیله نهایت بولدی . وکندولری رومالرك یونانستانی دور استیلاسنده منقرض اولدی. (لیقورغ) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ اسپارته ﴾ — قونیه‌نك جانب غربیسنده وقرق بش ساعت بعدنده برسنجاق مرکزیدر بوراسی وقتیله امرای سلچوقیه‌دن وحیدبکك بروجه مالکانه تحت تصرفنده بولندیغندن الیوم وحیدایلی وحیدسنجاغی نامیله دخی یاد اولنور اسپارته‌ده اون اوچ جامع والتمش اوچ مسجد شریف وطقوز مدرسه وبرقشله‌واون ایکیبیك نفوس واردر هواسی غایت لطیف ومعتدلدر و هردرلو محصولدن بشقه اعلا بادم دخی چیقدیغندن یاغیله کایتلو تجارت اولنور. اسپارته وقره اغاج ویلواج ویکیشهر وسیدی‌شهری ناحیه‌لرینی سلطان مراد اول حضرتلری (١٣٨١ م و٧٨٣ ه) تاریخنده حمید بك زاده‌لردن حسین‌بکدن مبایعه ایتدی زیرا نواحیٔ مذکوره قرمان امارتنك ایکیده برده تسلطندن‌قورتیله‌میور ایدی. خواجه‌منصور عطارحضرتلری بوراده مدفوندر.

§

﴿ اسپانیا ﴾ — اوروپای جنوبیده بر حکومت جسیمه‌در حدودی شمالاً غاسقونیا کورفزی وفرانسه ممالکی و شرقاً بحر سفید وسبته بوغازی وغرباً بحر محیط غربی و پورتکیز ممالکیدر ومجموع نفوسی اون التی ملیون التی یوز بیك راده‌سنده‌در واراضیسی عموماً منبت ومحصولدار ایسه‌ده بحر محیط غربی جهتی پك صیجاقدر.

اسپانیا ممالکنه ابتدا فنیکه‌لیلر وصکره یونانیلر وقرتاجلیلر ودها صکره یعنی

(٥٢٦٩ خ) تاريخنده رومانيلر مالك اولوب (٤٠٩ م) تاريخنده واندالره ووزيغوتلره انتقال ايتدى و (٧١٠ م و ٩٢ ه) تاريخنده عساكر اسلاميه ويزيغوتلرى شماله طوغرى سوروب برحكومت اسلاميه تشكيل ايلدى وبوحكومت اون برسنه ظرفنده پك چوق ممالك ضبط ايتدكدنصكره فرانسه ممالكندن اولان (اربونه)و(قرقشونه)و (نيم)و(ليون)و(اورغوسترون) و (طور) شهرلرينى آلدى لكن (پوواتيه) محاربه‌سنده بربيوك بوزغون ويردى و (٧٥٦ م و ١٣٩ ه) تاريخنده عبدالرحمن الاموىنك ورود وجلوسيله شامده‌اولان خلفاى عباسيه‌نك حمايه‌سندن قورتلدى و (٩١٢ م و ٣٠٠ ه) تاريخنده جلوس ايدن قهرمان زمان سلطان عبدالرحمن بين الولاة موجوداولان شقاق برطرف ايتدكدن صكره فاس حكومتنى دخى زيرحمايه‌سنه الدى و (٩٨٠ م و ٣٧٠ ه تاريخنده صدراعظم (محمدالمنصور) قشتاله سنجاغنى آورده‌ٔ قبضهٔ تسخير وليونى تكرار محاصره ايلديسه‌ده وفاتندن صكره يه اختلالات داخليه باش كوسترمكه وهروالى كندوسنى برحكمدار طانيوب مركز سلطنتى طانيامغه باشلاديغندن بالجمله اندلس ممالكى طوائف ملوك هيئتنه كيروب اون‌عدد حكومات صغيره‌يه منقسم اولدى و بوحال اوزره اره‌دن خيلى زمان چكوب تاريخ (١١٩٠ م و ٥٨٦ ه) يه بالغ اولدقده پورتكيز جهتى ويكرمى اوچ سنه صكره فرانسه وايتاليا والمانيا وليون قرالرينك بالاتفاق هجوميله (طليطله) و (طالوزه) سنجاقلرى الدن چيقدى ووقوعبولان غوغالرده متفقين عسكرينك النه‌چكن اسراى اسلاميه‌دن هيچ برى صاغ قورتلدى ومفهود (انكيزسيون) جمعيت ظالمه‌سى تشكيل اولندى و (١٤٧٩ م و ٨٨٤ ه) تاريخنده اراغون قرالچه سيله نوار قرالى فرديناند ازدواج وملكتلرينى اداره‌ده اشتراك ايلدكلرندن اندلس حكومت اسلاميه‌سنك آتيسى قرانلقلشدى والك صكره تخته جلوس ايدن (عبدالله الصغير) ايله عميسنك سلطنت دعواسندن تولدايدن اختلال (١٤٨٦ م و ٨٩٢ ه) تاريخنده هرطرفدن مترصد فرصت اولان اعدايه جسارت ويرديكى كبى التى سنه صكره مرقوم عبدالله الصغيرك عميسنه قارشو سلطنتدن دور اولدمق ايچون قرال فرديناندايله ايتديكى مقاوله بتون بتون

اسلامك عجزینی کوسترديکندن مرقوم فردیناند مقاوله موجبنجه همان غرناطه یی ابلوقه ایدرك ایچرو کیروب طقوز یوز قدر سنه‌لك بر دولتی محو ومنقرض ایلدی . (١٨٠٨ م و ١٢٢٣ ه) تاریخنده فرانسه قرالی ناپلیون بوناپارت اسپانیا ممالکنی برادری (ژوزف) ه احسان ایلدیکندن دولایی ظهور ایدن محاربات تمام التی‌سنه سوردی و (١٨٧٣ م و ١٢٩٠ ه) تاریخنده قرالاق استیان قارلیست طاقمنك یکی تشکیل اولنان جمهوریت علیهنه چیقاردقلری اختلال اسپانیا دولتنی برایکی‌سنه مشغول ومضطرب ایتدی. اسپانیا دولتنك شمدیکی قوت ومکنتی ایچون (حکومت) کلمه‌سنه ونام عتیق ایچون (اپیریا) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اسپیرودوز ﴾ — علمای نصارادندر. بو ذات جناب (یسوع) علیه‌السلامه اعتقادی فوق‌العاده اولدیغندن اعزه‌دن صایلور وملتی بیننده پك معتبر و محترم طوتیلور ایدی . مسقط رأسی اولان قبرییسده وفاتی (٣٥١ م) تاریخنده‌در.

§

﴿ استاروه ﴾ — کسریه سنجاغنده برقضا مرکزیدر و (اوپاره) ناحیه‌سیدر . اشبو شهرك اوکنده بولنان کولك ایچنده شرفه‌سندن یوروسی کورینور برمناره موجود اولدیغنه نظراً وقتیله بوکولك یرنده برمملکت اولوب صکره منخسف اولدیغی اکلاشیلور.

§

﴿ استانبول ﴾ — دولت علیهٔ عثمانیه‌نك پای تختیدر بوشهر قرق بر درجه عرض شمالی ویکرمی التی درجه طول شرقیده اولوب اسکدار وغلطه وایوب ونواحیٔ سائره‌سنده مسافرلریله برابر بر ملیونه قریب اهالی تخمین اولنمقده‌در هواسی غایت لطیف وخفیف و اطرافنده اولان صحرالری ومسیره‌لری وازجمله اطه‌لر وقاضی کویی وچاملیجه وبوغازایچی کبی سمتلری‌پك کوزل ومفرحدر وموقعی ایجابنجه اکثر طرفلرینك ابنیه‌سی طبقه طبقه انشا اولنمش اولدیغندن دکز طرفندن منظره‌سی غایت یاقیشقلیدر وقره‌دکز بوغازی متعدد قلعه‌لر وطابیه‌لرایله مستحکم ولیمانی ککیش

وبتون سواحلی الیبوك سفینه‌لر یاشه بیلور صورتده درین وصوبی دائما جاری وجیددر.

استانبول قره‌دکزه ایشلیان سفاین تجاریه‌نك ممری وممالك دولت علیه‌نك برنجی تجارتکاهی ایسه‌ده تجارتك اکثریسی اجانب النده‌در. بوغازایچی واسکدار وقاضی کوی واطه‌لر وایاستفانوس وکوپری ایچی اسکله‌لرینك اکثریسنه هرکون شرکت خیریه وادارهٔ مخصوصه وترسانه واپورلری ایشلر واستانبولدن غلطه طرفنه تمدید اولنان ٥١٥ و ٤٧٠ مترو طولنده ایکی عدد تیور کوپریلردن هرکون علی التخمین یتمش سکسان بیك آدم کلور کچر وغلطه قره‌کوی قپوسندن مولویخانه‌یه پایلان طونل واسطه‌سیله کل یوم تخمیناً اون بیك ادم ایز چیقار وروم ایلنه وازمیده ایشلیان ایکی شمندوفرایاستفانوس ومقری کوی وقزلطوپراق وفنارکی یول اوزرنده بولنان جوار قرا استاسیونلرینه کونده برقاچ سفر ایدر وغلطه‌یه اوچ درت ساعت بعید محلرده دولت عثمانیه‌نك استانبولی پای تخت اتخاذندن بری یاپلش اولان یدی عدد جسیم بندلردن بیوك یولر وکرلر واسطه‌سیله اعلا ولذیذ صولر کلور. استانبولده موجود اولان اثار عتیقه‌دن سلطان احمد میدانندهکی ایکی عدد دیکیلی طاش وتوجدن معمول بورمه‌لی دیرك. وسلطان محمود تربه‌سی جوارنده‌کی چنبرلی طاش وفاتح جوارنده قزطاشی وفضلی پاشاده یرالتنده بیك بردیرك وایاصوفیه‌ده یره‌بتان و (١٤٤٦ م و ٨٥٠ ه) تاریخنده جنویزلرك یاپدیغی غلطه قلعه‌سی ودولت عثمانیه‌ده خیلی زمان حبسخانه اولان یدی قله وقز قله‌سی وایاصوفیه وقصریه وفتحیه وزیرك وکل جوامع شریفه‌سی واناطولی وروم ایلی حصارلری وتکفور سرایی شایان تماشادر.

استانبول (٤٩٣٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك التی یوز اللی سکزسنه مقدمنده (مغار بیزانس) نامنده برحکمدار معرفتیله ویالکز سرای برونی صرتنده اولمق اوزره یاپدیریلوب مقرحکومت اتخاذاولنمش و (بیزانس) نامی ویرلمش ایدی صکره ایران شاهی دارایه واندن اسپارتلولره واندن اتنه‌لولره کچوب (٥٢٣٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اللی سکزسنه مقدمنده یینه اولکی حکمداران سلاله‌سنه انتقال ایلدیسه‌ده اشبو سلاله‌دن کلان صوك حکمدار تحت حمایه‌سنده بولندیغی رومادولتنه‌روی عصیان کوسترديکندن

دولت مشار اليها ايمپراطورلرندن مشهور (سبتيم سور) آسيا مظفريتندن صكره (١٩٦ م) تاريخنده كلوب امين اوكندن ووزير خانندن قدرغه ليمانه قدر سور وجوانب سائره‌سى بحرايله محاط ومحفوظ اولان استانبول قلعه‌سنى اوچ سنه محاصره‌ايله ضبط وتخريب ايلدى . (اشبو محاصره زمانده اهالينك ذخيره وحطب كبى حوايج ضروريه وآلات حربيه‌سى توكنمش اولديغندن كلب وكدى وفاره كبى حيواناتى بتوروب مقتوللرك اتلرينى چيك چيك يه‌رك وقاريلرينك جانلرى كبى صاقندقلرى اوكوزل صاچلر يله صپان اورغانلرى ياپه‌رق مدافعه‌ده ثباتلرى جاى دقت واستغرابدر) ويوز اوتوز درت سنه حال خرابيده قالوب (٣٣٠ م) تاريخنده روما ايمپراطورى بيوك قسطنطين تعمير وسورينى دورى اون التى كيلو مترودن عبارت اولان شمديكى حاله ابلاغ وتوسيع ايله پاى تخت اتخاذ ايلدى وبو تاريخدن اعتباراً (بيزانس) نامى (قسطنطينوپل) ه تحويل اولندى و (٥٠٦ م) تاريخنده ايمپراطور انشطاش بلغارلرك شرندن قورتلمق ايچون سلوريدن قره دكزه قدر برسور چكدى و (٥٥٧ م) تاريخنده وقوعبولان بيوك حركت ارضدن منهدم اولان استانبول سورينى اياصوفيه‌نك بانيسى اولان (ژوستنين) تعمير ايتدى و (٥٩٣ م) تاريخنده (آوار) لر واوتوز ايكى سنه صكره ينه (آوار) لرله عجملر و (٦٦٨ م و ٤٨ ه) تاريخنده شام خليفه‌سى يزيدبن معاويه و يدى سنه صكره بلغارلر و (٧١٦ م و ٩٨ ه) تاريخنده مسلمه قوماندا سيله كلان مسلمانلر واندن قرق سنه صكره ينه بلغارلر واندن يكرمى يدى سنه صكره خليفه مهدى تضييق ومحاصره ايدوب ضبطنه موفق اولەمدقلرى حالده (١٢٠٤ م و ٦٠١ ه) تاريخنده فرانسه‌دن قدس شريف امدادينه كلان صليبيلر استانبولده تصادف ايتدكلرى سلطنت دعواسنه مداخله واو وسيله ايله مملكتى ضبط ايدرك برلاتين حكومتى تشكيل ايلديلر فقط انلر دخى اللى يدى سنه‌دن زياده طوره‌ميوب وسلطان اورخان ويلديرم بايزيد وسلطان مراد حضراتى دخى بر كره طالعلرينى دنه يوب نهايت (١٤٥٣ م و ٨٥٧ ه) تاريخنده سلطان محمد ثانى حضرتلرى فتحنه موفق اولدى . استانبوله بعضيلرى اسلامبول معناسى ويره‌يورلر ايسه‌ده صحيح دكلدر صحيحى يونانجه (مملكته) معناسنه اولان (ايستين‌پولين) دن

مأخوذ اولمسيدر . (قاضی کوی)(بندر)(ایاصوفیه)(دیکیلی طاش)
(چنبرلی طاش) کلمه‌لرینه دخی مراجعت بیوریله .

استانبول و بلاد ثلثه و حوالیسنده معمور و موجود اولان جوامع ومساجد ومدارس وخانه ودکان وسائره

٠٢٣	اتنی درت ایکی مناره‌لی جوامع	٦٩٣٢٠	خانه وبیکار اوطه‌لری
٤٣٩	سائر جوامع ومساجد	٣٩٣٠٠	دکان ومغازه
٠١٥	محکم شرعیه	٠٠٣	کرلی چارشو
٠٦٠	مدارس	٠٠٤	بدستان
١٩٣	تکایا وزوایا	٠٦٧	فابریقه
٠٢٣	دوائر میریه	٠٢١	سفارتخانه وقونسلوسخانه
٠٢٢	قصبه	٠٠٢	شمندوفر مرکزی
٤١١	مکاتب عسکریه وملکیه وسائره	٠٠١	طونل
٠٤٥	کتبخانه	٠٤٦	مسیره‌لر
٠١٩	خسته خانه واسپتالیه	٠٣٣	مشهور میدانلر
٠٨٥	کلیسا	٠٥٥	مشهور یقوشلر
٠٢٨	حاوره	٠٦٩	اسکله‌لر
٣٩٢	خان وهوتل	٠٢٢	کوپریلر
١٦٩	حمام	٠٠٧	صوبندلری
٠٠٥	تیاترو خانه	٢٠٥٠	بغچه وبوستانلر
٠١٠	دوائر بلدیه	٠٠١٨	چفتلکلر
٥٢٨	محلات	٤٧٩٩	باغ وترلا وچایرلر

ملوك امویه زمانینده استانبولك فتحی ایچون کوندریلان عساکر اسلامیه‌نك قوماندانی بولنان ذاته مرجع ومشاور اولمق اوزره بورایه یکرمی اوتوز قدر اصحاب کرام تشریف بیورمش ایسه ده ابا ایوب الانصاری حضرتلرندن ماعداسنك حقیقةً کیملر اولدیغی معلوم دکلدر مع مافیه زیرده محرر الاسامی اصحاب وتابعین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتنك مقامات جلیله لری اشارت اولنان محللرده ایدوکی اخیراً ظن وتخمین اولنمش ومقامات مذکوره ومراقداعزهٔ سائره زیارتگاه انام بولنمشدر .

استانبول و بلاد ثلثه ده اولان زیارتگاهلر

خرقهٔ سعادت و امانات جلیله	سرای جدیددرونده
حرقهٔ سعادت	اسکی علی پاشاده
اصحاب کرامدن خالد بن زید حضرتلری	ایوبده
اصحاب کرامدن کعب حضرتلری	ایوبده چنار نام محلده بکلك دکرمان قربنده
اصحاب کرامدن ابوالدرداء حضرتلری	ایوبده زال محمود پاشا جامعی قربنده
اصحاب کرامدن محمدالانصاری حضرتلری	عبد الودود محلهسنده باب الانصاری قربنده
اصحاب کرامدن عامر عبدالصادق حضرتلری	اکری قپو خارجنده مقبره جوارنده
اصحاب کرامدن حافر حضرتلری	اکری قپوده قپو اره سنده
اصحاب کرامدن عبدالله الانصاری حضرتلری	خواجه قاسم جامعی قربنده
اصحاب کرامدن عبدالله الخدری حضرتلری	اکری قپو داخلنده روم کلیسامی جوارنده
اصحاب کرامدن ابو شیبة الخدری حضرتلری	ایوانسرای قپوسی داخلنده
اصحاب کرامدن حمدالله الانصاری حضرتلری	ایوانسرایده طوقلی دده جوارنده قلعه اتصالنده
اصحاب کرامدن جابر حضرتلری	ایوانسرای قپوسی داخلنده جامع درونده
اصحاب کرامدن ابوذر غفاری حضرتلری	چنارلی چشمه ده والده جامع شریفی خارجنده
اصحاب کرامدن شعبه حضرتلری	اکری قپو داخلنده شیشه خانه قربنده
اصحاب کرامدن ابوسعید الخدری حضرتلری	سلطان حمامی جوارنده قعریه جامعی قربنده
اصحاب کرامدن عبدالله بن حسام حضرتلری	سلطان حمامی کلخنی درونده
اصحاب کرامدن عمرو بن العاص حضرتلری	قورشونلی محزن جامعی درونده
اصحاب کرامدن وهب بن هشیره حضرتلری	قورشونلی محزن جامعی درونده
تابعیندن سفیان بن عتیبه حضرتلری	قورشونلی محزن جامعی درونده
اصحاب کرامدن اسامة ابن زید	اکری قپو خارجنده
تابعیندن حسن حسین رضی الله عنه	میدانجق جامعی قربنده وحسن حسین قپوسنده
مقام امام حسین رضی الله عنه	قوجه مصطفی پاشا جامعنده مقام
همشیرهٔ جناب حسین (شهربانو) خاتون	قوجه مصطفی پاشا جامع شریفی حولیسنده
دایه خاتون زوجهٔ جناب جابر رضی الله عنه	قوجه مصطفی پاشا جامع شریفی حولیسنده
بابا جعفر الانصاری و مهتدی علی	زندان قپوسی داخلنده
سید نظام الدین حضرتلری	بالقلی جوارنده
مرکز افندی حضرتلری	مولویخانه قپوسی خارجنده
شمس الدین سیواسی حضرتلری	ایوب اوزرنده نشانجی محلهسنده
قطب جهان نوری افندی حضرتلری	شمس الدین سیواسی حضرتلری جوارنده

شیخ مراد نقشبندی حضرتلری	ایوب اوزرنده تکیهٔ مخصوص درونده
کاشغری عبدالله افندی حضرتلری	قاریاغدی تپه‌سنده
کوچك امیر افندی حضرتلری	ایوب جامع شریفی دیواری اتصالنده
خواجه سلیم وحاجی حسام افندی	کوش صویی بایرنده
سید احمد انجاری حضرتلری	فتح جوارنده
شیخ انهی وشیخ ولایت حضراتی	عاشق پاشا محمدسنده
شیخ ابو الوفا حضرتلری	سلیمانیه جوارنده
امی سنان حضرتلری	ایوبده بلبل دره‌سنده
حسام الدین عشاقی حضرتلری	قاسم‌پاشاده اوزون یولده
ادریس محفی حضرتلری	ترسانه زندانی آرقه‌سنده طویمزدره اوزرنده
سیف‌الله افندی حضرتلری	سلوری قپوسی داخلنده جاده‌ده
سنبل افندی حضرتلری	قوجه مصطفی پاشا جامع شریفی درونده
نورالدین جراحی حضرتلری	قره کمرك درت یول اغزندن
عبدالودود حضرتلری	یاودود اسکله‌سنده
بشیر اغا	حضرت خالد تربه‌سی اتصالنده
فراح دده	اوتاقچیلر حمامی قارشوسنده
منزوی	منزویده کیك چایری اوستنده
حلمی ابراهیم افندی	ادرنه قپوسی خارجنده منزوی جاده‌سنده
علی قوتی	حلبی جوارنده
ابن کمال	حلبی جوارنده
حلوا فروش مصطفی دده	حلبی جوارنده
ودیعلی خواجه	حلبی جوارنده
شیخ اردبیلی	ادرنه قپوسی خارجنده
طوقمنی دده	ایوانسرای قپوسی اتصالنده
اسماعیل انقروی	غلطه مولویخانه‌سی درونده
سنبللی علی افندی	زیرك یقوشی باشنده
میمی جان افندی	سید احمد انجاری تربه‌سی جوارنده
تاشلیمسکر عبد الرحمن افندی	سید احمد انجاری تربه‌سی قارشوسنده
جوبان دده	فاتحده بویاجی قپوسی جاده‌سنده
بوغاغولی دده	شهزاده باشنده
قوصاجی دده	چهارشنبه پازارنده
قیوان بابا وصاحبه خاتون	اسکی علی‌پاشا حمامی قارشوسنده

لاله‌لی بابا یاخود لعلی بابا	لاله‌لی جامعی صره‌سنده
خواجه حمزه	دوه‌اوغلی یقوشنده
سوخته سنان	سلوکلی چشمه جوارنده
یدی امیرلر	فاتح جوارنده
شهید سکبانلر	شهزاده جامعی جوارنده
عثمان بابا	درکلر اره‌سنده
عثمان بابا	وزیر خانی تحتنده
بیراقدار بابا	ایاصوفیه کلخنی جوارنده
معبر حسن افندی	اسکی‌علی پاشا جامعی جوارنده
دوکوملی مصطفی افندی	ات میدانده بودرومده
عبد السلام افندی	حسن پاشا فوقی جوارنده
هدایی محمود افندی	اسکداره
شیخ نصوحی افندی	اسکداره طوغانجیلرده
قره‌جه احمد	اسکداره سلیمیه‌ده
سلامی علی افندی	اسکداره چاملیجه‌ده
صاری غازی	قایش طاغی اووه‌سنده
یوشع	بکقوزاوزرنده
علدار بابا	مولویخانه قپوسی خارج واتصالنده
جهانکیری حسن افندی	جهانکیرده
یحیی افندی	بشکطاشده

§

﴿ استانکوی ﴾ — بحر سفید اطه‌لرندن مرکز لوا بر اطه‌در . بوراده اولان اووه‌لرك کافه‌سی فوق الغایه منبت ومحصولدار وقیون وکچی رعینه الویرشلی اولدیغندن قیون وکچی تجارتی کرکی کبی ایلرو کتمکده در واطه‌نك اورته‌سنده اولان طاغلك ارتفاعی سکزیوز التمش مترو اولدیغندن منظره‌سی غایت مهیبدر . مشهور (بقراط) بوراده طوغدی والیوم موجود اولان چنار اغاجنك التنده شاکردلرینه درس ویردی . استانکوی جزیره‌سی سلطان (سلیمان) زمانده یعنی (۱۵۲۲ م و ۹۲۹ ه) تاریخنده‌ردوس جزیره‌سیله برابر فتح اولنمش و (یفرح المؤمنون بنصرالله) تاریخ دوشورلمشدر .

§

﴿ آستر ﴾ — انفیپولی یعنی یانبولی شهری معتبراندن مشهور برکمانکشدر . ماکیدونیا قرالی فلیب بونی برمأموریتله قایرمدیغی ایچون خصومت پیدا ایدرك مسقط رأسی اولان متوسه کتمشیدی قرال مشارالیه متوسی محاصره ایدرکن قلعه‌دن براوق آتوب فلیبك صاغ کوزینی چیقاردی و یاننده بولنان وکلاسی اوقی معاینه ایتدکلرنده اوزرنده (فلیبك صاغ کوزینه) عباره‌سی محرراولدیغنی کوروب مهارتنه تعجب ایتدیلر وانلر دخی براوقك اوزرینه (اکرقلعه آلنور ایسه آستر صلب اولنور) دیه‌رك یازوب قرال طرفندن آتدیلر وصکره قلعه یی آلوب آستری صلب ایتدیلر .

§

﴿ استرآباد ﴾ — ایران دولتنك مازندران ولایتنه تابع برسنجاق مرکزیدر ودرونده الیوم اون ایکی بیك نفوس تخمین اولنمقده در . بوراده برنوع قرمزی اعلا کوك بویا چیقار و بو بویا ایرانك اکثر محللرنده اقمشه ومنسوجات سائره بویامق ایچون قوللانیلور ودرون شهرده پك چوق پاموق وایپلك کارخانه‌لری کوریلور شهرمزبور تیمورلنك زماننده تخریب اولندیسه ده شمدیلرده اپیجه معمموردر . مشهور قجار قبیله‌سی رئیسنك مقری وقتیله بوراسی ایدی .

§

﴿ استرازبورغ ﴾ — فرانسه ده واقع اشاغیکی (رین) سنجاغنك مرکزیدر ونفس استرازبورغده سکسان درت بیك وعموم سنجاقده بشیوز سکسان طقوز بیك نفوس تخمین اولنمقده در . صنعت طباعتی ایجاد ایدن (اوتنبروغ) نام هنروروجنرال (قلوبر) بوراده وفات ایلدی .

§

﴿ استرلیچ ﴾ — روسیه چاری دردنجی (ایوان) لك (۱۵۴۵ م و ۹۵۲ ه) تاریخنده تشکیل ایتدیکی برصنف پیاده عسکرك اسمیدر . بوعسکر هیئت ایمپراطورینك محافظه سنه مأمور وممتاز بولندیغی جهتله خیلی زمان یرارلقلر کوستردیسه‌ده مؤخراً یکیچریلر کبی سرکشلکه باشلادیغندن و (۱۶۹۸ م و ۱۱۱۰ ه) تاریخنده ایمپراطور بیوك پترونك اورو پاده تحصیلده بولندیغی فرصت اتخاذ ایدن قزقرنداشی محبوس

(صوفيه) نك تشويقيله مشار اليهك وتشكيلى متصور اولان نظام جديدك عليهنه بر بيوك اختلال چيقارديغندن مشار اليه عودتنده استريح اوجاغنك الغاسنه قرار ويردى وابتدا بعضيلرينى تأديب ايدوب ايكنجى اختلالرى عقيبنده يعنى (١٧٠٥ م و ١١١٧ ه) تاريخنده بتون بتون الغا وسبب الغا والمحالرينى برطاش عمود اوزرينه حك ايتديردى .

§

﴿ استفانسون ﴾ — مشهور هنرورلردندر مسقط رأسى (نووقستل) تاريخ ولادتى (١٧٨١ م و ١١٩٦ ه) تاريخ وفاتى (١٨٤٨ م و ١٢٦٥ ه) در . بوذات كور معدنى عمله سندن برفقيرك اوغلى اولديغى حالده تحصيل فنون ايدرك برنجى درجه ده كى مهندسين زمره سنه التحاق وشمندوفر (لوقوموتيف) لرينى ايجاد ايلدى اوغلى مشهور (روبه ر) دخى برهنرلى ذات چيقوب شمندوفر باش مهندسى و پارلمنتويه اعضا اولدى ومشهور بريتانيا وقناده جسرلرينى و (انكله زى) اطه سى معلق شمندوفرينى يابدى .

§

﴿ استقبال ﴾ — علم هيئتده هرقنغى بركوكبك شمس وسطده اولمق شرطيله كرهٔ ارض ايله (١٨٠) درجه بعدده بولنمسنه تعبير اولنوركه بوحالده قربدر اولهرق طلوع ايدر

§

﴿ استنزال الارواح ﴾ — علم سحر فروعندن برعملك اسميدر . بونك اربابى ارواحى برطاقم عزايم ايله تنزيل وقوالب اشباحه تحويل ايله حصول مقاصدايچون استخدام ايدرلر . وطائفهٔ جن ياخود ملائكه يى مجسداً احضاره (علم الاستحضار) ديدكلرى كبى تجسيد واحضارسز تسخيره دخى (علم العزايم) ديرلر . اوقودقلرى عزايم برطاقم دعوتلر وقسملردن و بودعوتلره جمعيت فكر و برهيز ايله دوامدن عبارتدر وابتداى عمله شويله برعهدنامه اوقومق دخى عادتلريدر (بسم الله هذا كتاب بما عهد سليمان بن داود عليه السلام فيما عهد الجن والشياطين واعلم ان الله تعالى بمايقولون وكيل وعاهدتكم بعهدالله التامات وبعزته وجبروته وطاعته

فى خلقه وعظمته وعرشه وكرسيه وارضه وسماواته وجنته وناره وبخاتم سليمان بن داود عليهما السلام لايخالف عهدكم وميثاقكم ولاعن مايزل اليك من الاسماء المباركة الميمونة المقدسة ان لاتعوذ بشئ من معصتيك بعديومنا هذا . الى اخره) وطالب ومطلوب وطلب وعناصره منسوب حروفك عددلرندن دخى قواعد مخصوصه سى اوزره ملائكه اسملرى ترتيب ايدرك عزايم مذكوره ميانه درج ووفقلر ترقيم ايلرلر

§

﴿ استوريش ﴾ — ياخود (اوستوريا) — اسپانيا دولتنك فانتابريق طاغلرى آرقه سنده وغاسقونيا كورفزى ساحلنده برسنجاغيدر ومركزى (اوويدو) شهريدر . بوسنجاغك اراضيسى طاغلق واهاليسى غايت جسور وصبور واجانبله اختلاطدن مجتنب اولديغى جهتله عربلر استيلا ايده مدى ياخود ذكرى اولديغندن استيلاتمك استه مدى (نقدر بيوك خطا) بناء عليه اسلامك برولردن اوركوتديكى اهالئ قديمه بو صرپ طاغلره چكيلوب مملكتلرينه تجاوز ايدن اجانبك طردودفعى اسبانه تشبثله (غاليسيا) و (لئون) و (اووى يه دو) و (قشتاله) و (آراغون) قرالقلرينى تشكيل ايلديلر وفرصت دوشدكجه اسلامى ازعاجدن ومحارباتدن كيرو طورميوب عاقبت اندلس حكومت اسلاميه سنك انقراضنه سبب اولديلر .

§

﴿ استوقهولم ﴾ — اسوج دولتنك پاى تختيدر . بوشهر (ملار) كولنك بحر بالطغه منصب اولديغى محله قريب بريرده اخراجاتى زيادەولياتى كوزل بر تجارتكاهدر ونفوس موجوده سى يوز اللى بيك تخمين اولنمقدەدر بعض كتابلرده سكسان التى بيك كورىلور .

§

﴿ استوكهولم ﴾ — هرسكده بر قضا مركزيدر (غبله) ناحيه سى بو قضا داخلنده در .

§

﴿ استر ﴾ — بابليرك نفى ايتديكى يهوديلردن (سوس) ولايتنده بولنان بر يهودينك قزيدر . بو قز فوق الغايه حسنا ومستثنا اولديغندن

ولايت مذكوره‌يه وممالك ايرانيه‌يه حكم ايدن برنجى (سرخس) كتوردوب زوجاتى عدادينه ادخال ايتشيدى حكمدار مشار اليهك (ماهان) نامنده اولان وزيرى اوته‌دنبرو يهوديلره دشمن و بتون بتون ازاله‌لرى نزدنده ملتزم اولديغندن بر كون يـنه بر چوق شـكايتلر ايدرك جله‌سـنك بغتةً ودفعةً اعدامى ايچـون امر آلدى و تصادفات غريبـه‌دن اوله‌رق او كون (استير)ك عميسى اولوب آره‌صره سرايه كلوب كتمكده اولان (مردخاى) نام يهودى دخى وزير مرقومك سرخسـه سوءقصد تشبثنده اولديغنى خبر آله‌رق سرايه كلـوب قزه و قز دخى اخشام هنكام نوشـانوشى و جلوه فروشيده بر صورت متأثرانه ايله كيفيتى سرخسه خبر ويرمسـيله سرخس درحال تحقيقـاته مباشرت ايدوب خـبر مذكورك طوغرى اولـديغنى اكلاديغى كبى همان وزير غافل مرقومى حضورينـه جلب وكندو ايله اعدام ايلدى وقزك اشبو اخطار وصداقتى اوزرينه يهوديلرك ازاله‌سيچون اوجله وزير مقتـول مرقومه ويرديكى امرى كيرو آلمق لازم كلور ايكن بر پادشاه ويرديكى امرى كيرو آلمغه مقتدر دكلدر ديه‌رك ينه انفـاذينى امر ايدوب فقط يهوديلره بر مساعدهٔ مخصوصه اولمق اوزره امر مذكورك علناً اجرا اولنمسـنى ويهوديلرك دخى مقـابله‌يه مأذون بولنمسنى بشـقه‌جه فرمان ايلديكندن تعيين اولنان كونده يهوديلرله مجوسيلر بر برينه كيريشوب ايكى طرفدن يتمش بيك قدرى ايچنه اوينادى.

بو وقعه (٥١١٥ خ) تاريخنده يعنى ميلادك درتيوز يتمش طقوز سنه مقدمنده ظهور ايتمش ايدى يهوديلر اول تاريخـدنبرو هر سـنه وقعهٔ مذكوره‌يه تصادف ايدن كونده (استير) نامله بيرام ايدوب بربرلرينه هديه‌لر كوندررلر وچوجق چولق شورايه بورايه طوقاقلرله اوره‌رق اول كونى اخطار ايدرلر.

§

﴿ اسـتياج ﴾ — مديا حكمدارى كيكاووسـك كتب افرنجيـه‌ده محرر اولان اسميدر. (كيكاووس) كلمه‌سنه نظر بيوريله

§

﴿ اسحق ﴾ عليه السـلام — پيغمبران عظـامدندر . وحضرت ابراهيم عليه السـلامك اوغلى وحضرت اسماعيل عليه السـلامك لاب

قرنداشیدر. حضرت ابراهیم علیه السلامك هاجر نام جاریه‌دن اولان اوغلی حضرت اسماعیل علیه السلام دنیایه کلدکده عقیم اولوب هیچ بر اولاد کتورمامش وسنی طقسانه بالغ اولمش اولان زوجه‌سی حضرت ساره زیاده‌سیله مأیوس اولدیغندن جناب حق مرحمت بیوروب (و بشرناه باسحق) آیت کریمه‌سی منطوق منیفی اوزره اسحق علیه السلامی طوغوره‌جغنی تبشیر و (٣٥٦٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیبیك یکرمی التی یاخود بیك سکز یوز طقسان التی سنه مقدمنده احسان بیوردی.

اسحق علیه السلام پدرینك حیاتنده فلسطینك شام شریف جهتنده ساکن اولان اهالیه پیغمبر بعث بیوریلوب وفاتندن صکره (جراره) ده توطن ایلدی وجناب حق حیوانات واموال سائره سنه فوق الغایه برکت احسان بیوردیغی جهتله فلسطین اهالیسی حسدلرندن ناشی حفر ایتدیردیکی قیولری املایه وادملریله مجادله‌یه قالقشدقلرندن (بئر سبع) دنیلان محله هجرت واوراده خیمه‌لرینی رکز و اقامت بیوردی وحال شیخوختنده کوزلرینه دومان کلدی وآخر وقتنده زیاده‌سیله سودیکی اوغلی (عیص) ه دعا ایتمك استدیکی حالده بحکمة الله تعالی دیکر اوغلی حضرت یعقوب علیه السلام والده‌سنك تعلیمیله تقدم و منصب نبوت دعای جلیلنی تحصیل ایلدی. بر روایتده ذبیح بودر وعمر شریفی یوز سکسان بشه بالغ اولمشدر.

§

﴿ اسحق المزنی ﴾ — امام شافعی حضرتلرینك کبار اصحابندندر ومسقط رأسی (مصر) کنیه‌سی (ابو ابراهیم) در بو ذات عالیقدرك فضل وکمالنی تعریف وتوصیف ایچون امام شافعی حضرتلرینك (المزنی ناصر مذهبی) کلامی کافی ووافیدر. (جامع الکبیر) و (جامع الصغیر) و (مختصر المختصر) و (منشور) و (ترغیب) و (کتاب الوثائق) وامثالی خیلی کتاب تألیف ایتدی وزهد وصلاح واحتیاطده فوق النهایه شهرت بولدی و (٨٧٧ م و ٢٦٤ ه) تاریخنده وفات ایلدی.

§

﴿ اسحق قرمانی ﴾ — کبار مشایخ خلوتیه دندر وشهرتی (جمال

خليفه ياخود جمال خلوتی) در . حبيب قرمانی حضرتلرندن تحصيل كمال ايدرك درسعادته كلوب ارشادله عبادله مشغول اولدی و پك چوق كراماتی كورلدی و (١٥٢٦ م و ٩٣٣ ه) تاريخنده وفات ايدوب سودليجه ده تربهٔ مخصوصنه دفن اولندی .

§

﴿ اسحق پاشا ﴾ — وزرای دولت عثمانيه دندر وسلطان بايزيد وفاتح زمانلرنده ايكی دفعه ده يدی سنه صدارتی واردر . مومی اليه ايلك صدارتنده قرمان اوغلی اوزرينه تعيين اولنديغندن كيدوب مرقومك متصرف اولديغی قرمان ولايتنی حرباً ضبط وممالك دولت عليه يه الحاق ايلدی واهاليسندن برچوق كمسه لری اوته يه برويه نقل واسكان ايلديكی صره ده اقسرای قضاسی ارباب صنايعندن برچوق كمسه لری دخی درسعادته كوندردی . بونلر اولوقت خالی اولان وشمدی اقسرای دنيلان محله اسكان ايدلمش و بو مناسبتله اوراسی اقسرای نامیله شهرت بولمشدر . پاشای مومی اليه اشبو نقل خانه ماده سندن طولايی بعض مرتبه لسانه كلديكندن براز مدت صكره يعنی (١٣٨٢ م و ٨٨٧ ه) تاريخنده برمجلس عيش وطربده سلطان بايزيد خان حضرتلرينك امريله اعدام اولندی . مشهور كدك پاشا دخی او كيجه برابر اعدام اولنمشدر .

§

﴿ اسد ﴾ — افريقيه ده بالاستقلال حكومت ايدن بنی اغلبدن (زيادة الله) لك امرای عسكريه سندن برقهرمان ذيشاندر وعلم وفضلی شجاعتندن زياده ايدوكی اثارندن نمايياندر . بوذات مشار اليه طرفندن مأموراً كيدوب سجلياده واقع (پالرمو) ياخود (پالير) قلعهٔ مشهوره سنی بش سنه محاصره ايله ضبط ايلدی ونكات ومضامينی بين العلما شايان تقدير اولان (اسديه) نام كتاب مستطابی تأليفه موفق اولدی . بوكتاب فقه مالكيه دن بحث ايدر . بونك تشكيل ايتديكی سلالهٔ حكمرانی يه بين العرب (بنی كلب) ديرلر ايدی

§

﴿ اسرائيل ﴾ — يعقوب عليه السلامك لقبيدر بولقب مؤخراً

مشار الیهدن تولد و تشعب ایدن اون ایکی سبطه یعنی قبائله نام عمومی اولمشدر . اسباط مرقومه خلقی بونامی ذکر ایله برابر بواندقلری سبطك نام مخصوصنی دخی محافظه ایدرلرایدی (بنی اسرائیلدن سبط نفتال) و (بنی اسرائیلدن سبط یهودا) کبی . یعقوب کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اسرائیلیه ﴾ — سلیمان علیه السلامك وفاتی عقیبنده اون ایکی سبط بنی اسرائیلدن اون سبطی آیریلوب شخیمده برحکومت تشکیل اتمش و ایکی سبطی قدس شریفده حضرت سلیمنك اوغلی تابعیتنده قالمش ایدی قدسده قالانلرك حکومتنه حکومت یهودیه و شخیمده تشکل ایدن حکومته حکومت اسرائیلیه دیرلر . حکومت یهودیه‌نك نفوسی حکومت اسرائیلیه‌نك نفوسندن دون ایدیسه‌ده ملتك معتبرانی و بیت مقدس قدسده اولق ملابسه سیله حکومت یهودیه زنکین ونفوذلی ایدی . اشبو دولت اسرائیلیه ابتدای تشکیلی اولان (٤٦٣٣ خ) تاریخندن یعنی میلادك طفوز یوز التمش برسنه مقدمندن آثور یلرك هجومیله منقرض اولدیغی (٤٨٧٦ خ) تاریخنه قدر دولت یهودیه ایله معارضه ومقاتله دن قورتیله مامشدر . (رخبعیم . یوربعام) کلمه‌لرینه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ اسطاط ﴾ — اسکی زمانده دونم یرینه قوللانیلور براولچیدرکه براسطاط قرق یدی مترویه مساوی ایدی .

§

﴿ اسطخر ﴾ — شیراز شهرینك شمال‌شرقیسنده و الی اوچ کیلومترو بعدنده بر شهر قدیمدر . بوراسی وقتیله ممالك ایرانیه‌نك الك معمور ومعتنا بر شهری و مدیا حکمدارلرینك پای‌تختی اولدیغی حالده (١٢٦٤ خ) تاریخنده یعنی اوچیوز اوتوز سنه مقدمنده اسکندر رومی طرفندن احراق اولندی یاخود قضاءً یانوب اندن صکره بردها رغبت اولنمدی . شهر مزبوره پك چوق ملوك مقابری و ستونلری موجود ومشهود اولدیغندن شمدی (چهل منار) نامی ویرلمشدر . اخیراً خط پهلوی ایله یازولی اوله‌رق بولنمقده اولان طاشلردن اکلاشلدیغنه کوره (اسطخر) ملوك ساسانیه‌یه

دخی پای تخت اولمش و یدنجی و سکزنجی عصرلرده عربلر طرفندن تخریب اولنمشدر. شهر مذکورك خرابه‌سنی تماشا ایچون کیدن سیاحلر بوراده خیلی آثار عتیقه کوردکلری کبی برده یکرمی درت مترو طولنده و کول رنکنده متعدد اولوقلی واویمه‌لی دیرکلرله تزیین اولنمش و اطرافنه غریب صورتلی برطاقم حیوانات هیکللری یاپلمش بر بنا دخی مشاهده ایدرلر بو هیکللر وجودلری قنادلی ارسلان و ایاقلری اسب وباشلری قویرجق صقاللی انسان وباشلرینه تاج کیدیرلمش صورتده ترسیم اولنمشدر. یونانیلر بوشهره (پرسه پولی) دیرلر ایدی.

§

﴿اسطرلاب﴾ — کواکبك رصدلریله طول وعرضلرینی حسابده استعمال اولنور بر آلتدر بوده ایکی نوع اولوب نوع اولی بر بری ایچنده درت دائره دن عبارت اولور و برنجی دائره دائرهٔ خسوفی وایکنجی دائره انقلابین نقطه‌لرندن مرور ایدن نصف النهاری واوچنجی دائره خسوفك قطبلری اطرافنده دور ایدرك کواکبك عرضلرینی کوسترر ودردنجی دائره داخلی وهدفه‌لرایله مجهز اولدیغندن بونکله رصد ایدیلور واسطرلاب قطبی دنیلان نوع ثانیسی دخی کرهٔ ارضك قطبلرك برندن مرور ایدن خطوط مستقیمه واسطه سیله خط استوایه موازی سطح اوزرنده مرتسمی ارائه ایدر صورتده یاپلمش نصف کره‌دن عبارت اولور و بونده نصف النهار دائره لری خطوط مستقیمه ایله کوسترلور.

§

﴿اسطوانه﴾ — علم هندسه‌ده هر ایکی مستوی اوزرنده بر برینه موازی وهم مساوی اولان ایکی دائره‌نك مرکزلری بینده واصل اولان خط مستقیمه موازی اوله‌رق محیطلری اطرافنده دیکر برخط مستقیمك دور ایتدیرلمسیله حاصل اولان شکله اسطوانه‌دیرلر ومذکور دائره‌لره اسطوانه‌نك قاعده‌لری ومرکزلری بینده واصل اولان خطه ارتفاعی ومحیطلری اطرافنده دور ایدن خطه مولدی تعبیر ایدرلر. وبراسطوانه‌نك محوری قاعده سنه عمود اولور ایسه اسطوانهٔ قائم وعمود اولمز ایسه اسطوانهٔ مائل تسمیه ایدرلر بر اسطوانه‌نك سطح مستدیرینك مساحهٔ

سطحیه‌سی قاعده سی اولان دائره محیطنك ارتفاعنه حاصل ضرب یله تقدیر اولنور وفرضاً قاعده سنك نصف قطری (٥) وارتفاعی (٦) زراع اعشاری اولسه س = ٣,١٤١٦ × ٥ × ٦ اولور و بالاصلاح سطح مستدیری مساحه سنك ١٨٨,٤٩٦ زراع اعشاری اولدیغی اکلاشیلور ومساحهٔ جمیه سی دخی قاعده سی مساحهٔ سطحیه‌سنك ارتفاعنه حاصل ضرب یله تقدیر اولنور مثلاً براسطوانه‌نك قاعده سنك مساحهٔ سطحیه سی (س) زراع اعشاری مربعی وارتفاعی (ع) ومساحهٔ جمیه سی دخی (ح) اولسه ح = س × ع مساحهٔ جمیه‌سی دستوری اولور واشبو دستوره تطبیقاً هر براسطوانه‌نك مساحهٔ جمیه سی استحصال اولنور

§

﴿ اسعدتبان ﴾ — ابو کرب بن کلیکرب یاخود ملکیکرب بن تبع بن زید بن عمرو بن تبع ذی‌الاذعار. تابعهٔ یمندن بر مشهور پادشاهدر بوکا تبع آخر دخی دیرلر. هشتاسب وارد شیر بن بهمن بن اسفندیار زمانده حکومت ایدر ایدی. مخالیف یمندن وملوك بنی حمیر بقیه‌سندن کیلان قلعه‌سنده (اسعد بن یعفر) نامنده بر ذات دها وار ایدی.

§

﴿ اسفرائین ﴾ — نیشابور ایله جرجان آره‌سنده منتصف طریقده نیشابور ناحیه‌لرندن برناحیهٔ حصینه در. بوراسنی وقتیله ملوك اعجامدن (اسفندیار) بنا ایدوب (مهرجان) تسمیه ایلش و (٦٥١م و ٣١ه) تاریخنده عبداه بن عامر معرفتیله فتح اولنمش ایدی. عهد اسلامده بو شهردن پك چوق علما ومشایخ ظهور ایتدی. حافظ‌الکبیر یعقوب بن اسحق وبالاده محرر اولان مشهور ابو اسحق و ابن سقا دیمکله معروف ابو علی و ابو حامد وفنون عالیه‌ده تألیفات عدیده‌سی اولان علمای متأخریندن عصام‌الدین حضراتی دخی بورالیدر.

§

﴿ اسقلاوونیا ﴾ — اوستریا دولتنك مجارستانده بر بیوك ولایتیدر ومرکزی (اززك) شهر مستحکمیدر بوولایت غرباً خرواتستان وجنوباً

ممالك عثمانيه ايله محدود و اهاليسى التى يوز بيك رادەسنده و التون وكوش معدنلرى و اورمانلرى زنكينجه وهواسى معتدلجه در. اسقلاوونلر اسلاو جنسندن وسرماتى قبيلەسندن اولوب ميلاددن تقريباً اون بش عصر مقدم آسياده وولغا نهرينك جانب غربيسنده (اسلاو) و (واندال) لر ايله برابر ايكن روما دولتنك انقراضندن صكره جنوبه طوغرى كلەرك جرمان قبيلەلرينه قارشديلر و برچوغى دخى (٧٩٩ م و١٨٣ ه) تاريخنده شارلمانك اوارلرى تضييق و پريشان ايتديكى صرەده استقلال بولوب مجارلرك هنكام اقتدارنده استقلالرينى دهامتين برصورته قويديلر. وقتيلەروسيه دولتنك اساسنى وضع ايدن بونلردر.

دولت عليه اسقلاوونيايى برقاچ دفعه ضبط ايدوب (١٦٩٩ م و١١١١ ه) تاريخنده اوسترياى دولتيله عقد ايتديكى قارلوفجه معاهدەسى اقتضاسنجه ترك ايلدى. اسقلاوونلر برچوق زمان مجارلرله برابر استقلالرينى محافظه ايدەبيلدكلرى حالده تاريخ مذكوردن صكره اوسترياى تابعيتنى قبوله مجبور اولديلر.

§

﴿ اسقوچيا ﴾ — بريتانيا اطەسنك جهت شماليسنده و انكلتره دولتى ادارەسنده بر بيوك قطعەدر شمالدن جنوبه طوغرى درتيوز و شرقدن غربه طوغرى ايكيوز قرق بش كيلومترو طول ووسعتنده اولان اشبو قطعەنك نفوس موجودەسى اوچ مليون درتيوز بيك رادەسندەدر شمال جهتى طاغلق و اراضيسى محصولسز وسيس وصغوقدر. اسقوچيا اهالئ قديمەسى (١٢٠ م) تاريخنده جنوبدن شماله طرد اولنوب تسلطلرندن محافظه ايچون آره يره بر ديوار چكلمش ايدى صكره يعنى (٨٣٣ م و٢١٨ ه) تاريخنده ايرلاندا طرفندن كلان (غوت) طائفهٔ وحشيەسى نيجه محاربالله اسقوچيايه يرلشوب ابتدا رومالولرى ومؤخراً اهالئ قديمهٔ مرقومه يى حرباً اطاعته مجبور ايتدى وقرالرى اولان ايكنجى قانت باشنه ايكى تاج كيوب اسقوچيانك برنجى حكمدارى اولدى واخلافندن اوچنجى علكساندرى (١٢٨٦ م و٦٨٥ ه) تاريخنده بلا ولد وفات ايلديكندن قرال انتخابندن طولايى ظهور ايدن شقاق و اختلاف نيجه يوز بيك آدمك تلفنه و انكليزلرك

ال اوزادوب تحت حمایه آلمرینه سبب اولدی و(١٦٠٣م و١٠١٢ه) تاریخنده انکلتره قرالیچه‌سی (الیزابت) بلاولد وفات ایلدیکنه بناء یرینه (ژاق) نامنده بر اسقوچیالی انتخاب اولندی و قرالیت بو صورتله (ستوارد) خاندانه کچدی ایسه‌ده مرقوم خروس دوکوشدیرمکدن وسفره‌ده اوزون اوزادی اوتورمقدن بشقه بر ایشه یرامدی و (١٧٠٧م و١١١٩ه) تاریخنده جالس صندالیٔ حکمرانی اولان (آن) نام قرالیچه دخی انکلتره واسقوچیا قرالیتلرینی برلشدیروب وهیئت مجتمعه سنه بیوك بریتانیا نامنی ویروب ایکی طرفی سفك دماء وخساردن قورتاردی.

اسقوچیا الیوم اوتوز اوچ قونتلغه منقسم اولوب مرکز اداره‌سی ایکیوز بیك نفوسی جامع اولان (آدینبورغ) شهریدر.

§

﴿ اسکچه ﴾ یاخود (اسکیجه) — درامه سنجاغنه تابع یکیجهٔ قره‌صو قضاسنده بر قصبه‌در. بوراده کایتلو دخان واعلا بالق یمورطه‌سی چیقار.

§

﴿ اسکلیب ﴾ — قسطمونی ولایتی داخلنده برقضا مرکزیدر وقسمونی شهرینك جنوب شرقیسنده ویکرمی درت ساعت بعدنده‌در. مع نواحی اون بر بیك نفوسی ویوز یکرمی سکز جامع ومسجدی و بش تکیه و التی مدرسه واللی بر مکتبی وجوارنده بش عدد ملحه‌سی واردر.

اسکلیبه یارم ساعت مسافه‌ده برمحلدن نبعان ایدن اعلا صو اك صیجاق هواده بیله اقلی یارم ساعت براغلمقجه صغوقلغندن ایچیله‌مز ودائما منبعندن بوز پارچه‌لری چیقدیغی کوریلور.

§

﴿ اسکندر ذوالقرنین ﴾ — وقتیله یمنده حکومت ایدن ملوك تبابعه‌دندر. وپدری (حارث الرایش ذی‌مراید) بن (حمال ذوسدد) (بن عاد ذی‌منخ) بن (عامر) بن (ملطاط) بن (سکسك) بن (وائل) بن (حمیر) بن (سباء) در واسمی (صعب) در. بو ذات علی‌روایةٍ دایی زاده‌سی ووزیری (حضر) علیه السلام ایله شرق وغربی طولاشوب

خلقی توحیده دعوت ایتدی. مشار الیهك سلاله سندن کلان ابو کرب اسعد بن عدی ذوالقرنین حقنده شو بیتلری سویلشدر .

(ان کان ذوالقرنین جدی مسلماً
کل الملوك لملکه کالسجد
طاف المشارق والمغارب عالماً
یبغی علوماً من کریم مرشد
ویری مسیر الشمس عند غروبها
فی عین حامئة لها تتوقد
فلقد اذل الصعب صعب زمانه
و اثار عزت عزه بالسفرقد
حکم الامور فاحکمت آیاته
فجری الی اجل له و یموعد)

حکما و فصحای عربدن قس بن ساعدة الایادی دخی برموعظه سنده (ایها الناس هل اتاکم مألم یأت آبائکم الاولین ام اخذتم عهداً من السنین ام عندکم من ذلك الیقین ام اصبحتم من ذلك آمنین والله اصبحتم فی غفلة لاعین این الصعب ذوالقرنین جمع الثقلین و ساح الخافقین وعمر القرین لم یکن عنده الا کلحظة عین) دیمشدر .

§

﴿ اسکندر رومی ﴾ — بوکا اسکندر یونانی . وبیوك علکساندری دخی دیرلر ماکیدونیا حکمدارلرندندر . بو ذات (٥٢٣٨ خ) تاریخنده دنیایه کلوب حکیم مشهور (ارسطو) نك تحت تربیه سنده اون التی یاشنه بالغ اولدقده پدری ماکیدونیا حکمداری (فلیب) لك بیزانس (استانبول) محاربه سنه عزیمتی مناسبتیله یرینه وکیل اولدی . و اثنای وکالتنده اطرافده بولنان بعض اقوامی تحت اطاعته آلدی ویکرمی یاشنده ایکن پدری وفات ایلدیکندن تخته جلوس ایدوب شاعر دموستنك تشویقیله ماکیدونیا علیهنه قیام ایدن آتنه لولری و ماکیدونیانك ترقیسنی چکه میان سائر جماهیر

متجاوره یی تهدیدایتدی ومشهور (تب) شهرینی فنا حالده خراب ایدوب جاهیر مرقومه یی کرکی کبی اورکوتدی وپدری زمانده فرس دولتی علیهنه جاهیر یونانیه ایله یاپیلان اتفاق تازه لدی وویردکاری عساکر معاونه یی ماکیدونیادن انتخاب ایتدیکی عسکر ایله برابر اوتوز درت بیك بشیوزه ابلاغ وجله سنك سرعسکرلکنی درعهده ایدرك (٥٢٦٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اوتوز سنه مقدمنده چناق قلعه سی بوغازندن اناطولی یقه سندی کچدی وفرس ملکی (دارا)) نك غرانیقوس ده یعنی قوجه چایی دنیلان نهرك کنارنده تحشد ایدن یوز اون بیك موجودلی برارودوسنی بوزوب آردینه دوشدی ومرکز صدراب اولان (سارد) شهر جسیمی وفریکیا وپافلاغونیاویسیدی وسلیسیا ممالکنی استیلا ایدرك (ایسوس) ه واروب دارانك ایکنجی بیوك اردوسنی دخی پریشان واولاد وعیالنی وخزینه سنی اخذ واغتنام ایلدی وایکی سنه صکره ارمنستان حکمداری (واخه) نك دارا ایله اتفاقنی خبر آلدیغندن اورایی و متعاقباً سوریه و (تیر) و (غزه) شهرلرینی دخی استیلا ایلدی وغزه والیسی ایکی آی قدر مقاومت ایتدیکی جهتله بعد الاستیلا والیٔ مومی الیهی طوتوب وآت قویروغنه باغلدوب سورکلته رك آخرته کوندردی وقدس شریفه واردقده یهودیلر بیاض البسه لر وطنطنه لرله استقبال واوجه استدیکی عسکرك کوندریله مامسندن طولایی وقوعبولان قصورلرینك عفوینی استرحام ایلدکلرندن عفو ایدوب مصر یولنی طوتدی و مصرلیلر ذاتاً عجملرك حمایه سندن ممنون اولمدقلریچون اسکندری کوزل قبول ایتدیلر و اسکندر مصرده راحت ایتمکده ایکن عجملرك اربیلده عسکر طوپلامقده اولدقلرینی خبر الدیغی کبی (٥٢٦٣ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اوتوز بر سنه مقدمنده اورایه دخی یتیشوب بیچاره دارایی بتون بتون برباد و استرابادہ قدر تعقیب ایلدی و فرس صدرابلرندن (بسوس) نامنده برخائن دارایی قاچار ایکن باقترانده طوتوب اعدام ایلدیکندن اسکندر اورایه دخی عزیمتله خائن مرقومی اخذ و دارانك ورثه سنه تسلیم ایلدی وسمرقند و خوقند شهرلرینی آلدقدن صکره بخارا شاهنك قزیله ازدواج و بخارادہ ارام و بش سنه صکره هندستانك شمال غربیسنده واقع پنجابدن کچه رك هندستان راجه سی (پوراوه) یی حرباً اخذ و ینه عفو

واحسان ایلدی وهندستانی دخی ضبط آرزوسنده بولندیسه ده زیاده سیله یورلمش اولان عسکری یکده موافقت ایتدیکندن و اصرار ایده جك اولور ایسه علیهنده بر اختلال چیقه جغنی اکلادیغندن دونوب سند و بلوجستان طریقیله و صوسز و ایسسز چوللردن درلو مشقتلرله بابله کلدی و بتون دولتلر طرفندن تبریك مظفریت ایچون کلان سفرا و اهالی استقباله چیقدی لکن بیچاره عشرتله وجودینی خراب ایدرك بر بیوك خسته لکه دوچار اولدیغندن (٥٢٧١ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز یکرمی اوچ سنه مقدمنده خسته لکنك اون برنجی کونی غوغای جهاندن قورتلدی کندو جنرالرندن (انتی پاتری) یدیله تسمیم اولندیغی دخی مرویدر هر نه حال ایسه مشارالیه جهانده پك بیوك بر نام قزانمشدر واکر بخاراده الوهیت دعواسنه قالقشدیغی ومجوسیلرك اعتقادینه میل کوسترمدیکی ایچون نصیحت ویرن خواجه سی (قالستن) ی اعدام ایتدیرمامش و غزه والیسنی بالاده بیان اولندیغی وجهله تحقیر ایتمامش اولیدی نام جهانکیرانه سی الی قیام الساعة لکه سز یاد اولنور ایدی. مومی الیه قالستن مشهور ارسطالیسك منتخب شاکردانندندر. محرر اولان اسملرك محللرینه دخی مراجعت بیوریله.

§

﴿ اسکندرخان ﴾ — آذربایجان حکمدارلرندندر. بوذات (١٤٣٦ م و ٨٤٠ ه) تاریخنده برادری (جهانشاه) ایله محاربه ایدرکن بوزیلوب اوغلنك تحت محافظه سنده اولان (آلنجق) قلعه سنه فرار والتجا ایتمشیدی اوغلی مرقوم ذاتاً پدرینك موطئه لرندن بر فاجره یه علاقه سی مناسبتیله پدرینك مترصد فرصتی اولدیغندن بوکره ورودینی غنیمت بیله رك همان اعدام ایتدیروب فاجرهٔ مرقومه یی پستر وصالنه آلدی و جهانشاه دخی شاهرخك حمایه سیله تخت آذربایجانه اوتوردی. (نه حیت !)

§

﴿ اسکندر بك ﴾ — ارنودلق برنسنك اوغلیدر و اصل اسمی (ژان قاستریو) در. بو بك حال شبابنده پدری طرفندن رهن طریقیله درسعادته کوندرلدیکی جهتله سرای همایونه آلنوب خیلی زمان تربیه ایدلمش و اسکندر بك نامی ویرلمش و پدرینك وفاتنده دولت علیه تابعیتندن

آیرلمامق شرطیله مملکتنه پرنس تعیین وارسال اولنمش ایدی بکمز ارنودلغه وارر وارمز دولت علیه‌نك امرلرینه قارشو حرکته و (١٤٤٦م و ٨٥٠ه) تاریخنده بتون بتون عصیانه باشلادیغندن سلطان مراد ثانی حضرتلری موره سفرندن عودتنده ارنودلغه اوغرایوب مقر اداره‌سی اولان اجقه حصاری تضییق و وقوعبولان استرحامنه بناءینه عفو و ابقا ایلدی ومؤخراً ینه مسلك تابعیته منافی حال وحرکاتی ظهوره کلمسیله (١٤٤٩م و٨٥٣ه) تاریخنده تکرار عسکر کوندریلوب اقجه حصار و دبره‌لر النـدن آلندی و (١٤٦٦م و٨٧١ه) تاریخنده بتکرار عصیان ایلدیکی جهتله آرتق اصلاحی قابل اولهمیه جغنی اکلاشلدیغندن ممالکی بتون بتون ضبط ایدلدی وکندوسی ایتالیایه قاچدی.

§

﴿ اسکندرون ﴾ — حلب ولایتی داخلنده و بحر سفید ساحلنده و حلبك یوز یکرمی درت کیلو مترو بعدنده وجهت غربیسنده بر شهردر و لیمانی اولدقجه ایشلکدر. بونی ممالك یهودیه حکمدارلرندن ایکن (٥٥١٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك یتمش سکز سنه مقدمنده وفات ایدن علکساندری تأسیس ایلدیکیچون برچوق مدت (علکساندریامینو) نامیله یاد اولنوب صکره اسکندرون نامی زبانزد اولدی. یهودیلرك علکساندری نامی قبولی اسکندر رومینك مصرده ایکن امر وتنبیهنه یاخود خشنودلقلرندن ناشی برخلوصکارلغه مبنی ایدی زیرا صکره ینه ترك اولنمشدر.

§

﴿ اسکندریه ﴾ — مصر سفلاده اسکی مرؤوتیس کولی ایله دکز آره‌سنده واقع دیل اوزرینه اسکندر رومینك امریله بنا اولنمش برشهرشهیردر مقدما نفوسی طقوز یوز بیك راده‌سنده ایکن عصر اخیرده برآره‌لق اللی التمش بیك راده‌سنه تنزل ایدوب والی محمد علی پاشا مرحومك زماننده برو درت بشیوز بیکی بولمشدر. و ابنیه‌سی وسرایی و بیك بر دیرکلی جامع شریف و چارشوسی و میدان و مسیره‌لری غایت منتظمدر ساحلدن بیك اوچیوز مترو آچیقده بولنان (فاروس) اطه‌سی اوزرینه (٥٣١١ خ) تاریخنده یعنی میلاك ایکیوز سکسان اوچ سنه مقدمنده ملوك بطالسه‌دن

برنجی (پتوله‌مه) معرفتیله یاپیلان فنار قله‌سی عجایب سبعهٔ عالمدندر بو قله سراپا بیاض مرمردن مربع الشکل و غایت اوزون بر بنا اولدیغی حالده اوزرینه خارجدن چیقیلور ایدی او یله بر اثر عجیب بیك بشیوز سنه قدر پایدار اولوب (١٢٥٣ م و ٦٥٠ ه) تاریخنده انهدامه باشلایوب کیدرك بتون بتون یقلمش و شمدی انقاضی بیله قالمامشدر.

اسکندریه اهالیسی برقاچ دفعه اختلال چیقاردقلری کبی (٤٧ م) تاریخنده دخی بر اختلال چیقاردقلرندن حمایه‌سنده بولندقلری روما دولتی طرفندن کوجله باصدیرلدی اولوقت (سراپیس) ك یدیوز بیك کتابی جامع اولان مشهور کتبخانه‌سی محترق اولدی و مصر ایله برابر اسکندریه (٦١١ م) تاریخنده ایرانلولرك و(٦٤٠م و ٢٠ ه) تاریخنده (عمروبن العاص) قوماندانسنده اولان مسلمانلرك ید ضبطنه کچدی. اسکندریه و حوالیسنده خیلی اثار عتیقه بولنور.

اشقودره‌نك نام صحیحی و بغداد ولایتنه تابع منتفق سنجاغنده برقصبه‌نك اسمی دخی (اسکندریه) در.

§

﴿ اسکوب ﴾ — قوصوه ولایتی داخلنده و (پرزرین) شهرینك اون‌سکز ساعت بعدنده (واردار) نهری کنارنده برکوزل شهردر ونفوسی اون بشبیك تخمین اولنمقده‌در اراضیسی محصولدار و هواسی لطیفدر بوراده هرنوع محصولات اولدیغی کبی اعلا دخان دخی یتیشور.

§

﴿ اسکیث ﴾ — سیقت کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ اسکی حصار ﴾ — آیدین ولایتی داخلنده ومغله ایله میلاس آره‌سنده برکوچك قصبه‌در. بوراسی سوریه حکمداری (ستراتونیس) نامنه یاپلش اولدیغندن برچوق مدت (ستراتونیسه) نامیله شهرت بولمش ایدی لکن شمدی قریه حکمنده‌در خیلی اثار عتیقه‌سی وار. (٣٠١ م) تاریخنده ایمپراطور (دیوقلتین) معرفتیله نشر اولنان ماقسیمون قانوننك لاتینجه محرر اولان برنسخه‌سی بوشهرده بولندی.

دکزلی قضاسنك جهت شمالیسنده دخی اسکی حصار یاخود اسکی شهر نامنده بر ناحیه واردر (۱۱۴۷م و ۱۱۸۹ م) تاریخلرنده فرانسه و المانیا ایمپراطورلری صلیبیین ایله قدس شریف امدادینه کیدرکن بو شهرده آرام ایتمش ایدی صکره یعنی (۱۴۰۲ م و ۸۰۵ ه) تاریخنده تیمورلنك خراب ایدوب برقریه حالنه کتورمشدر.

§

﴿ اسکی شهر ﴾ — خداوندکار ولایتنه ملحق کوتاهیه سنجاغی داخلنده بر قضا مرکزیدر سیدی غازی واین اوکی ناحیه لرندن ماعدا نفوس ذکوری اون بیك رادهسنده در. کوزل ایلجه لری وار.

§

﴿ اسکیمو ﴾ — آمریقای شمالیده واقع (لابرادور) و (آلیاسقا) شبه جزیره لری اهالیسنك اسمیدر وآسیا واوروپانك شمال طرفلرنده اولان (لاپون) و (ساموید) قوملرینك دخی اشبو اسکیمو جنسندن ایدوکی ظن وتخمین اولنمقده در.

اشبو (اسکیمو) لرك بویلری غایت قیصه صاچ وصقالری صیق وسرت و سیاه کوزلری اوفاق دیشلری اوزون طبیعتلری ملایم و فتوتلی اولور وکافه سی وجودلرینه آی دریسی کیر و بالقجیلق ایله تعیش ایدر.

بونلر مقدما بتپرست ایکن والده سز قالان یتیم چوجقلرینی والده لرینك مزارلری اوزرنده ذبح ایدوب چوجغی والده سزلکدن ناشی دوچار اولهجغی سفالتدن وکندولرینی اعاشه کافتندن قورتاره رق ثوابه کیردیك اعتقاد ایدرلر ایدی لکن شمدیلرده (موراوی) مسیونرلری خیلوجه سنی خرستیانلق دائره سنه صوقدی وچوجق ذبحی کبی غدر وجهالتلردن قورتاردی.

(اسکیمو) لر جوجه لکلریله برابر خانه لرینی سکز آرشون یوکسکلکنه قدر کرپیچ کبی کسلمش بوز پارچه لرندن یاپوب ایچنده اوتورورلر ویمکارینی اغاجدن معمول قازغان و تنجره لر ایچنده پیشورورلر شویله که پیشوره جکاری شیئی ذکر اولنان اغاج تنجره یه قویوب وآتشده قیزدیرلمش بر طاشی ایچنه

صوقوب طاشك قيزغينلغيله نقدر پيشه بيلور ايسه انكله اغتدا واكتفا ايدرلر .

§

﴿ اسلاند ﴾ — ايزلاندا) كلمه‌سنه مراجعت بيوريله .

§

﴿ اسلاو ﴾ — يوت تاتارلرى جنسندن بر بيوك قبيله در بونلر تاتارستاندن طرد اولندقدنصكره ممالك هنديه يه كاوب جرمانلرله برحكومت تشكيل ايتديلر مؤخراً يعنى ميلاد عيسى عليه السلامدن تخمينا اون بش عصر مقدم اسياده واقع (وولغا) نهرينك جهت غربيسنه ايندىلر ايسه‌ده اسلاو نامنك برو طرفلرده ايشيدلمسى خيلى زمان صكره وقوعبولدى .

اسلاولر ايكى نوع اولوب بر نوعنه (اصل اسلاو) ديكرينه (واند) ديرلر ايدى . اسلاولرك برطاقى (آتيللا) نك زمان حكومتنه دكين مستقل قالوب اندن صكره ايچلرندن صرپلر وخرواتلر آريله‌رق (٦٣١ م و ١٠ ه) تاريخنده اوروپانك جهت جنوبيسنه يرلشديلر وديكر طاقى الب نهرينه قدرايلرلدويلرايسه‌ده ايمپراطور (شارلمان) و برنجى (اوتون)ك بيوندورمغى التنه كيرمكدن بشقه برايش كوره مديلر .

اشته اولوقت بونلره اسير معناسنه اوله‌رق و يرلمش اولان (اسلاو) نامى اوزرلرنده قالمشدر (بوهميا) و (اسقلاوونيا)و(صربيه)و(خرواتيه) و (موراويا) و (بوسنه) و (له) و (والاش) خلقنك اسلاو جنسندن اولديغنه نظراً (پولونيا) و (روسيه) و (اوستريا) دولتلرينك مقدما بونلرك تشكيل ايتدكارى دوقه‌لقلردن بيويوب وجوده كلمش اولمسى مأمولدر.

اسلاولر خرستيانلغى طقوزنجى عصردنبرو قبوله باشلاديلر روى ارضده اليوم موجود اولان اسلاولرك عددى سكسان درت مليون تخمين اولنيور .

(اسلاو) كومر بن يافث بن نوح عليه السلامك برنجى اوغلى ايدى ذيللرده واردر .

§

﴿ اسلميه ﴾ — روم ايلئ شرقى ولايتى داخلنده وقوجه باقلانك

جهت جنوبیسنده اراضیسی غایت محصولدار بر شهردر اهالیسی یکرمی بیك راده سنده اولوب کوزل چوقه فابریقه‌لری وکل بغچه‌لری واردر بوراده پك چوق کل یاغی چیقار یلوب خارجه صاتیلور واعلا سلاح اعمال اولنور وهرسنه بر بیوك پنایر قور یلور . اسلیه ایله ادرنه‌نك بینی یکرمی درت ساعتدر .

﴿ اسماء ﴾ — ابوبکر الصدیق حضرتلرینك بیوك کریمه سی وعشرهٔ مبشره دن زبیر بن عوام حضرتلرینك زوجه سی وعبد الله ابن زبیر حضرتلرینك والده‌سیدر (رضی عنهم) . اوغلنك شهادتی کونی مشار الیها ایله ایتدیکی استشاره‌ده و یردیکی جوابلر متانت عقل وقوت قلب وصبر ینه دلیل اولدیغندن بعضیلرینك بیانه تصدی اولنور شویله که حجاج ظالمك ابن الزبیری طوتمق قصدیله مکهٔ مکرمه یی شدتله محاصره وتضییق ایتدیکی کونلرك برنده مشار الیه والده سی اسماجنابلرینك ایکی الرینی بردن اوپمك اوزره کندی النه آلدیغنده (اوغلم وداعمی ایده یورسك دیو سؤال ایتدی ابن الزبیر حضرتلری دخی (اوت وداعه کلدم زیرا ظن ایدرمکه بوکون آخر کونمدر) دیدکده (اویله ایسه هایدی بصیرت اوزره کیت فقط کل بنده سکا وداع ایده یم) دیه‌رك بوینونه صارلمسیله الی مشار الیهك کیمش اولدیغی زرهه طوقوندقده زره پوش اولدیغنی اکلایوب (اوغلم بوسنك ایستدیکی ایستیانلرك یعنی آرزوی شهادت ایلیانلرك کاری دکلدر) دیدی مشار الیه دخی (بونی بن انجق سکا مدار قوت وتسلیت اولسون ایچون کیدم) جوابنی و یردکده (بوبکا مدار قوت و تسلیت اوله‌ماز) بیوردی مشار الیه درحال زرهنی چیقاره رق حربه کیدوب اوکون شهید اولدی وشهید دوشمسیله حجاج طاقی تکبیر کتوردی . شوراسی غریبدرکه ابن عمر حضرتلری تکبیری ایشتدکده باقمك شو حجاجك عسکرینه که مؤمنلر اشبو عبد الله ابن زبیرك ولادتی کونی (یهودیلرك بزمسلمانلری تسخیر ایتمك انلرك اوغلری اولمز سوزلری یلان چیقمش واسلام سونجلرندن تکبیر کتورمش ایدی اشته بوکون دخی شهادتنه سوینوب تکبیر کتورنلری مقایسه ایجاب ایدر) بیورمشدر . لیلهٔ هجرت حضرت

فخر رسالتده مشار الیها حضرتلری نطاقنی (قوشاق) ایکی یه بولوب بر پارچه سنی سفره ودیکر پارچه سنی قربه یه باغ اولمق اوزره عرض ایتدکلرنده جانب جناب سید البشردن (یااسماعیل سنك بونطاقکه بدل جناب حق سکا جنتده ایکی نطاق احسان بیوره جقدر) تبشیری شرفصادر اولمغله مشار الیها (ذات النطاقین) وصف جمیلیله شهرت بولمشیدی .

§

﴿ اسماعیل ﴾ علیه السلام — پیغمبران عظامدندر وحضرت ابراهیم علیه السلامك اوغلی و حضرت اسحق علیه السلامك لاب قرنداشیدر . حضرت ابراهیمك هیچ بر اولادی دنیایه کلمدیکیچون زوجه‌سی حضرت ساره مصر ملکنك مقدما هدیه ایتدیکی (هاجر) نام جاریه‌یی حضرت ابراهیمه اهدا و استفراشنه مساعده ایلدیکندن حضرت اسماعیل (۳۵۵۸ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیبك اوتوز التی یاخود ایکیبك یوز طقسان اوچ سنه مقدمنده دنیایه کلدی مؤخراً جناب حق ساره‌یه دخی حضرت اسحاقی احسان بیوردیغندن ساره هاجر ایله اوغلنك تبعیدینی استدی حضرت ابراهیم زوجه‌سی مومی الیهانك خاطرندن چیقه‌میوب حضرت اسماعیلی والده سیله برابر ارض مکه‌ده کعبهٔ مکرمه نك اولدیغی محله براقدی بر مدت صکره حضرت ابراهیم اوغلی اسماعیلی کورمك ایچون مکهٔ مکرمه‌یه کیدوب برلکده کعبهٔ مکرمه‌یی یاپدی و (ربنا انی اسکنت من ذریتی بواد غیر ذی زرع عند بیتك المحرم) دیه‌رك دعا ایدوب ینه حبرونه عودت بیوردی و یمندن شام شریفه کیدن (جرهم) قبیلهٔ جسیمه‌سی مکهٔ مکرمه‌یه کلوب بئر زمزمك ظهوری مناسبتیله اوراده توطن ایلدی حضرت اسماعیل قبیلهٔ مذکوره رؤساسی نزدنده علو قدر ومنزلتنی اظهار وانلردن برینك قزیله تزوج ایدوب مؤخراً قبیلهٔ مذکوره‌یه پیغمبر بعث بیورلدی . مشار الیه حضرتلرینك بو قزدن (نابوت) و (قیدار) و (آدبایل) ودیکر اسملرده اون ایکی اولادی دنیایه کلوب هر بری بر قبیله‌یه رئیس اولمش و پدر طرفندن کلدانی ووالده طرفندن عرب اولدقلریچون بونلره (عرب مستعربه) نامی ویرلمشدر علیه الصلاة والسلام افندمز (قیدار) سلاله سنه منسوبدر.

حضرت اسماعیل علیه السلام یوز اوتوز یدی سنه معمر اولوب (۳۶۹۵ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك سكز یوز طقسان طقوز سنه مقدمنده وفات ایلدی.

§

﴿ اسماعیل انقروی ﴾ — كبار مشایخ مولویه دندر . غلطه مولویخانه سی شیخی ایدی مثنوئ شریفه برکوزل شرح یازمش و (۱۶۳۱ م و ۱۰۴۱ ه) تاریخنده وفات ایدوب مولویخانهٔ مذکور خطیره سنه دفن اولنمشدر .

§

﴿ اسماعیل ﴾ حقی — رجال جلوتیه دن ومفسرین کرامدن برمبارك ذاتدر . بوذات عالیقدر مسقط رأسی اولان آیدوسدن درسعادته کلوب اسکداره ده احمدیه جامع شریفنده برمدت وعظ ونصیحت ایتدکدنصکره بروسه یه هجرت ایدوب اوراده وحدت وجود مسئله سندن بحث ایتدیکیچون علمانك شکایتیله تکفیر طاغنه نفی و براز صکره اطلاق اولندی . طریقت جلوتیه ده خلافتی آت پازاری شیخ عثمان افندی حضرتلرندندر وانلرده ذاکر زاده دن وانلرده دیزدار زاده دن وانلرده (هدایی محمود افندی) حضرتلرندن استخلاف بیورمشلردر . اسماعیل حقی حضرتلرینك کمالی (روح البیان)ؤ(اصول حدیث)ؤ(شرح محمدیه)ؤ(شرح مثنوی) سنی مطالعه ایدنلر ایچون معلوم اولور .

کندی سویلدیکی (کبش روحم حقه قربان ایلدم) تاریخنه نظراً وفاتی (۱۷۱۴ م و ۱۱۲۷ ه) تاریخنده وقبری بروسه ده در .

§

﴿ اسماعیل معشوقی ﴾ — طریقت علیهٔ بیرامیه نك ملامیه قولی رجالندندر . اوغلان کله سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اسماعیل صفوی ﴾ — شیخ صفی الدین اردبیلی احفادندن وملوك ایرانیه دندر . ابتدا پدری کی کیلا نده شیخلك وبعضاً مریدلریله غزا اتمکده ایکن (۱۵۰۰ م و ۹۰۶ ه) تاریخنده حکومت بایندریه نك ضعفنی فرصت اتخاذ وشیخلکی شاهلغه تحویل ایدرك افشار وقاچار وذوالقدریه

عشائرندن واجدادی مرید و طرفدارلرندن تدارك ایتدیکی عسکر ایله آق قیونلیلری و شروانلیلری پریشان و تبریزی استیلا وسلالهٔ ملوك صفویه یی تشکیل ایلدی ممالك محروسهٔ شاهانه اهالیسنی دخی اغفال و جلب ایچون شیخلك یوزندن دعوتنامه لر وخلیفه نامنه مفسدلر کوندروب قرمان اهالیسنی کرکی کبی قاندیردی ایسه ده سلطان بایزید حضرتلری حصول آرزوسنه میدان براقدی و(یزد) و(اصفهان) طرفلرنده مخالف افکار واعتقادی اولنلردن اوتوز بیك قدر علما وسادات کرامی قتل عام ایتدیردی وامرادن حسین بك نامنده برقهرمانی تیمور قفس درونده احراق ومراد بکی کباب ایلدی . و(١٥٠٨ م و ٩١٤ ه) تاریخنده بغدادی اوروب بولدیغی سنیلری کسدی التی سنه صکره سلطان سلیم حضرتلری مشهور چالدیران محاربه سنی قزانه رق شاه مشار الیهك زوجه سیله معشوقه سی تاجلی خانمی وبتون خزینه واشیاسنی اغتنام وخوی و تبریزی استیلا ایلدی ایسه ده یکیچریلرك سرکشلکی مانعه سیله دها ایلرو یه کیده مدی و شاه اسماعیل مغلوبیت مذکوره ملابسه سیله حیثیتنی ضایع ایلدیکنه و اکثر کردستان ممالکی النه چیقوب دولت علیه یه انتقال ایتدیکنه بناءً کدرندن زیاده سیله شرب خمره مبتلا اولهرق اوتوز سکز یاشنده و (١٥٢٣ م و ٩٣٠ ه) تاریخنده آخرته کتدی بقای سلطنتی ایچون امور مذهبیه یه مداخله ایدرك ملت منجیهٔ اسلامیه یی شیعیلك وسنیلك تفرقه سنه دوشوروب الی آخر الایام بدنام اولان بودر .

§

﴿ اسماعیل صفوی ﴾ — برنجی اسماعیل صفوینك حفیدیدر . بونك پدری (طهماسب خان) (١٥٧٦ م و ٩٨٤ ه) تاریخنده وفات اتمك اوزره ایکن ایران وکلا وامراسی ایکی طرف اولوب بر طرفی اشبو اسماعیله ودیکر طرفی قرنداشی حیدر میرزایه بیعت اتمك استدی بینلرنده برچوق مقاتله وقوعندنصکره اسماعیل طرفلیلری غلبه ایتدیکندن شاه اسماعیل پدرینك حیاتده حبس اولندیغی محلدن چیقوب تخته اجلاس ایدلدی ودرحال حیدر میرزا طرفدارلرندن برچوغنی واون برنفرقرنداشنی وعمزاده لرینی اعدام ایتدیروب پك سودیکی بیوك قرنداشیله مدبر الملکك

کوزلرینه عنایت مخصوصه اولمق اوزره میل چکدیردی لکن رافضیلرك علیهنده اولدیغنی و سب شیخین بدعت مذمومه سنی منع افکارنده بولندیغنی بردن بره اظهار ایلدیکندن امرا و اهالینك اکثریسی یان یان باقمغه باشلادی وجلوسنك ایکنجی سنه سنده برکیجه معشوقی (حلوایی حسن بك) ایله یاتورکن ایکیسی بردن اعدام اولنوب یرینه بیوك قرنداشی (اعما محمد) کچدی و بودخی مصالح دولته نظارت اتمك ایچون اعما برصدر اعظم انتخاب وتعیین ایتدی. برروایتده اسماعیل صفوی همشیره سی یاخود زوجه سی یدیله قتل اولنمشدر.

§

﴿ اسماعیل افندی ﴾ — سلطان احمد ثالث زماننده اون التی آی مشیخت ایتمش بر ذاتدر کنیه سی (ابو اسحق) در. سلطان سلیم جامع شریفی جوارنده وچهارشنبه پازاری جاده سنده کعبهٔ مکرمه نك تمام طول وعرض وقدنده اولهرق بنا ایتدیردیکی جامع شریفه الیوم اسماعیل اغا جامعی دیرلر. مومی الیهك وفاتی (۱۷۲۵ م و ۱۱۳۸ ه) تاریخنده وقبری جامع مذکور خطیره سنده در.

§

﴿ اسماعیلیه ﴾ — ملاحدهٔ اسماعیلیه باطنیلرك مذهب باطلندن بر شعبه در. اعتقاد کله سنده اوتوز طقوزنجی فرقه یه نظر بیوریله.

§

﴿ اسماعیل ﴾ — طونه نهرینك ساحل یسارنده رومانیانك بر قصبه سیدر. بوراسی مقدما معمور وغلبه لك بر بلدهٔ حصینه اولدیغی حالده (۱۷۸۹ م و ۱۲۰۴ ه) تاریخنده روسیه جنرالی سووارووف حرباً دولت علیه دن آلوب اوچ کون یغما وچوق یرلرینی احراق ایتدیردیکدن صکره دولت علیه یه چکوب (۱۸۰۹ م و ۱۲۲۴ ه) تاریخنده ابرائیل ایله برابر بنه روسیه یه انتقال ایلدیکندن اسکی حالنی ضایع ایتدی. الیوم نفوس موجوده سی یکرمی بیك راده سنده در.

§

﴿ اسنه ﴾ — مصرده (قنه) سنجاغنده بر قضا مرکزیدر.

§

﴿ اِسوج ﴾ یاخود (شیوەت) — شمالاً و غرباً بحر منجمد شمالی وجنوباً بحر بالطق ایله محدود اولان وشمال شرقیسی روسیەنك لاپونیا الکاسنه متصل بولنان (اسقاندیناو) شبه جزیرەسی اوزرنده واقع ایکی قطعهٔ جسیمەنك بریدر دیکری (نورج) در بونلرك اکرچه ایکیسیده بر قرالك زیر حکمنده ایسەده اداره‌لری مشروطیت وجهله بشقه بشقه اولدیغندن بر برلرینك قانونه مداخله ایتمزلر. اسوج قطعه‌سنده اکثریسی پروتستان اولمق اوزره درت ملیون ونورج قطعه‌سنده بر ملیون سکز یوز بیك نفوس تخمین اولنیور. قرالك پای تختی اسوچده واقع یوز الی بیك نفوسلی (استوقولوم) شهریدر. اهالیٔ مملکت اسوچه (سوەریج) وفرانسزلر (سوئد) دیرلر.

ذکر اولنان شبه جزیرەنك منطقهٔ منجمدەیه یقین اولان محللرنده یعنی التمش طقوز و یتمش عرض‌لرنده یاز کونلری کونش بر قاچ هفته افق اوزرنده دوران ایتدیکی کبی قیش کونلری دخی اول قدر مدت نابدید اولور بو مظلم زمانلرده اهالی مهتابلر ومشعله‌لر ایقادیله ایشلرینی واخذ واعطالرینی پیارلر وقار اوزرنده یورتدکلری قیزاقلرینه کیك جنسندن بر نوع حیوان قوشارلر وطوك ایرکن باشلادیغی سنه‌لرده کویلیلر چام قبوغندن معمول بر نوع خیر تناول ایدرلر. اسوچ دولتی آمریقاده واقع کوچك آنتیل اطه‌لرندن (سن بارتلمی) نام اطه‌یه دخی مالکدر. اقتداری ایچون حکومت کله‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ اَسوَد ﴾ عیهله بن کعب — بو حریف زمان سعادتده یمنده توره‌یوب مرکبنه سجده ایت دیدکده یوزینی یره سورمك وترسلن دیدکده ترسلنمك کبی حقه بازلقلرله بر چوق خلقی کندویه جلب ایتش ونبوت دعواسیله اطرافه مکتوبلر کوندروب اکثری یمن و نجران جهلاسنی کندوسنه اویدورمش بر خبیث ایدی علیه الصلوة والسلام افندمز انبار طرفندن آدملر ارسال وتدبیر حسنه ایله یاخود حرب وتضییق ایله اخذ وقتل اولنمسنی فرمان بیوردیغندن مأمورلر کیدوب وهر طرفی مسلح بکجیلرله محافظه اولنان قصرینه زوجه‌سنك تدبیریله آچیلان کدکدن کیروب

قفاسنی کسدیلر وقان دوکلمکسزین غائله سی بر طرف اولدیغنك خبر بشارت اثری علیه الصلوة والسلام افندمزك ارتحالیله جناب ابا بکرالصدیقك خلافتی اثناده کلمکله عموم مسلمین مسرور اولدیلر.

§

﴿ آسولهْ ﴾ — (۱۴۳۶ م و ۸۴۰ ه) تاریخنده وفات ایدن علاءالدین رومی حضرتلرینك تألیف ایتدیکی کتابك اسمیدر.

§

﴿ اسویچره ﴾ یاخود (اتحاد هلوتیك) — فرانسه ایله اوستریا ممالکی آره‌سنده برجمهوریتدر واکثریسی پروتستان و برازی قتولك اولمق اوزره اهالیسی ایکی ملیون التی یوز التمش بیك تخمین اولنمقده‌در. اسویچره ممالکنده پك چوق مهیب قیالر ومخوف وعمیق اوچورملر ودره‌لر تپه‌لر بولندیغندن وقارك کثرتیله بیوك چیغلر حاصل اولدیغندن سیر ایچون کیدن سیاحلر درلو درلو مخاطراته اوغرارلر و بعضیلری تلف اولورلر. یکرمی ایکی ایالتدن عبارت اولان اشبو اسویچره ممالکی متعدد جمهوریتلره منقسم ایسه‌ده جمله‌سی اوتوز التی بیك نفوسی جامع اولان (برن) شهرنده متشکل واعضاسی برسنه ایچون منتخب مجلسه تابعدرلر. بورا اهالیسنك برنوع طاغ فاره‌سی اکل ایتدکاری ولذتنی ثنا ایلدکاری بعض توار یخده کورلمشدر. اهالئ مرقومه پك کوزل قاشلر طوقورلر ساعتلر یپارلر.

§

﴿ آسیا ﴾ — قطعات خمسهٔ ارضك الك واسعی وابتدا معمور اولانیدر وشمالدن جنوبه طوغری طولی طقوز بیك یدییوز وشرقدن غربه طوغری عرضی اون ایکیبیك سکزیوز کیلومترو اولوب اهالیسی التی یوز ملیون تخمین اولنمقده‌در جهت شمالیسنده (سبریا) وجهت غربیسنده (آسیای ترکی) و (عربستان) و جهت جنوبیسنده (ایران) و (افغانستان) و (بلوجستان) وجانب شرقیسنده (چین) و (ژاپون) ووسطنده (ترکستان وتاتارستان کبیر) واقع اولوب بحرخزز واورال

نامله یله ایکی عدد بیوك ومستقل دکزی وسکز عدد جسیم سلسلهٔ جبالی ومشهور نهرلری واردر.

اسیا قطعه‌سنك بعض محالرنده بر چوق زمان قبائل چین واتراك وتاتار واعجام ویونان وایکنجی عصر میلادیده روما دولتی ودردنجی عصرده شرق ایمپراطورلری ویدنجی عصرده خلفای امویه وعباسیه وطقوزنجی عصرده ملوك سلجوقیه غالبا حکم سوردی و میلاددن ۶۰۶ سنه مقدم آثوریلرك انقراضی و ۵۶۰ سنه مقدم مشهور کیخسروك استیلاسی و ۵۸۷ سنه مقدم ایکنجی بخت نصرك قدسی استیلاسی و ۳۳۴ سنه مقدم اسکندر رومینك غلبه‌سی ومیلادك التمش طقوزنجی سنه‌سنده بیوك قدس محاصره‌سی و هجرتك اوتوز ایکنجی سنه‌سنده ساسانیلرك اضمحلالی وسکسان ایکنجی سنه‌سنده جاجم محاربه‌سی و یوز اوتوز ایکنجی سنه‌سنده عباسیلرك امویلره غلبه‌سی و درتیوز طقسانجی سنه‌سنده اهل صلیبك مهاجمه‌سی والتی یوز اوچنجی سنه‌سنده چنکیزك و یدیوز یتمش سکزنجی سنه‌سنده تیمورلنکك استیلاسی وطقوز یوز یکرمنجی سنه‌سنده چالدران محاربه‌سی وقوعه کلدی.

آسیای صغرا دنیلان اناطولی قطعه‌سنه یونانیلر (آسیا مینور) دیرلر.

§

﴿ آسیه ﴾ — فرعون موسی اوچنجی امنوفیسك یاخود اوغلی حاروسك زوجه‌سیدر. بوخاتون غایت منصفه وعابده اولدیغندن موسی علیه السلامی نیلدن التقاط ایدوب باغرینه باصدی وزوجنك مشارالیه حقنده اولان غضب وافکارینی تسکین وتحویل وحمایه ایلدی یهودیلرك زعمنجه وتوراتك قولنجه حضرت موسی بی حمایه ایدن فرعونك قزیدر. حافظ ضیای مقدسینك حافظهٔ حدیث اولان قز قرنداشنك اسمی دخی (آسیه) در.

§

﴿ آشار ﴾ — اوروپا مشاهیر کیمیا کراندن وبرلین اهالیسندن هنرور بر ذاتدر. مارقرافك بیانه کوره پانجاردن شکر استحصالنی ابتدا بوذات کشف ایدوب پروسیا قرالی بولنان ذاتدن (سلیسیا) ده واقع (قوران) اراضیسنی آلوب اوراده تجربه‌سنی اجرا ایلدی و بو کشفی شایان

تحسین وآفرین اوله‌رق قدری بیلنوب دار الفنونه قبول و حکمت طبیعیه درسلری نظارتنه تعیین اولندی . وفاتی (۱۸۲۱ م و ۱۲۳۷ ه) تاریخنده‌در .

§

﴿ آشاز ﴾ یاخود (آخاز) — مرکزی قدس شریف اولان ممالك یهودیه حکمدارلرندندر . سوریه وممالك اسرائیلیه ملکاری ممالك یهودیه یی ایکنجی دفعه محاصره ایتدکاری زمان مومی الیه آثوریلره مراجعت و برچوق التون وکموش اهدا ایدرك آنلرك معاونتیله یقایی قورتاردیسه‌ده کندو دینی براغوب ساخته آلهلره پرستش وانلرك اغورینه اوغلنی قربان ایلدیکندن ومعاونت واحسانی کوردیکی آثوریا حکمداری (تغلتفالاصر) لك خاطرندن چیقه مدیغیچون آنك امریله عبادتخانه سنه پت آصدیغندن بین الملة ملحد ودینسز نامنی آلدی وممالکی معاونت مذکوره مناسبتیله دولت آثوریه حمایه سنه کیردی . مومی الیه اون التی سنه حکومت سوردکدنصکره (۷۸۱۷ خ) تاریخنده یعنی میلادك یدیبوز اون یدی سنه مقدمنده وفات ایدوب الحادی مناسبتیله حکمدارانه مخصوص اولان مزاره دفندن محروم قالمشدر . کونش ساعتی بونك زماننده ایجاد اولندی .

§

﴿ آشانتی ﴾ — آفریقا قطعه‌سنك جهت غربیسنده وکینهٔ شمالینك ساحل جنوبیسنده برزنجی حکمدارلغیدر . بورانك حکمداری بولنان ذات جسوارنده اولان (روی) و (مواسان) و (تاکا) و (قورانزا) و (توفل) و (دانقاره) و (سایونی) و (آمپانا) و (اکین) و (آسیم) وسائره نامله یاد متعارف یکرمی ایکی عدد امارات صغیره وکبیرهٔ زنجیه‌یی تحت اطاعتنه آله‌رق اپیجه برقوت و یوز بیك عسکر چقارمغه اقتدار پیدا ایتدیسه‌ده آره‌صره انکلیزلرك تسلطندن قورتیله‌مامقده‌در . حکمدار مومی الیهك مقر سلطنتی (قوماس) شهریدر بونك ساحلنده اولان (سان جورج) قصبه‌سی انکلیزلرك اوغراغیدر آشانتی اهالیسنه (امة الدهومیه) واراضیسنه (سواحل الذهب) دخی دیرلر واهالیٔ مرقومه‌یی برملیون

وحمایه ایتدیکی امارات اهالیسیله برابر اوچ ملیوندن متجاوز تخمین ایدرلر .

§

﴿ آشباه ونظائر ﴾ — (١٥٦٢ م و ٩٧٠ ﻫ) تاریخنده وفات ایدن علامه (ابن النجیم) مصرینك علم فقه وقواعد وضوابط وجمع وفرق وحیل ونظائره دائر یدی فنی جامع تألیف ایتدیکی کتابك اسمیدر مومی الیهك اسمی زین العابدین در تاریخ مذکوردن ایکیوز اللی درت سنه مقدم کلان شیخ ابن الوکیل صدر الدینك وامام سبکینك وجلال الدین سیوطینك دخی بونامده کتابلری واردر .

§

﴿ اشبیلیه ﴾ — اسپانیا ممالکی داخلنده واندلسك جهت غربیسنده برشهر شهیردر . بوراسی غوتلر ورومانلر زماننده (هیسپالیس) نامیله مشهور اولدیغی حالده اسلامه انتقالنده (اشبیلیه) دینلدی شمدی اسپانیولر (سویلا) دیمکده درلر . بوشهرك موقعی غایت مفرح ودائم الخضرة ولطیف الهوا واووه‌لری سماکورنمز صورتده زیتون اشجاریله مزین ومعمور اولوب هرطرفنی (وادی الکبیر) نهری اسقا ایتمکده در . اسپانیولر نهر مذکوره شمدی غلط اوله‌رق (غواد الاکوبرا) دیرلر و(اشبیلیه) یی کورمیان غرائبدن هیچ برشئ کورمامشدر ضرب مثلنی حالا قوللانورلر حالبوکه مسلمانلر زمانندن قالان آثارك همان کافه‌سی محو اولوب یالکز (خیر الداء) قله‌سی وامویلرك (القصر) سرای عتیق قالمش واولوقت برملیوندن زیاده نفوسی وارایکن شمدی یوز اون بیکه تنزل ایتمشدر .

§

﴿ اشرف رومی ﴾ — کبار اولیاء اللهدندر . مشارالیه اولیاءالله کرامدن (سید احمد المصری) حضرتلرینك مخدومی اولوب ازنیق قضاسنده دنیایه کلمش و اوراده خیلی زمان ارشاد عبادله مشغول اولدیغی حالده (١٤٩٣ م و ٨٩٩ ﻫ) تاریخنده دار آخرته انتقال ایتمشدر ازنیقده اولان تربه‌سی الیوم زیار تکاه خواص و عوامدر (مزکی النفوس) نام کتابی تألیف ایتمشدر حفید حفیدی (سید لطف الله) افندی دخی کلین مشایخ کرامدن ایدی .

§

﴿ اشرف ﴾ — ملوك غلامان مصريه دن بر بهادر ذاتدر . بوذات (صور) و (عكا) و (صيدا) قلعه لرینی بش هفته ظرفنده لاتینلردن یعنی اوصقواليده بولنمش اولان صليبيلردن حرباً آلوب كندولرینی اورالردن چكمكه مجبور ايتدی و اكثر معتبرانی مأذوناً قبريسه هجرت ايلدی . ملك اشرف مصرده درت سنه كمال عدالتله حكومت ايتدكدنصكره (١٢٩٣ م و ٦٩٢ ه) تاريخنده امراسنك طمع وغدريله شهيد اولمشدر .

§

﴿ اشعث ﴾ — لغت عربيده صاچی دوكمك معناسنه اولديغندن (ابن اشعث) و (ابوالاشعث) بعض ذواتك كنيه ولقبی اولمشدر . ملوك امويه زمانلرنده عراق واليسی (حجاج) طرفندن ايران وتركستان فتحنه كوندريلوب اورالرده نيجه ممالكك فتح وتسخيرينه موفق اولان و (٧٠١ م و ٨٢ ه) تاريخنده بينلرينه كيرن برودته مبنی اردوسيله حجاجك اوزرينه كلوب برقاج محاربه قزاندقدنصكره مشهور (حجاجم) محاربه سنی غيب ايدن سرعسكرلك كنيه سی دخی (ابن اشعث) ايدی . حجاجم بغداد جوارنده بر موقعدر .

§

﴿ اَشعر ﴾ — (بنو اشعر) ياخود (اشعريون) يمنده مسكون (سبا) اولادندن بر بيوك قبيله اسميدر . اصحاب كرامدن (ابو موسی الاشعری) وائمهٔ ديندن (ابوحسن الاشعری) حضراتنك اصللری بوقبيله دن ايدی . (اشعر) لغت عربيده قيللی آدم ديمكدر . مشارليهمانك اجدلرينه مراجعت بيوريله .

مكهٔ مكرمه ايله مدينهٔ منوره آره سنده اولان ايكی طاغك برينه (جبل اقرع) وديكرينه (اشعر) ديرلر . ينبوع اوزرينه اينن طريقده و بنی جهينه داخلنده برطاغك اسمی دخی (اشعر) در .

§

﴿ اشعياء ﴾ بن عاموس عليه السلام — انبياء بنی اسرائيلدندر . يهودا ملكی (اوزيا) و (يوثام) و (احاز) و (خزقيا) زمانلرنده و (ارميا) عليه السلامدن اول قدس شريفده بولنورايدی . آثوريا ملكی (سناخريب)

ممالك اسرائيليه يى اوردقدن برقاچ سنه صكره يعنى ميلادك التى يوز طقسان درت سنه مقدمنده ممالك يهوديه يه دخى هجوم و بعض شهرلرينى استيلا ايدرك قدس شريفى تحت محاصره يه آلدقده ملك خزقيا حضرت اشعياء ايله جناب واجب الوجوده التجا وچوللركينه‌رك عبادتخانه سنده تضرع ودعا ايلديكنه وجناب حق مشار اليهك و خزقيانك دعا ونيازلرينى قبول بيوردىغنه بناء سناخريبك اردوسى مستولى اولان و باعلتيله پريشان اولدى . خزقيا بردفعه اميدسز برخسته‌لكه دوچار اولوب حضرت اشعياءدن افاقتنى رجا واسترحام اتمشيدى مشار اليه دعا وشافئ حقيقى افاقت احسان بيوره جغنى تبشير بيورديسه‌ده خزقيا مطمئن القلب اوله ميوب برنشان التماس ايلديكندن حضرت اشعياء شمسك اون درجه حركتدن قالديغنى معجزه اوله‌رق كوسترددى . اشعياء عليه السلامك وقايع آتيه يى يعنى حضرت (مسيح) وحضرت (محمد المصطفى) عليهم الصلاة والسلامك ظهورينى ونيجه وصايا و تهديدات ونصايحى شامل والتمش التى بابى مشتمل كتابى ذيل توراتده مسطوردر . مشار اليه ملك (منشا) زمانده پيغمبرستلكه سلوك ايدن يهوديلره قارشو شديد سوزلر سويلديكى ايچون بيچقى ايله شهيد اولدى ديرلر .

اشعياء الفسز (شعياء) دخى يازيلور .

§

﴿ آشقر ﴾ — كوك كوزلى صارى تنلى ياخود صارى توكلى آدمه ويله‌سى قويروغى قزله مائل صارى وآل توكلى اسبه اطلاق اولنور . ترجمه‌سى عين ايله عشقر ايسه‌ده صحيحى الف ايله در .

§

﴿ اشقودره ﴾ — روم ايلينك جانب غربيسنده وقره طاغك جهت جنوبيسنده وونديك دكزى ساحلنه قريب محلده بروليتك مركزيدر . اشقودره شهر مستحكمى اسكندر رومى زمانده انشا اولنوب مؤخراً برقاچ دفعه صرپلولرك ووندیكلولرك النه چكدى و (۱۴۷۸ م و ۸۸۳ ه) تاريخنده سلطان (محمد الثانى) حضرتلرى مكمل بر اردوايله كيدوب ابتدا اطرافنده‌كى طاغلرى استيلا واورالردن قلعه يى دوكمك ايچون بيوك طوپلر چيقارلمسنى

فرمان ایلدیسه ده ممکن اوله مدیغندن درسعادتدن باقر واوسته جلب وطاغلرك تپه لرنده بیوك طوپلر اصاغه ایتدیره رك التی آی محاصره وتضییق ایله آلدی و (اسکندریهٔ ارنود) نامیله و کتخدالق وجبهه روم ایلی ایالتنه الحاق ایلدی . بونك اوزرینه و ندیك دولتی مصالحه یه مجبور اولمشدر .

(۱۸۳۱ م و ۱۲٤۷ ه) تاریخنده اشقودره والیسی بولنان مصطفی پاشا دولتلو علیه‌نك افکار وارادهسنه مغایر حال حرکاتده بولندی دنیله‌رك ایالتی طوغریدن طوغری تحت اداره‌یه النوب پاشای مشار الیه درسعادته جلب وتصوری عفو اولندی .

اشقودره‌نك اتصالنده بر بیوك کول واردر وساحلنده ایشلیان بیوك کوچك سفینه‌لر ایکیبیکدن اشاغی دکلدر .

§

اشکانیان ﴿ — یاخود (ارشکانیان) — درت طبقه یه منقسم اولان ملوك فرسدن اوچنجی طبقه‌نك عنوانیدر . بو طبقه (۵۳۳۸ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیوز الی التی سنه مقدمنده پارت رؤساسندن (ارشك) نامنده بر صاحب خروجك (سلوسید) لره غلبه سیله تشکل ایدوب (۲۳۰ م) تاریخنده طبقهٔ ساسانیه‌نك ظهوریله منقرض اولدیسه ده بو طبقه یه منسوب اولان برقاچ حکمدار ارمنستان قطعه سنده برمدت دها اجرای حکومت ایلشدر . دولت اشکانیه یه (پارت) دولتی دخی دیرلر . بونلرك پای تختی (دمغان) و (مداین) شهرلری ایدی . (ارشك) و (پارتیا) کلمه لرینه دخی مراجعت بیوریله .

§

اشه‌رابیه — یهود علماسندندر . بوذات (۳۰۰ م) تاریخنده دنیایه کلوب ذکاوفراستی سایه‌سنده برچوق علومه مالك اولدقدن صکره زمانی علماسنی جمع وشریعت موسویه‌یی تدقیق ایدرك اقسام سته اوزره التمش جلدی جامع برکتاب تألیف و (تلموت بابلی) تسمیه ایلدی . بوکتابده علوم جبریه وهندسیه وفلسفیه متعلق مسائلدن دخی بحث اولنمشدر . (تلموت یروشلمی) بشقه در آنك ایچون (یوحنان) کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ آشيل ﴾ — جاهير يونانيه‌دن تسالیا حکمداری بولنان ذاتك اوغليدر . جاهير مذکوره بالاتفاق تروا اوزرينه کتمك اوزره ايکن بوچوجق دخی سائردلی قانليلرله‌برابر کتمك هوسنه دوشديسه‌ده والده‌سی مساعده ايتميوب قادين قياقتنده (ايسکيروس) اطه‌سنه قاچيرمش واوراده محافظه اولنمسنی تنبيه ايتمش ايدی مرقوم بعض کمسه‌لردن يکيتلك دعواسنه طوقنور سوزلر ايشتديکندن برتقريب صاووشوب تروايه واردی ووقوعبون محاربانك کافه‌سنه کيروب پك‌چوق شجاعت کوسترمدی وتروا قرالنك جسارت وشجاعتله مشهور اولان اوغلنی اخذوعربه‌سنه ربط ايله تروانك اطرافنده کزديردی . مرقوم آشيلك غضب وشدتی دخی جسارت و شجاعتی نسبتنده ايدی .

§

﴿ آصاف ﴾ ياخود (آساف) — بن برخيا (داود) عليه‌السلامك اصحاب کرامندندر . مومی‌اليه اثنای عبادتده (مزامير) اوقويانلرك امامی ايدی . بوذات نغماتك دخی مرتب اولی اولديغندن تعليم ايتديکی مدرسه‌دن يتيشانلره (اسافی) تسميه اولنمش بونام مؤخراً بعض ملوك بنی اسرائيله و بيوك خاخاملره ورؤسای ديره‌دخی ويرلمشدر .

§

﴿ اصحاب کهف ﴾ — صيانت وعنايت آلهيه مظهر اولمش يدی نفر ذواتدر . بونلرك بشی ياخود التيسی شرق ايمپراطوری غدار (دسيوس) ياخود (داقيوس) ك دائره‌سی منسوباتندن وبر يسی چوبان ايدی اشبو التی ذات هنوز انتشار ايدن دين نصارايه‌داخل اولديغی ومرقوم دسيوس دين نصاری عليهنده پك‌زياده شدت کوسترمکده ونيجه يوز بيك بيکناهك قانله کيرمکده بولنديغی جهتله قور قولرندن قاچوب و يولده راست کلدکلری برچوبانی دخی التماسنه بناء قبول ايدرك (افس) ياخود (افسوس) ك شرق جهتنه کيدوب برمغاره‌يه صاقلانديلر وتفاسير شريفه‌ده تفصيلاً بيان بيورلديغی اوزره جناب‌حق بونلری وچوبانك کلبنی بربيوك اويقويه طالديروب محافظه بيوردقدن اوچيوز طقوزسنه صکره اويانديره‌رق اوکون يه اماته بيوردی . مدت نوملری حقنده نصاری اختلاف ايدوب اکثريسی

یوزطقسان بش سنه دیدیلرسه ده صحیحی بالاده محرر اولدیغی وجهله در واویانملری خرستیان مذهبنه طرفدار اولان ایمپراطور (تؤدوسیون) زمانینده یعنی هجرت نبویه علیه اکمل التحیه نك التمش بوقدر سنه مقدمنده وقوعبولمشدر . اصحاب کهفك اسلام بیننده زبانزد اولان اسملری بشقه وکتب نصاراده بشقه اولدیغی کبی کتب نصاری دخی یکدیکرینه مخالفدر . بزبونلرك السنهٔ اسلامیه ده زبانزد اولان وملکائی قاردینال (اوسی) نك دعا کتابنده بولنان وسائر کتب نصاراده کوریلان اسملرینی زیرده بیان ایده جکز . قاموسده محرر اولان بش نوع اسملرینك بونلره مشابهتی پك آزدر .

اسلام بیننده	دعا کتابنده	بعض کتب نصاراده
١ یملیخا	١ ماخوس	١ یولیخوس
٢ مکسلینا	٢ مکسیمیانوس	٢ مکسملیانوس
٣ مسلینا	٣ یوحنا	٣ اندونیوس
٤ مرنوش	٤ مرتینیانوس	٤ مارتی نیانوس
٥ دبرنوش	٥ دیونیسیوس	٥ دیونیوس
٦ سازنوش	٦ سارابیون	٦ کساقوسنودیانوس
٧ کفشططیوش	٧ قسطنطین	٧ قسطنطینوس
٨ قطمیر کلب		

§

﴿ اصحاب صفه ﴾ — زمان سعادتده طریقهٔ عزلتی اختیار ونفس نفیسلرینی زهد وصلاحه اجبار ایدن اصحاب کرام حضراتیدر . بوذوات محترمه هنوز جمع وترتیب اولنمیان قرآن کریمی واحادیث نبویه یی قوهٔ حافظه لرنده حفظ وعبادات ایله اشتغال ایدرلر . ودائما علیه الصلاة والسلام افندمزك مظهر ثنا والتفات عالیلری اولورلرایدی . کشف الظنون صاحبنك قولنجه اصحاب صفه اوتوز درت ذاتدر و (بلال حبشی) و (عبدالله بن مسعود) و (سلمان فارسی) و (ابومسعود) و (عکاشه) و (ابوذر غفاری) و (ابوهریره) و (ثوبان بن معاذ) رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی دخی بوجمله یه داخلدر .

§

﴿ اصحاب فیل ﴾ — ارهه حکمدارینه نظر بوریله .

§

﴿ اصحاب ایکه ﴾ — ایکه کله‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اصفهان ﴾ یاخود (اصپهان) — ممالك ایرانیه‌دن عراق عجم ایالتی داخلنده وطهرانك اوچیوزالتی کیلو متر و جنوبنده برشهردر . بوراسی مقدما پك معمور وایران شاهلرینك مقرسلطنتی ایکن (١٣٨٧ م و ٧٨٩ ه) تاریخنده تیمورلنك و (١٧٢٢ م و ١١٣٥ ه) تاریخنده افغانلر قتل عام وضبط وتخریب ایلدیکندن خراب اولدی ویدی سنه صکره (نادرشاه) افغانلردن استرداد ایلدیسنه‌ده آرتق امنیت ایده‌مدیکندن پای تختی قالدیروب (طهران)ه کتوردی . اصفهانك معمور زمانده یعنی شاه عباس ثانی وقتنده نفوسی التی یوزبیك رادهسنده ایکن شمدی التمش بیکدن زیاده دکلدر بعض اثار قدیمه‌سی کورلمکده‌در . اصفهانده کوزل اسلحه وقلیچ پاپلور ایپك وانتون وکموش تللی قاشلر نسیج واعمال اولنور . اصفهان عساکر معناسنه اولان (سپاهان) دن غلط ایمش .

§

﴿ اصمعی ﴾ — ادبای عصردن بر ذاتدر واسمی (عبدالملك) مسقط رأسی (بصره) کنیه‌سی (ابوسعید) در . علم نحو و لغته حائز قصب السبق امتیاز بر ادیب سخن پرداز ایدی هارون الرشید بونك شهرتشعار اولان طلاقت و بلاغتنی ایشیده‌رك بغداده کتوردوب ندماسی سلکنه ادخال ایلدی امام شافعی حضرتلری عربیده طلاقت لسانینی تحسین بیوردی . اصمعی بلبل خوش نوا کبی نغمات کوناکون ایله هر دمده بردرلو نوادر مضحکه نقل وحکایه ومجلسنده اولنلری مدهوش ودمبسته ایلر وحفظمده اون التی بیك ارجوزه وار دیر ایدی . طبقات سیوطیده بعض تألیفاتی اولدیغی دخی بیان اولنمشدر وفاتی (٨٢٦ م و ٢١١ ه) تاریخنده‌در .

§

﴿ آطاقاباس ﴾ — امریقای شمالیده ومکسیقا کورفزی ساحلنك ایچرو طرفلرنده قونر کوچر بر قبیله‌در و بونلرك همان کافه‌سی حشرات کبی حال سفالتده واله کچوردکلری اجنبی انسانلری وطوته بیلدکلری وحوش

وطیوری اکل ایله تعیش ایتمکده درلر فقط اخیراً النان معلوماته کوره ایچلرندن برخیلیسی اولدقجه مدنیته آلشدیرلمقده ایمش .

§

﴿ اطرنوس ﴾ — خداوندکار ولایتنده وکشیش طاغی جوارنده بروسه سنجاغنه ملحق برقضا مرکزیدر . بوشهری وقتیله (آدریانوس) نام قیصر یاپدیروب کندو نامنی ویرمش ایدی .

§

﴿ اطفیر ﴾ — عمالقیلردن مصر ملکی (ریان) نك وزیر عزیزی وزلیخای یوسفك زوجیدر . بونك بین الاهالی عنوانی (جبار) ایدی . یوسف علیه السلام مصره کتورلدکده بوذات کوله اولمق اوزره مبایعه و برمدت استخدام ایدوب حسن حالنی کوردکدنصکره بتون امور وخصوصنی تفویض ایتدی ومؤخراً زوجه سی زلیخانك معلوم اولان افتراسنه بناء زندانه قویدیردی کیفیات سائره سی (یوسف) کلمه سنده محرردر .

بوکا (فوطیغار) دخی دیرلر . حضرت یوسف علیه السلام عزیز مصر اولدقدنصکره (اون) شهرندن الدیغی قزنه پدرینك اسمی دخی (آنام فوطیفار) ایدی . دیکر روایته کوره صکره دن آلدیغی زلیخادر .

§

﴿ اطلاس ﴾ — اوروپا قطعه سیله افریقا قطعه سنك جهت شرقیسی بینده وامریقا قطعه سنك جانب غربیسنده اولان بحر محیطك برقسمیدر . بواسم مقدما اطلس طاغلرینك نهایت غربیسیله محدود اولان بحر محیطه ویرلمش ایدی . بحر محیط اطلاسینك طولی برقطعه دن برقطعه یه وعرضی اوچیك بشیوزدن التی یك یدیبوز کیلومتره قدر وشرق طرفنده (کینه) و (قاسقونیا) و (مانش) کورفزلری وشمال وایرلاندا دکزلری وغرب جهتنده مکسیقا و (آنتیل) و (حورسون) دکزلری موجوددر . بحر محیط اطلاسینك ایکی آقنتیسی اولوب بری (سنغال) دن یوقاری یه طوغری شرقدن غربه ودیکری شمالدن غربه آقار .

§

﴿ اطلانتیت ﴾ — اسکی زمانده منخسف اولمش براقلیم یاخود جزیره در

بوجزیره بحر محیط اطلاسیده براوجی قناریه اطه‌لرینه وبراوجی امریقا جوارنده واقع (آنتیل) اطه‌لرینه منتهی غایت جسیم وواسع برجزیرهٔ کبیره اولدیغی حالده هنوز معلوم اولمیان برتاریخده تصادف ایلدیکی حادثهٔ عظیمه ایله منخسف اولمشدر الیوم موجود اولان (آتور) و (مادر) اطه‌لری جزیرهٔ مذکوره‌نك الك یوکسك طاغلرینك تپه‌لری ظن اولنمقده‌در. حکمای یونانیه‌دن مشهور افلاطونك ویردیکی معلوماته کوره بواطه امید برونی پیشکاهندن جنوبه طوغری طولاً اوچبیك اسطاط وعرضاً ایکی بیك اسطاط ومربع مستطیل شکلنده ایمش.

§

﴿ اطلس ﴾ — افریقانك حدود جنوبیسنده و بحر سفید سطح مائلنده بین الاهالی (جبال درن) دنیلان مغرب سلسلهٔ جبالنك اسمیدر اشبو سلسلهٔ جبالك الك مرتفع محلی فاس قطعه‌سنده اولوب ارتفاعی درتبیك مترودن زیاده دکلدر وجزایر قطعه‌سنه واصل اولان سلسله‌سی ایکبیك سکز یوز وایکبیك درتیوز مترو ارتفاعنده‌در. خریطه مجموعه‌لرینه واشکالدن خالی ودوزاولان فلك اعظم یاخود فلك الافلاکه واپکدن معمول دوز قاشه دخی (اطلس) اطلاق اولنور.

§

﴿ انطه ﴾ — اناطولیده اسکندرون کورفزی ساحلندن یکرمی بش کیلومترو کیروده و (سیحون) نهری اوزرنده تجارتکاه برشهردر و بونامده اولان ولایتك مرکزیدر. حوالیسنده بیوك اورمانلر ومنبت صحرالر وار ایسه‌ده موجود اولان بطاقلقلر مناسبتیله ایام صیفده هواسی فنالشدیغندن اکثر اهالیسی یایلاره چکیلورلر. نفوس موجودهسی یکرمی بش بیك تخمین اولنمقده در. اسکندروندن بشقه مرسین دخی اسکله‌سیدر.

§

﴿ اعتقاد ﴾ — اسلامك اعتقادنجه منقسم اولدیغی یتمش اوچ فرقه‌ایله نصارانك یتمش ایکی فرقه‌سی ویهودیلرك یتمش برفرقه‌سندن تحقیق اولنه بیلانلری بروجه آتی بیان اولنور.

اسلامك منقسم اولديغى فرقه‌لر

فرق	اقسام	
٠١	٠	فرقهٔ ناجيه
٢٠	١	فرقهٔ معتزله
٢٠	٢	فرقهٔ شيعه
٢٢	٣	فرقهٔ خوارج
٠٥	٤	فرقهٔ مرجئه
٠٣	٥	فرقهٔ نجاريه
٠١	٦	فرقهٔ جبريه
٠١	٧	فرقهٔ مشبهه
٧٣	٠	

(١) فرقهٔ ناجيه) — اشبو فرقه‌يه داخل اولنلر عليه الصلاة والسلام افندمزك واصحاب كرام حضراتنك اعتقادلرى وامام ابومنصور ماتريدى وابو حسن الاشعرى حضراتنك اجتهادلرى اوزره بولنانلردر. بونلر الله تعالى وتقدس حضرتلرينك واحد وقديم اولديغنه وحياة وعلم وقدرت وارادت وسمع وبصر وكلام وتكوين ذاتيله قائم صفات الله ايدوكنه وعباد الله‌دن معدود اولان ملائكهٔ كرامه وكتب منزله‌يه وكلام الله غير مخلوق اولديغنه وجميع انبياء ورسل كرامله برابر (محمد المصطفى) صلى الله عليه وسلم حضرتلرينك نبوتنه وبعث ووزن اعمال وسؤاله وعالمك محدث وخالق الله تعالى اولديغنه اينانورلر وچار ياركزين رضوان الله تعالى عليهم اجمعين حضراتنك ترتيب معروف اوزره ولايت وخلافتلرينى تصديق وكافهٔ اصحاب كرامه محبت ايدرلر والله تعالى وتقدس حضرتلرى حقنده عرض وجسم وجوهر ومصور ومحدود ومعدوم ومتناهى ومتجزى ديبانلرى رد وهيچ برمكانده متمكن اولمديغنى وعلمدن وقدرتدن هيچ برنسنه خارج اولمديغنى يعنى عالم امكانده حيز حصوله كلان باجمله احوال وافعال انك خلق وايجادى وقضا وقدريله اولوب عدم ازلئ آلهيده اولان شئونات ترتيب مالا يزالى اوزره البته ظهوره كله جكنى واقعال عباد ايكى نوع اولوب برى عبدك توسط واختيارى اولميه‌رق مجرد ارادهٔ آلهيه ايله وديكرى عبدك واسطهٔ اختيار وانضمام ارادهسيله وجناب حقك خلقيله حاصل اولمقده اولديغنى وفعلى علتسز وغرضسز ايدوكنى واعمال حقيقت ايمانه داخل اولمديغنى

وحقیقت ایمان تزاید وتناقص ایتدیکنی وتغیر سعادت وشقاوتده اولوب اسعاد واشقاده اولمدیغنی وثواب فضل آلهی وعقاب عدل آلهی وعلم عقلدن افضل واهل کبائره شفاعت انبیا حق اولدیغنی اعتراف واعتقاد ایدرلر.

(٢) فرق معتزله‌دن (واصلیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی حسن بصری حضرتلرینك شاگردلرندن (واصل بن عطا) در. مرقوم برمسئله‌ده حسن بصری حضرتلرینه مخالفتله مجلسندن قالقوب کتدیکنه بناء حضرت مشار الیه (قداعتزل عنا واصل بن عطا) بیوردی ومرقوم دخی کندو ذهاب واعتقادینی ترویج وتدریس ایدرك شاگردلر پیدا ایتدیکندن معتزله مذهبی میدانه چیقدی. بونلر صفات آلهیه یی نفی ایدوب ذات الهدن غیری قدیم بوقدر وکفر وظلم وشر خدانك تقدیریله دکلدر وکفر ایله ایمان آره‌سنده برمنزله واردر دیرلر وبوکبی دها پك چوق اعتقادات باطله ایله اهل سنتدن آیریلورلر.

(٣) فرق معتزله‌دن (هذیلیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی (ابوهذیل العلاف) در. بوآدم بالواسطه واصل بن عطادن اوکرندیکی مسائل باطله‌دن بعضیلرینی قالب آخره افراغ وتدوین ایدرك مقدم الطائفه نامنی آلدی واصحابی اقوال فلسفه‌یی عقائد معتزله‌یه خلط ایدرك بعض مسائلده یولدن شاشلرندن آیرلدی. بونلر خدای متعال حضرتلرینك مقدوراتی فنا بولور واهل جنت وجهنمك حرکاتی ضروریدر وعبادك جنت وجهنم اوزرینه قدرتی بوقدر وجناب حقك اراداتی مرادك غیریدر دیرلر.

(٤) فرق معتزله‌دن (نظامیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی ابراهیم بن سیاردر. بونك مذهبنه سلوك ایدنلر حق تعالی قولرینه صلاحلری اولمیان نسنه‌یی ایشلتمکه وآخرتده ثواب وعقابلرینی اکسلتمکه قادر دکلدر ومخلوقاتی حدوث ووجود اعتباریله دفعهٔ واحده‌ده خلق ایتدی بوتقدم وتأخر کوندن ظهوره‌دردر وقرآن کریم کاملاً معجز اولیوب یالکز مغیباتدن خبر ویردیکی معجزدر اکر حق تعالی مساعده ایتمش اولسیدی عرب مثلنی کتوره بیلوردی واجماع وقیاس شرعده حجت دکلدر دیرلر.

(٥) فرق معتزله‌دن (حائطیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی (محمد بن حافظ) در. بوخبیث واصحابی حق تعالی قولرینی بر بشقه دارده

عاقل وسالم وبالغ اولهرق خلق وكندو معرفت و علمنی ونعم سائره یی احسان ایتدی وجمله سنی او نعم و احسانه تشكرله مكلف قیلدی و قوللرك برطاقی تكالیف اولنان امر مذكوری كاهی حقها ایفا و دیكری قصورلی اولهرق ادا ایدوب اوچنجی طاقمی كاملاً ترك و عصیان ایلدی و جناب حق اطاعت ولازمهٔ شكری ایفا ایدنلری دار جحیمه كوندروب ایكیسی اورته سی اولنلری بو دار دنیایه چیقاردی و بو راده بأساء وضراء وشدت ورخا والام و لذات ایله مبتلا قیلدی اشته صور انسانیه و حیوانیه ده كوریلان اختلاف انلرك ذنوبلری نسبتنده در وقدیم اولان جناب حقدن بشقه بر حادث آله دها واردر و روز جزاده خلقك محاسبه سنی بو آله كوره جكدر كبی بر چوق هزیانلر ایدرلر.

(٦) فرق معتزله دن (بشریه) فرقه سی — بو فرقه نك رئیسی (بشر بن معتمر) در. بو آدم و اصحابی خدای متعال حضرتلرینك ارادتی ایكی وجه اوزره در وبر وجهی صفت ذات ودیكر وجهی صفت فعلدر وصفت ذاتیه كندو نفسانی وعبادینك جمیع طاعاتنی اراده ایدر زیرا صلاح وخیری بیلوبده انی اراده ایتمیان حكیم صایلز وجناب حقك برلطفی دها واردركه انی اظهار ایتمش اولیدی روی ارضده بولنان انسانلرك كافه سی ایمانه كلور ایدی مع مافیه اولطفی اظهار ایتمك جناب حقه واجب دكلدر و كبیره دن توبه مقبول ایسه ده مرتكبی بردها ایشادیكی حالده اولكی ارتكابك جرمی یه عودت ایدر اعتقادنده بولنورلر.

(۷) فرق معتزله دن (معمریه) فرقه سی — بو فرقه نك رئیسی اولان (معمر بن السلمی) قدر یونك اولولرندن ایدی بونك مذهبنه تابع اولانلر جناب حق یالكز اجسامی واجسام دخی اعراضی خلق ایتدی. جناب حق كندو نفسنی بیلمز زیرا بیلمكلكی علم ایله معلومك اتحادینی ایجاب ایدر انسانك ارادتدن خیری فعلی یوقدر وهر حركتی ارادته مستنددر و بو استناد تولید طریقیله اولمیوب مباشرت طریقیله در دیرلر.

(۸) فرق معتزله دن (مزداریه) فرقه سی — بو فرقه نك رئیسی اولان (عیسی بن صبیح) نهایت صوفی صورت اولدیغندن (راهب المعتزله) عنوانیله شهرت بولمش ایدی. بونك مذهبنه سالك اولنلر خلق نظم

و بلاغت جهتندن قرأن کریم کبی‌یه و بلکه اندن احسنه قادردر وحدوث قرأنده مبالغه ایلیان وقدمنه ذاهب اولانلر کافردر و حق تعالی ابصار ایله کورنمز وعبادك اعمالی خدانك مخلوقی دکلدر برفعلك تولدجهتیله ایکی فاعلدن وقوعی جائز دکلدر اعتقاد ایدرلر.

(۹) فرق معتزله‌دن (ثمامیه) فرقه‌سی — بو فرقه‌نك رئیسی اولان (ثمامه بن اشرش) النمیری خلفای عباسیه‌دن (مأمون)ك حضورینه قبول و مصاحبت ایتدیکی علمادن ایدی. مرقوم واصحابی افعال متولده‌نك فاعلی یوقدر ومشرکین ومجوسی ویهودی ونصاری و زنادقه روز قیامتده جهنمه کیرمیوب صبیان و بهایم کبی طپراق اوله‌جقلردر وتحسین وتقبیح عقلیدر ومعرفت ورود شرعدن اول واجبدر وکفاردن خالقنی بیلیانلر معذوردر دیرلر.

(۱۰) فرق معتزله‌دن (هشامیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی اولان (هشام بن عمرو) الفوطی کروه معتزله‌دن برچوق بدع باطله ایله تمیز ایتمشدر. مرقوم و اصحابی جنت وجهنم الآن مخلوق دکلدر زیرا شمدی وجودنده فائده یوقدر و امامت اختلاف ایله منعقد اولمز و اعراضده خدانك خالق اولدیغنه و رسالت ادعا ایده‌نك صدقنه دلالت یوقدر بلکه انلره دلالت اجسامده‌در وقرأن کریمده حلال وحرام اوزرینه دلالت یوقدر دیرلر.

(۱۱) فرق معتزله‌دن (جاحظیه) فرقه‌سی — بو فرقه‌نك رئیسی اولان (عمرو بن بحر الجاحظ) اهل اعتزالك بلغا وفصحاسندن اولدیغی جهتله خلیفه معتصم ومتوکله تقرب ایتمش وکتب فلسفه‌یی تتبع ایدرك بر چوق مسائلده تفرد ایلمشیدی. مرقوم واصحابی معارفك کافه‌سی ضروریه اولوب هیچ بریسی افعال عبادن معدود دکلدر وعبدك ارادتدن غیری کسبی یوقدر واهل نار جهنمده عذاب جهتندن مخلد اولمزلر بلکه طبیعت ناره منقلب اولورلر وحق تعالی عاصیلری نار جحیمه ادخال ایتمز بلکه جحیم انلری کندویه جذب ایدر اعتقادنده ایدیلر.

(۱۲) فرق معتزله‌دن (خیاطیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی اولان (ابی الحسن) و اصحابی خدای متعال حضرتلرینك ارادتی ذاتیله قائمه بر

صفت دکلدر وجناب حق سمیع و بصیر دیمك مسموعاته ومبصراته عالم دیمکدر دیرلر.

(۱۳) فرق معتزله‌دن (کعبیه) فرقه‌سی — بونلرك رئیسلری اولان (ابوالقاسم) بالاده محرر خیاطیلردن ایکن برقاچ مسئله‌ده آنلردن آیرلمشدر و او مسائلدن بری ارادتك وسمع وبصرك علمه رجوعی مسئله‌سیدر.

(۱٤) فرق معتزله‌دن (جبائیه) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی اولان (ابو علی محمد الجبائی) واصحابی جناب حقك ارادتی حادثه‌در و برمکانده دکلدر وکندوسی اول ارادهٔ حادثه ایله مرید در وحق تعالی برکلامله متکلمدرکه انی جسمده خلق ایدر وآخرتده کورنمز وقول فعلنك خالقیدر و مرتکب کبیره نه مؤمن ونه‌ده کافردر. اکر توبه‌سز کیدرسه جهنمده مخلددر ومکافه لطف اتمك واکا اصلح اولان نسنه‌یی رعایت ایلك جناب حقه واجبدر. دیرلر.

(۱۵) فرق معتزله‌دن (بهشمیه) فرقه‌سی — بونلر معصیتسز عقابه استحقاق ممکندر و برکبیره اوزرینه مصر اولانك دیکر کبیره‌دن توبه ورجوعی مقبول دکلدر وقدرتسز توبه یوقدر یعنی بالفرض زنایه قدرتی اولمیان کسه‌نك توبه‌سی فائده و برمز اعتقادنده‌درلر

(۱٦) فرق معتزله‌دن (عمرویه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی اولان (عمرو بن عبید) رواة حدیثدن اولدیغی وزهد و صلاحه معروف وموصوف بولندیغی حالده رئیس معتزله واصل بن عطانك مذهب باطلنه اعتقاد ایتدکدنصکره دها ایلروسنه کیدوب حضرت عثمان وامام علی (رضی الله عنهما) قضیه‌لرنده ایکی طرفیده تفسیقه قالقشدی.

(۱۷) فرق معتزله‌دن (اسواریه) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی اولان (اسوار) نظامیه مذهبنه سالك اولهرق برقاچ مسئله ابداع ایلشدر. مرقوم واصحابی حق تعالی حدیثه خبر ویردیکی بالنفوذ عدمنی بلدیکی نسنه‌لرك اوزرینه قادر دکلدر لکن انسان قادردر زیرا انسانك قدرتی ضدینه صالحه‌در دیرلر.

(١٨) فرق معتزله‌دن (اسكافيه) فرقه‌سى — بونلر حق تعالى عقلايه ظلم ايتمكه قادر دكلدر فقط صبيان ومجانينه ظلم ايدر ديرلر .

(١٩) فرق معتزله‌دن (جعفريه) فرقه‌سى — بونلر اسكافيه مذهبنى قبول ايله برابر بعض فساق امت زنادقه ومجوسدن بدتردر وحد شرب اوزرينه اجماع امت خطادر زيرا حدده معتبر اولان نصدر و برجبه سرقت ايدن ايماندن مخلعدر ديرلر .

(٢٠) فرق معتزله‌دن (صالحيه) فرقه‌سى — بونلر علم وقدرت وارادت وسمع و بصرك ميت ايله قيامليني تجويز ايدرلر بوحالده ناس بوصفتلرله متصف ايكن اموات اولمرى لازم كلور .

(٢١) فرق معتزله‌دن (حدبيه) فرقه‌سى — جاحظيه مذهبنده اولوب فقط هرحيوان مكلفدر سوزيله آيرلمشلردر .

(٢٢) غلاة شيعه‌دن (سبائيه) فرقه‌سى — بوفرقه‌نك رئيسى اولان (عبدالله بن سباء) امام على كرم الله وجهه ورضى الله عنه حضرتلرينه محبتده افراط ايدرك الوهيتنه قائل اولدى وابن ملجم انى شهيد ايتدى انك اولديرديكى برشيطان ايدى حضرت على اليوم بلوطلرده‌در ورعد انك اوازى و برق قامچيسيدر وآخر زمانده يره اينوب اجراى عدالت‌وعالمى اصلاح ايده جكدر ديدى و برچوق حقا بونك مذهبنه تابع اولدى . بوفرقه‌نك اصحابى عندالموت تناسخ ارواحه دخى قائل اولور . (عبدالله) كلمه‌سنه مراجعت بيوريله .

(٢٣) غلاة شيعه‌دن (كامليه) فرقه‌سى — بونلر امامت برنوردر برشخصده نبوت وديكر شخصده امامت اولور و بعضاً دخى امامت نبوته انقلاب ايدر ديرلر وامام على كرم الله وجهه حضرتلرينه بيعت ايتمايانلرى تكفير ايدرلر .

(٢٤) غلاة شيعه‌دن (عليائيه) فرقه‌سى — بونلر امام على كرم الله وجهه حضرتلرينى آله اعتقاد ايدرلر وعليه الصلاة و السلام افندمزى كوندرن حضرت عليدر ديرلر وايچلرندن بعضيلرى حضرت على ايله برابر حضرت پيغمبر افندمزك و بعضيلرى فاطمه وحسن وحسين رضوان الله تعالى عليهم اجمعين حضراتنك دخى الوهيتنه قائل اولورلر .

(٢٥) غلاة شيعه‌دن (مغيريه) فرقه‌سى — بونلر جناب حق نوردن برجل صورتنده‌در و باشنده نوردن برتاج واردر وقلبى منبع حكمتدر . جناب حق انسانى خلق مراد بيوردينى زمان اسم اعظم ايله تكلم ايتدى واوچدقده باشى اوزرينه برتاج دوشدى بعده عبادك عصيانه واقف اولەرق غضبه كلمكله ترلدى وترندن برطاتلى وديكرى طوزلى ايكى دكز حاصل اولدى وطاتلى دكزه نظر ايتدكده كندو كولكه‌سنى كوروب بوكولكه‌نك برمقدارندن آى وكونش خلق و ايجاد وماعداسنى بشقه آلهه لزوم يوقدر ديه‌رك افنا ايلدى واندنصكره ذكر اولنان طاتلى دكزدن مؤمنلرى وطوزلى دكزدن دينسزلرى يراتدى وناس ظلالده ايكن عليه الصلاة والسلام افندمزى بعث بيوردى وامانتى يعنى حضرت على يه امامتدن منع خصوصنى سموات وارضينه وطاغلره وطاشلره عرض ايتدكده جمله‌سى ابا ايدوب انسان يعنى حضرت عمرك تشويقيله حضرت ابو بكر قبول ايلدى ديرلر و بوكبى دها برچوق هذيانلر ايدرلر .

(٢٦) غلاة شيعه‌دن (منصوريه) فرقه‌سى — بونلر دائما رسل ورسالت منقطع اولمز وجنت اكا محبته مأمور اولديغمز بركسه‌نك وجهنم اكا بغض وعداوته مأمور بولنديغمز ديكر بركسه‌نك اسميدر ديرلر . اشبو فرقه‌نك رئيسى اولان (ابومنصورالعجلى) نك كندوسنه نسبت ادعاسنده اولديغنى امام (باقر) حضرتلرى خبر آلديغى كبى حضورندن طرد وتبرى بيوردى ومرقوم مشار اليهك وفاتنه قدر سكوت ايدوب وفاتندنصكره ينه ميدانه چيقدى وامامتى كندو نفسنه تخصيص واعلان ايتدى و بن سمايه چيقدم و معبوديمى كوردم ايله باشمى صيغادى و بكا اى اوغل بيره ايك بندن تبليغ ايله بيوردى وجناب حقك (وان يروا كسفاً من الاسماء ساقطاً يقولوا سحاب مركوم) ايت جليله‌سنده بيوردينى كسف بكا نازل اولدى ديدى و بوهذيانلرينى عراق واليسى (حجاج) ايشيدوب قفاسنى كسدى .

(٢٧) غلاة شيعه‌دن (خطابيه) فرقه‌سى — بوفرقه‌نك رئيسى اولان (ابى الخطاب محمد زينة الاسدى) ابتدالرى امام (جعفر صادق) رضى الله عنه حضرتلرينك حضورينه كيرر چيقار ايدى لكن صكره

حضرت مشار اليه مرقومك باطل اولان اعتقادينى اوكرنوب حضورندن طرد واصحابيله الفتى منع بيورمشدر . بوجاهل جنت نعيم دنيادن وجهنم الم دنيادن عبارتدر ودنيا فانى دكلدر وهرمؤمنه وحى ظهور ايدر ديو وجميع محرماتى مباح درجه‌سنه تنزيل وفرائضى ترك ايلر ايدى . امام جعفر حضرتلرى وفات ايتدكدنصكره بودخى امامتى كندو نفسنه تخصيص ايدوب امامل انبياى كرامدن و بلكه جناب حقدن بيوكدر كبى هذيانلره باشلاديغندن اخذ واعدام اولنمشدر .

(٢٨) غلاة شيعه‌دن (هشاميه) فرقه‌سى — بوفرقه‌نك برنجى رئيسى (هشام بن الحكم) وايكنجى رئيسى (هشام بن سالم الجوانيق) در . بونلرك ايكيسيده جناب حقك جسداولديغنده اتفاق ايتديلرسه‌ده مؤخراً ابن الحكم واصحابى دها زياده ايضاحاته قالقيشوب جناب حق حاشا طويل وعريض وعميقدر وطول وعرض وعمق برابردر وكندو قاريشيله يدى قاريشدر ومكان مخصوصنده حركت فعليمى واردر وقدرتيله متناهى اولميوب ذاتيله متناهيدر و بلاتفاوت عرشه مماسدر ديدى . وجناب حق اشيايى وجوده كلدكدنصكره بيلور وعلمى قدم وحدوث ايله وصف اولنمز واراداتى بر حركتدركه نه عينى ونه غيريدر وكلامى بر صفتدركه نه مخلوق ونه غير مخلوقدر وائمه معصوم وانبياء غير معصومدر كبى هذيانلرده بولندى وابن سالم حق تعالى انسان صورتنده ايسه‌ده لحم ودم دكلدر والى واغزى وبرونى وكوزى وقولاغى واردر اعتقادات باطله‌سنده قالدى .

(٢٩) غلاة شيعه‌دن (نعمانيه) فرقه‌سى — بونلر هشاميه فرقه‌سنك اعتقادينى قبول ايدوب يالكز جناب حق جسد دكلدر انسان صورتنده برنوردر سوزيله آيريلورلر . بوفرقه‌نك براسمى دخى (شيطانيه) در .

(٣٠) غلاة شيعه‌دن (يونسيه) فرقه‌سى — بونلر حق تعالى عرشك اوزرنده در وملائكهٔ كرام آنى كورمكده در وكندوسى ملائكه‌نك محمولى اولديغنى حالده آنلردن اقوادر ديرلر .

(٣١) غلاة شيعه‌دن (نصيريه) فرقه‌سى — بوفرقه‌يه تابع اولنلر جناب حقك امام على كرم الله وجهه حضرتلرينه و اولادينه حلولنه قائل

اولورلر وجسد جسمانی ایله روحانینك ظهوری انکار اولنمز دیوب (جبرائیل) علیه السلامك خیرده وشیطان علیه اللعنه‌نك شرده صورت بشرده ظهور ینی مثال کتوررلر .

(٣٢) غلاة شیعه‌دن (جناحیه) فرقه‌سی — بونلر روح الله حضرت آدم علیه السلامده ایدی صکره حضرت شیثه ودها صکره انبیاء وائمه‌یه انتقال ایتدی وامام علی واوج اولادندنصکره رئیس مذهبلر (عبدالله بن معاویه) یه کلدی وعبدالله مستقبلده اختفا ایتدیکی اصفهان طاغندن چیقه‌جقدر دیرلر وقیامتی انکار ایدرلر ومحرماتی حلال طوتارلر .

(٣٣) غلاة شیعه‌دن (غرابیه) فرقه‌سی — بونلر علیه الصلاة والسلام افندمزك امام علی کرم الله وجهه حضرتلرینه مشابهتی غرابك غرابه مشابهتی کبیدر وبلکه دها زیاده‌در دیرلر آنك ایچون غرابیه تسمیه اولنمشلردر . صورت اعتقادلرینه ظفریاب اولنه‌مدی .

(٣٤) غلاة شیعه‌دن (رزامیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌یه داخل اولنلر امامتك جناب علی المرتضادن اوغلی محمده وصکره آنك اوغلی ابی هاشم واندن وصیت ایله علی بن عبدالله بن عباسه واندن محمد بن علی‌یه واندن ینه وصیت ایله ابامسلم خراسانینك خلق بیعت ایتدیردیکی ابراهیمه انتقالنی ادعا وآنك اعدامندن صکره ابامسلم خراسانی‌یه کدیکنی اعتقاد ایدرلر وجمیع محرماتی حلال طوتارلر .

(٣٥) غلاة شیعه‌دن (زراریه) فرقه‌سی — بونلر جناب حق حدوث صفاتدن مقدم یالکز حیاة صفتیله متصف ایدی عالم وقادر وسمیع وبصیر دکل ایدی دیرلر یعنی صفات الهیه‌نك حدوثنه قائل اولورلر .

(٣٦) غلاة شیعه‌دن (مفوضه) فرقه‌سی — بونلرك برطاقمی جناب حق حضرت پیغمبری وحضرت پیغمبر دنیا ومافیهایی یراتدی دیرلر ودیکر طاقمی خلق دنیایی من عندالله حضرت علی‌یه تفویض اولندی ادعاسنده بولنورلر .

(٣٧) غلاة شیعه‌دن (بدائیه) فرقه‌سی — بونلر حق تعالی برنسنه‌یی اراده ایتدکدنصکره انك اوزرینه ظاهر اولیان نسنه ظاهر اولور دیرلر . بوحالده جناب حقدن حاشا عواقب اموره عالم اولماسی لازم کلور .

حضرت مشار اليه مرقومك باطل اولان اعتقادينى اوكرنوب حضورندن طرد واصحابيله القتى منع بيورمشدر . بوجاهل جنت نعيم دنيادن وجهنم الم دنيادن عبارتدر ودنيا فانى دكلدر وهرمؤمنه وحى ظهور ايدر ديو وجميع محرماتى مباح درجه‌سنه تنزيل وفرائضى ترك ايلر ايدى . امام جعفر حضرتلرى وفات ايتدكدنصكره بودخى امامتى كندو نفسنه تخصيص ايدوب امامل انبياى كرامدن و بلكه جناب حقدن بيوكدر كبى هذيانلره باشلاديغندن اخذ واعدام اولنمشدر .

(٢٨) غلاة شيعه‌دن (هشاميه) فرقه‌سى — بوفرقه‌نك برنجى رئيسى (هشام بن الحكم) وايكنجى رئيسى (هشام بن سالم الجوانيق) در . بونلرك ايكيسيده جناب حقك جسداولديغنده اتفاق ايتديلرسه‌ده مؤخراً ابن الحكم واصحابى دها زياده ايضاحاته قالقيشوب جناب حق حاشا طويل وعريض وعميقدر وطول وعرض وعمق برابردر وكندو قاريشيله يدى قاريشدر ومكان مخصوصنده حركت فعليمى واردر وقدرتيله متناهى اولميوب ذاتيله متناهيدر و بلاتفاوت عرشه مماسدر ديدى . وجناب حق اشيايى وجوده كلدكدنصكره بيلور وعلمى قدم وحدوث ايله وصف اولنمز واراداتى بر حركتدركه نه عينى ونه غيريدر وكلامى بر صفتدركه نه مخلوق ونه غير مخلوقدر وائمه معصوم وانبياء غير معصومدر كبى هذيانلرده بولندى وابن سالم حق تعالى انسان صورتنده ايسه‌ده لحم ودم دكلدر والى واغزى و برونى وكوزى وقولاغى واردر اعتقادات باطله‌سنده قالدى .

(٢٩) غلاة شيعه‌دن (نعمانيه) فرقه‌سى — بونلر هشاميه فرقه‌سنك اعتقادينى قبول ايدوب يالكز جناب حق جسد دكلدر انسان صورتنده برنوردر سوزيله آيريلورلر . بوفرقه‌نك براسمى دخى (شيطانيه) در .

(٣٠) غلاة شيعه‌دن (يونسيه) فرقه‌سى — بونلرحق تعالى عرشك اوزرنده در وملائكهٔ كرام آنى كورمكده در وكندوسى ملائكه‌نك محمولى اولديغى حالده آنلردن اقوادر ديرلر .

(٣١) غلاة شيعه‌دن (نصيريه) فرقه‌سى — بوفرقه‌يه تابع اولنلر جناب حقك امام على كرم الله وجهه حضرتلرينه و اولادينه حلولنه قائل

اولورلر وجسد جسمانی ایله روحانینك ظهوری انکار اولنمز دیوب (جبرائیل) علیه السلامك خیرده وشیطان علیه اللعنه‌نك شرده صورت بشرده ظهور ینی مثال کتوررلر .

(٣٢) غلاة شیعه‌دن (جناحیه) فرقه‌سی — بونلر روح الله حضرت آدم علیه السلامده ایدی صکره حضرت شیثه ودها صکره انبیاء وائمه‌یه انتقال ایتدی وامام علی واوچ اولادندنصکره رئیس مذهبلری (عبدالله بن معاویه) یه کلدی وعبدالله مستقبلده اختفا ایتدیکی اصفهان طاغندن چیقه‌جقدر دیرلر وقیامتی انکار ایدرلر ومحرماتی حلال طوتارلر .

(٣٣) غلاة شیعه‌دن (غرابیه) فرقه‌سی — بونلر علیه الصلاة والسلام افندمزك امام علی کرم الله وجهه حضرتلرینه مشابهتی غرابك غرابه مشابهتی کبیدر و بلکه دها زیاده‌در دیرلر آنك ایچون غرابیه تسمیه اولنمشلردر . صورت اعتقادلرینه ظفر یاب اولنه‌مدی .

(٣٤) غلاة شیعه‌دن (رزامیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌یه داخل اولنلر امامتك جناب علی المرتضادن اوغلی محمده وصکره آنك اوغلی ابی هاشم واندن وصیت ایله علی بن عبدالله بن عباسه واندن محمد بن علی‌یه واندن ینه وصیت ایله ابامسلم خراسانینك خلق بیعت ایتدیردیکی ابراهیمه انتقالنی ادعا وآنك اعدامندن صکره ابامسلم خراسانی‌یه کجدیکنی اعتقاد ایدرلر وجمیع محرماتی حلال طوتارلر .

(٣٥) غلاة شیعه‌دن (زراریه) فرقه‌سی — بونلر جناب حق حدوث صفاتدن مقدم یالکز حیاة صفتیله متصف ایدی عالم وقادر وسمیع و بصیر دکل ایدی دیرلر یعنی صفات الهیه‌نك حدوثنه قائل اولورلر .

(٣٦) غلاة شیعه‌دن (مفوضه) فرقه‌سی — بونلرك برطاقمی جناب حق حضرت پیغمبری وحضرت پیغمبر دنیا ومافیهایی یراتدی دیرلر ودیکر طاقمی خلق دنیایی من عندالله حضرت علی‌یه تفویض اولندی ادعاسنده بولنورلر .

(٣٧) غلاة شیعه‌دن (بدائیه) فرقه‌سی — بونلر حق تعالی برنسنه‌یی اراده ایتدکدنصکره انك اوزرینه ظاهر اولمیان نسنه ظاهر اولور دیرلر .

بوحالده جناب حقك حاتما عواقب اموره عالم اولماسی لازم کلور .

(۳۸) غلاة شیعه‌دن (بنانیه) فرقه‌سی — بونلر جناب حق انسان صورتنده‌در وذات الهدن غیری باقی یوقدر وامام علی کرم الله وجهه حضرتلرینه جزؤ الهی حلول ایدوب آنك جسدیله متحد اولمشدر ، وامام مشار الیه خیر قپوسنی اوقوتله قو پارمشدر وروح الله اندن صکره اوغلی (محمد الحنفیه) یه واندن صکره برقاچ واسطه ایله رئیس مذهبز (بنان) ه انتقال ایتمشدر دیرلر . مرقوم بنان امام (باقر) رحمه الله حضرتلری زمانده برحیاة اولدیغندن مشار الیه مکتوب کوندروب کندو اعتقادینه دعوت ایتمش ایدی مشار الیه مکتوبی اوقودقدنصکره زیاده‌سیله تعجب ایدوب کتورن ادمه شومکتوبی یوت بیوردی وحریف یوتدیغی کبی وفات ایدوب مندرجاتنك بطلانی ثابت اولدی . مرقوم بنان الك صکره قتل و بدنام اولمشدر .

(۳۹) غلاة شیعه‌دن (باطنیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك اصحابی حق سبحانه وتعالی حضرتلری نه موجود ونه معدومدر ونه عالم ونه جاهلدر دیوب صفات آلهیه‌نك کافه‌سنی تشکیك ایدرلر وحق تعالی امریله بالفعل تام اولان عقلی و بوعقل واسطه‌سیله غیر تام اولان نفسی ابداع ایلدی ونفس عقلك کاملنه مشتاق اولدرق نقصاندن کماله کلمك ایچون برحرکته وحرکت دخی آلته محتاج اولدیغندن اجرام فلکیه حادث اولدی ومواليد ثلثه دخی اجرام مذکوره‌دن وجوده کلدی دیرلر وتناسخ ارواح وحلوله قائل اولورلر . بوعقائد باطله اسکی مجوسیلردن قالمه برشی اولوب (۱۰۹۰ م و ۴۸۳ ه) تاریخنده حسن بن علی الصباح معرفتیله تجدید اولنمش ایدی . بوملحدلر قرأن کریمك معانئ باطنه‌سنی کندو زعملرنجه اخذ ایدوب معانئ ظاهره‌سنی ترك وحکمسز اعتقاد ایتدکلریچون اشبو (باطنیه) نامیله وحسن الصباحدن اولکی رئیسلرینك اسمی حمدان قرمط اولدیغیچون (قرامطه) نامیله وامام جعفر صادق رضی الله عنه حضرتلرینك بیوك اوغلی اسماعیلی امام طانیدقلریچون (اسماعیلیه) نامیله ومحرمات ومحارمی کندولرینه مباح قیلدقلریچون (حرمیه) نامیله ورسل یدیدر وهربرینك آره‌سنده یدی امام واردر اعتقادنده اولدقلریچون (سبعیه) نامیله و برآره‌لق بابك نامنده برخارجی یه تابع اولدقلریچون (بابکیه)

نامیله ومرقوم بابك زمانندہ قرمزی اثواب کیدکاریچون (مجریه) نامیله دخی یاد اولنورلر . اشبو ملحدلر خلقی اضلال ایچون برطاقم اصطلاحات کفریه قوللانورلر . و بول منی دن انجس ایکن حین تبولدہ غسل لازم کلیوبده خروج منیده ندن لازم کلسون کبی شك کتوره‌جك سوزلر سویلرلر ودیندن چیقوب تمام ملحد اولنلره (خلع) وچیقمتلغه (سلخ) تسمیه ایلرلر و بودرجه‌یه وارانلره جمیع محرماتی مباح قیلارلر ووضوء محبت امامدن وصلاة طریق الحادك غیریدن منکراتی نهی ایدن رسول ناطقدن واحتلام نااهله افشای سردن وغسل تجدید عهوددن وزکاة کلمات الحادایله تزکیهٔ نفسدن وکعبه وصفانیدن ومروه باب عایدن وتلبیه مخاطبك اجابتدن وطواف ائمه‌یه محبتدن وجنت تکالیف شرعیه‌دن استراحتدن وجهنم تکالیف‌مذکوره مشقتنی اختیاردن عبارتدر دیرلر . (بابکیه) و (قرامطه) و (حسن) و (سبعیه) کلمه‌لرینه دخی مراجعت بیوریله .

(٤٠) غلاة شیعه‌دن (زیدیه) فرقه‌سی -- بوفرقه‌نك اصحابی (زید بن علی بن حسین بن علی المرتضی) رضی الله عنه حضرتلرینه منسوبیت ادعاسنده بولنورلر واقعا زید رئیس معتزله واصل بن عطایه شاگرد اولدیسه‌ده رفض واعتزال کندوسنه ویریله مز بوافترا بنی امیه‌دن هشام بن عبدالملك کوفه‌یه هجومی اثناده بعض غرضکاران طرفندن اویدورلمش برشیٔ اولمسی مأمول قویدر زیرا امام اعظم ابوحنیفه حضرتلری زید بن علی‌یه اول وقت خیلی مال اعطاسیله معاونت بیورمش ایدی هرنه حال ایسه زیدیلر (جارودیه) و (سلیمانیه) و (صالحیه) نامله اوچه منقسم اولورلر و بونلردن جارودیلر علیه الصلاة والسلام حضرتلرندن صکره امام الحق حضرت علی ایکن حق ضایع اولدی دیرلر وسلیمانیلر حضرت علی موجود ایکن امت دیکرلرینه بیعت ایتدیکیچون خطا ایتدی دیرلر وصالحیلر سلیمانیلرك اعتقادینی قبول ایله برابر حضرت عثمان رضی الله عنهده توقف ایلرلر .

(٤١) غلاة شیعه‌دن (امامیه) فرقه‌سی — بونلر ایکی قسمه منقسمدر و ایکیسی دخی امامت اولاد جناب علی‌یه منحصردر و حقلرنده نص جلی واردر دیرلر لکن تعیینده اختلاف ایدرلر وسائر اصحاب کرام حقنده لایق اولمیه‌جق سوزلر سویلرلر .

(٤٢) خوارجدن (محكمه) فرقه‌سی — بونلر نهروان اهالیسندن صوم و صلاته مداوم بر فرقهٔ ضاله اولوب حضرت علی وسائر صحابهٔ کرام رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حقلرنده ادبسزلك ایدرلر وهر عادل امام اوله بیلور ومرتکب کبیره تکفیر اولنور دیرلر ایدی بونلرك بوادبسزلکلری حضرت علی‌یه واصل اولدیغی کبی عسکر کوندروب اکثریسنی قتل و تأدیب ایلدی.

(٤٣) خوارجدن (ازرقیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك اصحابی حضرت عثمان وعلی وزبیر وعایشه وابن عباس رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی حقلرنده پك بیوك ادبسزلکلر ایدوب حضرت علینك قاتلی اولان ابن ملجمی ثنا ایدرلر وکندو اعتقادات باطله‌لرینه مخالف اولنلرك واولاد وعیالرینك قتلنی مباح طوتارلر و زانئ محصنی رجمدن قورتاررلر ومرتکب کبیره‌یی تکفیر ایدرلر.

(٤٤) خوارجدن (بیهسیه) فرقه‌سی — بونلر ایمانده لسانله اقرار کافیدر و اطفال کفر ایله ایمانده بابالری کبیدر و مرتکب کبیره دیمدن چیقار دیرلر. بونلرك رئیسی اولان (بیهس) بی عراق والیسی (حجاج) کتوردوب اللرینی و ایاقلرینی قطعله اعدام ایلشدر.

(٤٥) خوارجدن (نجدات) فرقه‌سی — بونلر تکفیرده عقائد ازرقیه‌یه تابع اولوب ماعدا مسائلده آیریلورلر و جهل اوزرینه وقوعبولان جنایت اصحابی معذور طوتارلر.

(٤٦) خوارجدن (اصفریه) فرقه‌سی — بو فرقه‌نك اصحابی اکثر خصوصده ازرقیه اعتقادینه مخالفت ایدوب قولده تقیه‌نك جوازینه وفعلده منعنه ذاهب اولورلر و تارك صوم وصلاتی تکفیر ایدرلر.

(٤٧) خوارجدن (حفصیه)
(٤٨) خوارجدن (یزیدیه)
(٤٩) خوارجدن (حارثیه)
(٥٠) خوارجدن (رابعه)

اشبو درت فرقه‌یه فرق (اباضیه) دینور. بونلرك اصحابی استطاعت

قبل الفعلدر و قولك فعلی خدانك مخلوقیدر ومرتکب کبیره کافر نعمت ایسه ده کافر ملت دکلدر و بزم اعتقادیمزه مخالفت ایدنلر دیندن چیقار واثنای حربده مالری حلال اولوردیرلر وامام علی کرم الله وجهه ورضی الله عنه حضرتلریله سائر اصحاب کرام حقلرنده درلودرلو ادبسزلکلر ایدرلر. هله فرق مذکوره دن یزیدیلرك مسلك و اعتقادی کوله جك بر صورتده در. بونلر حق تعالی اهالئ ایراندن بر پیغمبر کوندره جك واوپیغمبرك کتابی سماده یازیلوب دفعةً و بغتةً یره دوشه جك و نبی آخرالزمانك شریعتی ترك اولنه جق دیرلر و سنجار طاغنده مسکون اولان یزیدیلر دخی (ملك طاووس) نامیله شیطان علیه اللعنه یه حرمت و پرستش ایدرلر وبوکون سمایه چیقوب بتون ملائکه نك ینه رئیسی اوله جقدر دیرلر. بونلرك خرستیانلغه میللری اسلامه میللرندن زیاده در. (اباضیه) کلمه سنه دخی مراجعت بیوریله.

(٥١) خوارجدن (میمونیه) فرقه سی.
(٥٢) خوارجدن (حمزویه) فرقه سی.
(٥٣) خوارجدن (شعیبیه) فرقه سی.
(٥٤) خوارجدن (حازمیه) فرقه سی.
(٥٥) خوارجدن (خلفیه) فرقه سی.
(٥٦) خوارجدن (اطرافیه) فرقه سی.
(٥٧) خوارجدن (معلومیه) فرقه سی.
(٥٨) خوارجدن (مجهولیه) فرقه سی.
(٥٩) خوارجدن (صلتیه) فرقه سی.
(٦٠) خوارجدن (ثعالبه) فرقه سی.
(٦١) خوارجدن (ثعالبهٔ معبدیه) فرقه سی.
(٦٢) خوارجدن (شیبانیه) فرقه سی.
(٦٣) خوارجدن (مکرمیه) فرقه سی.

اشبو اون اوچ فرقه نك نام عمومیسی (عجارده) در بو فرقه لر اصحابنك اکثریسی قدره قائل اولوب فعلی خلقاً و ابداعاً عبده نسبت ایدرلر

وبعضیلری خدا خیری اراده ایدوب شرومعاصی بی اراده ایتمزدیرلر وبعضیلری عبدك فعلی جناب حقك مخلوقیدر دیرلر و مرتکب کبیره بی و تارك صلاتی ترکندن ناشی اولمیوب بلکه حقدن غفلتی ایچون تکفیر ایلرلر وقزلرك قزلرینی وقرنداش قزلرینی نکاحله آلورلر وحاشاسوره یوسفی انکار ایدرلر.

(٦٤) فرق مرجئه دن (یونسیه) فرقه سی — بو فرقه نك اصحابی حقیقت ایمان حقك معرفتیله در وعبدك جنته عبادتله دخولی ممکن دکلدر انجق اخلاص محبتله در ومعرفتدن غیری طاعاتك ترکی حقیقت ایمانه ضرر ویرمز و او سببله عذاب اولنمز دیرلر.

(٦٥) فرق مرجئه دن (عبیدیه) فرقه سی — بو فرقه نك اصحابی خدای متعال حضرتلری انسان صورتنده در وصفتلری ذاتندن غیری دکلدر دیرلر.

(٦٦) فرق مرجئه دن (غسانیه) فرقه سی — بو فرقه نك اصحابی ایمان خدای متعال حضرتلرینی ورسولنی وانلردن کلانلری بیلمکدر تفصیلاً بیلمکه حاجت یوقدر مثلا جناب حقك بجی فرض ایتدیکنه اینانملی لکن حج مکهٔ مکرمه ده کی کعبه یه طواف و زیارتله می بیلنه مز دیرلر.

(٦٧) فرق مرجئه دن (ثوبانیه) فرقه سی — بو فرقه نك اصحابی ایمان خدای متعال حضرتلرینه ورسلنه اینانمق و عقلاً ایشلنمسی جائز اولان نسنه لری اقرار ایتمك دیمك اولوب عقلاً ایشلنمسی جائز اولان نسنه لره اعتقاد ایماندن دکلدر وحق تعالی روز قیامتده بر عاصی بی عفو ایدرسه سائر امثالنی دخی عفو ایده جکدر دیرلر.

(٦٨) فرق مرجئه دن (ثومنیه) فرقه سی — بو فرقه نك اصحابی ایمان معرفت و تصدیق ومحبت و اخلاصدر بونلردن برینی یاخود بعضیسنی ترك ایدن ایماندن دور اولور ومع مافیه بعضیسنی ایمان دکلدر ونمازی بعده قضا ایتمك نیتیله ترك کفر دکلدر دیرلر.

(٦٩) فرق نجاریه دن (برغوثیه) فرقه سی.
(٧٠) فرق نجاریه دن (زعفرانیه) فرقه سی.
(٧١) فرق نجاریه دن (مستدرکه) فرقه سی.

اشبو فرق ثلثه اصحابی خلق افعال و استطاعت و کسب عبد مسئله‌لرنده اهل‌سنت وجماعته موافقت ایدوب نفی صفات وجودیه‌ده وحدوث کلامده ونفی رؤیتده معتزله‌طرفنده بولنورلر وکلام‌الله حین‌قرائتده عرض وحین کتابتده جسمدر وغیرالله‌در وغیرالله‌ایسه مخلوقدر دیرلر وایچلرندن مستدرکه طائفه‌سی‌زغفرانیلر اوزرینه استدراك ایدوب علیه‌الصلاة والسلام افندمزك (کلام‌الله غیرمخلوقٍ) بیوردیغنه وسلف صالحینك بونك اوزرینه اجتماعنه بزدخی اینانور غیر مخلوق دیرز لکن حضرت پیغمبرك بوقولنی شو معنایه حمل ایدرزکه قرأن بو ترتیب حروف و اصواتدن نظم اوزرینه مخلوق دکلدر بلکه بعینها بو حروفك غیری اوزرینه مخلوقدر و بو حروف اول حروفدن حکایتدر اعتقادندن آیرلمیز دیرلر.

(٧٢) فرقهٔ جبریه — بو فرقه‌نك اصحابی ایکی قسمدر برقسمنه (جبریهٔ خالصه) و دیکر قسمنه (جبریهٔ متوسطه) دیرلر و قسم اوله تابع‌اولنلر عبده فعل و فعله صلاحیت یوقدر بلکه عبددن صادر اولان نسنه جمادات منزله‌سنده مجبوریدر اعتقادنده اولوب قسم ثانی‌یه تابع اولنلرك بعضیلری عبدك قدرتنه فعلده بر اثر اثبات وبو اثره کسب اطلاق ایدرلر ایسه‌ده دیکرلری اویله بر اثره‌ده حاجت کورمزلر. اشبو جبریهٔ خالصه اعتقادینی ابداع ایدن (جهم بن صفوان ترمذی) جناب حقك حیاة وعلم صفتلرینی نفی ایدوب قادر وفاعل وخالق اولدیغنی اثبات ایدر واهل‌جنت و جهنمك حرکتلرینه بر نهایت ویرر وخلق قرأن مسئله‌سنده وسائر بعض مسائلده معتزله‌یه تابع اولور ایدی. مرقوم ملوك امویه‌نك انقراضنه قریب بر زمانده قتل اولنمشدر.

(٧٣) فرقهٔ مشبهه — بوفرقه‌نك اصحابی اعتقاددده اکثریا غلاة شیعه‌یه تابع وجناب واجب‌الوجودی مخلوقاته تشبیهده برقاچ صنفه منقسمدر کیمیسی خدا جسمدر واعضا وجوارحی واردر وملامسه ومصالحه ومعانقه ایدر دیر وکیمیسی عرش اوزرنده مستقردر ونزول وحرکتی واردر دیر وکیمیسی دخی حلولنه قائل اولور. طبیعیون وآلهیون ودهریون ایچون (فلسفه) کلمه‌سنه نظر بوریله.

خرستيانلرك منقسم اولديغى فرقه‌لر

اقسام		فرق
اورتودوقس	١	٢
قتولك	٢	٦
نسطورى	٣	٢
مونوفيزيت	٤	٥
اونيتر	٥	٥
پروتستان	٦	١٥
آنتوزيياست	٧	١٤
خوارج	٨	٢٣
	٠	٧٢

(١) اورتودوقس — بونلر پاپانك وكيل يسوع وخليفهٔ پترونس اولديغنى طانيوب يالكز درسعادتده اوته‌دنبرو مؤسس اولان روم پطريقخانه‌سنى طانورلر ولاتينلرك تعميدينى كافى كورميوب ايجابنده يكيدن اوقونمش صويه طالديره‌رق تعميد ايدرلر واقانيم ثلثه‌يه روح القدس يالكز بابادن صدور شرطيله اعتقادايدرلر و (ليتورژيا) دنيلان قداسى لاتينلرده بيان اولنديغى اوزره پيارلرايسه‌ده خميرلرى مايه‌لى اولمق شرطدر وشرابلرى صولى اولمسنده بأس يوقدر و (آرشمانتريت) رتبه‌سنى حائز اولنلرك مادونده اولان پاپاسلر تأهل ايتمكه مأذوندر . اورتودوقسلر لاتينلر كبى جهنمدن بشقه برموقع عذاب اثباتنى وكليسالره مجسم تصوير وضعنى قبول ايتميوب سائر مراسم دينيه ومراتب رهبانيه‌ده برابر اولورلر .

لاتينلر استانبول پطريقى (فوتيوس) زماننه يعنى (٨٦٩ م و ٢٥٦ ﻫ) تاريخنه قدر اورتودوقسلرله برابر استانبول عمومى ورسولى كليساسنى طانيوب اندن صكره بربرلرندن آيرلديلر . اورتودوقسلر استانبول وانطاكيه واسكندريه وقدس شريف عنوانلريله درت پطريقلكه منقسمدر .

(٢) لاتين قتولكى — روماده مسند نشين اولان پاپاى حضرت (عيسى) عليه السلام وكيلى ورئيس حواريون (پترونس) ك خليفه‌سى وروما شهرى وتوابعنك پسقپوسى وروما ايالتنك سرپسقپوسى وايتاليا قطعه‌سنك متروپوليدى ياخود (اكزارخى) وممالك غربيه‌نك پطريق وقتولكلرك رئيس روحانيسى طانيان خرستيانلرك نام عموميسيدر . بونلر چوجقلرينى طوغديغى كبى

اوقونمش صودن سر پەرك تعميد و بلوغه ايرر ايرمز مقدس ياغلريله وپسقپوسلرى واسطەسيله تدهين ايدرلر ومشرف موت اولان خستەلرينه دخى او ياغدن سوررلر وكناهلرينك عفو يچون پاپاسلره مراجعت وآخرتده كوچك كناهلرك تطهير يچون جهنمدن خفيف برموقع عذاب موقت اثبات ايدرلر واقانيم ثلثه يه روح القدس بابادن واوغلدن صدور شرطيله اعتقاد وكليسانك شرائط مخصوصه سندن ومراسم دينيەدن اولان مراتب رهبانيه يى تصديق و (ليتورژيا) دنيلان قداسى يعنى حضرت عيسى عليه السلامك دم وتنرى ذكرى اولان آيين اصلى يى اجرا ايلرلر بوندن مقصد ايسه اعتبارى قربان تقديمندن و بودخى حضرت عيسانك دمنه قلب اولنديغى اعتقاد اولنان صافى شراب ايله تنى اعتقاد اولنان مايەسز اتمكى شرب واكلدن عبارتدر لكن عوام پكده شرابه نائل اولەمزلر .

بوندن بشقه نكاح و پرهيز و توبه و اشارات صليبيه يى دخى پاپارلر وكليسالرينه مجسم تصوير قورلر ومتأهل پاپاس قبول ايتمزلر . (آريوس) مذهبنى تدقيق اتمك اوزره (٤٥١ م) تاريخنده قاضى كوينده اجتماع ايدن هيئت رهبانيه مرقومك مذهبنى رد ايدرك برعمومى ورسولى كليسايه اعتقاده قرار ويردى وصكره يعنى (٨٦٩ م و ٢٥٦ ه) تاريخنده استانبول پطريق فوتيوس زمانىنده لاتينلر روما كليساسنى طانيديغندن كليسا شرق وغرب نامنه ايكى يه منقسم اولوب (١٤٣١ م و ٨٣٥ ه) تاريخنده رسماً تقرر ايلدى .

(٣) روم قتولكى — بونلر پاپانك يالكز رئيس روحانى اولديغنى طانيوب قصور شرائط مذهبيەده آريلورلر ازان جله چوجقلرينى اورتودوكسلر كبى صويه طالديره رق تعميد ايدرلر ومقدس اعتقاد ايتدكلرى ياغى تعميد عقيبنده سوررلر وقداسى كذلك مايەلى اتمكدن پاپارلر وعوام وخواصه ويررلر و پاپاسلرينى تأهل ايچون سربست براغورلر وپسقپوسلرينى كندولرى انتخاب ايدرلر بومذهب (٨٥٨ م و ٢٤٤ ه) تاريخنده باشلايوب (١٢٧٢ م و ٦٧١ ه) تاريخنده ليونده ويوز التمش يدى سنه صكره فيلورانسەده تشكل ايدن جمعيتلرك ملاحظاتنه قارشو تأسس ايلمشدر .

(ملكيت) ياخود (ملكائى) دنيلان فرقه دخى روم قتولكى ديمكدر بونك اصحابى اكثريا سوريه وانطاكيه وديار بكر ومصر وحوالیسنده اولوب وقتيله برملكك اعتقادى طرفنده بولندقلرىچون بونامى آلمشلردر .

(٤) ارمنى قتولكى — بونلرك اعتقادى دخى روم قتولكلرى كبى اولوب فرقلرى يالكز كليسا رسومنده ودعالرينى كندو لسانلرى اوزره اوقومقده‌در .

(٥) كلدانى قتولكى — بونلرك اعتقادى دخى روم قتولكلرى كبيدر بونلر مقدما نسطوريلردن ايريلوب پاپانك رئيس روحانى اولديغنى طانيديلر لكن رسوم قديمه‌لرندن بعضيلرينى ترك ايتديلر . موصل وبغداد وجزيره وعماره طرفلرنده چوق بولنورلر پطريقلرى موصلده اوتورر .

(٦) سريانى قتولكى — بونلر دخى كلدانيلر كبيدر . ماردين وموصل وشام وديار بكر طرفلرنده بولنورلر پطريقلرى ماردينده اوتورر .

(٧) مارونى قتولكى — روما پاپاسلرندن (ژان مارون) نامنده برآدم حضرت (عيسى) عليه السلامه يالكز برطبيعت الوهيه اولديغنى ادعا ايدن (مونوتەليسم) فرقه‌سنه طرفدارلق ايتديكيچون (٤٤٩ م) تاريخنده پاپانك آفروزندن جبل لبنانه قاچوب اوراده مارونى اعتقادينى اعلان وپك چوق طرفدارلر پيدا ايلدى ومؤخراً بومذهبك اصحابى اون اوچنجى غراغوار زمانده روما كليساسنك بعض آيينى و (١٧٣٦ م و ١١٤٩ ه) تاريخنده اون ايكنجى (قلەمان) زمانده ترانت جمعيتى قرارينى قبول ايله قتولك آيينى روم قتولكلرى كبى طانيغه مجبور اولديلر . بونلرك اليوم رئيس روحانيسى انطاكيه پطريقى عنوانى حائزدر .

(٨) اورتودوقس روس — بونلر دخى مقدما استانبول پطريقخانه‌سنى طانيانلردن ايكن (١٥٨٨ م و ٩٩٧ ه) تاريخنده آيريلوب مستقوه‌ده كندولرينه برپطريق تعيين ايتديلر وصكره پطريقلرينك وظيفۀ روحانيه‌سنه روسيه چارلرينك نظارت مؤثره‌سنى دخى قبول ايلديلر . اعتقادجه اصل اورتودوقسلردن چوقلق فرقلرى يوقدر .

(٩) نسطورى فرقه‌سى — بوفرقه‌نك اصحابى حضرت عيسانك وجود انسانيسى بشقه و بابادن طوغدى دنيلان كلمۀ ازليه‌سى بشقه‌در وبونلر

حضرت عیسی وجوده کلدکدنصکره اتحاد ایتمشدر وآله وابن آله دینلدیکی تشریف ایچوندر دیرلر وکلدانی کلیساسنی طانیوب روما کلیساسنی طانیمزلر و پاپاسلرك تأهلنی قبول ایتمزلر . (٤٣١ م و ٤٥١ م و ٥٥٣ م) تاریخلرنده تشکل ایدن افس و قاضی کویی جمعیتلری بونلرك اعتقادینی رد وروما کلیساسنه جلب ایچون پك چوق اوغراشدیغی حالده دردنجی نومروده محرر کلدانیلردن ماعداسنی جلب ایده مدی . نسطوریلر ایران وموصل وبعض ممالك کلدانیه ده بولنورلر .

(١٠) سن طوماس خرستیانلری — نسطوریلرك برشعبه سیدر . بونلر دخی کلدانی کلیساسنی طانیوب پاپاسلرك ازدواجنی قبول ایتمزلر ایدی صکره یعنی (١٥٩٩ م و ١٠٠٨ ه) تاریخنده ایچلرندن بعضیلری روما کلیساسنی طانیمشلردر . اشبو اعتقاد پورتکیزلرك (مالابار) طرفلرینی استیلاسی زمانده هند جهتلرنده دخی بولنمش ایدی

(١١) مونوفیزیتلردن (اوتیشست) فرقه‌سی — بونلر حضرت عیسانك حین تجسدنده لاهوت ایله ناسوتی اتحاد ایدوب تماماً لاهوت حکمنه کیردی وطبیعت بشریه‌سی محو اولوب یالکز طبیعت الوهیه‌سی قالدی دیرلر . (اوتیش) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

(١٢) مونوفیزیتلردن (قبط) فرقه‌سی — بونلرك اعتقادی دخی اوتیشستلر کبی اولوب فقط سنت اولمق ودعا اوقویه‌جق قدر اسکی قبط لسانی اوکرنمك کبی عادات قدیمه‌لرینی ترك ایتمامشلردر . قبطیلر قاهره‌ده اولان پطریقلرینی قدس واسکندریه پطریقی عنوانیله یاد ایدرلر وحبشستان پطریقلری اشبو قبط پطریقی طرفندن نصب اولنورلر وحبشیلر پطریقلرینه (ابونا) دیرلر .

(١٣) مونوفیزیتلردن (یعقوبی) فرقه‌سی — بونلرك اعتقادی دخی اوتیشستلر کبیدر فقط یوزلرینه آتش داغیله خاچ رسمی یاپه‌رق مخالفلری اولان ملکائیلردن آیریلورلر . پطریقلری دیار بکرده‌در . (یعقوبی) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله .

(١٤) مونوفیزیتلردن (ارمنی) فرقه‌سی — بونلرك اعتقادی دخی اوتیشستلره یقیندر واستانبولده وقدس شریفده ایکی پطریقلری واردر

و بیوك پطریقلری (آچیازین) ده‌در وحلب وشام سریانی پطریقلری دخی استانبول پطریقلکی ادارهٔ روحانیه‌سنه داخلدر وبونلرك اورتودوقس وقتولك آیینلرندن برینه داخل اولمامسی تدقیقات امور مذهبیه ایچون تشکل ایدن جمعیت رهبانیه‌نك دعوتنه ارمنستاندن اعضا کوندره مامله‌ندن نشأت ایلدیکی بعض تواریخده کورلمشدر.

(١٥) مونوفیزیتلردن (مونوته لیسم) فرقه‌سی — بونلرك اعتقادی دخی اوتیشستلر کبی اولدیغندن انلرله برلشمشلردر شمدی تفریق اولنه‌مزلر.

(١٦) اونیترلردن (آریانیسم) فرقه‌سی — بوفرقه اصحابنك اعتقادی جناب حقك خالقیتی وحضرت عیسانك صفات آلهیه‌یه مظهریتله برابر مخلوقیتی وروح القدس بشقه برجوهر اولدیغنی اعترافدن عبارتدر. بواعتقاد اسکندریه راهبی (آریوس) معرفتیله (٣٠٠ م) تاریخنده نشر اولنوب اوچیوز التمش سنه صکره ترك اولندیسه‌ده مؤخراً (خصوصی اونیتر) و (سوسی ین) نامله‌ینه میدانه چیقمشدر. (آریوس) کله‌سنه نظر بیوریله.

(١٧) خصوصی اونیترفرقه‌سی — بونلرك اعتقادی دخی (آریانیسم) فرقه‌سی کبیدر لکن برمدت ترك اولنوب (١٥٠١ م و ٩٠٧ ه) تاریخنده وندیك پاپاسلرندن مانطوالی (فرانسوه) معرفتیله ویتمش اوچ سنه صکره ینه ترك اولنوب مؤخراً (سوسی ین) نامیله ینه میدانه چیقمشدر.

(١٨) اونیترلردن (آئه‌توس) فرقه‌سی — بوفرقه (آریانیسم) فرقه‌سنك برشعبه سیدر. بوکا داخل اولنلر حضرت عیسانك جناب حقه مشابهتنی کلیاً رد ایدرلر. مؤسسلری اولان (آئه‌یوس) انطاکیه‌لی بوراهب ایدی مرقوم (٣٦٧ م) تاریخنده نفی اولنوب ایمپراطورك امریله ینه عفو واطلاق ودرسعادته جلب اولنمشدر.

(١٩) اونیترلردن (سوسی ین) فرقه‌سی — بوفرقه ١٧ نومروده بیان اولندیغی اوزره اوچنجی درجه‌ده (آریانیسم) فرقه‌سی برینه ایکی سوسی ینلر معرفتیله قائم اولمشدر. بونلر حضرت آدمدن موروث کناه اصلی‌یی تطهیر ایچون موضوع دنیلان تعمیدی ومغفرت ذنوب ومقدراتی انکار

ایدرلر وایتالیاده و پولونیا واوسترپا وانکلتره وامریقای مجتمعه ده پك چوق بولنورلر ٠

(٢٠) اونیتارذن (اونومیت) فرقه سی — بوفرقه دخی (آریانیسم) فرقه سنك برشعبه سیدر لکن حضرت عیسی سائر انبیای بشر کبی دکلدر و روح قدس یالکز حضرت عیسادن ظهور ایتمشدر دیدکاری ومعجزاتی وارواح اعزه دن استمدادی انکار ایتدکلریچون آریلورلر ٠

(٢١) پروتستانلردن (لوتریه‌ن) فرقه سی — بوفرقه‌نك اصحابی اقانیم ثلثه یی وتعمیدی تصدیق ایدرلر ایسه ده قداسه آریلورلر یعنی قتولکلر واورتودوقسلرکبی شرابی دم عیسی واتمکی جسد عیسی اولمق اعتقادیله تناول ایتمیوب یالکز برجرعت مخصوصه اولمق اوزره تناول ایدرلر وپاپاسلرك کناه چیقارمسنی وخفیف کناهلرك تطهیر یچون آخرتده جهنمدن بشقه برمقام عذاب اعتقادینی و پاپاسلرك مراتب رسومیه سنی ومجرد قالمرینی واموال واملاکه تصرفله اهل دنیا کبی اولمرینی واموات اعزه دن استشفاعی وانلرك مجسم وغیر مجسم تصویرلرینك کلیسالره تعلیقنی قبول ایتمزلر ٠ قتولکلره قارشو اولان اشبو مذهب (١٥٢٩ م و ٩٣٦ ه) تاریخنده مشهور (لوتر) معرفتیله احداث اولنمشدر ٠ (لوتر) کله‌سند نظر بیوریله ٠

(٢٢) پروتستانلردن (ژوه نکالین) فرقه سی — بوفرقه‌نك اصحابی لوتریه‌نلرکبی اولوب بعض خصوصده اختلافلری واردر ٠

(٢٣) پروتستانلردن (قالوه نیست) فرقه سی — بوفرقه‌نك اصحابی لوتریه‌نلرکبی پاپاسلرك مراتب رهبانیه سنی وارواح اعزه دن استشفاعی انکار وتناول قداسه حضرت عیسانك حضوریتی ومقدراتی کاملا ردایدرلر یعنی حرمت ایچون دخی تناول ایتمزلر ٠ اشبو (قالوه‌نیست) لرك جنوه ده بربوك کلیساسی واسو یچره وفرانسه وانکلتره وفلمنك وامریقا ومازیاده پك چوق مذهبداشلری واردر ٠

(٢٤) پروتستانلردن (لابادی) فرقه سی — اشبو فرقه‌نك مؤسسی اولان مرقوم (لابادی) ایکنجی مسیحك ورودینی تبشیره مأمور اولدیغنی وکندوسی تعمیدجی (یوحنا) ایدوکنی ادعا ایدرایدی ٠ بونك تأسیس

ایتدیکی اعتقادی قبول ایدن امریقالیلر تعمیدی پك کوچك ایکن پیارلر وپك بیوك برعصیان وقوعنده یه تقدیسه احتیاج کوررلر ۰

(۲۵) پروتستانلردن (سوپرا لاپسر) فرقه‌سی — بوفرقه قالوه نیست فرقه‌سنك برشعبه‌سی ایسه‌ده بعض مسائلده مخالفتلری واردر ازجمله بونلر مقدرات ازلیه صحیحدر وحق تعالینك آدم علیه السلامی خلق وجنتدن دنیایه ارسالی مرحمت وعدالتنی اظهار ایچون ضروریدر دیرلر ۰

(۲۶) پروتستانلردن (ارمینی ین) فرقه‌سی — بونلر (۱۶۰۷ م و ۱۰۱۶ ه) تاریخنده (سوپرا لاپسر) لره قارشو ظهور ایتمشلر ومقدراتی انکار وبالجمله توبه کارلرك مظهر عفواولمه‌جقلرینی ادعا ایدوب بردرجه‌یه قدر قالوه نیستلره یاقلاشمشلردر ۰

(۲۷) پروتستانلردن (پره‌سپیتریه‌ن) فرقه‌سی — بونلر مراتب ورسوم رهبانیه‌دن هیچ برینی قبول ایتمزلر وباش پسقپوس یرینه اسقوچیاده‌کی کلیسا اعضالرینی وانلرك مساوات اوزره قونمش اولان عادات مخصوصه‌لرینی طانورلر ۰ بوکلیساجنوه‌ده اولان (قالوه نیست) کلیساسنه مشابه اولهرق (۱۵۶۰ م و ۹۶۸ ه) تاریخنده (ژان‌قنوقس) معرفتیله انشا اولنمش ایدی ۰

(۲۸) پروتستانلردن (انکلیقان) فرقه‌سی — بوفرقه‌یه داخل اولنلر انکلتره دولتنك رسما بیوك طانیدیغی (پسقپوسی) کلیساسنك آیین ورسوم رهبانیه‌سنی طانیانلردر وبونلرك اعتقادی (قالوه نیست) لره مطابق اولوب یالکز رسوم رهبانیه‌یی طانیق خصوصنده آیرلمشلردر انکلیقان کلیساسنك نظارتی واصول مذهبیه‌نك محافظه‌سی وپسقپوسلرینك نصب وتعیینی انکلتره قرالرینه مفوضدر اشبو تفویض ماده‌سی سکزنجی هانری زمانینده باشلایوب (۱۵۳۴ م و ۹۱۸ ه) تاریخنده پاپیلان اتحاد دینیه مقاوله‌سی اوزرینه تقرر ایلدی ۰

(۲۹) پروتستانلردن (پوری تن) فرقه‌سی — بونلر انکلیقان فرقه‌سنه قارشو آیین ومراتب رهبانیه‌یی ورهبانلرك موسیقی البسه‌سی اکتساسنی تقبیح ومسائل دینیه‌ده کندولرنجه قول مختاری التزام وقداس تناولی وپرهیز واشارات صلیبیه ودیز چوکمك کبی شیلری رد ایدرك (۱۵۶۶ م و ۹۷۲ ه) تاریخنده انکلیقان کلیساسندن آیرلمشلردر ۰

(٣٠) پروتستانلردن (نون قونفورميست) فرقه‌سی — بونلردخی انکلیقان فرقه‌سنه قارشو و (پوری تن) لرك اعتقادینه مماثل بر اعتقاد ایله انلرك آیرلدیغی زمان آیرلمشلردر وبو فرقه‌یه داخل اولنلر الیوم کیدکاری کسوهٔ مخصوصه‌لریله بیلنمکده‌در . ومؤسسی قانتوربری پاپاسلرندن (ماتیتو بارکر) در .

(٣١) پروتستانلردن (ویکله‌ف) فرقه‌سی — بوفرقه‌یه داخل اولنلر دخی قداس تناولنی وپاپاسلره کناه اقراریني وتعمیدسز وفات ایدن چوجقلرك جهنمه ادخال اولنه‌جغنی وروم کلیساسنك ریاست مذهبیه‌سنی ومراتب ومراسم رهبانیه‌یی وپاپاسلرك اموال واملاکه تصرفنی وقضاته مداخله‌سنی تقبیح ایدرلر . بواعتقادی (١٣٦٥ م و ٧٦٧ ﻫ) تاریخنده (اوقسفور) مکتبی ناظری اولوب اطاعتسزلکنه بناء پاپا طرفندن عزل وعلیهنه حکم اولنان (ویکله‌ف) نام فیلسوف ابداع ایلدی .

(٣٢) پروتستانلردن (لولار) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی اولان مرقوم (لولار) ارواحدن استمداد واستشفاع مادەسی وکلیسالرك رسوم واسراری بتون پاپاسلرك اویدرمه‌سیدر ونکاحك حکمی یوقدر کبی سوزلر سویلیه‌رك یکرمی بیك قدر شاکرد پیدا ایتدی وایچلرندن اون ایکیسنی حواریونه تقلیداً رئیس مذهب پاپوب اپیجه ایشنی صره‌سنه قویدی ایسه‌ده صوکنی کتوره‌مدی و (١٣٢٢ م و ٧٢٣ ﻫ) تاریخنده (قولونیا) ده یقایی اله ویروب آتشده احراق اولندی .

(٣٣) پروتستانلردن (ژان‌هوس) فرقه‌سی — بونلردخی (ویکله‌ف) لر اعتقادنده اولوب فضله اوله‌رق پاپانك وپاپاسلرك انسانلری دیندن چیقاره بیلمك اقتدارینی وکناهلری مغفرت ایتمسنی وحضرت مریم ایله سائر اعزه‌دن استشفاعی رد وتقبیح ایدرلر . اشبو اعتقادی ابداع ایدن (ژان‌هوس) نام پاپاس فرانسه‌ده تشکل ایدن (قونستانس) جمعیتی قراریله اعدام اولنمشدر . (طاپوریست) لر دخی بوفرقه‌یه منسوبدر .

(٣٤) پروتستانلردن (ژه‌روم) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك مؤسسی اولان مرقوم (ژه‌روم دو پراغ) بالاده محرر اولان ژان هوسك شاکردی ایدی استادینك اتهام واعدامی اثناده قور قوسندن مذهبنی کتم وسکوت ایدوب

برسنه صکره یعنی (١٤١٦ م و ٨١٩ ه) تاریخنده ینه میدانه چیقارمشدر .

(٣٥) پروتستانلردن (انجیلی‌ین) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك اصحابی (لوتریه‌ن) لرك بر فرقه‌سیله (قالونیست) لرك برقسمندن مرکب براعتقاد اوزره‌در بو اعتقاد (١٨١٧ م و ١٢٣٣ ه) تاریخنده المانیاده واقع (ناسو) دوقه‌لغی ممالکندن ظهور ایتمشدر .

(٣٦) آنتوزیا ستلردن (وودوا) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك اصحابی پاپاسلرك احوالنی تقبیح وامور مذهبیه ومراسم سائره‌نك اسکی حالنه ارجاع واصلاحنی وکتب دینیه ساده اوله‌رق ترجمه اولنوب هرکسك اکامر اجعتله حرکت وتطهیر اخلاق ایتمسنی ارزو ایدرلر (پیه ر وودوا) بومذهبی اون ایکنجی عصر میلادیده ابداع ایلمشدر و (لیون) ده الیوم معتقدلری موجود در. تشهر دعواسنده بولندقلریچون (قاطار) وقناعتکار اولدقلریچون (لیون فقراسی) نامیله دخی یاد اولنورلر .

(٣٧) آنتوزیا ستلردن (قونغره غاسیو نالیست) فرقه‌سی — بونلر بالاده محرراولان (پوری تن) لرك رافضیلریدر انکاتره‌ده وامریقاده بولنورلر .

(٣٨) آنتوزیا ستلردن (انا باتیست) فرقه‌سی — بونلر چوجقلرینی حد بلوغه وارمدقجه تعمید ایتمزلر وحین ولادتنده تعمیدیله اولسه بلوغنده ینه تکرار ایدرلر بومذهب شمدی انکاتره‌ده وفلنکده (پره سبیتریه‌ن) فرقه‌سنه قارشمشدر .

(٣٩) آنتوزیا ستلردن (منونیت) یاخود (باتیست) فرقه‌سی — بونلر تعمید خصوصنده (انا باتیست) لره تبعیتله برابر هرکسك کتب دینیه‌نك معانئ ظاهره سندن استنباط ایده بیلدیکی احکامله حرکت ایتمی لازم کله‌جکنی اساس اعتقاد طوتارلر . اشبو فرقه‌نك اصحابی انا باتیستلرله مصالح بولندقلریچون (پاسیفیك) یعنی صلحپرور نامنی دخی آلمشدر .

(٤٠) آنتوزیاستلردن (قاکر) اخوتی — بواخوتی (١٦٤٧ م و ١٠٥٧ ه) تاریخنده انکاتره‌ده (جورج فوقس) نامنده بر قوندره‌جی (محب شرکت خرستیانیه) نامیله تشکیل ایتمشدر . بوفرقه‌یه داخل اولنلر کلیسا عاداتندن اولان عبادات رسمیه ومراتب رهبانیه‌یی قبول ایتمزلر وهرانسان روح آلهی

ایله الهام اولنه بیلور دیه رك تزیناتدن عاری عبادتخانه لرینه طوپلانوب جمعیت خاطر ایله روح القدسك ظهورینه منتظر اولورلر و ایچلرندن بری دتره یه رك کندوسنده براثر حس ایتدیکنی یعنی الهام اولندیغنی ایما ودرحال قیام ایله بر چوق شیلر سویلروب حتی کافه سی اوسوزلری جان قولاغیله دکیوب موجبنجه عمل ایلر. قاکه رلر محاربانه و مسیره لره کتمزلر وصیادلق وقار بازلق ایتمزلر و بین ایتمك عادتلری اولمدیغیچون محکمه لرده یالکز تصدیق وتکذیبلری کافی طوتیلور البسه لری غایت ساده در ارککلر بیوك کنارلی شابقه و دوکمه سز اثواب کیوب قادینلر یشیل پشتمال وسیاه اورتی بورینورلر و بو حاللرینه بناء پك چوق تحقیر اولنورلر. بونلر فلنکده و آمریقاده کثرت اوزره در.

(٤١) آنتوزیاستلردن (کیه تیست) فرقه سی — بونلر روحك کماله ایرمسی هردرلو کاروعملی ترك و استراحت ویالکز تفکر ایله اولور دیرلر و بوتفکری زمان زمان دکیشورلر. اون درد نجی عصرده ظهور ایدن (آینه روز) هزیشاستلری دخی بونلردندر و بونلرداثمارون وکوبکلرینه نظر وتفکرله واون یدنجی عصرده ظهور ایدن (مولنوس) ك طریقداشلری نفسلرینی بتون بتون کار وعملدن تجرید و استراحتله وحتی خیروحسناته و ابنای جنسنه امداد و اعانه یه بیله یناشمامقله. واصل کمال اولورز اعتقادنده بولنورلر.

(٤٢) آنتوزیاستلردن (موراویست) اخوتی — بو اخوت (١٧٢١م و١١٣٤ ه) تاریخندن اوجله اسویچره ده واقع بال جمیتی قرارندن استنکاف ایدنلرك متروك (ژان هوس) اعتقادینی تجدید ایتمیله میدانه چیقمشدر و مؤخراً (هرنهوت) ه کتدکلریچون (هرنهوت) نامنی دخی آلمشلردر اشبو موراویستلر قداسه حضرت عیسانك یالکز حضور روحانیسنی تصدیق ایدرلر وبرچوق کلمات مرموزه سویلرلر و کتب دینیه نك کافه سنه حرمت ایدرلر و روابط وجدانیه ایله بلا واسطه جناب حقه وصول ممکندر دیرلر وکناه اصلینك حضرت عیسانك وفاتیله برابر عفو اولندیغنه ذاهب اولورلر لکن تعمیدیده رد ایتمزلر.

(٤٣) انتوزیاستلردن (پیه تیست) یاخود (سپه نریه ن) فرقه سی — بونلر

کافهٔ حظوظات نفسانیه یی ترك و مجاهدات و ریاضات مفرطه یی التزام یولنده (قاکر) لره مشابه بر مسلك اتخاذ ایدرك (١٦٨٩ م و ١١٠١ ه) تاریخنده برلینده میدانه چیقمشلردر.

(٤٤) آنتوزیاستلردن (مه تودیست) فرقه‌سی — بونلر هر اقشام و صباح بر آچیق میدانه طوپلانوب اوراده (قاکر) لرکبی الهام ایچون عبادت ایدرلر و برطاقم صحرایشلر یپارلر و انجیلك قواعدینه تمامیله اعتنا ایلرلر و ذوقیات و اعمالیاتك هیچ برینه التفات ایتمزلر و اعتقادات سائره‌لرینی (ارمینی‌ین) فرقه‌سنه تطبیق ایدرلر. بونلر بو مذهبك ایچ یوزینه وقوف ادعاسیله هر عبادته بروقت تعیین ایلدکلریچون (مه تودیست) نامنی دخی آلمشلردر و انکلتره ده ابتدای ظهورلری (١٧٢٠ م و ١١٣٣ ه) تاریخنده‌در.

(٤٥) آنتوزیاستلردن (مورمون) فرقه‌سی — بونلر کندولرینی اعزهٔ قیامت عد ایدوب قیامت یقینده قوپه جقدر دیرلر و چوجقلرینی برنجی دفعه ماء جاریده تعمید ایدرلر و بینلرنده اشتراك اموال و تعدد زوجاته قائل اولورلر و میلاددن التی یوز سنه مقدم (سدسیا) نام یهود حکمداری زمانده ظهور ایدن (مورمون) نام پیغمبرك یازمش اولدیغی صحیح تورات معجزه طریقیله آمریقاده بولندی و بعض علاوه‌لرله و برملك واسطه‌سیله بزه ویرلدی دیرلر. بو اعتقاد (١٨٢٨ م و ١٢٤٤ ه) تاریخنده ژوزف اسمیت) معرفتیله آمریقاده نشر اولنمش و الیوم خیلی طرفدارلری موجود بولنمشدر.

(٤٦) آنتوزیاستلردن (سوه‌دنبورژی‌ین) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی اولان (سودنبورغ) (١٧٣٤ م و ١١٤٧ ه) تاریخنده بن‌الهاماته مظهر وحضرت عیسانك دینی احیایه مأمور اولدم دیه‌رك حکومتده اولان مأموریتندن استعفا ایدوب جلب نفوسه باشلادی و شاکردلرینه تحریراً و شفاهاً ارواح و ملائکه و شیطانلرله سویلشمك اقتداریني حائز اولدیغنی ودنیا ایکی اولوب بری دنیای مادی و دیکری دنیای معنوی اولدیغنی ودنیای مادیده بولنان شیلرك کافه‌سی دنیای معنویده دخی بولندیغنی و کتب دینیه‌ده اوچ معنا اولوب برنجیسی معنای طبیعیه ایکنجیسی معنای معنویه اوچنجیسی معنای سماویه ایدوکنی وکندوسی زمانده قدر مکتوم اولان معنای معنوی‌یی اظهاره حسب المأموریه تشبث ایتدیکنی بیلدیردی. بونك ابداع ایلدیکی

اعتقاده انكليزه‌ده و اسوجده و آمريقاى جنوبيده و بعض ممالك هنديه‌ده چوق كسه‌لر تابع اولمشدر. كاليسالرينه (قدس جديد) تعبير ايدرلر.

(٤٧) آنتوزياستلردن (ايقونوقلاست) فرقه‌سى — بونلر استانبول ايمپراطورى (زنون) زمانده يعنى (٤٨٥ م) تاريخنده ظهور و كليسالرده موجود اولان پتلرى كسر و پترستلكه مشابه اولان اضاللدن كليسالرى تطهير ايدرك اوچيوز اللى يدى سنه پايدار اولديلر لكن اندن صكره تشكل ايدن جمعيات رهبانيه‌نك اجباريله ديكش طوتديره‌مديلر. بونلرك اعتقادات مذهبيه‌لرى اخيرا (وودوا) و (هوسيت) و بروتستانتره انتقال ايتمشدر.

(٤٨) آنتوزياستلردن (سن ژان) فرقه‌سى — بو فرقه‌نك اصحابى (يحيى) عليه السلامى طانيوب حضرت (عيسى) عليه السلام حقنده الوهيت تعبيرينى ايتمزلر وجناب حق جسمدر و (جبرائيل) عليه السلام انك اوغليدر وحق تعالى بو دنيايى اللى بيك عقول خبيثه معاونتيله يراتمشدر و ارواح سمانك طبقات مختلفه‌سنده ساكنندر ديرلر. اشبو (سن ژان) فرقه‌سنه تابع اولنلر برنجى عصر ميلاديدن بر زمانه قدر (اردن) نهرى كنارنده بولنورلر ايدى شمدى بصره حواليسنده پك آزى موجوددر.

(٤٩) آنتوزياستلردن (آبيونيت) فرقه‌سى — بونلرك رئيسى اولان (آبيون) نام يهودى حضرت عيسى حقنده سويلنان الوهيت تعبيرينى رد ايدر و يالكز متى انجيلنى تصديق ايدوب قصورلرينى انكار ايلر ومذهب خرستيانيه‌يى مذهب يهوديه يه قاريشديرمق غيرتنده بولنور ايدى. (يوحنا) انجيلنى بونى وبونك اعتقادينه داخل اولنلرى ردايچون يازمشدر.

(٥٠) خارجيلردن (سمعانى) فرقه‌سى — بو فرقه‌نك رئيسى اولان (سمعون) نام يهودى حواريون زمانده بعض كراماته مقتدر اولمق ايچون رئيس حواريون (پتروس)ه اقچه وعد ايلديكندن طرد ولعن اولنمشيدى مرقوم بو معامله‌دن دلكير اولەرق خرستيانلق عليهنه قيام وبعض ممالكه و ايتاليايه عزيمت ايدوب كندوسى اللهك اوغلى اولديغنى وياننده اولان برقارى عقل اولك مجسدى ايدوكنى اعلان و بر چوق ساده‌دللرى اضلال ايلدى و بركون سحر ايله سمايه عروج ايده‌جكم ديرايكن آتلادىغى محلدن دوشوب اياغى قيرلدى.

(٥١) خارجيلردن (آپولونيوس دوتان) فرقه‌سی — بونلرك رئيسی اولان مرقوم آپولونيوس حكيم (فيثاغورس) ك بعض عقائدينه تابع اولەرق (افس) و (انطاكيه) و (هندستان) و (يونانستان) طرفلرينی طولاشوب ابداع ايلديكی اعتقادی نشر ايلدی وايتاليادن طرد اولندیغنه بناء ينه افسه عودت وبرمكتب كشادیله عقائد حكيمه‌سنی تدريس ايدوب (٩٧ م) تاريخنده آخرته كتدی. بونلر حقنده خوارق العاده شيلر بيان ايدرلر وبعضاً غرائبدن دخی خبر ويرر ايدی ديرلر.

(٥٢) خارجيلردن (مەناندر) فرقه‌سی — بو فرقه سمانيلرك بر شعبه‌سيدر لكن مؤسسی اولان مرقوم (مەناندر) نبوت دعواسنه قدر چيقمش ايدی.

(٥٣) خارجيلردن (مانەس) فرقه‌سی — بو فرقه‌يه تابع اولنلرك اعتقادی مجوسيلردن النمش بر اعتقاد اولديغندن معهود (مانی) يه نسبت اولنمشلر وبر مدت منقرض اولدقلری حالده اون واون برنجی عصر ميلاديده (پوليس ين) نامیله ينه ميدانه چيقمشلردر. (مانی) كلمه‌سنه نظربيوزيله.

(٥٤) خارجيلردن (سابەلين) فرقه‌سی — بونلر اقانيم ثلثه اوچ مبدأدر وبری (خلق) ديكری (تخليص) اوچنجيسی (مغفرت) درديرلر.

(٥٥) خارجيلردن (دوناتيس) فرقه‌سی — بو فرقه آفريقاده (٣٠٥م) تاريخنده ظهور ايتمش ومؤسسی اولان مرقوم (دونات) ظالم (ديوقلتين) زماننده كتب و اشيای مقدسه‌يی پتپرستلره ويرنلرك جماعته قبول اولنمامرينه ديانةً قرار ويرمشدر.

(٥٦) خارجيلردن (پەلاژ) فرقه‌سی — بونلر انسان كندو اختياريله كناه ايتمكه مقتدردر وذاتاً معصوم طوغديغندن تعميده لزوم يوقدر ديرلر. بو اعتقاد (٤٧١ م) تاريخنده تونس جمعيت رهبانيه‌سی طرفندن رد اولنديغی حالده طرفدارلرينك ثباتيله التی يوز تاريخنه قدر دوام ايدوب صكره منقرض اولمشدر.

(٥٧) خارجيلردن (ويزيلانس) فرقه‌سی — بونلر ارواح اعزه‌يه تعظيمی و پرهيزی و پاپاسلرك مجرد قانونی قبول ايتمزلر.

(٥٨) خارجيلردن (بوغوميل) فرقه‌سی — بو فرقه‌نك اصحابی اورتو

دوقسملرك رافضيسى ديمكدر بونلر اقانيم ثلثه يى وحضرت عيسانك بعده دريلديكنى وكيسانك آلتى آيلغنى رد ايدوب يالكز حضرت عيسى بابامزدر دعاسنى قبول ايدرلر . رئيسلرى اولان (حكيم بازل) (١١١٨ م و ١٢ ـ ه) تاريخنده استانبولده احراق اولنمش واعتقاد مذكور قطعياً يساغ ايدلمش اولدينى حالده اوتوز ايكى سنه صكره مارتدن) نامنده برپاپاس معرفتيله روسيه ده ينه ميدانه چيقمشدر . اولوقت بواعتقادى قبول ايدنلر هر ايشدن فراغت ايدرلر ايدى .

(٥٩) خارجيلردن (بازيليت) فرقه سى — بازيل كلمه سنه نظربيوريله .

(٦٠) خارجيلردن (سه رنت) فرقه سى — بونلرك رئيسى اللى نومروده محرر اولان سمعونك شاكردى ايدى اعتقاديده آنك اعتقادى كبيدر .

(٦١) خارجيلردن (دوزيته) فرقه سى — بوفرقه نك رئيسى اولان مرقوم دوزيته حواريون زمانده ظهور ايدوب حضرت عيسى بنم ديه رك دعوايه قالقشمش و برطاقم جهلايى باشنه طوپلايوب سنت اوللرينى وبرهيز ايتلرينى وحال تجرده بولنلرينى امر ايتمش ونهايت يهوديلردن قاچوب وبر مغاره يه قپانوب اوراده آجلغدن وفات ايلشدر .

(٦٢) خارجيلردن (مارسيون) فرقه سى — بونلرك رئيسى اولان مرقوم مارسيون ايكى مبدأ اثبات ايدر وبرينه خالق خير تسميه ايدرك ارواحك بوندن ظهورينى و ديكرينه خالق شر تسميه ايدرك اجسامك بوندن ظهورينى ادعا ايلروشريعت قديمه يى خالق شردن وشريعت جديده يى خالق خيردن چيقارر وانجيل شريفك وپاولوس رسائلنك قسم اعظمنى چوريدر ايدى . ايرانده وسوريه ومصر وايتالياده حالا معتقدلرى موجوددر مرقوم برقزك بكرينى ازاله ايتديكنه بناء پاپاسلغدن طرد اولندقدن صكره بومذهبى اختراع ايتدى ديرلر .

(٦٣) خارجيلردن (سه ردون) فرقه سى — بونلردخى ايكى مبدأ اثبات وانجيل شريفك قسم اعظمنى انكار ايدرلر وحضرت عيسانك يالكز بروجود وهميسى واردر ديرلر ايدى .

(٦٤) خارجيلردن (باردزان) فرقه سى — بونلرك اللى اوچ نومروده محرر مجوسى (مانه س) نك اعتقادينه قريب بر اعتقادى وار ايدى .

(٦٥) خارجیلردن (تاسی‌ین) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی اولان مرقوم (تاسی) (١٧٢ م) تاریخنده ظهور ایتمش وشرب خمر وازدواجی شرائط مذهبیه‌دن اولمق اوزره منع ایلمش ایدی .

(٦٦) خارجیلردن (ولانتین) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی اولان مرقوم والانت) قتولکار وباز یلیتلر ایله فلاسفه اعتقاداتنی یکدیکرینه مزج وبرطاقم شیلر علاوه ایدرك میدانه برغریب اعتقاد چیقاردی . بونك اعتقادنجه بری مرئی ودیکری غیر مرئی ایکی دنیا وارایمش ودنیای غیر مرئیه برمسافهٔ غیر متناهیهٔ منوره اولوب بونك خالق اولان حقدن روح وحقانیت وکلمه وحیات ودین وکلیسا کبی اوتوز عدد جوهر لاهوتیٔ ابدی ظهوره کلمش ودنیای مرئیهٔ غیر کامله (دمیورژ) نامنده برخالق معرفتیله خلق اولنمش ایمش . بواعتقادك مصرده و بعض ممالك شرقیه‌ده خیلی طرفدارلری واردر ومرقومك وفاتی (١٦١ م) تاریخنده‌در .

(٦٧) خارجیلردن (قارپوقرات) فرقه‌سی — بونلر حضرت (عیسی) علیه السلامه حاشا سحر بازلق اسناد ایدرلر وعبادات جسمانیه‌نك کافه‌سی بیهوده شیلردر انسان ذوقنی اجرا ایتلیدر دیرلر ایدی

(٦٨) خارجیلردن (دوسه‌ت) فرقه‌سی — بونلر حضرت عیسانك نصل که کورینور ایسه هرکس کبی برجسدی اولدیغنی ووفاتی دخی کورندیکی کبی اولوب بشقه اذا وجفا کورمدیکنی سویلرلر .

(٦٩) خارجیلردن (دولسی نیست) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی روح القدس بیك اوچیوز تاریخ میلادیسندن صکره سلطنته باشلادی بناء علیه پاپا حضرت عیسانك وکالتندن دوشدی دیر ایدی مرقومك بوادعاسی واختراع ایتدیکی عقائد سائره سی (١٣٠٧ م و ٧٠٧ ه) تاریخنده پاپا بشنجی (قلمان) طرفندن رد اولنوب کندوسی زوجه سیله برابر آتشه آتلمشدر .

(٧٠) خارجیلردن (مونتانیست) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی اولان مرقوم (مونتانوس) (٢١٢ م) تاریخنده ظهور ونبوت دعواسنه قیام ایدوب بن کلیسایی یکیدن پیدا ایتمکه و برمکمل شریعت یامغه مأمور اولدم دیدی وپك چوق معتقد وطرفدار پیدا ایتدی واختراع ایلدیکی مذهب خیلی ممالکه منتشر اولدی .

(٧١) خارجیلردن (ئی اون) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی اولان مرقوم (ئی اون) بن اللهك اوغلی یم دیه‌رك برچوق حقایی باشنه طوپلایوب بیوك بیوك اختلالاته سبب اولدی وعاقبت (١١٤٨م و ٥٤٣ه) تاریخنده یقایی اله و یروب حبسخانه‌ده وفات ایلدی.

(٧٢) خارجیلردن (غونوستیق) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك اصحابی وحی والهاماتك صحتنی انکار وکتب دینیه‌ده مسطور اولان احکامك غیر کافی اولدیغنی والوهیت وحقایق اشیایه انجق کندولری واقف ایدوکنی و بوکاله منشأ نوع بشرك مافوقنه اطلاع اله واصل اولدقلرینی ادعا ایدرلر وهرشیئ یرادان بر خالقدن ماعدا اوچ اصل اثبات ایدوب بونلرك برنجیسی (ماده) ایکنجیسی دنیایی ایجاد ایدن (دمیورژ) اوچنجیسی ازالهٔ شروره مأمور اولان (حضرت عیسی) در دیرلر و بوسوزلرك اراسنه علوم فلسفه‌دن برچوق سوزلر قارشدیررلر ایدی.

یهودیلرك منقسم اولدیغی فرقه‌لردن بولنه بیلانلر.

(١) خاخامی) فرقه‌سی — بنی اسرائیل یوشع علیه السلامدن صکره حکومت ایدن (ایهود) ك وفاتی عقیبنده برمدت پترستلکه میل و ینه اصلاح نفس ایدوب حضرت (داود) و (سلیمان) علیهما السلام زمانلرنده کوزل کتدیسه‌ده حضرت سلیمانك وفاتندن صکره حکومتلری دولت یهودیه واسرائیلیه نامله ایکی یه منقسم اولدیغی کبی مذهبلری دخی بعض کونه اختلافه دوشدی وممالك شرقیدیه نفی وتغریبلرینه قدر مرور ایدن ایامده اعتقادلرینه بوزقلق کلدی ومدت اسارتلری اولان یتمش سنه ظرفنده تورات شریف واحکامی همان اونودلش برحاله کیروب فلسطینه عودتلرنده عزیر علیه السلام وسائر پیغمبران کرام حضراتنك همتلریله ینه تجدد ایلدی لکن بیلرنده‌کی اختلاف زائل اولیوب بلکه تعصب سبیله دها زیاده قوت بولدی و برمدت دخی بوحال اوزره کیدوب عصر ثانیٔ میلادیده ایچلرندن (آشه‌راب) و (یوحنان) و (راینو) کبی علما یتیشه‌رك تلموت یروشالمی و بابلی کتابلرینی یازدقلرینه بناء دین اسرائیلیه متانت حاصل ایلدی. اشبو خاخامی فرقه‌سی تلموت احکامنه واسفار خمسه وسائره‌یه اعتقاد ورعایت وموجبنجه عمل وحرکت ایدرلر وآخر زمانده (عیسی) علیه السلامك

دنیایه کلهجکنه اینانورلر وعبادتخانه لرینه عزیمت وعبادتده قصور ایدنلری دیانته تأدیب وملتلرینك عاجز وفقراسنی نقود موقوفه لرندن اعاشه ایلرلر. (تورات) کلمسنه واسمی محرر اولنلرك اسملرینه دخی مراجعت بیوریله.

(۲) سامری) یاخود (کوتهین) فرقهسی — بونلر بش قسمه منقسم اولان اصل توراتی واحکامنی قبول ایدوب بونلردن ماعدا اوتوز درت یاخود قرق اوچ سفری قبول ایتزلر. اشبو سامریلر حضرت سلیمان علیه السلامك وفاتی عقیبنده آریلوب شخیمده دولت اسرائیلیه یی تشکیل ایدن اون سبط خلقیدر بونلر بابل اسارتندن صکره فلسطینه کاوب بیت مقدس زیارتندن استغنا حاصل اولمق ایچون (غاریزیم) طاغنده بیت مذکوره مشابه برمعبد بنا ایتدیلر ایدی. الیوم یافهده ونابلسده سامری بولنورایسهده پك آزدر.

(۳) قرایی) فرقهسی — بونلر دخی سامریلرك برشعبهسی کبیدر توراتك ناطق اولدیغی احکامی قبول ایدوب قصور اسفاری وخاخاملرك استنباطنی قبول ایتزلر. ظهورلری سکزنجی عصر میلادی یه طوغریدر الیوم روسیه مملکنده ولهستانده پك چوق بولنورلر.

(٤) صدوقی) فرقهسی — بونلرك رئیسی اولان (صدوق) وقتیله برعالمك (عبادتی امید مکافاة وخوف مجازاة ایچون ایتاملی) سوزینی تأویل وعباداتی یالکز مقاصد دنیایه تخصیص و بعض فلاسفه یه تقلیداً براعتقاد اعلان ایدوب حشر ونشری وملئکهٔ کرامی وعنایات آلهیه یی وروحك بقاسی انکار ایلدی. ظهورلری (٥٣٤٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکی یوز قرق سکز سنه مقدمندهدر مؤخراً منقرض اولمشلردر.

(٥) فروشیم) یاخود (فریسی) فرقهسی — یونلر خاخاملرك غایت الغایه متعصبیدر. کندولرینه از چوق مخالفت ایدنلره شدتله معامله ایدرلر وصدوقیلره قارشو قدس شریفده بولنورلرایدی. ظهورلری (٥٤١٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك یوز سکسان سنه مقدمندهدر صکره خاخاملره قاشمشلردر.

(٦) خیسید) فرقهسی — بونلر دخی صدوقیلره مخالف ایسهده توراتك معانئ باطنهسیله حامل اولمق طرفنی ترجیح ایدرلر ایدی.

(٧) قابال) فرقه‌سی — بونلر آیات توراتیه‌نك رموزاتیدر دیه‌رك چیقاردقلری بر طاقم معانیٔ غریبه اوزرینه کیدرلر وروحانیلره مخصوص بر طاقم الفاظ وترکیبات عجیبه‌یه دوام‌ایله طباع التام تنزیل .واستخدامنه چالیشورلر ایدی .

(٨) ره شابیت) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی اولان (یوناداب) (٧٣٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك سکز یوز اتمش سنه مقدمنده (آنتیستن) لرکبی بر مذهب ابداع ایدوب معتقدلرینه زراعت وفلاحت وتصرف املاك کبی شیلری حرام اتمشیدی .

(٩) آسه‌ئی) فرقه‌سی — بونلر ازدواج ومحاربی حرام اعتقاد وصدوقیلره مخالف اولەرق روحك بقاسنی اعتراف ایدرلر وبحر لوط سواحلنده ساکن اولدقلری اراضی بی مشترکاً زرع وحاصلاتیله کفاف ایدوب کندولرینه مخصوص عبادتخانه‌لری درونده یشارلر وبالجمله مالرینی مشترك طوتارلر ایدی. زمان ظهورلری (٥٤٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك یوز اللی سنه مقدمنده‌در

(١٠) فیلون) فرقه‌سی — فیلون کندسنه نظر بیوریله .

(١١) تراپوط) فرقه‌سی — بوفرقه‌یه داخل اولنلر چوق یمك یمزلر وتأهل ایتمزلر ووقتلرینی دائما سکوت ویالکزلق وتفکرله کچورلر ایدی بونلرك ظهوری اسکندریه‌دندر لکن تابع اولدقلری دین دین موسامیدر یوخسه دین عیسامیدر تحقیق اولنه‌مدی .

(١٢) شازدیم) یاخود (هازدیم) فرقه‌سی — بونلر عباداتده حضرت (موسی) علیه السلامك امر ایتدیکی درجه‌دن دها ایلرویه کیدرلر وعبادات متصله اجرا ایدرلر ولهستانده واسلاونیاده‌بولنورلر.

(١٣) سبطای) فرقه‌سی — روافض یهوددندر .

(١٤) مارتی نیست) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی (مارتی نس) پورتکیزلی بر یهودی ایدی مرقوم (١٧٥٤ م و ١١٦٨ ه) تاریخنده قابالرك اعتقادینه مشابه بر اعتقاد ابداع ورفض والحادینی اعلان ایدوب طلوز ومارسلیا و بعض فرانسه ممالکنده خیلی طرفدار بولدی. مارتی نیستلر شمدی ماصون لوجه‌لرینه داخلدر .

(مورمون) فرقه‌سی — خرستیانلرك ٤٥ نومروسنده
(آیونیت) فرقه‌سی — خرستیانلرك ٤٩ نومروسنده
(سمعانی) فرقه‌سی — خرستیانلرك ٥٠ نومروسنده

مورمونلرك توراتی التزاملرینه وآیونیتلرك اعتقادات یهودیه‌یی الدن براقاملرینه وسمعانیلرك خرستیانلقدن مطرود بولنملرینه نظراً بونلر یهودیلرك خارجیلری ظن اولنور ایسه‌ده اصل اعتقادلری مجهول اولدیغندن خرستیانلرك خارجیلری صره‌سنه یازلمش ونمرولری کوسترلمشدر.

§

﴿ اغا ﴾ یاخود (آغو) — ترکجه بیوك وسید و بیوك قرنداش وهیئت وکروه باشی وضابط معناسنه در. یکیچری اغاسی. قول اغاسی. چارشو اغاسی. ایچ اغاسی. انختاراغاسی. صقاللی اغاسی. قپواغاسی. سرای اغاسی. کبی. دولت عثمانیه ده مقدما استخدام اولنان علوفه‌لی عسکرك بیوك ضابطلرینه دخی اوجاق اغاسی یاخود اغایان بیرون دیرلر ورکاب همایون اغالرینه اغایان اندرون تعبیر ایدرلر ایدی. اوقویوب یازمسی اولمیان معتبرانه دخی اغا دیرلر.

§

﴿ اغا محمد خان ﴾ — ایران شاهلرندندر. بوذات پدری محمد حسن خان ایله برابر کریم خانك النه اسیر دوشدیکی زمان ایکیسیده طواشی ایدیلەرك حبس اولنمش ایدی صکره یعنی (١٧٧٩ م و١١٩٣ه) تاریخنده محبسدن قورتیلوب تخت موروثنی کرجستان خانلری یدندن قورتاردی وکیده کیده قوت وشوکتی متزایداولەرق بتون ممالك ایرانیه‌یه مالك اولدی واون یدی سنه صکره یارین شونی اعدام ایده‌یم دیدیکی بر ضابط یدیله او کیجه یتاغنده اعدام اولندی.

§

﴿ اغا ممنون ﴾ — جماهیر یونانیه‌دن و (آرغوس) و(مسه‌نیا) ولایاتی حکمدارلرندن بر غدار آدمدر. جماهیر مذکوره (٤٣١٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك ایکی یوز سکسان سنه مقدمنده ظهور ایدن (تروووا) محاربه‌سنه متفقاً کیدرکن بونی کندولرینه قوماندان انتخاب

اتمشلر وشهنشاه عنوانی و یرمشلر ایدی مومی الیه واقعا اون سنه امتداد ایدن محاربهٔ مذکوره‌ده خیلی ایش کوردیسه‌ده مظفراً مملکتنه عودت ایدرکن بر فورتنه‌یه طوتیلوب (اکر شو فورتنه‌دن قورتیلوب ساحل سلامته چیقار ایسه‌م الك سوکیلی زوجه‌م (آقیچینی) یی دکز آلهنه قربان ایده‌یم) دیو نذر اتمسیله و بالسلامه یونان ساحلنه واصل اوله‌رق نذرینی برینه کتورمسیله بدنام اولدی و براز صکره آلدیغی (قالیتمنستر) نام زوجه‌سی دخی مرقومی اعدام ایدوب مظلومهٔ مرقومه‌نك آهنی پرده براقدی.

§

﴿ اغبرت ﴾ — انکلتره قرالارندندر. بوذات بریتانیاده واقع (وست ساقس) حکومت صغیره‌سنك حکمداری ایکن فرانسه‌یه طرد اولنمش وفرانسه قرالی شارلمانك یانده برمدت تحصیل علوم ایدرك یشایوب ینه جلب و (٨٢٧ م و ٢١٢ ه) تاریخنده تخته اجلاس ایدلش ایدی مومی الیه مقتضای درایت وفطانتی اوله‌رق عموم بریتانیا اهالیسنك حسن توجه و محبتنی قزاندقدن صکره جمله‌سنك حسن رضا و اختیاریله بریتانیاده کی حکومات سبعه‌یی (آنکلو ساقسون) نامیله بر ادارهٔ متحده التنه الدی وریاستنی درعهده ایلدی. بونامده بشقه قرالر دخی واردر.

§

﴿ آغره ﴾ — (اکبره) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ آغری ﴾ — اسیاده بر طاغدر (آرارات) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ آغریبوز ﴾ — یونانستان شرقیده ومالیا قوس کورفزینك جنوب شرقیسنده بر بیوك واوزون آطه‌درکه قره‌دن بر طار بوغاز ایله ایریلور. (الیوم‌خالکیس) نامنی المش اولان نفس آغریبوز شهری اوتوز سکز بیك نفوسی جامعدر واراضیسی غایت محصولدار وهواسی لطیفدر ومرکز لوادر یونانیلر بوکا (اوپه) اطه‌سی دخی دیرلر بوراسی (١٤٧٠ م و ٨٧٥ ه) تاریخنده دولت علیه‌یه کچوب

(١٨٢٩ م و ١٢٤٥ ه) تاریخنده تشکل ایدن یونان دولتی اداره‌سنه انتقال ایلدی.

§

﴿ اغستوس ﴾ — اسکی رومالیلر مارت ابتداسندن اعتباراً سنه‌نك انتجی اغستوس آینه انتجی مضاسنه اوله‌رق (اکستیلس) دیرلر وایلمنی اوتوز اعتبارایدرلرایدی صکره روما قیصری اولان مشهور (اوکوست) بو آیك ایچنده بر قاچ یوك ایشه موفق اولدیغندن بر کون زیاده ایدلمسنی وکندو نامنه نسبتله (اوکوستس) دینلمسنی امر ایتدیکندن یاخود بعضی خلوصکارلر بویله اولمسنی بالاخطار امر ینی استحصال ایلدکلرینده بناء اولوقتدبرو نامی (اوکوستس) قالمش صکره غلط اوله‌رق (اغستوس) دینلمشدر. (آب) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ آغلاسون ﴾ — قونیه ولایتنه تابع بوردور قضاسی داخلنده و بوردورك درت ساعت جنوب شرقیسنده بر ناحیهٔ صغیره‌در یدیوز یتمش بش نفوسی واردر وانجیرلی ناحیه‌سی ویکرمی بر قریه‌سیله برابر نفوس موجوده‌سی اوچبیك بشیوز تخمین اولنمقده‌در. بورایه وقتیله (ساغالاسوس) دیرلر ایدی.

§

﴿ اغناد ﴾ — قزاق طائفه‌سندن طورله نهری بوینده مسکون (زاپوزاق) لرك نام مخصوصیدر. بونلرك برطاقمی مقدما روسیه محاربانده دولت علیه جانبندن قبول وهجرت ایلدیکندن اناطولی یه کچورلمش والیوم اناطولیده (اغناد قزاغی) نامیله طانقده بولنمشدر. بونلر وقتیله دولت علیه یه محاربانده دخی معاونت ایدرلر ایدی.

§

﴿ افتاده افندی ﴾ — اعاظم مشایخ جلوتیه دندر ومسقط رأسی (بروسه) واسمی (محمد) در. مشار الیه ابتدا طریقت علیهٔ خلوتیه‌دن اخذ فیض ایدوب صکره حاجی بیرام ولی حضرتلرینك توجه روحانیلریله واصل سر منزل مقصود اولدی وخلوتیه ایله جلوتیه بوندن وخلیفه‌سی

(هدایی محمود) افندی حضرتلرنده برلشدی. وفاتی (١٥٨١ م و ٩٨٩ ه) تاریخنده وتربه‌سی بروسه‌ده‌در .

§

﴿ افراسیاب ﴾ ترکی — ملوك پیشداد یاندن وافریدون سلاله‌سندن برشجیع پادشاهدر . بوذات جهانکیرلکه یقین براقتدارایله ایرانده التمش سنه سلطنت سورن (منوچهر) ك اوزرینه اجدادینك انتقامنی آلمق ایچون خروج ومومی الیهی طبرستانه قدر فراره مجبور ایدوب برمدت صکره جیحون نهرندن اوته طرفی کندو اداره‌سنده قالمق اوزره عقدمصالحه ایلدی وصکره ایرانه‌دخی مستولی اوله‌رق خیلی جانلر یاقدی وخانمانلر یقدی وعاقبت کندوسی دخی (زال بن سام) نامنده بر (خان) ه مغلوب وفراره مجبور اولدیغندن خان مومی‌الیه منوچهر اولادندن (زاب) نامنده برینی کتوروب تخت‌ایرانه اجلاس ایلدی. افراسیابك سلطنتی تخمیناً حضرت (موسی) علیه السلام زماننده ایمش . یونانیلر افراسیابه (فریاپاتیوس) دیرلر . (زاب) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ افرایم ﴾ یاخود (افرام) — یوسف علیه السلامك ایکی اوغلندن بریدر ودیکرینك اسمی (منسا) در . بوذات پدری وفات ایتدکدن صکره کندویه منسوب اولان ومؤخراً (سبط افرایم) نامیله شهرت بولان قبیله‌یه رئیس اولدی. بوقبیله بعد زمان ارض فلسطینده (شریعه) نهرینك جهت شرقیسنده واقع دکرلك جانب شمالیسنده توطن ایتمش واولوقت اوراله وادیٔ افرایم دینلمش ایدی. یعقوب علیه السلامك وفاتنه قریب کونلرده حضرت یوسف علیه السلام اشبو ایکی چوجغنی پدری مشار الیهك مصرده ساکن اولدیغی بلده‌یه کوتوروب اللرینی اوپدور دکده پك آشوری ممنون اولدی واختیارلغی مناسبتیله کوزلری کورمدیکندن مبارك اللرینی چوجقلرك باشلرینه قویوب دعا وثنا ایلدی. بونام قدس شریف جوارنده بربیوك طاغه دخی ویرلمشدر .

§

﴿ آفریقا ﴾ — قطعات خمسهٔ ارضك اك صیجاغیدر و شمالدن

جنوبه طوغری طولی سکز بیك وشرقدن غربه طوغری عرضی یدی بیك بشیوز کیلو مترودر و اهالیٔ موجودهسی یوز ملیوندن زیادهجه تخمین اولنمقدهدر.

بو قطعهٔ وسیعهنك منقسم اولدیغی یکرمی عدد ممالك جسیمهدن آق دکز سواحلی اوزرنده اولانبشی (مصر) وطرابلس غرب وتونس وجزایر وفاس و بحر محیط غربی سواحلنده اولان دردی (صحرای کبیر) و (سنغامبیا) و (کینهٔ شمالی) و (کینهٔ جنوبی) . و جهت جنوبیده اولان اوچی (هوتانتو) و(قاب) و(کافرستان) . وبحرمحیط هندی جهتنده اولان دردی (موزانبیك) و (زنکبار) و (عدل) (وصومال) . و بحر احمرساحلنده اولان ایکیسی (حبش) و(نوبه) . و وسطده اولان ایکیسی (سودان شمالی) و (سودان جنوبی) در. آفریقا قطعهسنه تابع اولان الك بیوك اطه (ماداغشقار) اطهسی اولوب (قناریه) و (یشیل برون) و (ماسقارت) و (سه شل) اطهلری انك دونندهدر وجهت شمالی وسواحل شرقیهسنده اسلام واورته یرلرنده اکثریا بتپرست ساکن اولمقدهدر و الك بیوك حکومتی (آشانتی) پادشاهلغی و (داهومه) وفاس و حبش و زنکبار حکمدارلغی و تونس ومصر والیلکلریدر.

وقتیله رومالیلر ایله یونانیلر آفریقانك یالکز جهت شمالیسنه کیرهبیلوب فنیکهلیلر بتون سواحلنی طولاشمشلر و دکزدن امید برونی طریقیله هندستانه یول اولدیغنی ابتدا اسپانیوللر کشف ایتمشلرایدی. الیوم ممالك معمورهٔ ساحلیهسی دولت علیه و انکلتره و آمریقا ودانیمارقه و اسپانیا و فرانسه وفلمنك و پورتکیز دولتلری زیر تصرف وتملکندهدر. (حکومت) کلهسنه دخی نظر بیوریله.

§

﴿ آفریقس ﴾ — یمن شاهلرندن (ابرههٔ) ذوالمنارك اوغلی وخلفیدر بوذاتك تخمیناً حضرت (داود) علیه السلام زماننده معلوم اولمیان برسببه مبنی زیر تابعیتنده اولان قوم بربری فلسطین اراضیسندن مصره واورادن دخی تونس وحوالیسنه نقل و اسکان ایتدیکی و او صرهده بر شهر یاپدیروب کندو نامنه نسبتله (افریقیه) تسمیه ایلدیکی بعض تواریخده کورلمشدر.

§

﴿ آفرینش ﴾ — خلقت عالمه یاخود خلقت آدم علیه السلامه تخصیص اولنمش بر اسمدر. کیفیت و زمان خلقت عالمی بوعقل قاصر ایله بیلمك ممکن اوله‌مدیغی حالده بعض ارباب فنون و تواریخ تحقیقه کیریشوب حق تعالی ابتدا بر جوهر بسیط خلق ایتدی و بو جوهرك تیمعندن ابخره و ابخره‌دن مواد اصلیهٔ اجرامیه پیدا اولدی کبی سوزلر سویلدیلر و برطاقم کیمسه‌لر دخی خلقت عالمدن هبوط آدم علیه السلامه دکین (١٧٥٥٤٢) سنه یاخود (١٧٧٧٥٧) سنه یاخود (١٧٧٥٩٤) سنه یاخود (١٧٧٧٨٤) سنه کچدی دیدیلر ایسه‌ده اشبو دعوالرینی اثباته کافی برحجت و برهان کوسترمه‌دیلر. هبوط آدم علیه السلامدن میلاد عیسی علیه السلامه دکین مرور ایدن ایام حقنده دخی حال بو مرکزده‌در یعنی مقدار صحیحنی هیچ بر مورخ تحقیق و اثباته مقتدر اوله‌مامشدر بو بابده اولان اختلافلری (تاریخ) کلمه‌سنده بیان اولنمش اولدیغندن اورایه مراجعت بیوریله.

§

﴿ آفس ﴾ — ازمیر ایله آیدین آره‌سنده ومقدما (اسقاله نووه) دنیلان قوش اطه‌سی قصبه‌سنك ایکی ساعت بعدنده بر شهر قدیمدر. بو شهر وقتیله معمور و درونده‌کی (دیبان) معبدی مناسبتیله پك مشهور اولدیغی حالده مؤخراً لیمانی صیغلشدیغندن یاخود ازمیر وقوش اطه‌سی طرفلرینه‌دها زیاده رغبت حاصل اولدیغندن اعتباری قالمامش ایدی صکره برآره‌لق (ایاسلوغ) نامیله ینه شهرت بوله‌رق خیلی زمان مرورنده سلچوقیلره کچدیسه‌ده لیمان مذکور بتون بتون تاقلق حالنه کیروب هوایی اخلال ایلدیکندن اهالیسی کاملاً اطرافه طاغلدی شمدی اراضیٔ خالیه حکمنده‌در و یالکز سلچوقیلرك درسعادتده‌کی لاله‌لی جامع شریفی جسامتده یاپدیردیغی خراب جامع شریف ایله (شهاب الدین سهروردنیك) تربه‌سی ودیبان معبدینك سدلری کورلمکده‌در. آنتقه‌جیلر دائما حفر ایدوب درلو درلو تصویرلر چیقاررلر و بو مناسبتله یر التنده پك چوق ابنیهٔ عتیقه و دیوار کوررلر. (هراقلید) نام فیلسوف ایله شاعر مشهور (هیپوناقس) بوراده تولد ایتدی و (٤٣١ م و ٤٤٩ م) تاریخلرنده نسطوری واوتیش اعتقاداتنی تدقیقه مأمور اولان هیئت رهبانیه بوراده اجتماع ایلدی. برخصوصی تدقیقده حقسزلق وقوعبولدیغی زمان جمعیات مذکوره‌نك حقسزلغندن کنایه اوله‌رق (ایاسلوغ

حیدودلغی) سوزی بر مدت ضروب امثالدن اولمشیدی. (دیبان) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله.

§

﴿ آفسانه ﴾ — دوزمه داستان وحکایاته اطلاق اولنور. داستانلرك بر نوعی اسکی یونانیلرك ارباب داستانیدرکه بوکا (افسانهٔ ارباب) دخی دیرلر و دیکر نوعی حمزه‌نامه وبطال غازی حکایاتی کبی شیلردرکه بوکا (افسانهٔ قهرمانی) دیرلر. حمزه‌نامه یتمش جلددر وقتیله عساکر عثمانیه‌یی تشجیع ایچون ترتیب اولنمش ویکیچریلر زمانده هراورته‌ده قیش کیجه‌لری اوقونمق بیاغی رسم حکمنه کیرمش ایدی.

§

﴿ آفسوس ﴾ - مرعش سنجاغی داخلنده البستان قضاسی مضافاتندن بر قصبهٔ صغیره‌در. اصحاب کهفك مغاره‌سی بوقصبه جوارنده‌در دیرلر.

§

﴿ آفشار ﴾ — قدیم ترك اولوچلرندن براولوچدر خراسان وهمدان وانقره‌ده اویماقلری بولنور افشارحمیدسنجاغنده‌قره‌اغاج قضاسنده‌دخی برناحیه‌در

§

﴿ افغانستان ﴾ — هرات وبلخ وکشمیر وبلوجستان ومولتان وایران ممالکی وپنجاب نهری آره‌سنده مستقلاً اداره اولنور برحکمدارلقدر والتمش بیك نفوسی جامع اولان (کابل) شهری مرکز اداره‌سی اولوب (جلال آباد) و (غزنه) و(قندهار) و(لوغمان) یاخود (علمدار) و (سیوی) و (فراح) ولایاتی ممالك مشهوره سندندر و (قوندور) و (اوزبك) و (ترکمان) قبائلندن و بلوجیلردن برچوق طائفه الیوم افغان حکومتنك تحت حمایه‌سنده و بالعموم نفوسی اون ملیون راده سنده ایسه‌ده برچوغنك اطاعتی اولمدیغندن حکومت مذکوره‌نك نفوذی انجق التی ملیون نفوسه جاری اوله بیلکده در. افغانیلر (١٠١٥ م و ٤٠٦ ه) تاریخنده مسلمان اولمغه باشلادی و (١١٥٩ م و ٥٥٤ ه) تاریخنده سلطان (غوری) پادشاه اولوب تیمورلنکك وفاتندن (١٥٠٦ م و ٩١٢ ه) تاریخنه کانجه‌یه قدر یرلی حکمدارلر سلطنت سوردی و (١٧٢١ م و ١١٣٤ ه) تاریخنده حکمدار بولنان (محمود بن اویس خان) قندهار واصفهانی ایرانیلردن

آلوب بوفتوحات وشجاعتی سایه سنده ایران حمایه سندن قورتلدیسه ده (نادر شاه) قندهار واصفهانی ینه استرداده موفق اولدی وافغانستان یکرمی التی سنه صکره (احمد خان) ك همتیله بتون بتون استقلالنی اعلان ایلدی و (١٨١٨ م و ١٢٣٤ ه) تاریخنده لاهور حکمدارینك عصیان واستیلاسی و (١٨٤١ م و ١٢٥٧ ه) تاریخنده انکلیزلرك تسلطی افغان حکومتنی کرکی کبی صارصدی و بونکله برابر افغانلر برسنه صکره انکلیزلرك تسلطنی منعه موفق اولدیسه ده انکلیزلر ایشك اوجنی براقیوب (١٨٧٨ م و ١٢٩٥ ه) تاریخنده روسیه لیلرك اورالر حقنده کی انتریقه لرینه قارشو ینه حربه قیام ایلدی الیوم اوغراشمقده دیرلر.

§

﴿ افلاطون ﴾ — یاخود (پیلاطون) — قدمای حکمای یونانیه دندر واصل اسمی (اریستوقلیس) ومسقط رأسی (مغاره) در. بوذات (٥١٦٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز اوتوز سنه مقدمنده دنیایه کلوب برمدت تحصیلدن صکره مغاره لیلرك آتنه یه دخولی ممنوع ومتباسر - لرینك اعدامی مقرر اولدیغی حالده (سقراط) ك (آقادمیا) دنیلان باغچه ده اوقوتدیغی درسنده بولنمق ایچون قادین قیافتنده آتنه یه کیدوب مومی الیهك برنجی شاکردانی زمره سنه داخل اولدی و بعده ایتالیاده (فیثاغورس) ك درسنه دوام ومصره و یونانستان وسچلیایه سیاحت ایتدی وشایع اولان شهرتنی چکه میانلرك القا أتیله سچلیاده اسیر کبی صاتیلوب صکره فیلسوف (سیره) نك دلالتیله تخلیص کریبان ایلدی واورادن آتنه یه کلوب باقی عمرینی مجرد اوله رق نشر ایله کچوردی.

افلاطون موجوداتك اصلی اوچ شیدن یعنی (آله واحد) و (ماده) و (ادراك) دن عبارتدر دیوب آله واحدی عقل العقول ومادهیی سبب اول کون وفساد وادراکی ذات الله ایله قائم برجوهر روحانی دیوتعریف ایدر وهرانسان ایچون جناب حقك اخلاقیله متخلق اولمق وحکمدارلر معاملاتنی اکا توفیق ایتمك یعنی عدالت وحکمت اوزره کتمك لازمدر دیر ایدی.

روح مسئله سنده اولان اعتقادی دخی انسانده بالذات متحرك اولان روح

اوچدر یاخود روحك اوچ شعبه‌سی واردر وتعقل ایدن برنجی روحك قرار کاهی باش ونفس اماره دنیلان ایکنجی روحك قرار کاهی قره جکر وشهوات نفسانیه‌نك منبعی اولان وقوهٔ غضبیه دنیلان اوچنجی روحك قرار کاهی قلبدر وروح جسمدن آیرلدیغی زمان دنیاده حسن حال تحصیل ایتمش ایسه سعادته نائل وسوء حاله بولنمش ایسه اولکی موجودیتنی تذکر ایده مامك اوزره دیکر بر وجوده دها داخل اولور دیدیکنه نظراً تناسخ ارواحه قائل اولمقدن عبارت ایدی هله قادینلر مشترك قوللانملیدر وحاصل اولان چوجقلر بابالرینی بیلیوب کندولرینی حکمداره وقف بیلمیدر دیمسی غرائب احوالدن ایدی .

وفاتی (۵۲۴۷ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز قرق یدی سنه مقدمنده در .

§

﴿ اقانیم ثلثه ﴾ — اکثر نصارانك اعتقاد ایتدیکی اوچ شیدر . بو بابده قتولکار ایله اورتودوقسلرك اعتقادی (اعتقاد) کلمه‌سنده ۱ و ۲ نمرولرده مقید اولدیغندن اوراره مراجعت ایجاب ایدر . اقانیم ثلثه نامنه اولهرق هرسنه پاسقالیه‌دن اللی کون صکره کلان ایلك پازار کونی بریورطی طوتلمقده در .

§

﴿ اقباتان ﴾ — همدان شهرینك نام یونانیسیدر بوشهر بحر خزرك جنوب غربیسنده و (الوند) طاغنك اتکنده (مدیا) حکومتنی ثانیاً احیا ایدن مشهور (کیقباد) معرفتیله یاپلمش و (۵۰۳۳ خ) تاریخنده یعنی میلادك بشیوز التمش برسنه مقدمنده کیخسروك و مؤخراً دها برچوق حکمدارلرك ید استیلاسنه کچوب پای تخت وصیفیه اتخاذ اولنمش ایسه‌ده (سلوسید) لرك النه کچدکدنصکره خرابه یوز طوتوب آز زمان ایچنده یری بیلنمز درجه‌ده خراب ونابود اولمشدر .

اشبو همدان شهری یدی قات سور ایله محاط وهرسوری ایچنه طوغری بر برندن یوکسك والك اورته‌سنده برسرای عالی وسورلرك هر بری برنکده بو یالی اولدیغندن واوق مازغالاری بر برینك اوستندن ایشلیه بیلور صورتده یاپلدیغندن کیرودن منظره سی غایت لطیف ومهیب ایدی . بونك فراغنه

مصر یه‌دن بری معرفتیله یاپلدیغی دخی مرویدر . شمدی نفوسی قرق بیك تخمین اولنمقده در . یمن ولایتنده (ابها) قائممقاملغی داخلنده مسکون قبیله‌لردن برقبیله‌نك اسمی دخی (همدان) در .

§

﴿ آق بیق ﴾ — حاجی بیرام ولی اصحابندن وکبار اولیاء اللهدن برذاتدر . بوذات اثنای سلوکنده آرزوی ثروت وغنایه مبتلا اولوب کیفیتی شیخی مشارالیهه افاده وغناسیچون دعا نیاز ایلدکده مشارالیه صورت انفعال کوسترمکندن شیخم بکا کوجندی دیه‌رك کمال حجاب ایله حضورندن چیقارکن باشنده‌کی عمامه یره دوشدی واندن صکره بردها باشنه بر شئ کیمیوب وفاتنه قدر آچیق باش اولەرق کزدی و بسبللی شیخ مشارالیهك دعاسی برکاتیله اوللیدر که از وقت ایچنده پك چوق ثروته نائل اولوب فقط واصل اولدیغی درجات عالیه کوکلنده اقچه‌یه بوغچه‌یه آرزو براقمدیغندن هر طرفدن هجوم ایدن التونلر و هدیه‌لر خانه‌سنك رافلرنده جره‌لرنده ومندر و یاصدق التلرنده رغبتسز برحالده قالدی .

فاتح استانبول سلطان (محمد ثانی) حضرتلری استانبول فتحنه کلورکن (آق بیق) سلطان وامثالی برقاچ ذاتی‌دخی برابر کتورمش ودعا ونیازلرندن فائدهٔ کلیه حاصل اولمش ایدی . وفاتی (۱٤٥٤ م و ۸٥۸ ه) تاریخندن صکرجه وقبری بروسه‌ده در .

§

﴿ آق پیکار ﴾ — اناطولیده قوجه طاغندن کلور وقزل ایرماغه دوکیلور برنهردر

§

﴿ اقچه ﴾ — بردنك کوش سکه دیمکدر . سلطان (اورخان) غازی حضرتلری زمانده او زان واکیال وعیاره قرار ویرلدیکی صره‌ده طقسان عیارینه معادل بردرهم کوشك ضرب اولنان درتده برجزؤنه دخی اقچه تسمیه اولندی وصکره برمدت اوچ اقچه بردرهم اعتبار اولنوب دها صکره وزنی تخفیف ایدلدی .

§

﴿ آق حصار ﴾ — ایدین ولایتنه تابع صاروخان سنجاغی داخلنده

وازميرك يوز ايكى كيلو مترو شرق شماليسنده برقضا مركزيدر و بورانك وقتيله شمديدن زياده معمور برشهر اولديغى برنجى درجه‌ده ياپلش كايسالرك موجوديتيله ثابتدر . (سن پترسوس) ك بورا اهاليسنه مخصوصاً برر ساله كوندرديكى دخى بعض تواريخده كوريله يور .

ازميدك جهت جنوبيسنده واون بش ساعت بعدنده وكيوه داخلنده برقصبه‌نك . وتروانيك سنجاغى داخلنده برقضا مركزينك اسمى دخى (آق حصار) در واوخريده دخى (اچه حصار) نامنده برقضا واردر .

§

﴿ آقسراى ﴾ — نيكده سنجاغنه تابع نوشهر قضاسنك جنوب غربيسنده وقونيه‌نك شمال شرقيسنده والتمش ميل بعدنده برقضا مركزيدر . بوشهرك متين برقلعه‌سى وكوزل بغچه‌لرى وبيوك برطوزله كولى واردر اشبو كولدن حاصل اولان طوزك همان اناطولى‌يى اداره‌يه كفايتى تخمين اولنمقده در . بوشهرى (١٢٠٢ م و ٥٩٩ ﻫ) تاريخنده (عزالدين قليج ارسلان بن مسعود سلجوقى) اعمار ايتدى و (١٣٩٠ م و ٧٩٣ ﻫ) تاريخنده سلطان (يلدرم بايزيد) خان حضرتلرى ضبط ايلدى و (١٤٦٧ م و ٨٧٢ ﻫ) تاريخنده فاتح سلطان (محمد ثانى) حضرتلرى قرمان ولايتى اهاليسنى تأديب وولايت مذكوره‌يى اميرى قرمان اوغلى يدندن نزع ايلديكى صره‌ده شهر مذكوردن دخى برچوق اصناف كتورديوب درسعادتده اليوم اقسراى دنيلان محله‌يه اسكان ايلدى .

§

﴿ آقسنغر ﴾ — (سنغر) كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿ آقسيوس ﴾ — اسكوب وكوپريلى جهتلرندن سلانيك كورفزينه اينوب سلانيك شهرينك ساحل غربيسنده بحره منصب اولان (واردار) نهرينك نام عتيقيدر .

§

﴿ آق شمس الدين ﴾ — حاجى بيرام ولى خلفاسندن وكبار اولياء اللهدن برذاتدر واصلى بكپازارليدر . شيخى مشار اليه وفات

ایتدکدنصکره انقره‌دن (کوینك) قصبه‌سنه هجرت بیورمشیدی قصبهٔ مذکوره ده ارشاد عبادله مشغول اولان ینه حاجی بیرام ولی خلفاسندن قطب الزمان (عمر السکینی) حضرتلرینك مریدلری زیاده وتوجهلری مؤثر اولدیغندن آق شمس الدین حضرتلری عمرالسکینی حضرتلرینه ارشاددن ممنوعدر واکر واز کچمز ومریدلرینی طاغتمز ایسه کلوب تاج وخرقه‌سنی آلنه جقدر دیه‌رك خبر کوندردیکندن عمر السکینی حضرتلری بزآنك آله‌جغی تاج وخرقه‌یی کندو الیزله یاقه‌رز دیه‌رك چیقاروب آتشه آتدی یاخود ارشاددن ممنوع اولدیغنی اثبات ایچون برآتش یاقدیروب وتاج خرقه‌سیله برابر ایچنه کیروب برقاچ ساعت اوتوردی مشار الیه وایکی طرفك مریدلری بوحالی کورمکله اختلاف برطرف اولدی.

طریقت ملامیهٔ بیرامیه‌ده تاج وخرقه کبی البسهٔ مخصوصه اکتساسنك ممنوعیتی بووقعه‌دن طولایدر. واقعا حاجی بیرام ولی حضرتلری وفات ایتدکدنصکره آق شمس الدین حضرتلری انقره‌ده پوست نشین اولمشیدی لکن قطبیت عمر السکینی حضرتلرنده ایدی.

فاتح حضرتلری استانبولك فتحنه قیام ایتدیکی اثناده حاجی بیرام ولی حضرتلرندن دعا رجا وطرفلرندن ایکی ذاتك برابر بولنمسنی نیاز ایلدیکندن مشار الیه حضرتلری دخی (آق بیق) سلطان ایله اشبو آق شمس الدین حضرتلرینی کوندرمشدر واثر دعای سنیه‌لریله فتح میسر اولدقدنصکره (ایوب الانصاری) حضرتلرینك اولوقته قدر زیر زمینده مستور ومجهول اولان قبر عالیلرینی کشفله بولوب خبر ویرن (آق شمس الدین) حضرتلریدر ووفاتی (١٤٥٩ م و ٨٦٤ ه) تاریخنده و تربهٔ عالیلری طوبره‌لی قصبه سنده در عالم وفاضل برذات ایدی علم طبه وقوفی دخی مرویدر.

§

﴿آقشهر﴾ — قونیه ولایتی داخلنده‌وقونیه شهرینك شمال‌غربیسنده ویکرمی درت ساعت بعدنده بر قضا مرکزیدر. جوارندن وایچندن مرور ایدن کوچك نهرلر اوچ ساعت ایلرو اوه‌ده شهر کولنه منصب اولمقده ونفوسی التی یدی بیك تخمین اولنمقده در. تیمورلنك سلطان

(یلدیرم بایزید) خان حضرتلرینی اسیر ایتدیکی زمان اقشهره کوندردی واوراده وفات ایدوب نعشی بروسه یه نقل اولندی . مشار الیهك اقشهرده برکوزل جامعی و برمکتبی واردر و (سید بیرام) و (سید محمود حیران) وصاحب تفسیر شیخ (بابا نعمة الله نخجوانی) و (خواجه نصرالدین) حضراتی بوراده مدفوندر .

§

﴿ آق صو ﴾ — بخارای صغیر قطعه سنده یعنی ترکستان چینی ده وکاشغرك شرق شمالیسنده وتخمیناً سکسان ساعت بعدنده برشهردر وقطعهٔ مذکوره اکثر زمانده چین حکومتی حمایه سنده وشهر مزبور قطعهٔ مزبورهنك مرکز ادارهٔ عسکریه سی حکمنده در . بوقطعه مقدما برمدت (قالموق) قبیله سی حمایه سنه چکوب (١٧٦٠ م و ١١٧٤ ه) تاریخنده چینلولر طرفندن ینه استرداد اولنمش و برآره لق اهالیسی استقلال داعیه سنه دوشمش ایدی . چینلولر بوقطعه یه (تیانشان) ولایتی دیرلر . بروسه سنجاغی داخلنده دخی (آق صو) قصبه سی واردر

§

﴿ آق عنبر ﴾ — (عروسة البحر) کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ آق قیونلی ﴾ — (بایندریه) کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ آق کرمان ﴾ — هوجه بکك جنوب غربیسنده وقرق سکز کیلو مترو بعدنده وساحل بحردن اون بدی کیلو مترو کیروده برشهردر . بوشهر برقیا اوزرنده وقلعه ولیمانی کوزل ونفوسی اون بشبیك راده سنده در و برچوق طوزله لری واردر . (١٨٢٦ م و ١٢٤٢ ه) تاریخنده بکرش معاهده سنی تقویه ایچون امضا اولنان معاهده نامه بوراده یاپلدی ایسه ده روسیه دولتی ایکی سنه صکره آق کرمان معاهده سی اجرا اولنمدی دیه رك بهانه بولوب نقض عهد ایلشدر . (آنکیرمان) بشقه در .

§

﴿ آقایدیس ﴾ — قدمای ریاضیوندندر . بوذات (٥٢٧٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز یکرمی سنه مقدمنده اسکندریه ده ریاضیات

خواجه‌لکی ایتدی ومصر حکمداری (لاکوس) درسنده بولندی .
مومی الیهك علوم ریاضیه‌یه دائر اون بش مقاله‌یی جامع قلمه آلدیغی
کتابده محرر اولان (هندسه) بحثی الیوم اساس فن اوله‌رق اورو پاده
تدریس اولنمقده در وموسیقی بحثنده اصواتك آهنکنی تعریف یولنده
بر مقدمه‌سی واردر اشکال ذو کثیرة الاضلاعك تقسیماتنی مبین دیکر
برتألیفی دخی ایشیدلمشدر ومجموع تألیفاتی (١٨١٤ م و ١٢٣٠ م) تاریخلرنده
ودها صکره لری فرانسزجه‌یه ترجمه واوچ جلد اوله‌رق طبع اولنمشدر .

§

﴿ آق مسجد ﴾ — قریمده (سالغیر) نهری اوزرنده وایکی طاغ
آره‌سنده اون بیك نفوسی جامع برکوزل شهردر . جوارنده مؤخراً تأسیس اولنان
شهر دخی منتظم اولوب بونده برقرال سرایی ووالی قوناغی وکلیسا واردر
(آق مسجد) (١٧٩١ م و١٢٠٦ ه) تاریخنده سائر قریم ممالکیله برابر دولت
علیه‌دن روسیه‌یه انتقال ایلدی . برآق مسجد دخی ترکستان روسیده وار .

§

﴿ آقتیوم ﴾ — قونیه‌نك نام عتیقیدر .

§

﴿ اکبره ﴾ — یاخود (اکره) — هندستانده انکلتره دولتی
مستملکاتندن برایالتك اسمیدر . بوراسی (جلال الدین اکبر) زمانده
یاپلدیغندن اولوقت بونامی آلوب صکره مغوللره چکدکده (اکره)
وانکلیزلره انتقالنده (آغره) دینلشدر . (جلال الدین) کلمه سنه نظر
بیوریله .

§

﴿ اکردیر ﴾ — حید سنجاغی داخلنده واسپارته شهرینك التی ساعت
بعدنده برقضا مرکزیدر وجنوبدن شماله طوغری طولی درت بچق
وعرضی اوچ مرحله‌دن عبارت اولان اکردیر کولی پك کوزل ومشهوردر
ودرونده ایکی عدد کوچك اطه وسواحلنده باغلر وکویلر واردر
وقصبه‌نك نفوسی ایکی بیك درتیوز تخمین اولنمقده‌در . کوللك درینلکی
اون ذراعه بالغ اولور دیرلر وصویی وبالغی ثنا ایدرلر . اکردیر

براطه اوزرنده مبنی وسور ایله محاط اولدیغندن تیمورلنك ضبط ایده‌مامش ایدی .

§

﴿ اکری ﴾ — اوستریا ممالکندن برقضا مرکزیدر وقلعه‌سی غایت متین ومستحکمدر . بوراسنی (١٥٩٦ م و ١٠٠٥ ه) تاریخنده سلطان (محمد ثالث) حضرتلری فتح ایتدی و اوستریالولرك ایلروده کی (خطوان) قلعه‌سنی استرداد ودروننده اولان اهالی وعساکر اسلامیه یه ابتدا رخصت و یروب صکره کاملاً اعدام ایتسنه بناءً سلطان مشار الیه دخی اشبو اکری قلعه‌سنده بولنان اوستریالولری کافةً اعدام ایتدیردی . اکری دولت عثمانیه‌ده ایکن بر ایالت مرکزی و (سکدین) و (صولتق) و (خطوان) و (فلك) قلعه‌لری ملحق سنجاقلری ایدی .

§

﴿ اکری قپولی ﴾ — محمد افندی نامنده برخطاطك شهرتیدر . بو ذات استانبولده منلا عشق محله‌سی امامی یوسف افندینك اوغلی اولوب (١٧٥٥ م و ١١٦٩ ه) تاریخنده وفات ایتمش و اکری قپو خارجنه دفن اولنمشدر . براز شعری دخی وار ایدی .

§

﴿ اکسانتریق ﴾ — بری دیکری داخلنده اولدیغی حالده مرکزلری بربرینه منطبق اولمیان ایکی دائره ویا ایکی کره‌یه تعبیر اولنور بو ترتیب فن ماکنه‌ده برحرکت مستدیره‌یی حرکت مستقیمهٔ متناوبه‌یه تحویل ایچون قوللانیلور وکاه دائره وکاه یورك منحنیسی وکاه مثلث شکلنده یاپیلور .

§

﴿ اکسیر ﴾ — مقدما غایت اعتنا ایله بر ویا برقاچ اجسام دوائیهٔ منتخبه‌دن اخراج اولنان ادویه‌یه اطلاق ایدرلرایدی مؤخراً جمیع مستحضرات طبیه‌یه اطلاق اولندی . کیمیا کرلر کوش و باقر اوزرینه آتلدیغی حالده آلتونه تحویل ایدر زعم ایتدکلری بردهنه اکسیر دیرلر وبو اکسیری یاپمق ایچون درلو عملرله اوغراشورلر بو اکسیرك اجزای اصلیه‌سی کویا حجرالفلاسفه دیدکاری برمعدن ایمش .

§

﴿ اکلیل ﴾ — بونام مقدما ملوکك مجوهرله مزین صارقلرینه وبعضاً قادینلرك مزین خوتوسلرینه ودها اول یونان آلهلرینك تزییناتنه مخصوص ایکن مؤخراً پادشاهلرك باشلرینه کیدکاری مرصع تاجلره تخصیص اولنمشدر الیوم خرستیان پاپاسلرینك عقد نکاح ایدرکن کلین ایله کوکینك باشنه قویدقلری چیچکلی یالدیزلی زینت دخی (اکلیل) دیمکدر .

اهل هیئت اصطلاحنده منازل قردن اون یدنجی ثنائیه وایکنجی یمانیه منزلهلرینه وکواکب ثابته صورتنده ایکی یلدیزه وعلم نباتات اصطلاحنده نباتات بحریه دن فرانسزلرك (رومادین) دیدکاری نباته ولاتینلرك (ملیلوتوس) دیدکاری اوته دخی (اکلیل الجبل) و (اکلیل الملك) دیرلر .

§

﴿ آکوم ﴾ — المانیا کیمیاکرلرندن بر معروف ذاتدر . بوذات (۱۸۰۳ م و ۱۲۱۷ ه) تاریخنده لوندره یه کیدوب اوراده حکمت طبیعیه وکیمیا خواجهلکی ایدرکن مولدالماء دنیلان غازك اشتعالنی برنجی دفعه اولهرق کشف ایتمشدر .

§

﴿ آکیله ﴾ — تریسته نك شمال غربیسنده و اوتوز سکز کیلو مترو بعدنده برشهردر . بو شهر مقدما پك جسیم ومعمور اولدیغندن ایکنجی روما نامیله شهرت بولمش ایدی .

§

﴿ آلاریق ﴾ — یاخود (آلاریس) — وقتیله اوروپایی زیروزبر ایدن (ویزیغوت) طائفهٔ وحشیه سنك رئیس یاخود قرالیدر . بوقهرمان ابتدا (تراسیا) و (ماکدونیا) و (یونانستان) ممالکنی اوروب خراب ومستوفی عسکر ایله قارشوسنه چیقان روما شرق ایمپراطورینی مغلوب وبی تاب ایتدکدنصکره (۴۰۹ م) تاریخنده اوروپانك غرب طرفنه چکوب درت سنه ظرفنده غوللری دخی پریشان ایتدی و کندوسنه عرض انقیاد ایدن بتون غول ممالکنده برقرالیت تشکیل ایلدی و بو استیلا وتشکیلات غصب ممالك دیمك اولدیغندن روما دولتنك نفوذ و اقتدارینه کرکی کبی نقیصه کتوردی لکن مرقوم دخی بو مظفریتندن صکره برسنه دن زیاده یشامدی .

§

﴿ لاستيقيت ﴾ — حكمت طبيعيه ده جسملرك شكللرينى تعديل ايدن بر تضييق قوتنك او جسملر اوزرندن رفعنده يه اولكى شكللرينه رجوع ايتملرى خاصه سنه دنيلور وخاصهٔ مزبوره الكزياده غازلرده بولنديغندن غازلره اجسام الاستيقيه ده تعبير اولنور صلب ومايع جسملرده ايسه الاستيقيت پك جزئيدر مواد نباتيه دن لاستيق دنيلان شيئك (قوهٔ الاستيقيه) سى مشهور اولديغى كبى مواد معدنيه دن چليكك (قوهٔ الاستيقيه) سى دخى معروفدر بناء عليه عموم يايلر چليكدن اعمال اولنور .

§

﴿ آلاشهر ﴾ — مغنيسا سنجاغى داخلنده ومغنيسانك جهت شرقيسنده ويكرمى درت ساعت بعدنده بر كوزل شهردر . بوراسى مقدما برغمه قرالى ايكنجى (آتال) معرفتيله انشا اولنوب (فيلادلفى) نامياه شهرت بولمشيدى صكره (يلديرم بايزيد) خان حضرتلرى (١٣٩١ م و ٧٩٤ ه) تاريخنده كيدوب استانبول ايمپراطورى طرفندن معاونت ضمننده كلان روم عسكرى يديله فتح و بلاد عثمانيه يه الحاق ايلدى . بو محاربه ده عساكر اسلاميه كيرودن سير ايدوب برتفنك بيله آتمامشدر . شهر مذكورك نفوسى شمدى طقوز بيك راده سنده ايسه ده مغنيسا شمندوفرى اولكى سنه اورايه قدر تمديد اولنمش اولديغندن بوندن صكره دها زياده معمور اوله جغى شبهه سزدر بوراده آثار وانقاض عتيقه چوقدر وجامع ومدارس وتكاياسى كثيردر .

§

﴿ آلاطاغ ﴾ — قونيه ده خادم جوارنده برشهردر وموقعى طاغلق اولديغندن پك چوق چكى يتشديرلمكده در بالى دخى اعلادر .

§

﴿ آلاغانى ﴾ — آمريقاى شماليده وجاهير متفقه اراضيسنك جانب شرقيسنده بر بيوك سلسلهٔ جبالدر وبوسلسله دنياده موجود اولان سلسله لرك الك بيوكيدر . (آلامابه) و (ژورجى) نهرلرى حدودندن (سن لورن) نهرى منصبنه قدر طولى يوز سكسان ميريا مترو تخمين اولنيور .

§

﴿ آلاقصر ﴾ — (تب) كلمه سنه نظر بيوريله .

§

﴿ آلانداطه‌سی ﴾ — بحر بالطقده بونتی کورفزی آغزنده بر اطه‌در بوراسی مقدما اسوج دولتی تصرفنده ایکن (١٨٠٩ م و١٢٢٤ ﻫ) تاریخنده روسیه اداره‌سنه کچمش وقرق بش سنه صکره فرانسزلر استیلا ایدوب ینه اعاده ایلشدر. اهالیسی اون اوچبیك تخمین اولنیور.

§

﴿ البانی ﴾ — طاغلق مناسبه‌در. اوروپالیلر آرنودلغه (البانی) دیدکاری کبی مقدما شیروان ایله برابر طاغستانه دخی (البانی) دیرلر ایدی (آرنود) و (طاغستان) کلمه‌لرینه نظر بیوریله.

§

﴿ الب ارسلان ﴾ — ملوك سلاچقه‌دن برمشهور ذاتدر. بوذات پدری سلطان (طغرل) طرفندن خراسان والیسی ایکن پدرینك (ری) ده وفات ایدوب یرینه قرنداشی سلیمان شاه جلوس ایلدیکنی خبر آلدیغی کبی مستوفی عسکر ایله کیدوب قرنداشی مومی الیهی حرباً اخذ و احناق ایدرك تخته اوتوردی و اناطولیده استقلال داعیه‌سنه دوشن عمی زاده‌سی (قتلمش) ك غائله‌سنی دخی بتوردکدنصکره کرجستانده واقع مشهور (آنی) قلعه‌سنی کایتلو تلفاتله آلدی وآسیای وسطاده‌کی حکومات صغیره‌نك کیمنی حرباً و کیمنی صلحاً و کیمنی دخی صهریت پیدا ایدرك ارثاً آلوب پك چوق شهرت قزاندی و بغداددهکی خلیفه (قائم بامرالله) ك اختلالات داخلیه‌دن صیقیلوب استمداد ایلمسی اوزرینه آنی دخی حمایه ایلدیکندن خلیفهٔ مشارالیه بالجمله ممالك عباسیه‌نك ادارهٔ ماده‌سنی کندیسنه تودیع ایلدی ویونان ایمپراطوری (رومن) (١٠٦٩ م و٤٦٢ ﻫ) تاریخنده فرانقلردن و کرجیلردن آلدیغی عساکر معاونه ایله برابر ایکیوز بیك کشیلك برارده ایله ارضرمدن اوزرینه یوریدیکنی مشارالیه پایتختندن بعید بر محلده حربله مشغول ایکن خبر آلدیغی کبی یانندهکی عسکرك یکرمی بیك کشیدن عبارت بولنمسی جهتیله عقلی باشندن کیدوب ناچار حاضریله مقابله‌یه مجبور اولدی وبو حال نومیدی ایله ایتدیکی ایلك حمله‌ده محاربه‌یی قزاندی و ایمپراطوری طوتوب ینه عفو و اطلاق ایلدی. (مشارالیهك بوغوغایه کیررکن طپراقلر اوستنه قپانه‌رق ایتدیکی تضرع ونیازوعسکره ویردیکی دستورایله مأیوسانه وفداکارانه هجوم قوماندانی

تفصیل اولنمش اولسه طاقت کتوریلورشیٔ دکلدر) مشارالیه محاربهٔ مذکوره دن اوچ سنه صکره ماوراءالنهرده بر محلده محاربه ایدرکن اوجه کوجندیرمش اولدیغی بربیوك ضابطك غدریله شهید اولوب یرینه اوغلی مشهور (ملکشاه) جلوس ایلمشدر. الب ارسلان ابدأ نفاق سومز وعبادات وطاعاتی ترك ایتمز حمیدالخصال برصاحب جلال ایدی. تحصیل علوم ایچون مدرسه انشاسنی ابتدا بوذات درخاطر ایتمش و نیشابورده غایت منتظم برمدرسه یاپدرمشدر مدت سلطنتی اون سنه.

§

﴿الب تکین﴾ — بو ذات برترکمان اسیری ایکن ملوك سامانیه طرفندن خراسان والیسی اولدی و (٩٦٠ م و ٣٤٩ ه) تاریخنده عصیان واون یدی سنه صکره (غزنه) یی ضبط ایدوب بر حکومت مستقله تشکیل ایلدی مؤخراً (آل سبکتکین) دولتنی تشکیل ایدن (سبکتکین) بونك غلام و دامادیدر. (سبکتکین) کلمه سنه نظر بیوریله.

§

﴿البرز﴾ — ایرانك حدود شمالیسی بوینجه شرقدن غربه طوغری امتداد ایدن وشرقده (کوه بابا) و غربده (طوروس) سلسله لریله کسب اتصال ایلیان سلسلهٔ جسیمه نك اسمیدر الك یوکسك محلی زروه سندن آتش صاچان (دماوند) تپه سیدر. قفقاسیه سلسلهٔ مشهوره سنك غرب قسمنده سطح بحردن بشبیك التی یوز التمش مترو ارتفاعی اولان مرتفع برتپه نك اسمی دخی (البرز) در.

§

﴿البستان﴾ — حلب ولایتی داخلنده ومرعش جهت شمالیسنده بر قضا مرکزیدر. بو شهر میلاس یعنی جهان نهری اوزرنده التی یدی بیك نفوسی جامع برکوزل شهر اولوب فقط اولکی معموریتنه نسبتله شمدی خراب حکمنده در زیرا وقتیله بوراده اولان برمعبد مشهوردر التی بیك کهنه یه حکم ایدن رئیس الکهنه اوتورر وبو رئیس لر قبادوقیا حکمدارلری متعلقاتندن اولور ایدی.

§

﴿الب طاغی﴾ — اوروپانك الك بیوك سلسلهٔ جبالیدر بوطاغ فرانسه

ایله ایتالیا ممالکی آره‌سنده واقع اولوب درت بیك سکز یوز اون‌مترو ارتفاعنده اولان الپ مرتفع محلی (آپیستن) دنیلان قسمنده‌در . فرانسزلر مقدما (سن‌بلو) ایله (ثنی) آره‌سندن ایتالیایه برکوزل یول آچمشلر ایدی .

§

﴿ التون ﴾ — معادنك کافه‌سندن عزیز وقیمتلو برمعدندر وثقلت اضافیه‌سی (١٩,٥) در وبیك ایکیوز درجهٔ حرارتده مذابدر وقوهٔ تطرقیه و انجراریه‌سی بالجمله معادندن زیاده اولدیغندن بر (عشر معشار) زراع اعشاری تخننده ورق حالنه کتوریله بیلور و غایت یومشاق اولدیغندن سکه ضربیچون برمقدار باقر قارشدیریلور . آلتون قطعات خمسهٔ ارضك برچوق برلرنده وخصوصیله آمریقاده قالیقورنیاده واوسترالیا قطعه‌سنده و روسیه‌ده اورال طاغلرنده وممالك عثمانیه‌نك بیغا سنجاغنده واقع سرچیلر نام محلده وسلانیك حوالیسنده کوچك دانه و پولر شکلنده ویاخود کوش و قورشون وباقر ایله مخلوط اولهرق بولنمقده وچوق کمسه‌لر تحریسیله اشتغال وتعیش ایتمکده‌در آلتونی حاوی اولان قوم وتراب دقتله غسل وقوم وترابك زیاده‌سی دفع اولندقدنصکره آلتونك تخمیناً التی مثلی جیوه وضعیله تحریك اولنور ایسه آلتونی آیریلور واکر آلتون کوش وباقر وسائره‌یی حاوی اولور ایسه پیلاتنه‌دن معمول قابلر درونده کسکین حامض کبریت یعنی (تیزاب) ایله تغلیه اولنور و اثنای تغلیه‌ده اجسام سائره تیزاب ایله امتزاج ایدوب فقط آلتون ترسب ایتمکله اخذ و استعمال ایدیلور .

ثقلت اضافیه‌سی اون طقوز دیمك مساوی جمده‌کی آلتون صودن اون طقوز قات آغر دیمکدر . آلتونك عیاری مقدما یکرمی درت ایکن مؤخراً بیك اعتبار اولنمشدر بوندن نقدر نقصان سویلنور ایسه اونقصان مواد سائره دیمك اولور . کوشك شمدیکی عیاری دخی یوزدر .

§

﴿ الجزیره ﴾ یاخود (عراق عرب) — آسیاده دجله نهریله فرات نهری آره‌سنده واقع اراضیٔ جسیمه‌نك اسمیدرکه نهرین مذکورینك التقا ایلدیکی محله قدر ممتد اولور و (رقه) و (موصل) و (سنجار) و (دیار بکر)

و (بغداد) سنجاقلری اراضیٔ مذکوره داخلنده بولنور . بواراضیده چیقان التون معدنلری واورمانلر وقتیله غایت مشهور وطپراغی منبت ایدی . آتوریلرك برنجی وایکنجی سلالهٔ حکمرانیسی بوراده پك چوق زمان حکومت سوردی وصکره اسکندر رومی وایران وسوریه حکمدارلری وروما وپارتیا دولتلری اداره سنه کچوب دها صکره سلطنت اسلامیه جانبندن فتح اولندی وبرمدت امویلر وعباسیلر وبرآره لق ایرانیلر ومغوللر و (١٤٠٠م و ٨٠٣ ه) تاریخنه طوغری تیموریلر وبرعصر صکره دور سلطان (سلیمان) خانیده دولت علیه تصرف ایلدی .

بواراضیده (مزوپوتامیا) دخی دیرلر . اندلسده دخی (الجزیره) نامنده برمحل وار ایدی .

§

﴿ الرقوس ﴾ — اندلسده یکی قسطلده (فلاتراوه) جوارنده اهمیتلی برموقعدر . قسطل قرالی طقوزنجی (الفونس) (١١٩٤ م و ٥٩١ ه) تاریخنده اندلس ومغرب پادشاهی مشهور (منصور یعقوب) ایله بوراده محاربه ایدوب فنا حالده مغلوب اولمش وعربلر بو محاربه یه (محاربة الرقوس) نامنی ویرمش ایدی . فرانسزلر واسپانیولر نام مذکوری تحریف ایدرك الیوم (آلارغوس) یاخود (اراکه) دیمکده درلر .

§

﴿ السلاس ﴾ — پروسیا ممالکی داخلنده برسنجاق اسمیدر . بوسنجاق فرانسه قرالرندن اون درد نجی (لویی) زمانده فرانسه دولتنه کچوب اشاغی (رن) ویوقاری (رن) نامله یاد اولنمش وفرانسه قرالی ایکنجی ناپلیونك (١٨٧١ م و ١٢٨٧ ه) تاریخنده پروسیا دولتی علیهنه آچدیغی محاربه نتیجه سنده کی مغلوبیتی اوزرینه (لورن) سنجاغیله برابر پروسیا دولتنه انتقال ایلشدر . لواءمز بورك اهالیسی برملیون بشیوز بیك تخمین اولنیور الك معمور شهرلری (استراز بورغ) و (مج) شهرلریدر .

§

﴿ السیسیاد ﴾ — آتنه جنرالرندندر . بوذات (٤١٤٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز اللی سنه مقدمنده دنیایه کلوب ایچه تحصیل

علوم ایتدکدن وجنرالقده براز شهرت بولدقدنصکره رئیس جمهور اولان عیسنه خلف اولق سوداسنه دوشوب (پلوپوئیس) محاربه‌سی اثناسنده آتنه‌لولری سیچلیایی استیلایه تشویق ایتدی وبوخدمتی ایفایه ارزوسی وجهله کندوسی مأموراولدیسه‌ده موفق اولهمیوب بالعکس آتنه‌یی تهلکه‌یه دوشوردیکندن غیاباً دینسزلکنه وخائنلکنه حکم اولنوب املاك واموالی مصادره اولندی ومرقوم دخی حکم مذکوری ایشتدیکی کبی ابتدااسپارت جمهوریتنه واورادن ایران دولتنه التجا ایدوب وطنی علیهنه تشویقاته باشلادی . اشبو السیپیاد حال شبابنده دنیایه امثالی کلمامش صورتده برمحبوب اولدیغندن کورنلر حیران اولمامق ممکن دکل ایدی لکن صکره بعض فضائلی وکاه رزائلی جامع چرکین برحریف اولدی . بوسنیور ایرانه اوکوزلك زماننده کتدی ایسه کوزل قبول اولنمش ظن اولنور .

§

﴿ آلطای ﴾ — روسیه ممالکیله چین ممالکی بینده برسلسلهٔ جبالدر. بوسلسله‌یی مقدما ایکی‌یه تقسیم ایدوب بیوك الطای وکوچك الطای نامله یاد ایدرلر ایدی احاطه ایتدیکی محالرك مساحه‌سی تربیعاً قرق بیك میله بالغ اولور .

§

﴿ الغ بك ﴾ — ترکستان وخراسان حکمداری تیمور زاده (شاهرخ)ك اوغلی وخلفیدر . بوذات پدرینك حیاتنده خیلی زمان خراسان والیلکی ایدوب (١٤٤٦ م و ٨٥٠ ﻫ) تاریخنده پدرینك وفاتی جهتیله تخت موروثه جلوس ایلدیسه‌ده ایکی سنه صکره خراسان والیسی تعیین ایتدیکی اوغلی عبد اللطیف ایله بوزیشوب وقوعبولان محاربه‌ده مغلوب اولدی وکمال پریشانی ایله سمرقنده عودتنده سمرقند اهالیسی دخی قبول ایتمدیکندن ناچار اوغلی مومی الیهه التجا ایلدی واوغلی خائن دخی برقاچ کون حرمت ورعایتدن صکره علیهنه بردعواجی چیقاردوب کویا حکم شرعی ایله قصاص ایتدیردی لکن بر سنه صکره کندوسی دخی بر فدایی یدیله اعدام اولنوب ایتدیکنی بولدی .

اشبو (الغ بك) سمرقنده برمکمل مدرسه وبررصدخانه یاپدیرمش ومعارفندان

عصردن (غیاث الدین جمشید) و (قاضی زاده) و (مولانا علی قوشجی) کبی ذوات رصد خانهٔ مذکوره تعلیم وارائهٔ فنون ایتمش والیوم دستور العمل اولان (الغبك) زیجی مومی الیهك اثر اهمیتله تنظیم اولنمشدر .

§

﴿ آلفرد ﴾ — انکلتره قرالرندن بیوك (آلفرد) (٨٨٣ م و ٢٧٠ ه) تاریخنده بریتانیا جزیره‌سنه صوقلمش اولان (روماند) لری حرباً وتدریجاً طرد ایدرك اوجه بردرجه یه قدر حمایه التنه النان بریتانیا حکومات صغیره‌سنی توحیده موفق اولدی وخارجدن برچوق علما وارباب فنون کتوردوب ومکتبلر انشا وقانونلر تنظیم ایتدیروب اهالیی اپیجه جهالتدن قورتاردی .

§

﴿ الفیه ﴾ — قواعد علوم عربیه‌یی جامع تنظیم اولنان متون شعریه‌یه ویرلمش برنامدر والك مشهوری شیخ جمال الدین محمد بن مالك فن نحوده تنظیم ایتدیکی (الفیهٔ ابن مالك) درکه حاوی اولدیغی بیك عدد بیتدن مقاصد عربیه تماماً معلوم اولور واوزرینه یاپیلان شروح کثیره مطالعه اولندیغی حالده مومی الیهك درجهٔ کمال ومهارتی آکلاشیلور (١٢٣٠ م ٦٢٨ ه) تاریخنده وفات ایدن یحیی بن عبد المعطینك اوجه ینه فن نحوده تنظیم ایتدیکی (الفیهٔ ابن معطی) دخی کوزلدر ویك چوق شرحلری واردر و (١٤٠٣ م و ٨٠٦ ه) تاریخنده وفات ایدن عبد الرحیم بن حسین العراقینك اصول حدیثه وشیخ ابن الوردینك فن تعبیره وقباقینك فن معانی وبیانه وحافظ سیوطینك فنون نحو وتصریف وخطه وابن البرماوینك علم فقهه وابن شحنة الحلبینك فرائضه دائر تنظیم ایتدیکی الفیه‌لر ایله ابو بکر الاربیلینك بیك لغزی جامع الفیه‌سی مقبول ومعتبر کتابلردر .

§

﴿ الف لیلة ولیلة ﴾ — دنیاده الك مشهور اولان حکایات عربیه‌یی جامع برکتابدر . فرنکلر سفاهتله دائر اولان فقره‌لرینی طی ایده‌رك یکیدن ترتیب و (لیال العربیه) تسمیه ایلدیلر وعجملر دخی لسان فارسی‌یه ترجمه ایدوب (افسان) دیدیلر .

اشبو کتابك اندلس علماسندن امام العلامه (ابن مالك) حضرتلری معرفتیله

تأليف اولنديغى بعض تواريخده مسطور ايسه‌ده قوتلى دكلدر وهارون الرشيد زمانندن صكره‌جه تأليف اولنديغى بعض دلائل ايله اثبات ايتمك استيانلرده واردر .

§

﴿ آلفونس ﴾ — اسپانيا وپورتكيز قرالارندن برچوق ذواتك اسميدر . اسپانياده (استوريش) قرالى برنجى (آلفونس) (٧٣٩ م و ١٢٢ ﻫ) تاريخنده جلوس وبربريلره غلبه ايدوب اوتوز قدر شهرلرينى آلدى وايكنجى (الفونس) (٧٩١ م و ١٧٥ ﻫ) تاريخنده اسپانيا قرالى اولوب اسلامه خيلى خسارو (ليزبون)ى ضبط ايلدى و (٨٣٥م و ٢٢٠ﻫ) تاريخنده مومى اليهك استعفاسى جهتيله يرينه چكن بيوك آلفونس (ليون) مملكتى كندو ملكنه علاوه ايلديسه‌ده اوغلى (غارثى) نك چيقاردينى اختلاله غلبه ايده‌ميوب سلطنتى تركه مجبور اولدى وپورتكيز قرالى برنجى الفونس ابتدا پدرى كبى پورتكيز قونتى ايكن (١١٣٨ م و ٥٣٣ ﻫ) تاريخنده اسلامه پك چوق غلبه ايتديكندن و (اوريك) محاربه‌سنده اسلامك بش حكمدارينى منهزم ايلديكندن جايه‌سنده بولنديغى اسپانيا دولتى طرفندن قرالق عنوانى ويرلدى لكن توسيع ممالك طمعيله ايتديكى برمحاربه‌ده (ليون) قرالنه اسير دوشوب‌ينه اطلاق اولندى وبشنجى (الفونس) دخى (١٤٣٨ م و ٨٤٣ ﻫ) تاريخنده التى ياشنده تخته جلوس ايدوب بعدالبلوغ وصى وعميسنى اعدام وافريقه‌ده برچوق محاربالله اضاعهٔ ايام ايلدى .

پورتكيزلر (كينه) لرى بونك زمانندە كشف ايتمشلردر .

§

﴿ الكتريق ﴾ ياخود (سيالهٔ برقيه) — ضيا وحرارت مثللو اساساً طبيعيونى برطاقم فرضياته دوشورن اشبو سيالهٔ برقيه‌نك موجوديتى ميلاددن التى يوز سنه مقدم صارى كهربادە كوريلان ودلك وتماس ايله حصوله كتوريلان جذب فعليله كشف اولنوب خواص سائره‌سى صكره‌دن پايلان برطاقم تجربه‌لرله ميدانه چيقارلمغه باشلامشدر .

برقاچ نوعدن عبارت اولان الكتريقك برنجى نوعى ثابت ويا موزون دنيلان الكتريقدر وبودخى ايكى قسم اولەرق برينه الكتريق زجاجى وديكرينه

الكتريق رچنوی دیمشلر والكتريق زجاجیه (مثبت الكتريق) والكتريق رچنویه (منفی الكتريق) تعبیر ایلشلردر .

الكتريق زجاجی برجامك التنه وبرقاب ایچنه براز (موروراوزی) قونیلوب جامك اوزرندن برکدی پوستی ایله دلك وتماس ایدلدکده جذب خارجیسندن اوتوری مورور اوزلری صچرامغه باشلار ورچنوی دخی برپارچه رچنه مذکور پوست ایله دلك ایدیلهرك شاقولا اصلمش بر (مورور اوزینه) طوقوندیرلدقده دفع خاصه سندن اوتوری مورورك رچنه دن تباعد ایلدیکی کوریلور . وایکنجی نوعی دخی متحرك یاخود سیال دنیلان الكتريقدر وبودخی سیلانی پك شدید اولان (اسید ازوتیك) ایله (توتیا) وسائر بعض اجسامك امتزاج کیویلرندن حصوله کلور وتلغرافله مخابرات خصوصنده استعمال اولنور .

§

﴿ الله آباد ﴾ — هندستانده غانج نهریله جناح نهرینك تلاقی ایتدیکی محلده برشهر شهیردر . بونام مقدما اوراده برولایته دخی ویرلمشیدی واولوقت بوولایتده یدی ملیون نفوس وار ایدی انکلیزلر (١٧٧٥ م و ١١٨٩ ه) تاریخندن (١٨٠٣ م و ١٢١٨ ه) تاریخنه قدر اورالری استیلاایله درت امارته تقسیم ایتدیلر . الله اباد شهرینك اوچ کیلومترو ایلروسنده هند حکمدار مشهوری (جلال الدین اکبر) ك (١٥٨٢ م و ٩٩٠ ه) تاریخنده یاپدیرمش اولدیغی (نور جهان) قلعه سی و مشارالیهك شمال طرفنده اولان تربه سی الیوم موجوددر قلعهٔ مذکوره شمدی انکلیزلرك دبو بیدر و بوشهرده وقتیله یوز بیك نفوس بولنور ایکن شمدی یکرمی بیك تخمین اولنمقدهدر .

§

﴿ الماس ﴾ — احجار ثمینه دن ووابور کوری نوعندن برطاشدر . بو طاش (بره زیلیا) ده اون التی فرسخ طول وسکز فرسخ عرضنده (سیرو دومزیو) دنیلان محلده وهندستانده (غانی) اوجاقلرنده وامید برونی قومصالرنده و (بورنهئو) اطه سنده وسائر بعض محللرده بولنور . بونك واپور کوری نوعندن اولمسی مخلیة الهوا فانوسی ایچنده (پرتوسوز)

دنیلان الت واسطه‌سیله یاقیله بیلمسی و یاقلدیغی حالده مائی یه قریب بر دومان ظهور ایتمسیله ثابتدر.

الماس چیقاریلان محللرده صره ایله بر چوق حوضلر یاپیلوب ایچنه قونان قوملر صو ایله اجرا اولنور واقارکن ایچنده‌کی الماسلر حوضلرك مجراسنده موضوع وصفصاف اغاجندن مصنوع شبیکه‌لرده قالور.

§

﴿ آلمانیا ﴾ — (رین) نهریله (ویستول) نهری بینندہ اولان و بحر بالطغه قدر ممتد بولنان ممالك جسیمه‌نك نام مخصوصیدر. برنجی ناپولیون بوناپارطك بر طرف اولان غائله‌سی عقیبنده یعنی (١٨١٥ م و ١٢٣١ ه) تاریخنده روسیه واوستریا و پروسیا دولتلرینك و یانه‌ده (معاهدهٔ مقدسه) نامیله عقد ایتدکلری معاهده ایجابنجه المانیاده اول وقته قدر مستقلاً اداره اولنان دوقه‌لقلر و پرنسلکلرك اوتوز درت عددی برلشدیریلوب (متفقهٔ المانیا) یاخود (متفقهٔ جرمانیا) نامی ویرلمش و پروسیا واوستریا وفلنك دولتلری مستقل بالرأی اولمق اوزره بو اتفاقه داخل بولنمش ایدی الی برسنه بوحال اوزره کتدکدن صکره اوستریا دولتی اتفاق مذکوردن آیرلدیغی کبی پروسیا دخی شمال حکومات صغیره و پرنسلك ودوقه‌لقلرینی طوپلایوب (المانیای شمالی) نامیله بر حکومت اتحادیه تشکیل ایلدی حمایه‌ده اولان (باویرا) قرالیتی و (هس) بیوك دوقه‌لغی و (ورتمبورغ) قرالیتی و (باد) بیوك دوقه‌لغی جهت جنوبیه‌در (١٨٧١ م و ١٢٨٨ ه) تاریخنده پروسیالولرك فرانسزلره غلبه‌سی مناسبتیله (الساس ولورن) ایالتی دخی المانیای شمالی اتحادینه کچمشدر. پروسیا کله‌سنه‌نظر بیوریله.

§

﴿ المریه ﴾ یاخود (میریه) — اسپانیاده (مالقه) نك جهت شرقیسنده وساحل بحرده بر سنجاق مرکزیدر. بو شهرك وقتیله نفوسی یوز یکرمی بیك رادەسنده واطرافنده‌کی باغ و بوستانلرك معموریتی ومیوه‌سنك بیوکلکی ومحصولنك برکتی درجهٔ غایه‌ده ایدی ودرونده کلوب کیدن کاربانلرك و یولجیلرك راحتی ایچون یابلمش بیك عدد خان

موجود اولوب بونلرك هيچ بر يسندن اجرت النمز ايدى. شهر مزبور اسپانيا دولتى اداره‌سنه كچه‌لى نفوس موجوده‌سى اون سكز بيك راده‌سنه تنزل اتمشدر.

§

﴿ الموت ﴾ — قزوين ايله رودبار آره‌سنده بر مستحكم ومشهور قلعه‌در. بوقلعه هجرت نبويه‌نك بشنجى والتنجى عصرلرنده باطنيه وملاحدهٔ اسماعيليه نامله ظهور ايدن شرزمهٔ زنادقه‌نك تحصنكاهى اولمش و بونك ضبطيله زنادقهٔ مرقومه‌نك طاغيدلمسى ضمنده‌نيجه يوز بيك نفوس مسلمه جام شهادتى نوش ايتمش ايدى. بوقلعه (٨٦٨ م و٢٥٥ه) تاريخنده پاپيلوب‌على‌رواية (١١٢٨ م و٥٢٣ ه) ضبط وهدم اولنمشدر.

§

﴿ اَلَهَنْ ﴾ ياخود (هلن) — بوذات (٤١٦٠ خ) تاريخنده يعنى ميلادك بيك درتيوز اوتوز درت سنه مقدمنده تساليادە ظهور ايدن طوفانده يالكز زوجه‌سيله قورتلمش اولان (دوقاليون) لك اوغلى و (فوتيوديت) لرك حكمداريدر.

بونك اوغلى اولان (كسوتوس) لك (اكه اوس) و (ايون) نامنده كى اوغللرى ودوقاليونك ديكر ايكى اوغلى ممالك يونانيه‌ده بر بيوك قبيله‌نك رئيسى اولدى وبوقبيله‌لر انلرك نامله و بتون اهالئ يونانيه (اله‌ن) شهرت بولدى وصكره (اله‌ن) نامى (النينوزه) تحويل اولندى.

§

﴿ آلهى ﴾ (شيخ الهى) حضرتلرى — كبار مشايخ نقشبنديه‌دندر. بوذات مسقط رأسى اولان (سماو) ده علوم ظاهريى تحصيل ايتدكدن صكره مرشد تحريسى ضمننده سمرقنده كيدوب اوراده خواجه (عبيدالله) سمرقندى حضرتلرينك صحبت عليه‌لريله مشرف اولدى وبعد اكمال السلوك وطن اصليسنه عودت و بر خيلى مدت صكره درسعادته واندن اورانوس زاده احمد بكك تشويقيله يكيجهٔ و ارداره عزيمت بيوردى واوراده طالب حق اولنلرى ارشاده همت اتمكده ايكن (١٤٩٠ م و ٨٩٦ ه) تاريخنده ارتحال بيوردى. فاتح جوارنده تربهٔ عاليلرى

اولان (سیداحمد البخاری) حضرتلری مشارالیه ایله برلکده سماوه تشریف بیورمش و بر قاچ سنه برلکده اولمش ایدی .

§

﴿ آلهیون ﴾ — (فلسفه) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ آلهه ﴾ — اسکی پتپرستلر هرشیئه بر آله وهر آله ایچون بر شکل تصور ایدرك خیالی رسملر ینی یاپوب آنلره پرستش ایتدکارندن آلهلرك عددی بر قاچ یوزه بالغ اولمش وایچلرندن اون ایکی عددی بیوك طاننمش ایدی اشبو بیوك طانیدقلری آلهلرك کیفیاتی کلهلرنده محرر ایسه‌ده جله‌سی بردن کورنمك اوزره بورایه درج اولندی . (موز) تعبیر ایتدکلری آلهلر بشقه‌در .

عدد	اسامی	
١	ژوبیتر	سمالرك وسائر آلهلرك وانسانلرك آلهی
٢	نبتون	دکزلرك آلهی
٣	مارس	جنك وقتال آلهی .
٤	مرکور	فصاحت و بلاغت ویغماکران آلهی .
٥	آپولون	کونش وصنایع وادبیات وطب آلهی .
٦	وولکن	آتشلرك وولقانلرك آلهی .
٧	وستا	ارض وحرارت ارض و بیوت آلهی .
٨	زنون	نکاحلرك وحوسه‌لرك آلهه‌سی .
٩	منه روا	عقل وحکمت وصنعت آلهه‌سی .
١٠	دیان	صید وعصمت آلهی .
١١	وه‌نوس	حسن وآن وجمال آلهه‌سی .
١٢	سرس	محصولات آلهی .

§

﴿ الیاس ﴾ علیه السلام — بعلبك اهالیسنه مبعوث ابنیای بنی اسرائیلدندر . بوذات عالیقدر ملوك اسرائیلیه‌دن (آخاب) ك بعض معاملات بارده‌سی اوزرینه برمدت تنهایه چکیلوب مغاره‌لرده اختیار انزوا

بیوردی و بومدت ایچنده آره‌صره شهره اینوب ینه اوامر الهیه‌یی تبلیغ ونصیحتدن کیرو طورمدیسه‌ده قبول ایدر کسه بوله‌مدیغندن بددما اتمسیله اوچ سنه یغمور کسیلوب صکره اهالینك استرحامی ومشارالیهك تضرع ونیازی اوزرینه جناب حق احسان بیوردی و بردفعه دخی مرقوم آخاب دوچار اولدیغی خسته‌لکدن قورتیلوب قورتلیه‌جغنی پرستش ایتدیکی (بعلزبوب) دن خبر المق اوزره کوندردیکی آدمه حضرت الیاس علیه السلام برطاغ اتکنده تصادف وآخازك بوکیدیش ایله وفات ایده‌جکنی افاده وحریفی اعاده اتمسی جهتیله حریف بالعوده کیفیتی آخازه سویلدی آخاز بونصل آدم ایمش دیو سؤال ایلدکده حریف اوزون صاچلی بلنـدن مشین ایله باغلی مهیب بر آدم دیمسیله آخاز شمدی بیلدم (تسبیتلی ایلیا) یعنی الیاس علیه السلامدر آنی بکا کتورك دیدی وجلبی ایچون ایکی دفعه ارسال اولنان عسکرلر صاعقه اصابتیله محترق اولوب اوچنجی دفعه کوندریلان اللی نفر سوارینك ضابطی رضاسنی تحصیل ایدرك آلدی کتوردی و مشارالیه آخازك حضورینه کیردیکی کبی بیمحابا وفات ایده‌جکنی سویلمی عقیبنده آخاز وفات ایلدی ومشارالیه بووقعه‌دن صکره ینه طاغه چیقوب (٨٧٢٥ خ) تاریخنده یعنی میلادك سکز یوز التمش طقوز سنه مقدمنده رفیقی حضرت (الیسع) علیه السلام ایله (اردن) نهری کنارینه اینوب اوراده‌ن جناب حقك امریله سمایه رفع بیورلدی و (الیسع) علیه السلام نبوتله بکام وقائممقام اولدی .

§

﴿ آلیاسقا ﴾ — آمریقای شمالینك جهت غربیسنده روسیه آمریقاسی دنیلان مملکتدر اهالیسی (اسکیمو) لردر ومرکزی (ارتهانجل) قصبه سیدر ومملکت مزبوره روسیه طرفندن برقاچ زرهلی واپور مقابلی (اتازونی) حکومتنه ترك اولنمشدر

§

﴿ الیاقیم ﴾ بن یوسیا — ایکنجی بخت نصر قدس شریفی اوروب یهودیلری بابله نفی ایتدیکی زمان قدس شریفده یهودا ملکی بولنان ذاتدر . فراعنهٔ مصریه‌دن فرعون اعرج دیدکاری (نیخوا) (٤٦٨٥ خ) تاریخنده

یعنی میلادك التی یوز طقوز سنه مقدمنده آثور یا محار به‌سندن کلورکن آثور یلرك تحت حمایه‌سنده اولان قدس شریفی حرباً استیلا وحکمداری بولنان (یاهو آخاز) ی خلع ومصره اسرا ایدوب یرینه اشبو (الیاقیم)ی اجلاس وممالك یهودیه‌یی یوز قنطار کوش و برقنطار التون ویرکویه ربط انلشیدی لکن اوچ سنه صکره بخت نصر ینه استرداده موفق اولوب مصرلولره میال اولان مرقوم الیاقیمی وحضرت (دانیال) علیه‌السلامی ودها برچوق معتبرانی بابله کوندردی والیاقیم یهودا حکمدارلغی ینه کندوسنه توجیه اولندیغی حالده مرتب اولان ویرکویی اعطا واطاعت ایده‌جکنی تعهد ایلدیکندن بخت نصر تکرار نصب وارسال ایلدیسه‌ده برقاچ سنه صکره مصرلولره استناداً بتکرار عصیان ایتدیکندن بخت نصر اوچنجی دفعه اوله‌رق کلوب قدس شریفی فناحالده اوردی والیاقیمی اخذ وقتل وقرنداشنی نصب ایتدی .

یهودیلرك یتمش‌سنه اسارتی اشبو (الیاقیم) ك نفیندن یعنی (٤٩٨٨ خ) تاریخندن اعتبار اولنور .

الیاقیمك اصل اسمی (یواقیم) اولدیغی حالده مصر حمایه‌سنی قبول ایتدیکی زمان فرعون نیخوا الیاقیمه تحویل ایتشیدی .

§

﴿ الیریا ﴾ — (ایلیریا) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ الیسع ﴾ علیه‌السلام — انبیای بنی اسرائیلدندر. ابتدالری (الیاس) علیه‌السلامه رفاقت ایدوب مشار الیهك رفعندن صکره (٤٧٢٥خ) تاریخنده یعنی میلادك سکز یوز التمش طقوز سنه مقدمنده رتبهٔ نبوته نائل اولدی و پك چوق زمان بعلبك اهالیسنی اصلاحه سعی وغیرت ایدوب لایعد معجزات کوسترمدی حتی بر دفعه فقرحالندن شکایت‌ایدن برخاتونه خانه‌کده نه‌وار دیوسؤال ایدوب برچناق زیتون یاغندن بشقه نسنه‌م یوقدر دیدکده واراول یاغی تو کنجه‌یه‌قدر بیوك قابلره بوشالت دیمسیله خاتون اولوجهله یاپوب برچوق یاغ حاصل ایتدی وجله‌سنی پازارده صاتوب کفاف نفس ایلدی بر دفعه دخی برخاتونك وفات ایتش اولان چوجغنه

اغزینی اغزینه ویروب توجه ایتمسیله باذن‌الله حیات تازه کلدی وبردفعه دخی آرام‌ملکنك سوریه‌یه تسلط ایده‌جکنی و نره‌دن کله‌جکنی خبر ویردی وملك مومی‌الیه مشارالیهك اخباراینی خبرالدیغی کبی اخذ و کرفتی ایچون بعلبکه عسکر کوندروب خانه‌سنی صاردیردی لکن مشارالیهك دعاسی برکاتیله هیچ‌برینك کوزلری کورمیوب جمله‌سی سامریه‌ده حکومت اسرائیلیه‌یه اسیر دوشدی. وبردفعه دخی اوته‌دنبر و آجی اولان چشمه‌نك صوینی طاتلاندیردی . بوکبی معجزاتی پك‌چوقدر .

§

﴿ آلیقورنه ﴾ صحیحی (لی‌وورنو) — طوسقانه‌نك جهت غربیسنده برکوزل مملکتدر ولیمانی ایتالیا لیمانلرینك برنجیسیدر ونفوس موجوده‌سی طقسان بیك تخمین اولنمقده‌در.

§

﴿ آلیند ﴾ — آیدین ولایتنه تابع منتشا سنجاغنك مرکز اداره‌سی اولان (موغله) شهرینك نام‌عتیقیدر .

§

﴿ الینوز ﴾ — (الهن) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ام حبیبه ﴾ — بنی اکرم افندمزحضرتلرینك زوجهٔ محترمه‌سی ورؤسای قریشدن ابوسفیانك کریمه‌سیدر اوائل عهد اسلامده اسلامله مشرف اولهرق حبشه هجرت بیورمش واوراده زوجی وفات ایتمکله دول‌قالمش ایدی هجرتك یدنجی سنه‌سنده عمر بن امة الصخر حضرتلری دینه دعوتی متضمن اولان نامهٔ جناب پیغمبری‌یی حاملا حبش ملکی اصحمة النجاشی‌یه کیدرکن مشار الیهانك نفس نفیسنی حضرت پیغمبری‌یه عقد ایچون دخی توکیل بیورلدیغندن نجاشی ومهاجرین اصحاب معرفتیله اوراده عقدی اجرا اولنوب ملك‌مشارالیه طرفندن مخصوصاً تهیه ایدیلان کیلرله نزد حضرت پیغمبری‌یه کوندرلمشدر. مشارالیها غایت دیندار وصلابت‌شعار برخاتون ایدی حتی تجدید عهد ضمنده مدینهٔ منوره‌یه وخانهٔ حضرت پیغمبری‌یه کلش اولان پدری ابوسفیان فراش سعادت اوزرینه اوتورمق ایستدیکنده اهل ایمانه

مخصوص بر طوراید پدرینه (سن مشرکسك رسول الله فراش سعادتنه نصل اوتوره بیلورسك) دیه‌رك منع ایلدیکی کمال خلوص ودیانتنه دلالت ایدر برحالت معتبره‌در .

§

﴿ام رومان﴾ - ابوبکر الصدیق (رضی) حضرتلرینك زوجهٔ محترمه‌سی وحضرت عایشه وعبدالرحمن جنابلرینك والده‌سیدرکه حضرت فخر المرسل افندمزه قاین والده اولمق شرفنه نائل اولدی .

هجرتك التنجی سنه‌سنده وفات ایتمکله مرقد مطهره‌لرینه بالذات حضرت نبی ذیشان افندمز وضع ایتدی و (هرکیم جنت حوریلرندن برینه باقوب مسرور اولمق استرایسه ام رومانه باقسون) بیوردی .

§

﴿ام ایمن﴾ — اصحاب کرامدن اسامة بن زید حضرتلرینك والده‌سی وحضرت پیغمبر افندمزك دایه‌سی جلیلة القدر برصحابیه‌در نام علیه‌لری فی الاصل برکه اولوب ایلك مخدوملری ایمنه نسبتله ام ایمن دنیلمشدر . نبی محترم افندیمزك والده‌لری افندمز پك کوچوجك ایکن ارتحال ایتمکله مشار الیها رسول اکرم افندمزی آغوش مادرانه‌لرنده بیوتدی وبناءعلیه حقلرنده (ام ایمن امی بعدامی) بیورلدی ارتحال حضرت پیغمبر یدن صکره وفات ایتدیکی جهتله ارتحال ایدنجیه قدر حضرت پیغمبر افندمز ایچون اغلامشلردر .

§

﴿ام سلیم﴾ - قاتلان صحابیاتدن دیندار ودرایتشعار برخاتوندر واصحابدن مالك ابن انس حضرتلرینك والده سیدر ودول ایکن اسلامك ظهورنده شرفیاب ایمان اولمشدر . بونی شجعان عربدن وقبیله‌سی خلقدن ابو طلحة الانصاری هنوز اسلامه کلمکسزین تزوجه طالب اولدقده مشار الیها (بن سنی ایستمامزلك ایتمم . سنك کبیسی رد اولنمز لکن سن مشرکسك بن ایسه بحمدالله تعالی مسلمیم . اکر مسلمان اولور ایسه‌ك سکا واررم وحتی مهر یمی بیله بخش ایدرم . بیلزمیسك که سنك پرستش اینیدیکك تکری یردن بتر وصکره آنی دولکرلر یونتار بوحالده سن برتخته

پارچه‌سنه طاپمغه اوتانمزمیسك دیمسی اوزرینه مشار الیه اوتانوب اسلامه کلدی وام سلیمی تزوج بیوردی .

مشار الیها حضرتلری، اوغلی انس حضرتلرینی هنوز اون ایکی یاشلرنده ایکن حضور حضرت پیغمبریه کتوروب (یارسول الله بونی سزه خدمتکارلق ایتسون دیه کتوردم ومن غیرحد ارمغان ایتدم بنم اوغلم وسنك خادمکدر اکا دعا ایله) دیه‌رك تقدیم ایتمش وافندمز دخی دعا بیورمغله انس حضرتلری هم طول عمر ایله معمر وهمده خارج ازحائط تعداد مال واولاده مالك اولمشدر .

§

﴿ آماتیا ﴾ — ماکیدونیانك اسکی اسمیدر .

§

﴿ آمازون ﴾ — آمریقای جنوبیده برنهرك اسمیدر . بونهر کرهٔ ارضك اوزرنده اولان نهرلرك الیوکی اولوب (آند) دیلان سلسلهٔ جبالدن واون برعرض جنوبی ایله یتمش اوچ طول غربیده واقع (لوریقوشا) نام کولدن چیقوب طول غربیه طوغری جریان ایتمکده وخط استوا تحتنده بحر محیط اطلسه دوکلمکده‌در طولی التی یوز بشیوز وعرضی یوقاریلرده اوچ ایله بش واشاغیلرده دها زیاده و بحره منصب اولدیغی محلده ایکیوز سکسان سکز کیلو مترو وعمق وسطیسی اوچیوز یکرمی بش مترودر وبحره انصباب ایلدیکی محلده آبجی صویی یوز اوتوزبش مترو دفع ایتمکده‌ودروننده یدی مترو طولنده بالقلر بولنمقده‌در .

آمازون مسلح قادین جمعیتی دیمك اولوب حین کشفنده نهر مزبورك ساحلنده برطاقم مسلح قادین جمعیتی کورلمسی مناسبتیله نهره دخی بونام ویرلمشدر .

§

﴿ آمازیس ﴾ — فراعنهٔ مصر یه‌دندر . بوآدم فرعون (ابرئیس)ك قرناسندن وامرای عسکریه‌سندن اولدیغی حالده تأدیب واصلاحنه مأمور اولدیغی (سوءنی‌ین) لرایله برلشوب (٥٠٢٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بشیوز یتمش سنه مقدمنده ولی‌نعمتنی خلع واحناق ایدرك تختنه اوتوردی وکندوسنك غاصب وآحادناسدن اولدیغی سرسی رشته‌ایله فساد چیقارمسی

مأمول اولان اهالیی ایصندیرمق وایتدیکی خیانتی سیندیرمك ایچون ایاغنی یقادیغی التون لکنی اریتدیردك بر صنم یاپدیروب چارشونك الغلبه لك محلنه قویدردی واهالینك مذکور صنمه حرمت وپرستش ایتدکلرینی خبر الدقدن صکره ارکان مملکتی حضورینه جلب ایدوب (او پرستش ایتدیککز صنم بنم ایاغمی یقادیغم برلکن ایکن شمدی هیئتی تبدل ایتمکله شایان احترام اولدی بن دخی فرومایه دن برادم اولدیغم حالده شمدی پادشاهکز بولندیغم ایچون حرمت ورعایته سزاوارم) دیه رك براوزون نطق ایراد ایتمسی اوزرینه اهالینك جله سی مع المنونیه حرمت ورعایت وهرحالده اطاعت ایده جکلرینی بیان وتعهد ایلدیلر ومومی الیهك مدت سلطنتی اولان قرق درت سنه ظرفنده پك کوزل کچندیلر وراحت ایتدیلر . دیکر روایته کوره جلوسی (٤٩٢٤خ) تاریخنده یعنی میلادك التی یوز یتمش سنه مقدمنده در . عادل وامور اشنا ومعارف پرور برذات ایدی مصرلیلرینی یونانیلره سربست براقدیغندن زمانده مصر تجارتی غایت ایلرو کتدی وایران حکمداری (کیخسرو) ك مصر اوزرینه حمایه سنی بردرجه یه قدر طانیدی ایسه ده کیخسروك خلقی لهراسبی طانیدیغندن محاربه تحقق ایتدی لکن (اماز یس) اول آره لق وفات ایلدیکندن محاربه نك نتیجه سنی یعنی مصرك مغلوبیتنی کورمدی .

§

﴿ اماستری ﴾ — اماصری شهرینك نام صحیحی (اماصری) کله سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اماسیه ﴾ — سیواس ولایتی داخلنده برسنجاق مرکزیدر . اماسیه شهری صامسون اسکله سنك جنوبه طوغری یوز اوتوز اوچ کیلومترو کیروسنده وتوقاد نهرینك یاخود یشیل ایرماغك کنارنده وجانیك طاغلرینك اتکنده در وتخمیناً اون بیك خانه سی ومتعدد جوامع ومساجد وتکایا ومدارس ومکاتبی وبرخراب قلعه سی واردر و بایزید نامنده کی جامع شریف پك کوزلدر ووقتیله پتخانه اولان بر بنا شمدی بیمار خانه در وآنتقه لری ومحفوظ برقاچ انسان مومیاسی ومملکتك اورته سندن کچن صو بوینده قیالرك ایچنه طوغری اویولمش مغاره لری شایان تماشادر

و بورانك ايپك تجارتى ونسوان والماوهواسى كوزللكله مشهوردر .
اماسيه (٧٣١ م و ١١٣ ه) تاريخنده فتح اولندى . آيدين سنجاغنده دخى (اماسيه) نامنده برقصبه واردر .

§

﴿ اماصرى ﴾ — قره دكزك اناطولى ساحلنده و بولينك يوزيكرمى كيلو مترو شمالنده برشهردر وليمانى قومصال اولديغندن بحريون عندنده مقبول دكلدر . اماصرينك اسكى اسمى (شمسام) اولديغى حالده مؤخراً (قيراقتر) نامنده برحاكمك (اماستريس) نامنه‌كى زوجه‌سى اعمار ايلديكندن آنك نامنه نسبتله (اماسترى) دنيلدى . بوراسى ازمنهٔ وسطاده برقاچ دفعه يونانيلره و (١٣١٠ م و ٦٠٨ ه) تاريخنده جنويزلره بكوب (١٤٥٩ م و ٨٦٤ ه) تاريخنده سينوب حاكمى اسماعيل بكدن دولت عثمانيه‌يه انتقال ايلشدر .

§

﴿ امالى ﴾ — طلبهٔ علوم متبحريندن برعالمك حضورنده اول عالمك برو يا برقاچ فندن سو يلديكى قواعد ومسائل وسائره‌يى لسانندن ظهورى كبى ثبت واملا ايتدكارى حالده او املا ايتدكارى شيئه (امالى) ديرلر .
(امالئ ابن دريد) (٩٣٢ م و ٣٢١ ه) تاريخنده وفات ايدن (محمد بن حسن العتاهيه) نك اثريدر .
(امالئ ابن حاجب) مشهور . (ابن حاجب) كلمه‌سنه نظر بيوريله .
(امالئ ابو يوسف) علم فقهدن (ابو يوسف) كلمه‌سنه نظر بيوريله .
(امالئ ابن الشجرى) (١١٧٦ م و ٥٧٢ ه) تاريخنده وفات ايدن (ابو السعاداة) نك بش فنى وسكز جلدى جامع اثريدر .
(امالئ ابن عساكر) (ثقة الدين) كلمه‌سنه نظر بيوريله .
(امالئ ابو العلاء) (ابو العلاء) كلمه‌سنه نظر بيوريله .
(امالئ جار الله) (زمخشرى) كلمه‌سنه نظر بيوريله .
(امالئ قاضى خان) (١١٩٥ م و ٥٩٢ ه) تاريخنده وفات ايدن حسن بن منصورك اثريدر .

(امالیٔ فی الحدیث)(١٠٦٢ مو ٤٥٤ ه) تاریخنده وفات ایدن (ابو عبدالله القضاعی) نك اثریدر .

بونلردن بشقه دهاپك چوق امالی واردر و (سراج الدین) نك (یقول العبد فی بداء الامالی . لتوحید بنظم کاللآلی) دیو بدأ ایدن قصیدهٔ امالیسی دخی مشهوردر .

§

﴿ امام البخاری ﴾ — قدمای محدثین کرامندن واسمی (محمد) وشهرتی (الحافظ ابو عبدالله بن اسماعیل الجعفی) در . مشارالیه تحصیل وتحقیق وتصحیح احادیث ضمننده خراسان وجبال وعراق و حجاز وسوریه ومصر ممالکنی کشت وگذار ایدرك کتب سته نك برنجیسی اولان (جامع الصحیح) نام کتاب مستطابی اون التی سنه ده جمع و ترتیب بیوردی و بغداده یکرمی بیك عالمك اجتماع ایتدیکی بر مجلس عالیده علم حدیثدن امتحان اولوب فضل وکمالنی وکتابنك سائر کتب احادیثه رجحانی تصدیق ایتدیردی .

کتاب مذکوردن بشقه دهاپك چوق آثاری و برتاریخی واردر (٨٦٩ م و ٢٥٦ ه) تاریخنده سنی التمش ایکی یه بالغ اولدقده سمرقندك ایکی فرسخ ایلروسنده واقع (خارتنك) قریه سنده وفات ایدوب اورایه دفن اولنمشدر ودیکر روایته کوره وفاتی (٢٥٣ ه) تاریخنده در . مشارالیهك حفظنده یوز بیك صحیح وایکیوز بیك موضوع حدیث وار ایدی وتصحیح ایتدیکی احادیث نبویه یی آبدست آلوب ایکی رکعت نماز قیلمدقجه کتابنه یازمز ایدی دیرلر .

§

﴿ امام ربانیٔ ﴾ سرهندی — افاخم مشایخ نقشبندیه دندر واسمی (احمد الفاروقی) وشهرتی (مجدّد الف ثانی) در . فیض عالیلری شیخ (باقی بالله) دن وانلرك فیضی دخی (عبید الله احرار) دن ایدی . درجهٔ فضل وکمالی بیلنمك ایچون (مکتوبات) نی مطالعه کافیدر وفاتلری (١٦٢٤ م و ١٠٣٤ ه) تاریخنده در . مخدوم عالیلری (محمد المعصوم) حضرتلریله (یکدست مکی) حضرتلری کبار خلفاسندندر .

§

﴿ امام الحرمين ﴾ — مصنفين كرامدن برمبارك ذاتدر مسقط رأسى (نيشابور) واسمى (عبد الملك ضياء الدين) در . بوذات فرط معلومات وكثرت محفوظات ايله مشهور براديب نادر الاقران واصول وفروع وكلام وسائره‌ده امام جليل الشان ايدى . بغداد ده تحصيل كمال ايتدكدنصكره حرمين الشريفينه كلوب اقرانه تفوق ايلدى ودرت سنه‌دن عبارت اولان مدت اقامتنده مذاهب اربعه‌دن سؤال اولنان مسائلك كافه‌سنه موافق شرع شريف جواب يازديغيچون امام الحرمين نامنى آلدى وصكره نيشابوره كيدوب نظاميه مدرسه‌سنده تدريس وتصنيفه همت واطرافدن كلان دهر يلرك مشكل سؤاللرينه متين جوابلر ويره رك دين مبينه كوزل خدمت ايلدى .

اوزاق ويقين محللردن درسنه كلنلر چوغالوب هر برى برفندن اوقومق استديكندن وكندوسى دخى بشقه بشقه اوقوتمغه ميدان بوله‌مديغندن كافه‌سنى بردن برمجلسده اوقوتمغه مجبور اولدى . (نهاية المطلب فى دراية المذهب) و (كتاب الشامل فى اصول الدين) و (البرهان فى اصول الفقه) و (تلخيص التقريب والارشاد) و(غياث الامم فى الامامة) و(مغيث الخلق فى اختيار الحق) و (غنية المسترشدين) نام كتابلر بونكدر وفاتى (١٠٨٥ م و ٤٧٨ ﻫ) تاريخنده در .

§

﴿ امام شاطبى ﴾ — شاطبى كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿ امام غزالى ﴾ — غزالى كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿ امام رازى ﴾ الجصاص — فقه حنفيده امام كبير الشاندر . علم فقه وزهد وورعده زمانك فريدى ايدى . بوذات (٩٣٦ م و ٣٢٥ ﻫ) تاريخنده بغداده كلوب شيخ ابو الحسن كرخى‌دن علم فقهى اكمال ايتدكدن واهوازه كيدوب كلدكدن صكره حاكم نيشابورى ايله نيشابوره كتدى وابو الحسنك وفاتى عقيبنده يته بغداده عودت وتدريس علومه همت ايدوب بغدادك رئيس العلماسى اولدى وسنى التمش بشه بالغ اولديغى حالده

(٩٨٠ م و ٣٧٠ ه) تاريخنده وفات ايلدى . (احكام القرآن) و (مختصر اختلاف الروايات) و (شرح مختصر الكرخى) بونكدر و (٨٧٣ م و ٢٦٠ ه) تاريخنده وفات ايدن ابو بكر احمد بن عمرو الخصاف الحنفينك تأليف ايتديكى (ادب القاضى) نام كتابه دخى بر كوزل شرح يازمشدر . ذكر اولنان اختلاف الروايات ابى جعفر الطحاوينك تأليفاتندندر .

§

﴿ امام ثعلبى ﴾ — ثعلبى كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿ اماميه ﴾ — اعتقاد كلمه‌سنده قرق برنجى فرقهٔ شيعيه‌يه نظر بيوريله .

§

﴿ امبابه ﴾ — مصر سفلاده بولاق قارشوسنده برقصبه‌در . فرانسزلر (١٧٩٨ م و ١٢١٣ ه) تاريخنده مشهور اهرام تپه‌سى محاربه‌سنى بوراده قزانديلر وكولمنلرى فنا حالده مغلوب ايتديلر .

§

﴿ آمد ﴾ — ديار بكر كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿ ام دريا ﴾ — جيحون نهرينك نام ديكرى . جيحون كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿ امرؤالقيس ﴾ — قدماى شعراى عربدندر وحيره وتهامه‌يه حكم ايدن بنى اسد ملكى مشهور (ابن حجر الكندى) نك اوغليدر . اوكى والده‌سنى تشبيباً شعر سويلديكيچون پدرى طرفندن طرد اولندينى جهتله خيلى زمان بعض قبائل عرب ايچنده طولاشوب پدرينى ظلمنه بناء تبعه‌سى اعدام ايتدكلرينى خبر آلديغى كبى يرينه اوتورمق ياخود انتقامنى آلمق ايچون طرفدارى اولان برقبيله خلقيله بنى اسد ولايتنه كلوب بر مقدار محاربه ايتديسه ده قبيلهٔ مذكوره حربدن رجوع ايلديكنه بناء قيصر رومه التجا ايتدى واورادهنكام اقامتنده قيصرك قرينه علاقه ايتمسى وقزايله وقوعبولان ماجرانك ميدانه چيقمسى ملابسه‌سيله قيصر مومى اليهى طاتليلق ايله دفعه

قرار ویردی و تعظیمات وتکریمات ایله بر محله کوتوریلور ایکن انقره یه وصولنده سملی بر کوملك کیدیریلوب اعدام اولندی .

اشبو امرؤالقیس معلقات سبعه اصحابنك برنجیسیدر وچوجقلری علیه الصلاة والسلام افندمزك زمان سعادتنه ایرشمشدر وحضرت پیغمبر افندمز بونك حقنده (فیه اشعرالشعراء وقائدهم الی النار) بیورمشدر اصحاب کرامدن (امرؤالقیس بن عانس) و بنی منذردن (امرؤ القیس بن عمرو بن عدی) بشقه در .

§

﴿ آمریقا ﴾ — قطعات خمسهٔ ارضك دردنجیسی وآسیادن صکره الك بیوکیدر . اشبو قطعه (پانامه) دیلیله بر برینه متصل وشمالی وجنوبی نامریله ایکی یه منقسم برقطعهٔ جسیمه اولوب شمال قسمنك طولی التی بیك یدیوز وعرضی بشبیك ایکیوز وجنوب قسمنك طولی بشبیك ایکیوز وعرضی درت بیك کیلو مترودن عبارت بولنمشدر .

آمریقاده پك چوق کومر و ینار طاغلر وآلتون وکوش و باقر وجیوه وتیمور معدنلری موجود اولدیغی کبی (بره زلیا) و (پرو) جهتلرنده الماس وسائر ذیقیمت طاشلر دخی بولنور واراضیسی اکثریله منبت اولوب نفوس موجوده سی بوندن یتمش سکسان سنه اول اوتوز سکز ملیون ایکن مؤخراً اورو پالیلرك پی در پی هجرتی مناسبتیله طقسان بش ملیونه بالغ اولدیغی وکیدرك دها زیاده لشه جکی تخمین ایدیلور . آمریقا برنجی دفعه اولهرق (١٤٩٢ م و ٨٩٨ ه) تاریخنده سیاحین بحریه دن جنوه لی (خرستو قولومبو) معرفتیله واسپانیولرك معاونتیله کشف اولندیسه ده (بره زلیا) جهتندن اصل کشفی (١٥٠١ م و ٩٠٧ ه) تاریخنده پورتکیزلی (آمریقو) ورفیق (سپوچی) معرفتلریله وقوعبولمش وعموم قطعه یه اشبو (آمریقو) نك نامی ویرلمشدر . آمریقای شمالیده انکلتره دولتی اداره سنده بولنان ممالکدن بشقه جمهوریت وجهله اداره اولنان ممالك (جماهیر متفقه) و (مکسیقا) و (غواتمالا) وآمریقای جنوبیده (قولومبیا) و (پرو) و (بولونیا) و (بلاتینا) و (شیلی) اولوب بونلردن بشقه دهابرچوق حکومات صغیره واردر .

§

﴿ آمس ﴾ — سوریه ولایتی داخلنده اولان (حمص) شهرینك نام عتیقیدر یاخود حمص امسك غلطیدر . حمص کلمه‌سنه مراجعت بیوریله .

§

﴿ امستردام ﴾ — فلمنك دولتنك اسکی پای تختیدر . بوشهر اللی ایکی عرض شمالی ایله ایکی طول شرقیده و پارسك بشیوز قرق ایکی کیلومترو بعدنده بر شهر شهیردر ونفوسی ایکیوز التمش بشبیك رادهسنده‌در ولیمانی بیك سفینه آلور درجه‌ده واسع ومعتبردر وخانه‌لری کاملاً قازیق اوزرنده اولوب محلاتی بر چوق قنالره منقسم اولدیغندن طقسان عدد آطه حاصل اولمش و بو آطه‌لردن بر برینه کچمك اوزره ایکیوز طقسان عدد کوپری یاپلمشدر . بوراسی اوچنجی عصرمیلادیده برکوچك قصبه اولدیغی حالده تدریجاً بیوبوب (١٤٨٤ م و ٨٨٩ ﻫ) تاریخنده اطرافنه بر سور چکلدی و (١٥٧٨ م و ٩٨٦ ﻫ) تاریخنده دکین اسپانیادولتنه تابع ایکن تاریخ مذکورده استقلال بولدی و (١٧٨٧ م و ١٢٠٢ ﻫ) تاریخنده پروسیا دولتنه وطقوز سنه صکره فرانسه دولتنه کچوب (١٨٠٨ م و ١٢٢٣ ﻫ) تاریخنده مجدداً تشکیل اولنان فلمنك دولتنه انتقال ودولت مشار الیها پای تخت اتخاذ ایلدی . پای تخت مذکور ایکی سنه صکره (حایی) شهرینه نقل اولنمشدر .

§

﴿ اِمسوس ﴾ — طوفاندن اول مصرك برنجی حکمداری بولنان (بقراوس الجبار) ك مصرده بنا و پای تخت اتخاذ ایتدیکی شهرك اسمیدر . مرقومك بوشهرده بر طاقم عجایبات احداث ایلدیکنی افسانه قبیلندن اوله‌رق یازیورلر . برنجیسی یاپدیردیغی بر قوش رسمی هر کون طلوع وغروب شمسده ایکی دفعه ایصلق چالار و هرکس او ایصلقدن احکام چیقارر وعمل ایدر ایمش . ایکنجیسی وسط بلده‌ده قارشو قارشویه سیاه طاشدن یاپدیردیغی ایکی پت مملکته داخل اولان خرسزلری بهمه حال آره‌لرندن کچورمکه مجبور ایدر وکرکن صقشدیرر ازر ایمش . اوچنجیسی بر عالی منار ه‌نك اوزرینه باقردن یاپدیردیغی بر تمثالك اوززنده دائما بریغمور بلوطی طورر ویغموره لزوم اولدیغی وقت اندن طلب اولنور ودرحال

مطلوب حاصل اولور ایمش. دردنجیسی بلدهٔ مذکوره‌نك سوری اوزرینه وضع اولنان ایچی کبریت طلولوپتلر مملکته سوء قصد ایدنلری احراق ایلر ایمش. بشنجیسی پطراس طاغی اوزرینه یاپدیردیغی بر قله‌دن دائما صو فوران ایدر واطرافنده اولان مزارع اول صو ایله صولانور ایمش. بونلرك کافه‌سی وشهر مذکور طوفانده محو ونابدید اولمش ایمش.

§

﴿آنفیپولی﴾ — روم ایلنده واقع (یانبولی) شهرینك نام عتیقیدر. بوراسی مقدما جماهیر یونانیه‌دن بر جمهورك مرکز اداره‌سی ایدی. بوکا (انفیپولیس) دخی دیرلر.

§

﴿آمل﴾ — طبرستان ایالتی داخلنده وجیلان جهتندن سالوس قصبه‌سنه کیدرکن یول اوزرنده وتخمیناً یکرمی فرسخ بعدنده بر مملکت اسمیدر. بوراده‌شاه عباسك بنا ایتدیردیکی قصرایله آتش پرستلردن (امت الجبیر) ك بناسی اولان اوچ عدد برج الیوم آثار عتیقه‌دن اوله‌رق موجوددر نفوس موجوده‌سی اوتوز بش بیك تخمین اولنمقده‌در. طبری نامیله شهرت بولان علما ومشایخك اکثریسی بورادن ظهور اتمشیدی.

§

﴿امنوفیس﴾ یاخود (امنوف) — اون سکزنجی سلالهٔ فراعنهٔ مصریه‌دن بونامده درت حکمدار کلمشدر اوچنجی امنوفیسك سلطنتی حضرت موسی علیه السلام زمانه تصادف ایلیور ایسه‌ده (٣٩٤٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك التیوز قرق بش سنه مقدمنده وقوعبولان خروج موسی علیه السلامده غرق اولان فرعون بومیدر یوخسه اوغلی (خاروس) یاخود (هوروس) میدر کسدیریله‌میور. اشبو اون سکزنجی سلالهٔ فراعنه (٤٠٩٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك بشیوز سنه مقدمنده ودردنجی (امنوفیس) زماننده ظهور ایدن بر اختلال مذهبیه نتیجه‌سنده منقرض اولدی. اولوقت مصر فرعونلری مصرده واقع (تب) شهرنده

اوتوردقدری حالده اشبو امنوفیسلردن بری منفس یعنی منف شهرینی یاپدیروب پای تختنی اورایه نقل ایلدی .

§

﴿ آمنه ﴾ بنت وهب بن عبد مناف — علیه الصلوة والسلام افندمزك والدهٔ محترمه لریدر . جناب حقك احسان بیوردیغی جمال وکماله بناء قومی بیننده (حکیمه) نسیله مشهور ایدی زوجی عبدالله حضرتلری مدینهٔ منوره قربنده وفات ایلدیکندن مشارالیها هرسنه زیارتنه کتدیکی کبی ولادت جناب نبوینك التنجی سنه سنده دخی کیدوب عودتنده (ابواء) نام قریه ده وفات ایلدی ملجأ ام افندمزی جدلری (عبدالمطلب) حضرتلریله حاضنة النبی (ام ایمن) حضرتلری بو وقعهٔ مؤلمه اوزرینه قریهٔ مزبوره دن مکهٔ مکرمه یه کتورمشلر ایدی .

§

﴿ آمور ﴾ — آسیای وسطاده ومغولستان قطعه سنده بر بیوك نهردر . بونهر مغولستانده واقع (کنبان) طاغلرینك جهت جنوبیسندن شرقه وصکره شمالدن یه شرقه طوغری اوچ بیك درتیوز التمش کیلو مترو محلی اسقا ایدرك کیدوب وایلوده (سنغاری) نهریله اجتماع ایدوب (تراپونیا) اطه لرندن (چوقه) اطه سنك قارشوسنده (ژاپونیا) دکزینه دوکیلور . بوکا (خاسالی ین) نهری دخی دیرلر .

§

﴿ آموز ﴾ — پازارجقدن ادرنه یه واورادن (اینوز) لیمانه جریان ایدن (مریج) نهرینك نام عتیقیدر .

§

﴿ اموسیس ﴾ — مصرده بشیوز اون درت یاخود ایکیوز التمش سنه حکومت ایدن (هیقسوس) طائفه سنی (٣٨٩٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك یدیوز سنه مقدمنده مغلوب ومصردن طرد واون سکزنجی سلالهٔ فراعنه یی تشکیل ایدن ذاتدر . بونك (نوبه) ده برمعبد قدیم دیوارنده نوبه یی نصل ضبط ایلدیکنه دائر برچوق یازیلری ورسملری بولندی . مصرلولر بوکا (اجنس) دیرلر . بر روایته هیقسوسلری مصردن بتون بتون طرد ایدمدیلر و انلر دخی مصرك بر جهتنده بر مدت دها حکومت سورمشلر .

§

﴿امويه﴾ چهار يار كزين رضوان الله تعالى عليهم اجمعين حضراتنك خلافت سنيه لرندن صكره شام شريفده تشكل ايدن برنجى حكومت اسلاميه در . زمان مشار اليهمده شام واليسى بولنان (معاويه) حضرتلرى خليفهٔ رابع جناب على المرتضى ايله صفين محاربه سنى ياپوب عقد مصالحه ايتدكدن صكره سلطنتى قورديسه ده اصل سلطنتى يعنى حكومت مذكوره نك تشكلى درت سنه صكره (٦٦١ م و ٤١ ﻫ) تاريخنده جناب حسن بن على المرتضا نك حق خلافتى معاويه يه ترك وفراغندن اعتبار اولنور . دولت اموية نك طقسان بر سنه دن عبارت اولان مدت سلطنتلرنده اون درت پادشاه كلوب (٧٤٩ م و ١٣٢ ﻫ) تاريخنده عباسيلر يديله منقرض اولديلر ايسه ده عبدالرحمن بن معاويه بن هشام بن عبدالملك نام قهرمانك اندلسده تشكيل ايلديكى حكومت اموية (١٠٣١ م و ٤٢٣ ﻫ) تاريخنه قدر دوام اتمشدر . (اميه) و (معاويه) كلمه لرينه دخى نظر بيوريله .

§

﴿اميد برونى﴾ — آفريقا قطعه سنك منتهاى جنوبنده وكافرستان قطعه سنك جنوب غربيسنده انكلتره دولتى مستملكاتندن برولايتدر مقر حكومتى (قاب تووڤن) شهرى اولوب عموم ولايتده اكثريسى اسلام اولمق اوزره يدى يوز بيك نفوس تخمين اولنمقده در . اميد برونى (١٦٠٠ م و ١٠٠٩ ﻫ) تاريخنده فلمنكلولرك والتى سنه صكره انكليزلرك حمايه سى التنه كيردى . اشبو اميد برونى ايله برابر بش ولايتى جامع اولان قطعه يه (قاب) تعبير ايدرلر بونلرك كيمى انكليزلرك حمايه سنده و كيمى طوغريدن طوغرى يه اداره سنده در . اشبو اميد برونى وحواليسنده مايسدن اغستوسه قدر شدتلى يغمورلر ياغار وقيشى بو موسمده اولور .

اميد برونى اهالئ اسلاميه سى بينده اللى سنه دنبرو باعث نزاع وقتال اولان اختلافات مذهبيه نك ازاله سيچون انكلتره دولتى (١٨٦٢ م و ١٢٧٩ ﻫ) تاريخنده دولت عليه طرفندن برعالم استديكنه بناء مدرسيندن طاغستانى بكر افندى كوندرلمشيدى افندى مومى اليه بر قاچ سنه اوراده اوتوروب اهالئ مرقومه نك اعتقاديني تصحيح ايتدى وويردىكى نصايح ومواعظك تأثيريله اختلافات مذكوره كلياً بر طرف اولدى .

§

﴿ امیر بخاری ﴾ — کبار مشایخ نقشبندیه‌دندر . (احمد) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ امیر سلطان ﴾ — طریقت علیهٔ خلوتیه شعبه‌سی اولان (نور بخشیه) طریقی مشایخ کرامندن بر بیوك ذاتدر و مسقط رأسی (بخارا) اسمی (محمد شمس الدین) در .

مشارالیه بخاراده تحصیل کمال ایتدکدن صکره بروسه‌یه هجرت و بر چوق زمان ارشاد عباد وتدریس علومه همت ایدوب سلطان (یلدیرم بایزید خان) حضرتلرینه داماد اولدی وسلطان بایزید مشهور نیکبولی مظفریتی اوزرینه مصرده اقامت ایدن خلفای عباسیه‌دن (متوکل) لك کوندردیکی (سلطان اقلیم الروم) عنوانی الدقدنصکره اشبو امیر سلطان دخی مشار الیه حضرتلرینه قلیچ قوشادوب مصالح ملته اقدام نصیحتیله اعمار ملکه تشویق ایلدی . وفاتی (١٤٢٩ م و ٨٣٣ ه) تاریخنده و تربه‌سی بروسه‌ده‌در .

§

﴿ امیرطاغی ﴾ — قره‌حصار صاحب سنجاغنده برقضا مرکزیدر پارچینلو وخسرو پاشا ناحیه‌لریدر . بوراده اعلا تره یاغی وکلیم چیقار .

§

﴿ امیر علی ﴾ — مشایخ کرامدندر و فیضی (تقی الدین علی دوستی) حضرتلرندندر ووفاتی (١٣٨٤ م و ٧٨٦ ه) تاریخنده‌در . فصوص الحکمه برشرح و (اسرار النقطة) نامنده برکتاب یازدی .

§

﴿ امیر کلال ﴾ — کبار مشایخ صوفیه‌دندر . (کلال) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ امین ﴾ — خلفای عباسیه‌نك التنجیسی وهارون الرشیدك برنجی اوغلیدر . هارون الرشید وفاتنه یقین ممالك عباسیه‌یی اوچ اوغلنه تقسیم ایتدیکی صره‌ده بوکادخی عراق والیلك یاخود امارتنی ویرمش ایدی بوذات

پدرینك وفاتندنصکره بغداد تختنه قناعت ایتیوب حصه‌سنه آسیای وسطی امارتی دوشمش اولان برادری (مأمون) ك ممالکنی دخی استیلایه قالقشدیغندن بینلرینه نفاق کیردی وبرقاچ دفعه محاربه وقوعبولدی ونهایت (٨١٣ م و١٩٨ ه) تاریخنده مأمون غلبه ایدوب عراق ممالکنی دخی قبضهٔ تصرفنه آلدی و بغداد تختنه اوتوروب عدم امنیتی جهتیله امینی اعدام ایلدی مأمون کله‌سنه دخی نظر بیوریله.

§

﴿ امیه ﴾ — بن‌عبدشمس — افخاذ قریشدن کندو نامنه نسبت اولنان یعنی (بنی امیه) دنیلان قبیلهٔ نك رئیسی ودولت امویه‌یی تأسیس ایدن حضرت معاویه بن ابی سفیانك جدیدر. مرقومك پدری اولان عبدشمس جدثانیٔ جناب نبوی هاشمك تؤام قرنداشی ایدی. حضرت معاویه شامده حکمدار اولدیغی زمان حکومتنه جدینك نامنی ویردیسه‌ده کندو سلاله‌سی یکرمی‌اوچ سنه‌دن زیاده دوام ایده‌مدی یعنی (٦٨٣ م و٦٤ ه) تاریخنده ایکنجی معاویه‌نك وفاتیله منقرض اولوب حکومت مذکوره ینه قبیلهٔ (بنی امیه) دن (مروان بن‌الحکم) سلاله‌سنه انتقال ایلدی. (امویه) کله‌سنه دخی مراجعت بیوریله.

§

﴿ اناپولی ﴾ — موره‌نك ساحل شرقیسنده برشبه‌جزیره‌در. بوراسی مقدما یونان حکومتنك دارالملکی ایدی شمدی (ارغولیس) یاخود (قورینتوس) لواسنك مرکزیدر. اناپولی برمدت دولت‌علیه اداره‌سنده ایکن (١٦٨٤ م و ١٠٩٨) تاریخنده (متون) و (قرون) و (اوارین) قلعه‌لریله برابر وندیکلولر طرفندن ضبط اولنوب اوتوز بر سنه صکره ینه استرداد اولنمش و یونان دولتنك حین تشکلنده طوپی بردن انلره انتقال ایلمشدر. اناپولی‌یه مقدما (فافیلیون) دیرلر ایدی.

§

﴿ آناپه ﴾ — چرکزستان ساحلنده و یکی قلعه بوغازینك جهت شرقیسنده واقعمش کیلومترو بعدنده برشهردر. بوشهر (١٧٨٤م و١١٩٩ه) تاریخنده صغوجق محافظی (فرح علی پاشا) معرفتیله یاپیلوب مرکز ولایت

صغوجقدن اورایه نقل اولنـدی و (١٨٢٩ م و١٢٤٥ ﻫ) تاریخنـده (اخسخه) و (اخلکلك) سنجاقـلریله برابر روسـیه دولتنه انتـقال ایلدی اناپه‌نك بر کوزل لیمانی دخی واردر.

§

﴿ اناطولی ﴾ — یکرمی درت ایله اوتوز طقوز طول واوتوز التی ایله قرق ایکی عرض آره‌سنده اولان وآسیای صغرانك قسم غربیسندن عبارت بولنان قطعهٔ جسیمه‌نك اسمیدر. بو قطعه‌نك اوچ طرفی آق دکز وقره دکز و اطه‌لر ومرمره دکزلری ایله محـاط اولوب یالکز شرق جهتی کردستان و حلب ولایاتی حدودلرینه کسب اتصال ایتمشـدر. اناطولی نامی بعضاً کردسـتان وحلب وموصل وسـوریه ولایتی داخل اولدیغی حالده جمله‌سـنه بردن دخی اطـلاق اولنور. اناطولینك غرب جهتنده اولان (خداوندکار) و (آیدین) وشرق جهتنده اولان (ارضروم) و(خربوت) و (دیاربکر) وشمال جهتنده اولان (قسطونی) و (طربزون) و (سیواس) و (انقره) و جنوب جهتنده اولان (قونیه) و (اطنه) ولایتلرینك مراکز و بعض ملحقاتی محلارنده مذکور اولدیغندن اوراره مراجعت بیوریله.

§

﴿ اناقس ماندر ﴾ — حکمای یونانیه‌دندر و اصلی (میله) شهرنده اولوب (٤٩٧٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك ٦٢٠ سنه‌مقدمنده ظهور ایتمشدر ارضك کروی اولدیغنی وقر نوری شمسدن اخذ ایتدیکنی ابتدا بوذات کشف ایلدی وکرهٔ مسطحه‌یی بر بیوك همتله وجوده کتوردی.

§

﴿ اناقساغور ﴾ — حکمای یونانیه‌دندر و اصـلی ازمیر سنجاغی داخلنده واقع (اورله) قضاسندندر. بو ذات (٥٠٩٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بشیوز سنه مقدمنده دنیایه کلوب کائنات بر ذات قادر وقیومك اثر صنعی اولدیغنی اعتقاد ایتدی وشمس ناردن برکره‌در وقرك جبال واودیه وسکانی واردر دیدی.

§

﴿ آنام ﴾ — هنـدچینینك جانب شرقیسـنده و (سیام) قطعه‌سی اتصالنده بر حکومت مسـتقله در (طونکن) و (لائوسون) و (قوشنشین

علیا) ولایتلرینك برقسمی اشبو انام حکومتی اداره‌سنده ایسه‌ده (قوشنشین سفلا) اراضیسیله (پولو قوندور) اطه‌لری فرانسه دولتی اداره‌سنده‌در و انام حکومتنك مقر اداره‌سی اولان (هوئه) نام دیکر (فوکیزیان) شهرنده التمش بیك وکافه‌سی یتپرست اولق اوزره بتون انام ممالکنده اون ایکی ملیون یوز بیك نفوس تخمین اولنمقده‌در .

§

﴿ آنامور ﴾ — ایچ ایل سنجاغنده بر قصبه‌در . خلفای عباسیه‌دن معتصم زماننده دیار رومده اوغلی اسیر اولان برخاتونك (وامعتصماه) دیو فریادی اوزرینه معتصمك اوتوز بیك قیر آتلی عسکرایله کیدوب اسیر مرقومی قورتاردیغی اشبو انامور قصبه‌سیدر که اولوقت عربلر (معموریه) دیرلر ایدی .

§

﴿ انبار ﴾ — بغدادك جهت غربیسنده واقع التمش بش کیلومترو یوقاروسنده وفرات نهرینك غرب جهتنده بر شهردر . بوراسنی بخت‌نصر انشا ایتدی و اهل حیره اورایه نقل اولندی دیرلر . انبار شهری (ابوبکرالصدیق) رضی‌الله عنه زماننده یعنی هجرت نبویه‌نك اون ایکنجی سنه‌سنده خالد بن ولید حضرتلری یدیله فتح اولنمش و (٧٤٩ م و ١٣٢ ه) تاریخنده خلفای عباسیه‌نك برنجیسی اولان (ابی‌العباس السفاح) حیره‌دن بورایه کلوب حکومته باشلامش ومنصور پای تختنی بورادن هاشمیه‌یه و اورادن بغداده نقل ایلمشدر . شمدی انبار کوچك بر قصبه‌در .

§

﴿ انبساط ﴾ — حکمت طبیعیه‌ده اجسامك حرارت واسطه‌سیله حجملرینك بیومسنه دیلور وطولاً انبساطلرینه انبساط طولانی وهرطرفه انبساط حجمی اطلاق اولنور . اجسامك صفر درجهٔ حرارتله یوز درجهٔ حرارت اراسنده‌کی مقدار انبساطلری درجهٔ حرارتلریله متناسب ایسه‌ده درجهٔ حرارت یوزی تجاوز ایتدیکی حالده اشبو تناسب مختل اولور . معادنك انبساط و انقباضلرینك بیلنمسی ارباب صنایعه کوره لازمدر مثلاً چالار ساعتلرده حرکتی تنظیم ایدن رقاصك انبساطی تعدیل اولنمدقجه سعهٔ رقصلری منتظم اولهمز . علی‌العموم مایعاتك انبساطی اجسام صلبیه‌دن زیاده

اولدیغی ترمومترونك هر بر درجه‌سنده مقداری مختلف اولمسیله اکلاشیلور و بتون مایعاتدن جیوه‌نك انبساطی الك زیاده منتظم بر حالده بولندیغندن ترمومترولرده جیوه استعمال اولور.

§

﴿ آنتالی ﴾ — (انطالیه) شهرینك نام عتیقیدر. (انطالیه) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ آنتیل ﴾ اطه‌لری — آمریقاجوارنده التمش برایله‌سکسان یدی‌طول غربی‌بینده و (مکسیقا) کورفزندن (ماراقایبو) کورفزینه قدر بر خط منحنی شکلنده واقع اولوب بیوك وکوچك نامله‌ایکی‌یه تقسیم اولنمش و (کوپا) و (سن‌دومتقو) اطه‌لری الك بیوکی بولنمشدر. بونلرك کافه‌سی بر دولت اداره‌سنده اولمیوب برطاقمی انکلیزلرده وبرچوغی فرانسزلر و اسپانیولرده و سائر بعض دولتلرده‌در وجمله‌سنك نفوسی درت ملیون اوچیوز بیك تخمین اولنمقده‌در. (آنتیل) اطه‌لرینك سنه‌ده‌بری چوق یغمورلی‌ودیکری غایت یابس وصیحاق ایکی فصلی و پك شدید فورتنه‌سی ومهلك برنوع صاری حما علتی واردر لکن اراضیسی اولدقجه منبتدر. آمریقایی کشف ایدن (خرستوفولومبو) ابتدا بو اطه‌لردن (غنه هان) اطه‌سنی کشف ایدرك یناشمش ایدی.

§

﴿ آنتی پاطری ﴾ — ماکیدونیا قرالی فلیپك واوغلی مشهور اسکندر رومینك اخص وکلاسندندر. اسکندر رومی عجملرله محاربه ایتمك اوزره آسیایه کتدیکی زمان بونی وکیل‌دولت اوله‌رق ماکیدونیاده براقمشیدی مومی‌الیه اواثناده ماکیدونیایه تسلط‌ایدن آتنه‌لولری دفعه‌موخصوصات مهمهٔ سائره‌ده پك‌چوق همت وغیرت‌ایتدی و اسکندر بابلده وفات‌ایتدکدن صکره برمدت دخی‌صبی‌اوغلنه‌ماکیدونیاده‌وصایت‌ایلدی. (انتی پاطری) آسیای صغری ومصر وایران وترکستان ممالکیله هندستان حدودلرینه قدر استیلا اولنان محللرك برمدت نوعما مرکز اداره‌سی حکمنده طوتیلان ماکیدونیا قرالغی وکالتنی ایجاب حال وزمانه کوره پك کوزل اداره ایتمکده ایکن

خسته‌لنوب کندو اقراننده یعنی اسکی جنرالردن (پولیسپرسون) ی جلب ووصایت مذکوره‌یی اکا تودیع ووصیت ایلدکدنصکره (۵۲۷۵ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اون طقوز سنه مقدمنده آخرته کیتدی واوغلی (قساندری) وصایت بنم حقم ایکن پولیسپرسونه ویرلدی بن حقمی آلورم دیه‌رك قالقوب و برچوق طرفدارلر پیدا ایدوب وصی مومی الیه ایله برقاچ سنه‌لر محاربه ایتدی عاقبت (۵۲۹۳ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز برسنه مقدمنده ماکیدونیا و یونانستان قرالیتنی قزاندی لکن چوق خسار و غدرلر وقوعبولدی .

§

آنتی غون یاخود (انتی یوخون) — اسکندر رومینك مشهور جنرالرندندر . اسکندرك وفاتیله ممالکی جنرالری بینده تقسیم اولندیغی صره‌ده بونك حصه‌سنه دخی (لیدیا) و (پامفیلی) و (فریکیا) ولایاتی اصابت ایتمش ایدی مرقوم ولایات مذکوره‌نك زمام اداره سنی النه آلدقدنصکره میلادك اوچیوز برسنه مقدمنده ارقداشلرندن سلوکوسك ممالك مصیبه‌سنه دخی کوز دیکه‌رك تجاوزاته باشلادی واسیای صغرانك یوقاریلرینه وسوریه‌یه طوغری ایلجه یر قزاندیسه‌ده صوکنی کتوره مدی وعاقبت سلوکوسك طرفدارلری اولان مصر و یونانستان و تراس حکمدارلرینك معاونتیله وقوعبولان (ایپسوس) محاربه‌سنده قتل اولنوب غوغای جهاندن قورتلدی .

§

آنتی یوخوس — سلفکیان یاخود (سلوسید) دولتی حکمدارلرندن اولان اشبو ایکنجی انتی یوخوس (۵۳۳۲ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیوز التمش ایکی سنه مقدمنده تخته جلوس ایتدی وآره‌دن التی سنه کچمکچمز زیر جایه‌سنده اولان (طبرستان) ولایتندن (ارشك) نامنده برصاحب خروج ظهور ایدوب (ارشکانیان) دولتنی تشکیله باشلادی وانتی یوخوس برمدت مرقومك هجمات متوالیه سنه و برمدت دخی مصرلولرك تجاوزاتنه قارشو تدارکات ومحاربات ایله اوغراشدیغندن تاب و توانی کسلدی ومصرلولره مغلوب اولدیغی جهتله مصر

حکمدارینك قزینی تزوج ایتمك واندن حاصل اولهجق چوجق (سلوسید) حکومتنه ولی عهد ایدلمك کبی نتیجه‌سی وخیم شرائطی قبول ایله عقد مصالحه‌یه مجبور اولدی و استر استه‌مز قزی آلدیسه‌ده بو مناسبتله تطلیق ایلدیکی اسکی قاریسی ایلروده ظهوری ملحوظ اولان مضرته میدان قالمامق وقوجه‌سندن انتقامنی آلمش اولمق اوزره بیچاره انتی یوخوسی ومتعاقباً مصرلی قزی تسمیم ایدوب کندو صبی اوغلنی تخته اوطورتدی وهرکس بو تدبیر و اجرا آتدن ممنون اولدی.

§

﴿ آنتی یوخوس ﴾ — بو دخی سلفکیان یاخود (سلوسید) دولتی حکمدارلرندندر. بو بیچاره (٥٤٠٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك یوزسکسان سکزسنه مقدمنده جلوس ایتدکدن براز صکره رومادولتنه مغلوب اولدیغندن برچوق ممالك ترکیله وکلیتلو تضمینات اعطاسیله عقد مصالحه‌یه مجبور اولدی لکن تضمینات مذکوره‌یی تدارك ایچون کلیسانك مجوهرات و سیموزرینی کاملاً اخذ و تلف ایتدیکندن طولایی بین الاهالی حاصل اولان انفعال و نفرت عاقبت خلع و اعدامنه سببیت ویردی.

§

﴿ آنتی یوخوس ﴾ — اپیفان — بو دخی سلفکیان یاخود (سلوسید) دولتی حکمدارلرندندر. بونك یهودیلره اولان خصومتی ویهودیلرك بوندن توحشله بر اختلال چیقارمغه استعدادی کون بکون قوت بولدیغندن مرقوم (٥٤٢٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك یوز التمش سکز سنه مقدمنده کیدوب قدس شریفی اوردی وبیت مقدسی یغما ایتدیردی ومذهب یهودیه‌یی بتون بتون اورته‌دن قالدیرمق ایچون یهودیلرك کندو صنمنه پرستش ایتملرینی وخنزیر اتی یمه‌لرینی امر وختانی منع ایدوب موجبنجه عمل ایتیانلری اعدامه قالقشدی ونقدرتورات نسخه‌سی وار ایسه جمله‌سنی کتوروب آتشده یاقدی یهودیلر بو درجه ظلم وتعدی و شدته تحمل ایده‌مدکلرندن شواهق جباله چکلدی اپیفانك عسکری قدس شریفدن چیقدیغی کبی (مطاطیه) نامنده بر خاخام خروج ایدوب اپیفانك براقدیغی مأمورلری کاملاً قتل وطرد و (حشمنای) نامنده بر حکومت یهودیه تشکیل ایتمش و بو حکومت (٥٤٢٩ خ) تاریخندن

یعنی میلادك یوز التمش بش سنه مقدمندن اعتباراً ایکیوز اوتوز بش سنه دوام ایلشدر.

§

﴿ آنتی یوحیا ﴾ — انطاکیه شهرینك نام عتیقیدر. (انطاکیه) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ آنتی ستن ﴾ — حکمای یونانیه‌دندر. بو ذات (٥١٧٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز یکرمی درت سنه مقدمنده کسب اشتهار ایدوب (اسنیق) یاخود (کلبیون) طریقنی احداث ایلدی. بو طریقك قاعده‌سی عسرت و ضجرته تحمل و احتشام والایشدن وحسب ونسبله و علوم ومعارفله تفخردن اجتناب وقوری طپراق اوستنده یاتوب یالکز اتمك وصویه قناعت واشبو صبر وسفالتله جناب حقه تقرب ایمش. مشهور (دیئوژن) دخی بو طریقك اولولرندن ایدی. (دیئوژن) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله.

§

﴿ انجماد ﴾ — تقطیر اولنمش صو صفر درجه‌ده تصلب ایدرك بوز حالنه کیرر یعنی انجماد ایدر وبو حالده کثافتی ازالدیغندن صویك اوستنده یوزر. صویك درت درجه‌یه قدر تبریدنده حجمی منقبض اولدیغی حالده صفر درجه‌یه قدر تبریدنده حجمی منبسط اولدیغی شایان تعجبدر قابلر درونده منجمد اولان صولرك قابلری پاره‌لمسی ماء منجمد حجملرینك بیولمسندندر و مع‌مافیه قطری غایت طار بوری درونده وضع اولنان صو صفردن یکرمی درت درجه اشاغی بر درجه‌یه قدر بیله تبرید اولنسه بنه انجماد ایتمز حتی اغاجلرك صغوقدن قوریمامسیده صولرینك غایت طار قابلر درونده بولنمسی حکمتنه مبنیدر.

§

﴿ انجیل ﴾ — الیوم موجود اولان اناجیل اربعه (متی) و (مرقس) و (لوقه) و (یوحنا) معرفتلریله یازیلانلردر. و بونلردن بشقه نشر دین نصارایه مأمور اولان ذواتك قلمه آلدقلری رسائل متعدده دخی اناجیل مذکوره زیرنده محرر اولوب اکثر مندرجاتی قصص وتشبیهات و موعظهٔ

تاریخیه‌دن عبارتدر. اناجیل اربعهٔ مذکوره‌دن بشقه دها بر چوق انجیل یازلمش ایسه‌ده جمله‌سی متروك و موقوفدر حتی بونلردن لوندره کتبخانهٔ عمومیسنده محفوظ اولان بر انجیلده قرأن کریم ناطق اولدیغی اوزره حضرت (عیسی) علیه‌السلامك سمایه رفع بیورلدیغی ومصلوبك مشارالیهه شبیه بر دیکر کمسه اولدیغی مذکوردر.

کتاب	باب	
		اناجیل
١	٢٨	حواریوندن متی یاخود ماتیوسك یازدیغی
١	١٦	مرقسك یازدیغی
١	٢٤	انطاکیه‌لی طیب لوقه‌نك یازدیغی
١	٢١	حواریوندن یوحنا یاخود یوانیسك یازدیغی
٤		
		رسائل
١	٢٨	رسوللرك اعمالی
١	١٦	بولوسك رومالوله کوندردیکی رساله
١	١٦	بولوسك قورینت اهالیسنه کوندردیکی برنجی رساله
١	١٣	بولوسك قورینت اهالیسنه کوندردیکی ایکنجی رساله
١	٠٦	بولوسك غلاطیه‌لوله کوندردیکی
١	٠٦	بولوسك افسوس اهالیسنه کوندردیکی
١	٠٤	بولوسك فیلیپو لیله کوندردیکی
١	٠٤	بولوسك قولوسیلوله کوندردیکی
١	٠٥	بولوسك سلانیك اهالیسنه کوندردیکی
١	٠٣	بولوسك سلانیك اهالیسنه ایکنجی دفعه کوندردیکی
١	٠٦	بولوسك افسوسده تیموتوسه کوندردیکی
١	٠٤	بولوسك ینه مرقومه کوندردیکی
١	٠٣	بولوسك کریده تیتوسه کوندردیکی
١	٠١	بولوسك رومادن فیلمونه کوندردیکی
١	١٣	بولوسك ایتالیادن عبرانیله کوندردیکی
١	٠٥	حواریوندن ایکنجی یاقووسك رسالهسی
١	٠٥	حواریوندن پتروسك برنجی رسالهسی
١	٠٣	مومی الیهك ایکنجی رسالهسی
١	٠٥	حواریوندن یوحنانك برنجی رسالهسی
٢	٠٢	مومی الیهك ایکنجی و اوچنجی رسالهسی
١	٠١	یهودانك رسالهسی
١	٢٢	یوحنانك (اپوقالیپسیس) ی
٢٧		

﴿ آند ﴾ — اسپانیا دولتنك آمریقا مستملکاتی داخلنده بر سلسلهٔ جبالدر. بو سلسله آمریقای جنوبیده ساحلاً جنوبدن شماله طوغری ممتد اولور و اوزرنده دائما قار بولنور پك چوق وولقانلری واردر اتکلرنده هر اقلیمه مخصوص اولان نباتات وشکر قامشی یتیشور والك یوکسك محلنك ارتفاعی یدی بیك طقوز یوز مترو تخمین ایدیلور.

§

﴿ آندره ﴾ — (١٠٤٦ م و ٤٣٨ ه) تاریخندن (١٣٠١ م و ٧٠١ ه) تاریخنه‌قدر مجارستانده حکومت ایدن قرالره مخصوص برعنوان ایدی.

(سنت آندره) روسیه قرالی بیوك پترونك (١٦٩٨ م و ١١١٠ ه) تاریخنده احداث ایلدیکی امتیاز نشانك اسمیدر بو نشان مائی مینا ایله ایشلنمش بر خاچ اولوب اورته سنده حواریوندن (اندریاس) لك اسمی واوستنده بر تاج ایله (دین) و (صداقت) کلمه‌لری محرردر و بر مائی قوردونی واردر. دولتجه پك بیوك بر خدمت ارائه ایدن کسه‌لره ویریلور.

(آندره) دولت عثمانیه‌ده قپودانلق دریا داخلنده بر سنجاق اسمیدر.

§

﴿ آندره پور ﴾ — صوماتره جزیره‌سنده ینه بو نامده اولان نهرك آغزنده بر شهرك اسمیدر. بوشهر وقتیله بر قوتلی سلطانك مقر سلطنتی ایدی.

§

﴿ آندریاس ﴾ (یاخود اندراووس) — حواریونك ایکنجیسیدر. بوذات صیدا اهالیسندن و بالقجی اصنافندن ایکن برادری (پتروس) ایله (قانا) نك دکونده حضرت عیسی علیه السلامك بعض معجزاتنی کوره‌رك ایمان ایدوب داخل بزمکاه سعادتلری اولدی. مشار الیهك رفعندن صکره اناطولی وماکیدونیا ممالکنده سیاحت وخلق دین عیسی علیه السلامه دعوت ایدرك یونانستانه کیدوب اوراده (پاتریس) نام قصبه ده خاچلنه‌رق اعدام اولنمشدر. نعشی مؤخراً مارسلیاده واقع

(سنت ویقتوار) کایساسنه نقل اولنمش وهرسنه کانون ثانیٔ فرنکینك اوتوزنجی کونی یورطیسی طوتلمقده بولنمشدر .

§

﴿ آندرین ﴾ — حلب ولایتنه ملحق مرعش سنجاغی داخلنده بر قصبه‌در بو قصبه‌ده اکثریسی اسلام وماعداسی ارمنی یعقوبیلرندن اولمق اوزره ایکیبك بشیوز نفوس تخمین اولنمقده در واللی ایکی قریه‌سنده ساکن اولنلرك اکثریسی کرددر .

§

﴿ آندز ﴾ — ازمیر شهری اتصالنده (قدیفه) قلعه‌سی بایرنده برمحله‌نك اسمیدر . بوراسی مقدما آلفته‌لرك مسکنی وکروه خذله‌نك جولانکاه فسق وفجوری اولمق ملابسه‌سیله بونامی آلمش ایدیسه‌ده شمدیلرده اویله دکلدر .

آمریقای جنوبینك ساحل شمال غربیسنده برسلسلهٔ جبالك اسمی دخی (آندز) درکه بو سلسله‌نك ارتفاع وسطیسی اون ایکی بیك قدمدر .

§

﴿ آندلس ﴾ یاخود (اندلوزی) — الیوم اسپانیا دولتی زیر اداره‌سنده بر قطعهٔ جسیمه‌در . بو قطعه (پورتکیز) و (استرامادور) و (یکی قستل) اراضیسی بینده طولاً درتیوز قرق وعرضاً ایکی یوز التمش کیلو مترو وسعتنده بر ولایت اولوب مرکز اداره‌سی (اشبیلیه) شهریدر واهالیسی بر ملیون سکزیوز بیك تخمین اولنمقده‌در هواسی غایت لطیف وصیجاق اولدیغندن هر درلو محصول و پورتقال ولیمون وخرما وشکرقامشی کبی افریقامحصولاتی یتشمکده‌در . اندلس ابتدا (فنیکه‌لولر) ك و (قارتاجلولرك) ورومالولرك زیر اداره سنه کچوب اندن صکره (واندال) لره انتقال ایلدی‌ووانداللر مقر اداره‌لری اولان شهره (واندالیتیا) تسمیه ایلدکلرندن بو اسم صکره عموم ولایته ودها صکره بالتحریف قطعهٔ مذکوره‌یه نام مخصوص (اندلس) اولدی . اسلامك اندلسی استیلایه باشلامسی (٧١٠ م و ٩٢ ه) تاریخنده وکاملاً انقراضی (١٤٩٢ م و ٨٩٨ ه) تاریخنده‌در مدت استیلا ایکی سنه‌دن عبارت اولوب اندن

صکره بر طرفدن استحصال اسباب مدنیته ودیکر طرفدن مدافعهٔ اعدایه همت وفرصت ومناسبت دوشدکجه فرانسه و پورتکیز ممالکندن دخی بعض قلاع و بقاعك ضبط وتسخیرینه غیرت ایلشلردر. اولوقت اندلس دیلان قطعه شمدیکندن بر قاچ قات بیوك ایدی و (قرطبه) و (ماردہ) و (سنترین) و (طلیطله) و (سرقسطه) و (بلنسیه) و (مرسیه) و(غرناطه) کبی الکبیوك شهرلرده وبونلرك مادونندهکی سکسان قدر قصباتده ورأس قضا حکمنده اولان اوچیوز قدر کوچك قصبهلرده و بر قاچ یوز بیك نواحی وقراده ساکن وزراعت وتجارت وصنایع ومعارف ایله مشغول اولان هر صنف اهالینك مقداری تخمیناً قرق بش ملیون رادهسنده ایدی.

اندلس دولت اسلامیهسنك الك وسعتلی زمانلرنده جمعه کونلری اوچیوز بیك خطیبك منبره چیقوب خطبه اوقودیغی مرویدر بورادن (ابو الفضل عیاض) و (محیی الدین بن العربی) و (ابو بکر العربی) و (ابن بیطار) و (ابوالحیان) کبی نیجه بیك عالم وفاضل یتیشوب نام وشانلی شرق وغربه ایشتدیرمشدر.

لکن سکز یوز تاریخ هجریسندن صکره اسلامك اورالرجه شوکت واقبالی عدم اتحاد وتعدد حکومات سیئهسیله انحطاطه یوز طوتوب نهایت باباسی محار باتله مشغول ایکن تختنی غصب ایدن خائن (عبدالله الصغیر) زمانده یعنی (١٤٩٢ م و ٨٩٨ ه) تاریخنده منقرض اولمشدر. محرر اولان اسامیه دخی مراجعت بیوریله.

§

﴿آندور جمهوریتی﴾ — اسپانیانك (قتالونیا) ایالتیله فرانسهنك (آریژ) ایالتی بینندہ و (پیرهنه) سلسلهسی اوزرندہ کائندر واسپانیا وفرانسه دولتلری حمایهلرینه داخلدر ومرکز ادارهسی آندور شهریدر. جمهوریت مذکوره اراضیسی درونندن (ابر) نهرینه قارشمقده اولان (بالیر) ایرماغی آقار و بتون نفوسی (١٠٠٠٠) تخمین اولنور.

§

﴿آندولژانس﴾ — پاپالرك و پاپاسلرك یاپدقلری مفغرته و یرلمش بر

نامدر. بو مغفرت کنهکارلرك کناهلرینه کوره دوچار اولهجقلری عقوبات دنیویه دن بر مقدار ینی یاخود کافهسنی عفو ایتمك دیمك ایسهده بعض شرائطی واردر شویله که پاپاسلر مغفرت ایستهیان کنهکارلره توبه ایتدیردکدن صکره حال واقتدارینه کوره بعضیلرینه پرهیز ودعا وبعضیلرینه اعطای صدقات وعزم زیارات و بعضیلرینه دخی کلیسا وخسته خانه ومکتب اعانهسی کبی حسنات امر ایدرلر لکن عمومی مغفرت یالکز پاپالره منحصردر. مثلا (١٠٩٥ م و ٤٩٠ ه) تاریخنده پاپا بولنان ایکنجی (روبن) ك قدس شریفی اسلامك الدن قورتارمق ایچون سلاح طوتهجق آدملره عفو عمومی اعلان اتمسی واون التنجی عصرده پاپا بولنان (ژول ولیون) ك روما بیوك کلیساسی مصارف تعمیریهسنه یاردم ایدهجکلره عفو عمومی وعد ایلمسی کبی (اشته بو حالر پروتستانلغك موجدی اولان (لوتر) ه وسیلهٔ اعتراض اولمشیدی.

§

﴿ انزروت ﴾ یاخود (غزروت) — لاتینجهسی (سار قوقول) عربستان وایران طرفلرنده چیقار بر نوع اوت تخمیدر رنکی صاریيه و بعضاً قرمزیيه مائل و پارلاق وصمغلی وطبیعتی حار ومسکردر صمغنی مقدماطبا قوللانورلر ایدی الیوم مصرده طائفهٔ نساوجودلرینه سمن کلمك ایچون جامدن چیقدقدن صکره قوللانورلر.

§

﴿ آنس ﴾ — بن‌مالك رضی الله عنه — علیه الصلوة والسلام افندمز مدینهٔ منورهیه هجرت بیوردیغی کون اهالیٔ مدینهنك هربری برهدیه تقدیمیله مظهر التفات سنیهلری اولدیغی صرهده حضرت انس رضی الله عنهك والدهسی دخی حضور پیغمبریيه چیقوب یارسول الله بن دخی خاکپایکه بر هدیه تقدیم اتمك استرم لکن اقتدارم مفقود اولدیغندن شو یتیم جکر پارهمی کتوردم وسکا هدیه ایتدم الی آخرالعمر خدمت نبویه کده بولنسون دیدی وحضرت پیغمبر افندمز دخی زیاده سیله ممنون اولهرق قبول ومومی الیهایه التفات بیوردی. حضرت انس تمام اون سنه خدمت جناب نبویده بولنمش وادعیهٔ سنیهلری برکاتیله پك چوق

ثروته مالك اولوب يوز سنه‌دن زياده عمر سورمشدر . اصحاب كرام رضوان الله تعالى عليهم اجمعين حضراتنك ايچنده الك چوق اولادى اولان واولاد و اولاد اولادندن يوز نفر يني كورن حضرت انس ايدى .

§

﴿ انسجام ﴾ انواع بديعدن بر نوعدر ناظم ياخود ناثرك كلامى تعقيد لفظى ومعنو يدن خالى ومفهومى غايت بسيط والفاظى دقيق وجليل المعانى وتكلف وتعسفدن برى اولەرق طبيعتيله ايراد ايتمسنه اطلاق اولنور بوده انجق سلامت ذوق وتوقد فكر و براعت انشا ايله ميسر اوله بيلور تكلف و تصنع ايله ممكن دكلدر .

§

﴿ انسير ﴾ — انقره شهرينك نام عتيقيدر . انقره كلمه‌سنه بيوريله .

§

﴿ آنصار ﴾ — عليه الصلوة والسلام افندمزه مكهٔ مكرمه‌ده و بعد الهجره مدينهٔ منوره‌ده معاونت ايدن (اوس) و (خزرج) قبيله‌لرى اهاليسى ديمكدر . اشبو ايكى اسم وقتيله قبيلتين مذكور يتنه رئيس اولان ايكى قرنداشك اسمى واهاليسى اولادلرى ايدى . (اوس) لغتده قورد معناسنه‌در .

§

﴿ انطاكيه ﴾ حلب ولايتى داخلنده و (اورونت) نهرى كنارنده بر شهر شهيردر اليوم اون يدى بيك اهاليسى واردر وقتيله اطرافنده دفنه اغاجى چوق اولديغندن يونانيلر (دفنه) ديرلر ايدى . بونى سلفكيان ياخود سلوسيد دولتى حكمدارلرندن (انتى يوخون) نامنده بر ذات پادپروب حضرت (عمر) رضى الله عنه زمانىده اسلاميانه كچمش و بر مدت مصرلولر اداره‌سنده قالوب (١٥١٦ م و ٩٢٢ ه) تاريخنده دولت عليه‌يه انتقال ايتمشدر .

انطاكيه يونانيلر زمانىده ايكيوز بيك نفوسى جامع وحلبدن معمور و خيلى زمان ايمپراطورلره پاى تخت اولمش بر شهر جسيم اولوب ايچنده (آپولون) لك بر بيوك هيكلى وار ايدى لكن سلوسيدلرك و فرس

حکمداری (شابور) وسائرەنك هجمات شدیده ومتواليەسی و بالدفعات وقوعبولان حرکت ارض بلیەسی ایله خراب اولمش واولکی حالنه نسبتله شمدی قریه حکمنده قالمشدر .

آق شهردن طاغه طوغری التی ساعت کیدلدکده وقتیله اوراده دخی (انطاکیه پیسیدیام) نامنده بر شهر وار ایدی وَالیوم نصیبین دینلان شهرك اسمی دخی مقدما (انطاکیه مغدونیا) ایدی . انطاکیەده پك چوق ایپك وزیتون یاغی وصابون تجارتی اولور .

§

﴿ انطالیه ﴾ — قونیه ولایتنه تابع تکه سنجاغی داخلنده برقصبەدر وازمیرك جنوب شرقیسنده وایکی یوز اللی میل بعدنده اولان انطالیه لیمانی درونده واقعدر واون سکز بیك نفوسی واردر . انطالیەیی (پرغام) یعنی برغمه حکمدارلرندن ایکنجی (رومن) (٥٤٠١ خ) تاریخنده یعنی میلادك یوز طقسان اوچ سنه مقدمنده یاپدیروب پدری (انتال) لك نامنی ویردی وروما ایمپراطورلرندن (ادریا) نك شرفنه برطاق ظفر یاپدیردی . بوشهر طبقه طبقه ایکی قات سور ایله احاطه اولنمش وسورلرك برندن بعدی التمش ذراع بولنمشدر اطرافنده کی بوستان وبغچەلرده پك کوزل میوه وسبزه واراضیسنده پموق وافیون وخرنوب ولیمون وطوت وسائره یتشمکده وطوز وقطران وکراسته چیقمقدەدر .

(٧٩٠ م و ١٧٤ ه) تاریخنده عساکر اسلامیەنك اشبو انطالیه لیمانله اینوب استانبول ایمپراطورینك موجود اولان دونمانسنی کاملاً احراق ایلدیکی تواریخده محرر ایسەده بو وقعەنك خلیفه (مهدی) زمانینده یعنی هجرتك یوز التمش بشنجی سنەسنده اولمسی دخی مأمولدر .

اسکی انطالیه دنیلان (سیدا) شهر عتیقنك خرابەسی کوپری صوینك بحره منصب اولدیغی محلده حالا کورلمکدەدر .

§

﴿ انطوان ﴾ یاخود (انتونیوس) — بو ذات روما دولتی قونسللرندن ایکن (٥٥٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك قرق درت سنه مقدمنده وروما ایمپراطوری (سزار) لك عقیب قتلنده اخص رفقاسندن

ایکی ذات ایله سوزی پیشیروب روما ممالك جسیمه‌سنی کو یا مشترکا اداره اتمك اوزره اوچه تقسیم ایتدی وکندو حصه‌سنه اصابت ایدن آسیا وماکیدونیا وسوریه و یونانستان ممالکنه کیدوب حکومتنی اعلان ایلدی وسلالهٔ ملوك بطالسه‌دن مصر حاکمه‌سی مشهوره (قلهٔوپاتر) ایله بالمناسبه ملاقات ایدوب حسن وآن وشیوه ورفتارینه دلبسته اولدیغندن بردها بر برلرندن آیرلمامق وملکلرینی برلکده اداره اتمك اوزره عقد اتفاق ومحبت ایلدیلر لکن حریص اقبال اولان ودیکر شریکی (لبید)ی قتل وملکنی غصب ایدن شریك سلطنتی (اوقتاو) بونك دخی ازاله‌سنه فرصتجو اولدیغی حالده مومی الیها ایله ملاقاتنی خبر الدیغی کبی رومالولری بالتشویق اوزرینه عسکر چکوب (آقسیوم) ده محاربه ایتدی وبو محاربه‌یه معشوقیله برابر کلمش اولان مومی الیهاقلهٔوپاتر مغلوبیت کندوطرفلرنده واقع اولهجغنی حس ایتدیکی کبی کتوردیکی مصر عسکریله برابر مصره رجعت ایلدیکندن (انطوان) ضعیفلیوب فناحالده مغلوب واودخی مصره فراره مجبور اولدی وعارندن کندوکندوسنی اولدوردی.

(آقسیوم) نارده کورفزی داخلنده‌در.

غول ممالکنك دخی انطوانه عائد اولدیغی بعض تواریخده کورلدی بو حالده اولوقت یونانستانه وماکیدنیایه مربوط ممالکك بعضیسنده دخی غول وار ایمش دیمك اولور.

§

﴿انعکاس﴾ — حکمت طبیعیه‌ده انعکاس ضیا وحرارت وصدا خطوط منتشره سنك بر مانعه تصادفیله تبدیل استقامت ایتمسنه دیرلر فقط بوخاصه ضیا وحرارت وصدا ایله (الاستیق) جسملرك مصادمه‌سنده بر قانونه تابع اولهرق جریان ایدر.

اولا نقطهٔ انعکاسده برلشان خط وارد ایله خط منعکس وخط اصلی بر مستوی یده بولنورلر ثانیا خط واردایله خط منعکس خط اصلی ایله مساوی زاویه رسم ایدرلر.

§

﴿انقره﴾ — یاخود (انکوری) شهری — قونیه نك جهت

شمالیسنده وایکیوز التمش بش کیلو مترو بعدنده ینه بونامده اولان ولایتك مرکزیدر وتخمیناً قرق بش بیك نفوسی واردر.

بو ولایتده حاصل اولان کچی وقیون تفتکی غایت اوزون و یومشاق وبیاض و پارلاق اولدیغندن اورو پالولر آلوب نفیس قاشلر یپارلر وآولنان طوشانلرك توکلرینی دخی معتبر طوتارلر. بوراده هر درلو محصولات یتشدیکی کبی میوه‌سی دخی پك کوزل اولور ایسه‌ده عصر اخیرده برقاچ دفعه قحط ظهور ایلشدر. انقره‌ده قیصر (اوکوست) لك برهیکلی ومشتریه منسوب دیکر بر جسیم هیکل وار ایدی و بر معبد خرابه‌سی اوزرنده قیصر مشارالیهك وصیتنامه‌سی محکوك ایدی حتی اورو پالولر وصیتنامهٔ مذکوراوزرینه ایکی کتاب تألیف اتمشلردر انقره اسکندر رومینك وسائر ملوك رومیه‌نك یدینه دخی کچوب مؤخراً عجملر طرفندن استرداد اولندی وهارون الرشید ومعتصم زمانلرنده یداسلامیانه ودها صکره سلچوقیلره کچوب (١٣٦٠ م و ٧٦٢ ه) تاریخنده سلطان (مراد اول) حضرتلرینك همتیله قرمان امارتندن استخلاص وممالك دولت علیه‌یه الحاق ایدلدی. (١٤٠١ م و ٨٠٤ ه) تاریخنده سلطان (یلدیرم بایزید) خان ایله تیمورلنکك محاربهٔ مشهوره‌سی وخان مشارالیهك اسارتی انقره صحراسنده وقوعبولمشیدی

§

﴿ انقلابین نقطه‌لری ﴾ — شمسك حرکت سنویهٔ ظاهریه‌سنده منطقهٔ بروج اوزرنده خط استوادن الك بعید بولندیغی و یاخود میلنك الك زیاده اولدیغی نقطه‌لره دینور شمسك مذکورنقطه‌لره ورودنده جزئی توقف ایدر کبی اولمسی وجه تسمیه اولمشدر ومذکور نقطه‌لردن نصف کرهٔ شمالیده بولنانه (انقلاب صیفی) ونصف کرهٔ جنوبیده بولنانه دخی (انقلاب شتوی) نقطه‌سی دینلور. شمسك انقلاب صیفی یه وصولی حزیرانك سکز و یا طقوزنده والك اوزون کونلرده وانقلاب شتویه دخولی دخی کانون اولك سکز و یا طقوزنده والك قیصه کونلرده وقوع بولور. اشبو ایکی انقلاب نقطه‌لرندن بشقه ایکیده اعتدالین نقطه‌لری اولوب محرك سنویهٔ شمسی بی درده تقسیم ایتمکله شمسك محرك منقسمی دوری فصول ار بعه‌یی حصوله کتورر.

§

﴿ انكروس ﴾ — (هونغوروس) ك غلطيدر. (هون) كلمه سنه نظر بيوريله.

§

﴿ انكسار ﴾ — ضيانك خطوط منتشره سنك واسطهٔ لطيفه دن واسطهٔ كثيفه يه دخولنده تبديل استقامت ايتسنه دنيلور. و برخط شعاع وارد ايله موقع تقاطعدن رسم اولنان خط شعاع اصلى استقامتيله احداث ايلديكى زاويه يه (زاويهٔ انكسار) ديو زاويه يى شامل اولان سطحه دخى (سطح انكسار) اطلاق اولنور.

اكر بر شعاع وارد يالكز بر شعاع منكسر حاصل ايدرسه اكاده (انكسار مضاعف) دينور.

ضيانك آثار انكسار يه‌سى هر وقت وجزئى بر دقتله كوريله بيلور مثلا بردكنك صويه طالديرلمش اولسه صوده كى قسميله غير مغطوس قسمى منكسر كوريلور عموماً صويه طالديريلان شيلر صوده دها بيوك رؤيت اولنور بناء عليه صوده بولنان بالقلر صوده بولندقلرى مسافه‌دن دها يقين برموقعده ظن اولنور. اجرام سماويه ضيالرى طوغريدن طوغرى يه نظره واصل اوله‌مديغى حينده افقده مرئى اولور طلوع وغروب شمسدن اول وصكره حصوله كلان فجر وشفق دخى انكسار ضيادن حصوله كلور.

§

﴿ انكلتره ﴾ — بحر محيط اطلاسيده واوروپا قطعه‌سى جوارنده واقع (بريتانياى كبير) نام اطه‌نك جهت جنوبيسنده بر قطعهٔ جسيمه در بو قطعه شمالاً (اسقوچيا) وغرباً (ايرلانده) وشرقاً شمال وجنوب (مانش) دكزلريله محدوددر شمالدن جنوبه طوغرى وسعتى بش يوز يتمش شرقدن غربه طوغرى درتيوز يكرمى كيلو مترودن عبارتدر و منقسم اولديغى قرق عدد قونتلقده يكرمى بش مليون درتيوز سكسان بيك وعموم بريتانيا جزيره‌سيله ملحقاتنده اوتوز درت مليون بشيوز بيك نفوسى تخمين اولنمقده‌در انكلتره‌نك شمال جهتيله غال امارتندن ماعدا اراضيسى طاغلق دكل ايسه‌ده صغوغى زياده‌جه وهواسى دائما سيسلى ورطوبتليدر.

روما ایمپراطوری (سزار) ك (٥٥٤٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك اللی درت سنه مقدمنده بریتانیایه ایکی دفعه هجومی تواریخده محرر ایسه ده شایان امنیت اولمیوب اندن صکره‌سی مضبوط ومعلوم اولدیغندن تفصیلاتنه کیریشلمدی. انکلیز لسانك اصلی (ساقسون) لسانیدر بتون (بریتانیا) جزیره‌سنده بولسان قوللانلمقده ایسه ده اهالئ قدیمه‌نك بر طاقمی اسکی (سلتیك) و (ارس) لسانلرینی دخی قوللانمقده‌درلر. بریتانیای کبیر حکمداری بولنان ذات (انکلیقان) کلیساسنك ناظری و بتون ملتك رئیس روحانیسی صایلور.

انکلتره دولتنك اوروپا وآسیا وآفریقا وآمریقاده متصرف اولدیغی مستملکات ومستعمراتی پك چوقدر ووسعتی بیاغی کرهٔ ارضك ثلث مقدارینه ومجموع سکانی سکان ارضك ربع مقدارینه معادل اولور. (حکومت) کلمه‌سنه دخی مراجعت بیوریله.

انکلتره دولتنك ابتدای تشکلندنبرو حکمدارلق ایدن ذواتك مقداریله منسوب اولدقلری خاندانلر.

عن	الی	حکمدار	منسوبیتلری	برنجیلری
٨٠٠	١٠١٣	١٤	ساقسون	اغبرت
١٠١٣	١٠٦٦	٠٨	ساقسون دانیارق	سوئه نون
١٠٦٦	١١٥٤	٠٥	نورمان	کیلیوم
١١٥٤	١٤٨٥	١٤	پلانتاژنت	هانری ٢
١٤٨٥	١٦٠٣	٠٥	طودور	هانری ٧
١٦٠٣	١٦٨٩	٠٦	ستوارد	ژاق
١٦٨٩	١٧١٤	٠٢	اورانژ	مریم
١٧١٤	٠٠٠٠	٠٠	هانور	جورج

§

﴿ انکیرمان ﴾ — قریم شبه جزیره‌سنده وسیواستپول لیمانك نهایت شرقیسنده و (چرنایه) صوینك آغزینه یقین محلده بر قصبه‌در. بوقصبه‌نك جوارنده بر چوق خرابه‌لر وقیالرك ایچروسنه طوغری او یولمش مغاره‌لر بولندیغنه نظراً بوراسی وقتیله (قینه نوس) دنیلان مملکتك یری واسکی کوزلوه‌نك جواری ظن اولنمقده‌در. (١٨٥٤ م و ١٢٧٤ ه) تاریخنده دولت علیه‌نك روسیه علیهنه متفق اولان فرانسه

وانكلتره دولتلری عساکر معاونه‌سی بوراده روسیه‌لیلری فنا حالده مغلوب و پریشان ایلشیدی.

هوجه بك طرفلرنده اولان (آق کرمان) بشقه‌در.

§

﴿ انکیزیسیون ﴾ — قتولك مذهبنی محافظه وخلافنده اولنلری تأدیب وتربیه ایچون (١٢٣٢ م و ٦٣٠ ه) تاریخنده اسپانیاده (قطالونیا) شهرنده تشکل ایدن جمعیت رهبانیه‌نك اسمیدر. بو جمعیت اسپانیانك هر طرفنده برر شعبه آچوب مسلمانلره و یهودیلره و بونلرك طرفدار ومحبلری اولان ومحاربه‌لرده مسلمانلره معاونت ایدن قتولکلره اتمدکلری ظلم وتعدی واذا وجفا قالمدی. واقعا انکیزیسیونك ابتدای تأسسنده وظیفه‌سی روحانی متهم اولنلری جزالندیرمقدن عبارت ایدیسه‌ده صکره‌لری یعنی (١٢٨١ م و ٨٨٦ ه) تاریخنده اندلس اهالئ مسلمه‌سنك بتون بتون محو وطردینه یوربیان قزال (فردیناند) و زوجه‌سی (الیزابت) دن زیاده جه یوز بولمزی اوزرینه قامتی آزدیروب ایشی اولدرجه‌یه واردیردیلرکه عندلرنده متهملری بودرومره آتوب آجلق وصوسزلقله اولدیرمك وآتشده یاقق وخاطر وخیاله کلمدك اشکنجه‌لرله تلف ویامجروح ایتمك طاوق کسمك قدر بیله اهمیتلی دکل ایدی. بوخباثت برآره‌لق فرانسه وایتالیا ممالکنه دخی سرایت ایدوب ایکنجی (فلیب) زمانننده (پئی پا) ده بر بیوك اختلاله واورانك اسپانیادن تفریقنه سبب اولمشدر. اشبو انکیزیسیون جمعیتلرینك آزغنلغی تاریخندن تاریخ الغاسی اولان (١٨٠٨ م و ١٢٢٣ ه) تاریخنه قدر ایتدکلری ظلم وجفانك درجاتی بیلنمك ایچون زیرده محرر حسابی مطالعه وتصور کافیدر.

نفوس عدد	
٥٠٠٠٠٠٠	شرلرندن دیار آخره فرار ایدن
٠٢٩١١٥٤	کورکه وزندانه وضع اولنوب اکثریسی تلف اولان
٠٠٤٣٠٠٠	قورقولرندن واشکنجه‌دن تلف اولان
٠٠٣٣٧٤٦	دیری دیری احراق اولنان
٠٠١٨٠٢٧	بعدالاعدام جسدلری احراق اولنان

١٨٠٠٠٠ اشكنجه‌دن مجروح اولان

٥٤٠٣٩٢٧ يكون بش مليون درتيوز اوچبيك طقوز يوز يكرمى يدى نفوسدر .

§

﴿ آنوش ﴾ — شيث بن آدم عليه السلام اوغلى وولى عهد وخليفه‌سيدر . پدرينك وفاتندنصكره (٩٠٢ خ) تاريخنده يعنى ميلادك درت بيك ايكيوز طقسان ايكى سنه مقدمنده مقام خلافته چكوب اوتوز سكز يل كمال عدل وحقانيتله حكومت سوردى وطقوز يوز اللى يل معمر اولدى

زماننده كرهٔ ارضك ثلث مقدارينى صو باصديغى بعض تواريخده كورلمشدر .

§

﴿ آنوشان ﴾ — ملوك ارامنه‌دن مقتول (كارطوس) ك اوغلى و خلفيدر . پدرى مومى اليه (٣٨٦٥ خ) تاريخنده يعنى ميلادك بيك يدى يوز يكرمى طقوز سنه مقدمنده آشور يا محاربه‌سنده قتل اولنديغى زمان بوذات آشور يلرك مقر اداره‌سى اولان (نينوه) حبسخانه‌سنده محبوس ايدى پدرينك قتل اولنديغنى خبر آلديغى كبى برتقريب قورتيلوب ممالك موروثه‌سنى استخلاصه موفق اولدى والتمش اوچ سنه سلطنت سوروب (٣٩٢٨ خ) تاريخنده بلا ولد وفات ايتمكله (ارامیان) سلالهٔ حكمرانيسى منقرض اولوب ممالكى رؤسا و وكلا بينده تقسيم اولنديغندن ارمنستان سكز يوز سنه قدر طوائف ملوك هيئتنه كيردى .

§

﴿ آنه ﴾ — ٤٣٢٤ خ) تاريخنده يعنى ميلادك بيك ايكيوز يتمش سنه مقدمنده منقرض اولان (تروا) دولتى حكمدارلرندن متوفى (پريام) ك داماديدر . بوذات قائن پدرينك مغلوب ومقتوليتندن صكره بر چوق مهاجرلر ايله آفريقايه واورادن برسنه صكره ايتاليايه چكوب توطن ايلدى وبراز مدت صكره (لاتيوم) ديدكلرى اهالئ قديمدنك يعنى (آبوريز) لرك رئيسى اولان (لاتينوس) ك قزينى آلدى ومؤخراً (روتول) محاربه‌سنده خيلى قهرمانلق كوسترديكندن اهالئ مرقومدنك محظوظيتنى قزانوب قائن پدرينك وفاتندن صكره رياست مذكوره‌يه نائل اولدى .

تاریخ مذکوردن بشیوز اون یدی سنه صکره روما دولتنی تشکیل ایدن ذات اشبو (آنه) سلاله‌سندندر .

§

﴿ آلی ﴾ — قارصك شرق جنو بیسنده واوتوز کیلو مترو بعدنده براسکی شهردر . بوشهر وقتیله ارمنستان حکمدارلرینك پای تختی اولدیغندن پك معمور وقلعه‌سی اولوقته کوره برنجی درجه‌ده متانتله مشهور و یوز بیك خانه و بیك کلیساسی اولدیغی متواتر ایدی . بوقلعه‌یی (١٠٤٥ م و ٤٣٧ ه) تاریخنده یونانیلر بیوك غیرتله ضبط و (١٠٦٣ م و ٤٥٦ ه) تاریخنده (الب ارسلان سلجوقی) خندقلر طلوسی عسکر فداسیله استیلا ودها صکره کرجیلر وعجملر وارمنیلر ومغوللر بر بر ینی متعاقب هجوم وسنه‌لرله محاصره وتضییق ایلدکلرینه بناء اهالیسی طاغلدی و (١٣٠٩ م و ٧١٩ ه) تاریخنده دخی بر بیوك حرکت ارض وقوعبولدیغندن خراب اولوب ایلر طوتار یری قالمدی .

شمدی یالکز بعض آثاری کورلمکده وموجود اولان خراب سور ینك محیطی اون التی میل تخمین اولنمقده‌در .

§

﴿ آنیبال ﴾ — قارتاج دولتی برنجی جنرالرندن مشهور (آمیلقار)ك اوغلیدر . هرمحاربه‌ده پدریله برابر بولنوب فنون حربیه‌یی تحصیل ایتدیکندن پدرینك وفاتنده یکرمی بش یاشنده اولدیغی حالده برنجی جنرال تعیین اولنمش وقارتاج دولتی اوته‌دنبرو (روما) دولتیله معارض واخذ ثاره مترصد بولندیغی جهتله (٥٣٧٥ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیوز اون طقوز سنه مقدمنده برنجی (پونیق) معاهده‌سنی نقض واعلان حرب ایدوب اشبو (آنیبال) ی روما حمایه‌سنده اولان اسپانیا اوزرینه کوندرمشیدی (آنیبال) ذاتاً رومالولره خصومت ایتمك وبهمه حال برانتقام آلمق ایچون پدرندن نصیحت آلمش و پدرینك حال احتضارنده نصیحت مذکوره یی ایفا ایده جکنه بیوك یمین ایتمش اولدیغندن بنار آتش کبی اسپانیایه کیدرك سبب اختلاف اولان (صاغونت) ولایتنی اوروب بتون اسپانیایی تحت اطاعته آلدی واورادن اردوسنه برچوق عسکر دها علاوه ایدرك ومروری اولوقته قدر محال ظن اولنان (الب)

طاغلرینی آشـه‌رق ایتالیایه کچوب رومالولرله اوچ دفعه ایتدیکی محاربه‌یی قزاندی وایتالیانك همان یاریسـنی آلـدی و (٥٣٧٨ خ) تاریخنده وقوعبولان مشهور (قان) محاربه‌سنی دخی قزانوب رومالولرك برسرعسکرینی و برچوق سیناتو اعضالریله التی بیك قدر زادکانی و یتمش بیك عسکرینی تلف وایتالیانك ضبطنی وروما دولتنك محوینی تسهیل ایتدیسه‌ده (قاپو) نك ذوق و صفاسنه طالدیغندنمیدر یاخود دیکر برمطالعه‌یه مبنیمیدر ایلرو کتمدی و بروياندن رومالولر مشهور جنرال (سـپیون) ایله افریقا جهتنه برمکمل اردو کوندروب قارتاج دولتنـك پای تختنی تحت محاصره‌یه آلدیغنـدن (آنیبال) رجعت و پای تخت مذکوری محافظه‌یه مجبور اولدی وهرنقدر یتیشوب براز چارپشدیسـه‌ده دفعلرینه مقتدر اوله‌مدیغنه ودولتی نزدنده مسئول واهالی نظرنده معیوب اوله‌جغنی اکلادیغنه بناء سوریه‌یه ومؤخراً (پتینیا) حکومتنه النجا ایلدی لکن حکومت مذکوره رومالولرك امرندن چیقه‌میوب کندوسنی تسلیم ایده‌جکنی اکلادیغی کبی (٥٤١٢ خ) تاریخنده یعنی میلادك یوز سکسان ایکی سـنه مقدمنده کندوکندوسـنی اولدیردی .

§

﴿ آوار ﴾ یاخود (آبار) — ترکستانك (توپا) نامیله متعارف اهالئ قدیمه‌سندن و (هون) فاملیاسندن بر بیوك قبیله‌نك اسمیدر . بونلر ابتدا (٥٦٣ م) تاریخنده (دون) اراضیسنك غرب جهتنده کورندیلر وصکره طونه‌نك برو یقه‌سنه کچوب حربأ یرلشدیلر و برقاچ یوز سنه صکره جرمانیا وایتالیایی تسخیر واستانبولی تهدید ایلدیلر ایسـه‌ده (٧٩٦ م و ١٨٠ ه) تاریخنده فرانسه ایمپراطوری (شـارلمان) ه دیش کچوره‌میوب تسـلیم واطاعته مجبور اولدیلر واخیراً اسیر معناسـنه اوله‌رق (اسـلاو) نامنی آلان طائفه ایله اختلاط ایتدیلر . (جوجان) یاخود (اویغور) ترکلری دخی بونلرظن اولنیور .

اشبو (آوار) لرك برقسمیده اولوقت طاغستان حوالیسنه یرلشوب صـکره مسلمان اولمشلر والیوم قافقاسیه‌نك شمال جهتنده سـاکن بولنمشـلر ایسه‌ده مقدارلری آزالمشدر وشمدیکی نامله‌ری (اوزمی آوار) در . روسـیه‌یی

(١٨٣٤ م و ١٢٥٠ ه) تاریخلرندبرو یکرمی اوتوز سنه تهدید ایدن مشهور شیخ شامل افندی اشبو اوارلردن یاخود (لزکیلردن ایدی .

§

﴿ آوارین ﴾ یاخود (آوارون) — موره شبه جزیره‌سنده (ارقادیا) سنجاغی داخلنده وساحل بحرده مستحکم برشهردر . دولت علیه بوشهری (١٤٩٩ م و ٩٠٥ ه) تاریخنده براً و بحراً محاصره ایدرك امداده کلمش اولان اوروپا دونمماسی روملره اعانه ایتدیکی حالده ضبط ایلدی وعقیب فتحده اهالیدن برطاقمی وندیك عسکریله برابر قلعه درونده کیزلندکلری محللردن و پوصولردن چیقوب قلعه‌یی تکرار آلدیلر ایسه‌ده مشهور کمال رئیس دونمای همایون ایله ینه کیدوب استرداده موفق اولدی ومقدما کیزلنان و پوصویه کیرنلردن اوچبیك قدر عسکر واهالی‌یی اعدام ایتدکدنصکره (انیقه) و (اسوصا) قلعه‌لرینی دخی ضبط ایلدی وقلعهٔ مزبوره (١٦٨٤ م و ١٠٩٦ ه) تاریخنده ینه وندیکلوله واوتوز برسنه صکره ینه دولت علیه‌یه چکدی و (١٨٢٧ م و ١٢٤٣ ه) تاریخنده موره سفری مناسبتیله (آوارین) لیماننده یاتمقده بولنان اللی طقوز قطعه دولت علیه ومصر دونمماسندن اللی قطعه‌سنی یونانلوله طرافدارلق ایدن و دولت علیه ایله‌دوست کچینان انکلتره وفرانسه‌وروسیه دونمماسی بغتةً کلوب دوستلق ینه باقی اولمق اوزره احراق و بشبیك قدر عساکر بحریهٔ اسلامیه‌یی اسیر ایلدی . بوکا فرنکلر (ناوارین) دیرلر وبو خساره جسارت ایدن امیرالی کویا یدنده بویله برامر یوغیدی دیو قباحتلی طوتارلر .

§

﴿ اوانس ﴾ — کلدانیلرك وقتیله آله اعتقاد ایتدکلری شخص موهومك اسمیدر . بونی نصف علیاسی انسان ونصف سفلاسی بالق اولمق اوزره تصویر ایدرلر ونوع بنی آدمه مقتضی نظامات وصنعت زراعتی تعلیم ایچون هند دکزندن چیقدیغنه ذاهب اولورلر ایدی .

§

﴿ اوپا ﴾ — یونانستانده واقع (اغریبوز) اطه‌سنك نام عتیقیدر (اغریبوز) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اوتيش ﴾ — برعالم راهبك اسميدر . بوراهب حضرت مسيح عليه السلامك حين تجسدنده لاهوت ايله ناسوتى اتحاد ايدوب تماماً لاهوت حكمنه كيرديكنى يعنى حضرت عيسادە يالكز بر طبيعت الوهية اولديغنى ادعا ونشر ايلدى وبو مسئله اوزرينه ظهور ايدن اختلافى بر طرف ايتمك اوزره (٤٤٩ م) تاريخنده ايمپراطور (تئودوس) ك امريله تشكل ايدن (افس) جمعيت رهبانيه سنده عقيدهٔ مذكوره بردرجه يه قدر قبول اولنوب بعض نصارى رد ايلدى . بواعتقاد اولوقت (اوتيشست) نامله شهرت بولوب مؤخراً (قبط) و (يعقوبى) و (ارمنى) شعبه لرينه انقسام ايتمش وجمله سنه بردن (مونوفيزيت) دينلمشدر . (اعتقاد) كلمه سنه دخى نظر بيوريله .

§

﴿ اوج ﴾ — شمس منيريمزه تابع اولان كواكب سياره نك شمسك اطرافنده قطع ناقص منحنيلرى اوزرنده دورلرنده شمسدن اك بعيد بولندقلرى نقطه لره (اوج) تعبير اولنور . كرهٔ ارض انقلاب صيفيده اشبو اوج نقطه سنده بولنور وبونك عكسى اولان يعنى شمسه اك قريب بولنان نقطه لره (خضيض) دنيلور وكرهٔ ارض انقلاب شتويده اشبو خضيض نقطه سنده واقع اولور .

§

﴿ اوحدالدين ﴾ — كبار مشايخ صوفيه دندر ومسقط رأسى (بليان) اسمى (عبدالله) در . شيخ (ابو على دقاق) حضرتلرينك احفاد احفادندن واصحاب كراماتدن برمبارك ذات ايدى . بوذات عاليقدر ابتداى سلوكنده اون برسنه خلقدن انزوا وطاغلرده توطن ايدوب صكره (ابوبكر زاهد) حضرتلرندن تكميل سلوك بيوردى . بركون مريدلرندن برى برحيه طوتار وحيه دخى مريدى صوقوب وجودينى شيشيرر وشيخ مشار اليه بوحيه يى نيچون طوتدك ديو مريده عتاب ايلدكده مريد (سزخدادن غيرى يوقدر) بيورمش ايديكز بناء عليه بنده حيه يى غير كورمدم وضرر مأمول ايتمدم ديمسى اوزرينه شيخ مشار اليه (اوغلم نه وقت جناب حق

قهر لباسنده کورر ایسه‌ك اورادن قاچ) جوابنی ویردی ودعا ایدوب اضطرابنی دفع ایلدی . شیخ مشار الیهك وفاتی (١٢٨٧ م و ٦٨٦ ه) تاریخیده‌در .

§

﴿ اوخانس ﴾ — دولت‌ساسانیه‌یی تشکیل‌ایدن اردشیرك قتل‌ایلدیکی ارمنستان حکمدارینك اوغلیدر . پدری مومی الیه حال حیاتنده بونی رومایه کوندرمش واوراده تربیه اوله‌رق بیومش ایدی مومی الیه (٢٨٦م) تاریخنده پدرینك قتل اولندیغنی خبر آلدیغی کبی رومالولرك ویردیکی عسکر ایله ارمنستانه کیدوب تخت‌موروثنه اوتوردی وپت پرست ایکن خرستیانلغی قبول واسمی (تیرداد) ایکن (اوخانس) ه تحویل ایلدی ورومالولرك معاونت‌معنویه وحمایه‌سیله اللی‌بش‌سنه سلطنت سوروب نهایت خرستیانلق علیهنده بولنان تبعه‌سی یدیه قتل وکماحده دفن اولندی .

§

﴿ اوخری ﴾ — مناستر ولایتی داخلنده واوخری کولیله (قره‌دیرین) نهری کنارنده وسلانیك قضاسنك شمال غربیسنده وقرق ساعت بعدنده برقضا مرکزیدر . بوشهر وقتیله برمدت بلغار قرالرینك مرکز اداره‌سی اولمشیدی شمدی انجق التی یدی بیك نفوس واردر .
اوخری کولنك طولی یدی وعرضی برساعتدر .

§

﴿ اوخوس ﴾ یاخود(اوغوز) — ملوك کیانیهٔ فرسدن(اردشیربابك)ك کوچك اوغلی وخلفیدر . (اردشیرثانی) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اودواقر ﴾ مقدما آسیادن کلوب ایتالیایه یرلشمش اولان (هرول) طائفهٔ وحشیه‌سنك رئیس یاخود قرالیدر . بوذات ظاهرده روما دولتی حمایه‌سنده بولنور . وبعض محاربانده عسکر ویره‌رك اعانه ایدر وحقیقتده دولت مشار الیهانك ضعفندن استفاده زمانی بکلر ایدی نهایت (٤٧٦ م) تاریخنده رومادہ براختلال‌چیقاروب ایمپراطوری‌خلع وکندوسنك ایتالیا قرالغنی اعلان ایلدی .
بونجه‌سنه‌لردنبرو حکمدارانك کافه‌سنی کندوسنه سرفرو ایتدیرمش ومعمورهٔ

دنیانك همان اكثری محللرینه مالك اولمش اولان قوجه روما دولتی بوصورتله محو اولدی كتدی . عسكری طائفه‌سنه تملیك اراضی اصولی بونك زماننده ایجاد اولنمشدر .

§

﴿ اودوقس ﴾ — یونانستانك (٥٢٢٤ خ) تاریخی یعنی میلادك اوچیوز یتمش سنه مقدمی هیئت علماسندن برمشهور ذاتدر . سنین شمسیه‌نك اوچیوز التمش بش كون اعتبار اولنمسنه بوذات قرار ویردی وعلم هیئت ونجومدن خیلی كتاب یازدی . شمدی هیچ بری میدانده یوقدر .

§

﴿ اودومترو ﴾ — ماشیاً قطع اولنان طریقك امتداد مسافه‌سنی حساب وتعیین ایچون یاپلمش بر التدر وبو آلت عادتاً ساعت كبی اقسام متساویه یه تقسیم اولنمش بر دائره اوزرنده ابره یی تحریك ایدیجی برطاقم چرخلردن مركبدر. برنوعی جیبده طاشینور ودیكر نوعی عربه‌نك تكرلكنه ربط اولنور .

§

﴿ اوده‌سا ﴾ — روسیه دولتنك قره دكزساحلنده تجارتكاه وهر تجاره آچیق بر كوزل مملكتیدر . بوراسی مقدما (هوجه‌بك) نامیله معروف بر كوچك قصبه ایكن (١٧٩٥ م و ١٢١٠ ه) تاریخنده ایكنجی (قترینه) نك امریله توسیع وجوارنده اولان ویونان مهاجرلریله مسكون بولنان اسكی (اوده‌سوس) قصبه‌سنك نامی اعطا اولندی . بوشهرده شمدی اكثریسی یونانی اولمق اوزره یوزبیك نفوس تخمین اولنمقده‌در وبربیوك كلیساسی وتیاترو خانه‌سی وبورسه وبانقه وباروتخانه‌سی واردر وابنیه‌سی اولدقجه منتظمدر .

§

﴿ اوده‌مش ﴾ — ازمیر سنجاغی داخلنده وتیره اووه سنك جهت شرقیسنده برقضا مركزیدر وبركی ناحیه‌سیدر

§

﴿ اودیسا ﴾ — لادقیه شهرینك نام عتیقیدر . لادقیه كلمه‌سنه مراجعت بیوریله .

§

﴿ اودیب ﴾ — جاهیر یونانیه‌دن (تب) حكمداری (لائوس)ك

اوغليدر . بوچوجق اناسندن طوغديغى زمان باباسنك قاتلى واناسنك زوجى اوله جغنى اولوقتك اعتقادينه كوره هاتف غيب خبرويرديكندن باباسى بونى صبى ايكن تلف قصديله طرد وتبعيد ايتمش ايدى چوجق ايسه بولنديغى محلده بيويوب برقهرمان نادر الاقران اولدى وباباسى كيم اولديغنى بيلديكى حالده (تب) شهرينه كيدر ايكن يولده باباسنه راست كلوب خطاءً قتل وبرازصكره اناسنى تزوج ايتدى وخيلى زمان برلكده اولدقدن حالده حقيقت ماده ميدانه چيقديغندن مرقوم (اوديب) جهالتله بناء والده سنك يوزينى بر دها كورمامك ايچون ايكى كوز ينى چيقاردى و والده سى دخى بوعار وجهالتله كسه نك يوزينه باقه مديغندن كندوسنى تسميم ايلدى. بوكا (ايديپوس) دخى ديرلر .

§

﴿ اور ﴾ — اورفه نك اسكى اسميدر . (اورفه) كلمه سنه نظر بيوريله .

§

﴿ اورانبرغ ﴾ — اوروپا ايله آسيانك آيرلديغى محل جوارنده و (اورال) و (ساقاره) نهرلرينك التقا ايلديكى محلده وروسيه دولتنك (اوقا) نام ولايتى داخلنده برسنجاق مركزيدر . روسيه دولتنك تركستان واليسى بوراده اوتورر واكثريسى مسلمان اولمق اوزره اهاليسى اون بشبيك تخمين اولنور و باقر وشيشه وقطيفه و چوقه كبى شيلر اعمال ايديلور و اراضيسى اولدقجه منبت ومحصولدار صايلور . بو شهر (اورانبرغ) نامنى (١٧٤٢ م و ١١٥٥ ه) تاريخنده آلدى آندن اول (اورسق) ايدى . ذكر اولنان (اوقا) ولايتنده يدى يوز قرق بيك مسلمان تخمين اولنور .

§

﴿ اورال ﴾ — ياخود (آرال) — آسياى وسطاده تركستان الكاسنك بر بيوك كوليدر و طولى درتيوز اللى و عرضى ايكيوز قرق كيلومترو و صويى طوزليجه و سواحلى الحاقيجه در . مقدما بوكول (ام دريا) دن عد اولنور و (خوارزم كولى) تسميه ايديلور ايدى تركستانده وقره قالپاق ديارنده بولنان اوزبكلر بوكولك وام دريانك سواحلنده ساكن

اولدقلرندن آنلره دخی (اورالر) نامی ویرلمشدر اشبو اورالرك کافهسی مسلمان اولدیغی حالده مقدارلری بر بچق ملیون تخمین اولنمقدهدر بو کولك حوالیسنده اولان یوکسك طاغلره اورال طاغلری دیدکلری کبی بو طاغلردن اینوب جنوبه طوغری درتبیك التی بوز کیلومترو اراضیی بی اسقاو بحر حزره انصباب ایدن نهره دخی اورال نهری دیرلر. اوروپایی آسیادن تفریق ایدن اشبو اورال نهرینك نام دیکری (یایق) در. روسیه دولتنك اورال نامنده برده سنجاغی واردر.

§

﴿ اورانغوتان ﴾ — عربجه نسناس دنیلان بیوك میمونك اسمیدر — بوحیوان برارئ عتیقهنك الك صیجاق محللرنده و خصوصا (صو ماتره) و (نیانغ) اطهلرنده ومالغه یارم اطهسنده پك چوقدر قویروغی اولیوب اکثری ایاق اوزری بولندیغی جهتله انسانه مشابهتی اولدیغندن وهله کوچك ایکن پك مشابه ایدوکندن بورالرجه بیان آدمی نامنی دخی آلمشدر برونی یاصی و آغزی بیوك وکوزلری بربرینه یقین و اوست دوداقلری مرتفعجه و چکهسی زیاده چیقیق و بطنی بیوك وقولاری اینجه و اوزونجه و قامتی نهایت ایکی مترویه قریب اولور و دائما کوك ومیوه کبی شیلرله تعیش ایدرك آرهده فوق المأمول برمهارتله بالق دخی طوتار و انسانه قولایلقله آلیشور و هرکوردیکی شیئی تقلید ایدر و آلیشانی حالنه کوره خدمت دخی کورر لکن صفوق برلرده علت صدرایله چابك تلف اولور.

§

﴿ اورانوس ﴾ — اسکی یونانیلرك معبود اتخاذ ایتدکلری اشخاص موهومهدن بریدر یاخود ارضك اوغلی یاخود زوجیدر.

امرای عثمانیهدن اولوب (١٣٦٢ م و٧٦٤ ﻫ) تاریخندن (٧٧٥ ﻫ)تاریخنه قدر روم ایلنده جنوب قولی قوماندانی اولان وکیلجنه و واردار وقره‌فریه و عورتحصاری و قواله و درامه و زیخنه و سیروز ممالکنی استیلا ایدن ذاتك اسمی دخی (اورانوس) در. بو ذات بروسه دولت عثمانیه یه کچمزدن اول اورانك محافظی ایدی بروسه فتح اولندقدنصکره اسلامه کلدی وسلیمان پاشا ایله چناق قلعهسی بوغازینی کچوب کلیبولی حوالیسنی اوران مجاهدین

ایله برابر بولندی وچوق ایشلر کوردی. بو ذاته فتح ایتدیکی محللردن پك چوق اراضی تملیك واحسان بیورلمش اولدیغندن جلهسنی خیرات و مبراتنه وقف ایتمش و وقف مذکور الیوم مستثنا بولنمشدر.

§

﴿ اورتودوقس ﴾ — اعتقاد کلمهسنده یدنجی و سکزنجی نمروله مراجعت بیوریله.

§

﴿ اورخان ﴾ — دولت عثمانیه‌ده ایکنجی پادشاهدر و سلطان (عثمان) حضرتلرینك بیوك اوغلی و حضرت (خداوندکار) لك یعنی سلطان (مراد خان اولك پدریدر و ولادتی (١٢٨١ م و ٦٨٠ ه) جلوسی (١٣٢٥ م و٧٢٦ ه) وفاتی (١٣٥٩ م و٧٦١ ه) تاریخنده‌در. مشارالیه جلوسی عقیبنده برادری فضلادن (علاءالدین) پاشایی کندو آرزوسی وجهله مقر سلطنتده اوتوروب ادارهٔ ملکه باقی اوزره وزیر یعنی صدراعظم تعیین ایتدی وسرکردکاندن (اقجه قوجه) نام قهرمان یدیله ازمید و برسنه صکره هرکه وقره مرسل ضبط وپای تخت بروسه‌یه نقل اولندی وصاریجه زور با دنیلان باشی بوزق عسکرك یرینه وقت سفرده یومی بر اقچه علوفه ویرلمك اوزره وپیاده نامیله برنوع موظف عسکر تحریر و اون‌باشی ویوزباشی و بیکباشی نامیله ضابطلر تعیین ایدلدی بونلردن بشقه دوشیرمه خرستیان و اسیر چوجقلرندن یکیچری نامیله برنوع عسکر دها یاپلدی و روم ایمپراطورینك ازنیق امدادینه کلان عسکری مالتپه و طاوشانلی اوه‌سنده بوزیلوب ازنیق و متعاقباً مدرنی وکلیك فتح اولندی و (١٣٣٦م و٧٣٧ه) تاریخنده مانیاس و بالیکسری وبرغمه وقره‌سی النوب قره‌سی امیرینك ظلمندن و اختلافات واقعه‌دن شکایت ایدن اهالی مسرور ایدلدی و ایمپراطور (ژان قانتاکوزه) باریشق ایدوب قزی (طونؤدوریه) بی حضرت مشار الیهه ازدواجه عرض ایلدیکندن بالقبول (١٣٤٦ م و٧٤٧ ه) تاریخنده هیئت خاندانیله اسکداره کلوب ایمپراطور ایله کورشدی و اوچ کون سور و ضیافت یاپلدی ومشارالیهك اوغلی سلیمان پاشا روم ایلنده کالیبولی و تکفور طاغی و معلقره و ایبصاله وحوالیسنی فتحدن صکره ایمپراطورك

التماس و استمدادی اوزرینه استانبوله کیدوب بالقانره تسلط و ایمپراطوری تعجیز ایدن بلغارلری دفع ایلدی.

سلطان (اورخان) حضرتلری باشلرینه دیوانلرده (بورما) تعبیر اولنور بر نوع امامه و اوقات سائره ده مولوی کلاهنه مشابه صرمه لی کلاه کیرلر ایدی . ذکر اولنان علوفه لی پیاده مؤخراً باشلرینه بیاض (بورك) کیمش و دها صکره بتون بتون لغو اولنوب یرلرینه (مسلم) نامیله برطاقم تیمارلو سواری تحریر اولنمشدر.

مشار الیهك زمانینده یعنی (۱۳۲۸ م و ۷۲۹ ه) تاریخنده باقر وکموش اوزرینه سکه ضرب اولنوب بر یوزینه (لااله الاالله محمدالرسول الله) و دیکر یوزینه (اورخان خلدالله ملکه) یازلدیغی بعض تواریخده کورلمشدر.

§

﴿ اورشلیم ﴾ — قدس شریفك بنی اسرائیل نزدنده معروف اولان نام عتیقیدر. بوراسی معمور اولمزدن اول دخی بو نامله یاد اولنور ایدی حضرت (یعقوب) علیه السلام اولاد و انسابیله قونه کوچه حبرون نام محله کلور ایکن محل مزبوره اوغرایوب برمعبد بنا و براز مدت آرام ایتدیکندن خیلی زمان صکره معبد مذکور مناسبتیله اورالری معمور اولدی وحضرت سلیمان زمانینده بیت مقدس یاپلدقدنصکره (قدس) نامنی آلدی (قدس) کلمه سنه نظر بیوریله.

§

﴿ اورفه ﴾ — یاخود (رها) یاخود (رافیا) — حلب ولایتی داخلنده بر سنجاق مرکزیدر. بو شهرك بر کوزل جامع شریفی ونمرود سرایی نامنده برخراب قلعه سی واوتوز بیك نفوسی واردر وزیارتکاهی چوقدر ازان جمله قلعه تحتنده اولان برمغاره حضرت (ابراهیم) علیه السلامك طوغدیغی محل و مغاره‌نك ایچنده موجود اولان بر یشیل صندق مشار الیهك بشیکی اولمق اوزره زیارت اولنور. تاریخلرده حضرت ابراهیمك طوغدیغی قریه دنیلان (کوثا) محله سی دخی ذکر اولنان مغاره‌نك حذا و اتصالنده اورفه محلاتندن برمحله در و حضرت (ایوب) ایله (جابرالانصاری) و (ابوعبیدة الحراج) و (بدیع الهمدانی) و (مسعود

خراسانی) حضراتنك مقاملری دخی مشهور زیارتکاهلردر. اسکی زمانده مجوسیلرك الك بیوك آتشکده‌سی اورفه‌ده ایدی بو آتشکده‌نك ایچنده پرستش ایتدکلری شمس منیری تقدیساً دائمی صورتده آتش یقارلر وقارشوسنده عبادت‌ایدرلرایدی. اورفه‌شهری رومانوسلر زمانینده برمدت پای تخت اولمش ومیلادك بر عصر اولندن اعتباراً درت عصر مدتده (آبغار) نام پرنسلر معرفتیله اداره اولنمشدر وابتدا دین عیسی علیه‌السلامی قبول‌ایدن‌شهرمذکوراهالیسیدر. اورفه قلعه‌سی‌خارج واتصالندن نبعان ایدن و (عین خلیل‌الرحمن) نامی ویریلان صو قلعه‌نك التندن ایچرو کیروب تخمیناً یوز آرشون طولنده وتمش آرشون‌عرضنده اولان وجوانب اربعه‌سی طاشلرله ریختم یاپلمش بولنان حوض کبیره دوکیلور وبتون بغچه‌لری‌صولار سلطان (سلیمان) حضرتلرینك اشبو صواوزرنده احیا بیوردیغی‌زاویه‌ده الآن فقرا و درویشانه اطعام طعام اولنور.

ذکر اولنان خراب قلعه‌نك بر بر جنك اوزرنده بربرینه قرق الی ذراع یقین وطاشدن اورمه ایکی عدد اوزون دیرك خرابه‌سی موجود و بونلر حضرت ابراهیم ایچون یاپیلان مانجینق اولق اوزره مشهوردر. محلی اهالیسنك فماً عن فم ایشیدوب روایت ایتدکلرینه کوره اولوقت اشبو ایکی دیره که رمضانلرده مناره‌لره ماهیه ایچون کریلدیکی کبی ایکی قات خلاط کریلش و اشبو ایکی خلاط بر اغاج ایله بوکیلوب بردن بره براغلمش ایمش اورفه‌دن پك چوق فاضل و ادیب ظهور ایتدی سلطان‌الشعراء (نابی) مرحوم دخی بورالیدر. فرنکلر اورفه‌یه (زریسو) دیرلر.

§

﴿ اورکوب ﴾ — نیکده سنجاغنده بر قضا مرکزیدر و(دوه‌لو) و (یحیالو) و (قره حصار) ناحیه‌لریدر. نیش سنجاغنده دخی بونامده بر قضا واردر.

§

﴿ اورلوف ﴾ — روسیه امراسندن بر مشهور ذاتدر. بوآدم ابتدا (استرلیج) اوجاغندن نشئت ایتمش بر یاور اولدیغی حالده کوزللکی سایه‌سنده (قرینه) یه یار اولدی و (١٧٦٢ م و ١١٧٦ ه) تاریخنده

ایمپراطور اوچنجی (پترو) نك علیهنه سرای اختلالنی چیقاروب قترینه‌نك اجلاسنی و پترونك اعدامنی تسهیل ایتدی قترینه دخی تخته چیقدقدن صکره مرقومك خدمت مسبوقه‌سنه مکافاة رتبه‌سنی ترفیع و برمدت نفسنه محرم طوتهرق فوق الغایه اعتبار ایلدیسه‌ده مرقوم کبر وعظمتندنمیدر یوخسه بشقه بر مطالعه‌یه مبنیمیدر اولکی کبی خدمته یناشمدیغندن طرد وتبعید مذلته دوچار و ینه عفوله نائل اعتبار اولدی لکن حین غیبو بتنده (پوتمکین) نام جنرالك کندوسنه بدل نائل اولدیغی اقبالی چکه‌مدیکندن وقباحت کندوسنده اولدیغی جهتله برشی‌ده سویلیه‌مدیکندن عقلنه خفت کتوروب (١٧٨٣م و١١٩٨ ه) تاریخنده وفات ایلدی (١٧٧٠م و١١٨٤ه) تاریخنده روسیه دونتماسیله آق‌دکزه کلوب انکلیز امیرالرندن (آلفستون)لك تدبیریله چشمه‌ده دولت علیه دونتماسنی احراق ایدن روسیه امیرالی اشبو اورلوفك قرنداشی ایدی. بو دخی قترینه‌نك سوکیلیلرندن و پترونك قاتللرندن بریدر.

§

﴿ اورله ﴾ — لیدیاده یعنی شمدیکی ایدین ولایتنده وازمید شهرینك ساحل غربیسنده برکوزل تجارتکاه مملکتدر وتخمیناً یدی سکز بیك نفوسی واردر بونك نام عتیقی (کلیزمان) ایدی حکمای یونانیه‌دن مشهور (اناقساغور) و (هرمونیم) بوراده دنیایه کلمشدر اورله‌ده هر درلو محصولی یتشدیکی کبی قوری اوزوم دخی یتیشور وخارجه صاتیلور شمدی (کلیزمان) نامی شهر مزبورك برو طرفنده برکوچك قصبه‌یه ویرلمشدر. سفر یحصار اورله‌یه تابع بر ناحیه‌در.

§

﴿ اورنزیب ﴾ یاخود (اورنك زیب) — هندستان حکمدارلرندن ومشهور (جلال الدین اکبر) سلاله‌سندن بر غدار وطمعکار آدمدر. (١٦٥٩ م و ١٠٧٠ ه) تاریخنده پدرینی وقرنداشلرینی تسمیم ایدرك (دهلی) ده تخته چیقوب مدبرانه حرکتله نائل اولدیغی فتوحات سایه‌سنده کرکی کبی شوکت بولدی و (پیشاور) و (غولدون) کبی بر قاچ حکومتی تحت حمایه‌سنه ادخال ایتدکدن وسائر حکومات متجاوره‌یی محاربات

متمادیه ایله زبون ایلدکدن صکره سکسان سکز یاشنده وفات ایلدی.
بونك پولتیقه‌جه وعسکریجه مهارتنه بردیه‌جك یوغیدی لکن مرائیلکی
وخوزیلکی دخی امثالسز ایدی.

§

﴿ اورنك آباد ﴾ — هندستانده بومبایك کیروسنده انکلیز
مستملکاتندن بروولایتك اسمیدر. بووولایتك مقر اداره‌سی برقاچ دفعه تبدل
ایتدیسه‌ده اکثراوقاتده (احمد آباد) ایدی. اشبو (اورنك آباد) لك هواسی
برازوخیم ایسه‌ده اراضیسی غایت منبت ومحصولداردر.

§

﴿ اوروپا ﴾ — قطعات خمسهٔ ارضك الك جعیتلی وزنکین واعتبارلیسیدر
بو قطعه شمالاً بحر منجمد شمالی و غرباً بحر محیط اطلاسی و جنوباً بحرسفید
و شرقاً اورال نهری و طاغلری و بحر خزر و قره دکز ومرمره و اطه‌لر
دکزی ایله محدوددر و وسعتی طولاً اوچبیك بشیوز و عرضاً درتبیك کیلو
مترودر. بو قطعه‌ده موجود اولان عثمانلی و روسیه و اسوج و اوسترپا
ومجارستان واسویچره وبلچیقاوفرانسه‌وهولانده ودانیمارقه وبریتانیاوایرلانده
والمانیا و اسپانیا وپورتکیز و یونان ولایاتنده اوچیوز اون التی ملیون نفوس
تخمین اولنیور. اوروپاده ابتدا یونانیلر مدنیته آلیشوب کوچك کوچك
جمهوریتلره منقسم اولدی ومیلاددن سکز عصر مقدم روما دولتی تأسس
ایدرك یواش یواش ایتالیا و (غول) و (اسپانیا) و (بریتانیای کبیر)
و بعض (جرمانیا) و (یونان) و (ایران) و (ارمنستان) ممالکنی استیلا
ایلدی و بو دولت (٤٧٦ م) تاریخنده منقرض اولدقدن صکره اوچه
اوروپایه صوقولمش و بعضاً دولت مشارالیها حمایه‌سنه کیرمش اولان
باربارلر برر حکومت تشکیل ایتدی یعنی (ویزیغوت) لر اسپانیاده
و (فرانق) لر غول ممالکنده و (لومبارد) لر ایتالیاده وجرمانیانك شمال
جهتنده استقلال بولدی ودها صکره انکلیزلر ساقسونلر ایله برلشوب
استقلالرینی اعلان ایلدی و میلادك طقوزنجی عصری ابتدالرنده
ایمپراطور مشهور (شارلمان) برحکومت تشکیل ایدرك اوروپای غربینك
همان هرطرفنی یدضبطنه آلدیسه‌ده کندوسندن صکره بو ولایات دخی

طوائف ملوك هيئتنه كيره‌رك المانيا وايتاليا وفرانسه و بورغونيا واشالى حكومتلر ظهوره كلدى واونجى عصرده شمال جهتنده كى حكومات وحشيه يعنى روسيه واسوج ونوروج ودانيمارقه ظلمت جهالت ونادانيدن چيقوب مدنى دولتلر صره‌سنه كيردى واناطوليده تأسس ايدن دولت عثمانيه اورو پاده دخى پك چوق ممالكه مالك اولدى واسپانياده كى حكومات اسلاميه اتفاقسزلق بليه‌سيله ورطهٔ انقراضه دوشدى و (١٤٥٣ م و ٨٥٨ ﻫ) تاريخنده استانبول فتح اولندى وبوتاريخدن صكره بيوك دولتلر تشكل ايتمكه باشلادى واون سكزنجى عصرده پروسيا حكومتى احداث اولندى و (١٧٨٩ م و ١٢٠٤ ﻫ) تاريخنده ميدانه چيقان حرب عمومى اورو پانك حالنى دكشديروب برقاج دولتك ظهورينه وبرقاچنك انقراضنه سبب اولدى و (١٨٢٨ م و ١٢٤٤ ﻫ) تاريخنده يونانستان دولت عليه يدندن چيقوب مستقل قرالق اولدى و (١٨٧٨ م و ١٢٩٥ ﻫ) تاريخنده دولت عليه‌نك روسيه‌لولره مغلو بيتى اوزرينه مملكتين و بوسنه و صربستان و بلغارستان و يونان ممالك وجدودلرنده خيلى تبدلات وقوعه كلدى.

§

﴿ اورور ﴾ — اسكى يونانيلرك شفق آلهه‌سى اعتقاد ايتدكارى شخص موهومك اسميدر. كويا سما الهى بونك جالنه عاشق اوله‌رق آلوب سمايه چيقارمش و بتون يلدزلرى دعوت و جمعيت ايدرك كندوسنه نكاح ايتمش وهر صباح كونشك عربه‌سنه سما قپولرينى آچق ايچون مأموريت ويرمش ايمش. بونك رسمنى درت بياض آتلى كوش والتون ايله مزين برعربه اوزرنده اوتورور ونقاب ايله يوزينى اورتر صورتده پيارلر وصباحلرى ياغان قيراغى يى مرقومه‌نك كوز ياشى اولمق اوزره اعتقاد ايدرلر ايدى.

§

﴿ اوروئت ﴾ — عميق اوه‌سندن وجما وجصدن انطاكيه‌يه اينوب بحرسفيده دوكيلان (نهر عاصى) نك نام عتيقيدر. بوكا(اقسيوس) دخى ديرلر.

§

﴿ اوره تو ﴾ — ایتالیاده بر قصبه‌نك اسمیدر . بو قصبه ده حضرت (مریم) نامنه یاپلش بر کلیسا وکلیسانك ایچنده بر کوچك خانه وار در بو خانه حضرت (عیسی) علیه السلامك قدس شریف جوارنده واقع (ناصره) قریه‌سنده کی خانه‌سی ایدی بعدالرفع ملائکه واسطه‌سیله ایتالیایه کلدی دیو اعتقاد اولنمقده‌در .

§

﴿ اورلیسا ﴾ هندستانده بر قطعه‌نك اسمیدر . یونانیلر (۵۰۰۰ خ) تاریخنده یعنی میلادك بشیوز طقسان درت سنه مقدمنده بورایه قدر کلوب وخیلی کلفتلرله بو قطعه‌یی آلوب اجرای حکومت ایتدیلر لکن اهالئ قدیمه محاربه‌دن خالی اولمیوب عاقبت (۴۷۳ م) تاریخنده (یایات‌قساری) نامنده بر قوماندانك اقدام وغیرتیله قورتاردیلر و یونانیلری بتون بتون اوطه‌والیدن طرد ایتدیلر .

§

﴿ اوریمدون ﴾ — تکه سنجاغنده کپری صویی دیدکلری نهرك نام عتیقیدر . (۵۱۱۷ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز یتمش یدی سنه مقدمنده آتنه‌لولر ایله محارب اولان ایرانیلرك دونمماسی بو نهرك آغزنده طورمقده ایکن آتنه‌لولرك دونمماسی کلوب جمله‌سنی احراق ایلدی اتنه‌لولرك امیرالنك اسمی سیمون ایدی .

§

﴿ اوزاعی ﴾ — قدمای فقهای عربدن و مجتهدین کرامدن برذاتدر وکنیه‌سی (ابوعمرو) اسمی (عبدالرحمن) مسقط رأسی شامدر . بونك اهل سنت طریقنده اجتهادایتدیکی مذهب مؤخراً منسی ومنقطع اولوب یالکز برتفسیر شریفی و احادیث نبویه وفقهه دائر بعض اثاری موجود ومعتبردر وفاتی (۷۷۳ م و ۱۵۷ م ه) تاریخنده‌در . (اوزاع) دمشق جوارنده برکویدر بو نام وقتیله یمن جانبندن کلوب توطن ایدن برقبیله‌دن قالمشیدی .

§

﴿ اوزان ﴾ — زمان‌سعادتده جزیرةالعرب اوزرنده اوچ نوع اوزان وار ایدی مؤخراً حضرت (عمر) رضی‌الله عنه زمانده اوزان ثلثة

مذکوره جمع وبین العرب برکونه اختلاف اولمامق ایچون توحید و مساوی برمقدار اخراج اولنوب بونك واحد قیاسی اعتبار ودرهم تسمیه اولنمسنه قرار ویرلدی لکن مؤخراً بو قیاس اوزرینه اعتبار اولنان بیوك کوچك وزنلر هر برده بر بشقه مقدارده قبول اولندیغنه بناء اوزان و اکیال تنوع و تعدد ایلدی اکثر محللرده زیرده محرر اولدیغی اوزره قبول اولنمشدر ۰

شعیر	بر آرپه
حبه	ایکی آرپه آغری چکردك
طسوج	ایکی چکردك و ثلث شعیرات
دوانك	درت طسوج معربی دوانیقدر
قیراط	بر طسوج وبر آرپه
درهم	اصطلاحده اون‌عرفده سکز قیراط یعنی اون التی چکردك
دینار	اصطلاحده التی دنك
مثقال	اصطلاحده یکرمی قیراط عرفده بر بچق درهم
استار	درت بچق مثقال یعنی التی بچق درهم
رطل	یکرمی استار
من	قرق استار
اوقه	قرق درهم وبعضیلرینه کوره اون ایکی ودرتیوز درهم
لودره	درهم‌عراقی‌ایله یوز یتمش‌بش‌درهم ۰ یوزلودره برقنطارایدر
قنطار	بیك ایکیوز اوقه یعنی قرق سکز بیك درهم
وسق	صاع عراقی ایله التمش صاع
صاع عراقی	سکز رطل یعنی بیك قرق درهم
صاع‌حجازی	بش وثلث رطللدر التی یوز وثلث درهم اولور
مد عراقی	ایکی رطل ۰ من کبی
مد حجازی	یوز یتمش بش وثلث درهم
قفیز عراقی	سکز مکوك
مد شامی	اون اوچ مکوك
اردب مصر	یکرمی درت صاع
النش	نصف قیه
مکوك	بر بچق صاع

لدره یوز درهم
ذراع ذراع کلمه‌سنه نظر بیوریله

§

﴿ اوزبك ﴾ خان — ترکستانده قاپچاق قبیله‌سی خانلرندن برمشهور ذاتدر. بو ذات (۱۳۰۵ م و۷۰۵ ه) تاریخنده قدر روسیه ممالکنی زیر حمایه‌سنه آلوب حکمدارلرینی دیلدیکی کبی عزل و نصب و استخدامه کسب اقتدار ایتدی واطاعتدن چیقمق استه‌یان مملکتلر اهالیسنی قتل عام ایتمك عادتی اولدیغندن اطراف ممالك اهالیسنك کوزلری یلدی و کیدرك بتون ترکستان اهالیسی اطاعته مجبور اولدی بونك اولوقت تشکیل ایلدیکی دولته (اوز بکیه) دیرلر و برنجی دولتلر صره‌سنده طوتارلر ایدی لکن خان مومی الیهك اخلافی بولدقلری شوکت و اقتداری ادامه ایده‌میوب تدریجاً ضایع ایلدکلرندن (اوز بکی) نامنی آلان تبعه‌سی اطرافه طاغیلوب بر چوغی افغانستان و بخارا حمایه‌لرینی قبول و برطاقی جنوبی روسیه ممالکنده واقع (توبولسق) ایالتی داخلنده و بحر خزرك جهت غربیسنده اختیار توطن ایلمشدر.

§

﴿ اوزروان ﴾ — اورفه و ماردین و دیاربکر و حوالیسی روما دولتی حمایه‌سنده ایکن بو ناحیه یاد اولنور و نیم استقلال ایله اداره ایدن پرنسلره (آبغار) دنیلور ایدی بو پرنسلرك مرکز اداره‌سی (اورفه) شهری ایدی.

§

﴿ اوزلر ﴾ — بر بیوك ترك قبیله‌سی خلقنك اسمیدر. بونلر بشنجی عصر هجریه قریب بر زمانده آسیادن قونه کوچه روسیه ممالکنه کلوب بر حکومت تشکیل ایلدیلر ایسه‌ده (باچیناق) ترکلریله وروم ایمپراطورلریله محاربادن خالی اولمدیلر و عاقبت حکومتلرینك یتمشنجی سنه‌سنده یعنی (۱۲۲۴م و۶۲۱ ه) تاریخنده مغوللره مغلوب ومنقرض اولدیلر. بو قبیله‌نك شرق طرفنده قالان افرادینه الیوم (شرق اوزلری) یاخود (غزترکمانلری) دیرلر. عهد شکن بر طائفه ایدی.

§

﴿ اوژن ﴾ — آلمان دولتی جنرالرندن بر مشهور ذاتدر. بوآدم ابتدا فرانسه اردولرنده سردار ایکن بر خصوصدن دولایی کوجندیرلدیکنه بناء کیدوب آلمانیادولتی امرای عسکریه‌سی سلکنه داخل اولدی و(۱۶۹۷م و۱۱۰۹ ه) تاریخنده دولت علیه اوزرینه سوق اولنان اردویه قوماندان تعیین اولندیغندن کلوب بیوك محاربه‌لر قزاندی والتی‌سنه صکره (وارادین) و (بلغراد) ی آلدی و (۱۷۴۷ م و ۱۱۶۰ ه) تاریخنه‌قدر وقوعبولان فرانسه و باویرا و لومباردیا محارباتنده دخی فوق‌الغایه‌ابراز لیاقت ایتدی.

§

﴿ اوزون حسن ﴾ — ایران و کردستان حکمدار لرندندر اصل اسمی (ابوالنصرمظفرالدین) در. بو ذات مشهور آق قیونلی قبیله‌سنه منسوب اولدیغی حالده (۱۴۵۳ م و ۸۵۷ ه) تاریخنده تیمورلنك سلاله‌سندن قره قیونلی حکمداری (جهانکیر) ایله محاربه و عاقبت غلبه ایدوب قره قیونلیلرك اکثر ممالکنی ضبط و دیاربکرده سلطنتنی اعلان ایلدی. ودولت علیه‌دن انتقام آلمق ارزوسنده اولان وندیکلیلرك وقرمان و علائیه امیرلرینك تشویق‌وترغیبیله سلاحنی‌دولت علیه علیهنه چویروب ارضروم و بایبورد و ارزنجان ولایاتنی استیلا و بر آره‌لق سوریه ولایتنی تهدید و اهالیسنی انقیاده مجبور ایلدیسه‌ده سلطان (محمدثانی) حضرتلری (۱۴۷۳م و۸۷۸ ه) تاریخنده یوز بیك کشیلك برارودو ایله بایبورده کیدوب اوزون حسنك اردوسنی قیصه بر زمانده تار مار ایلدیکندن امانه دوشدی و عقد مصالحه‌دن صکره کیدوب کرجستانی ضبط ومتعاقباً (۱۴۷۸ م و۸۸۳ ه) تاریخنده وفات ایلدی.

مومی الیهك وفاتندن‌صکره طربزون حکمداری (ژان قومن) ك همشیره‌سی متوفای مومی الیهك زوجه‌سی اولمق ملابسه‌سیله اورته‌یه قونیلان میراث سلطنت دعواسی بر چوق قانلر دوکولمسنه سبب اولمشدر.

§

﴿ اوژیزه ﴾ — یونانستانده ابتدا (پیوتی) و (ایتاکی) حکومتلرینی تأسیس ایدن ذاتدر. بونك (سمرین) نامنده بر ترك سلاله‌سندن اولدیغی و زمان حکومتنده و (۳۷۲۵ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك سکز یوز التمش

طقوز سنه مقدمنده یونانستانده واقع (قوپایس) کولی طاشوب ممالکنده بولنان اهالینك کافه‌سی مغروقاً وفات ایلدیکی مرویدر. یونانیلر موسی الیهی آله‌البحر اعتقاد ایتدکلری (نپتون) ك اوغلی ظن ایدرلر و وقعهٔ مذکوره‌یه (اوژیزه طوفانی) دیرلر و اولوقت غرق اولنلرك روحنه حرمةً سنه ده برکون یورطی طوتارلر ایدی.

§

﴿آوستریا﴾ — اوروپادولتلرینك برنجیلرندندر. اوستریاممالکنك بر قسمی (هون) لر و (واندال) لر وسائر برطاقم اقوام وحشیه یدنده ایکن (٧٩١ م و ١٧٥ ه) تاریخنده فرانسه ایمپراطوری مشهور (شارلمان) ك قبضهٔ تصرفنه کچوب یوز سکسان یدی سنه صکره (بامبورغ) قونتلغی نامیله و (مارکی) عنوانیله (لیئوپول) نام کسه‌یه احسان اولنمش واولوقت اشبو مالکانه‌یه (اوستریش) دوقه‌لغی دنیلمش ایدی لکن مرقوم لیؤپولك سلاله‌سی مؤخراً منقرض اولدیغندن ذکر اولنان دوقه‌لق داخلنده بولنان ممالك (بوهمیا) لولره ودها صکره آلمانلره کچوب (١٢٨٢ م و ٦٨١ ه) تاریخنده آلمانیا ایمپراطوری طرفندن اوغلی ایکنجی (آلبر) ه تملیك اولندی و اخلافی (آرشیدوق) عنوانیله آلدی و (١٤٣٨ م و ٨٤٢ ه) تاریخنده وقوعبولان بوهمیااختلالی عقیبنده مرقوم (آلبر)ك اقرباسندن (فره‌دریق) وراثت صورتیله و ایمپراطور نامیله تخته چیقوب دولتلر صره‌سنه کچدی بو دولت برآره‌لق اسویچره واسپانیایه دخی حکم ایتدیسه‌ده بو حکم‌دوام ایتمدی ومؤخراً (بوهمیا) و(موراویا) و(مجارستان) و(سیلیسیا)حکومتلرینی و(ترانسیلوانیا) و (خرواتستان) ممالکنی و (١٧١٣ م و ١١٢٥ ه) معاهده‌سی موجبنجه (بلچیقا) و (ناپولی) و (میلان) و (ساردنیا) یی اخذ ایدوب برسنه صکره ساردنیایی سجلیا ایله مبادله ایلدی و (١٧٤٥ م و ١١٥٨ ه) تاریخنده برنجی (فرانسوا) تخته چیقوب (١٨٠٥ م و ١٢٢٠ ه) اختلالاتندن المانیا و ایتالیادن خیلی ممالك ضایع ایتدی و صکره (بورغونیا) دن ماعدا اسکی ولایتلرینه و لومباردیا و وندیك قطعه‌سنه مالك اولدیسه‌ده (صادوا) مغلو بیتی عقیبنده بو ممالکك برچوغنی ینه ایتالیایه ترکه مجبور اولدی.

اوستریاده اکثریسی قتولك وقصوری روم واسلاو وخروات اولمق اوزره اوتوز سکز ملیون یدی یوز بیك نفوسی تخمین اولنمقده‌در و مقدار مذکورك التی ملیونی مجاردر .

(اوستریش) مقدم شرق معاسنه‌در .

شمدیکی ایمپراطورلر مذکور (فرانسوا) سلاله‌سندندر . اوستریا دولتنك قوت واقتداری ایچون (حکومت) کله‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اوسترالیا ﴾ — یاخود (قلنك جدید) — بحر محیط جنوبیده و (مالزیا) و (پولینزیا) آطه‌لری آره‌سنده بر بیوك اطه‌در و بو اطه کرهٔ ارض اوزرنده اولان اوچ بیوك اطه‌نك اك بیوکی اولوب بر چوق اطه‌لری شاملدر .

آوسترالیانك ایچرولری هنوز تماماً کشف اولنمامش ایسه‌ده سیاحین ایپجه ایلرولمش و (الپی) دیدکلری طاغلرده کایتلمو التون اولدیغنی خبر ویرمشدر . اوسترالیا اهالیسی کاملاً زنجی واسمر و بدچهره اولوب آطه‌نك سواحل‌شرقیه وشمالیه‌سنده ساکن اولنلری اولدقجه متمدن‌ایسه‌ده قصور محللرده کیلر حیوانات کبی حال وحشت و سفالتده‌در و یوزلرینه تمغا اورمق و برونلرینه حلقه یاخود کمیك طاقق وارکك چوجقلرینی بالغ اولدقده اوك دیشلرندن برینی چیقارمق عادات مکروهه‌لرندر وهمان کافه‌سنك تعیشی بالق صیدیله‌در .

بعض انکلیزلر اطهٔ مذکورك سواحل شرقیه‌سنده توطن وزراعت ایدرلر . بوراسنی اسپانیا سیاحین بحریه‌سندن (واسقو دوغاما) نامنده بر ذات کشف ایتدی وهندستان سفرینی بعدالاکمال امید برونني دخی کشف ایدرك (۱۵۰۳ م و ۹۰۹ ه) تاریخنده (لیزبون) ه عودت ایلدی دیرلر .

§

﴿ اوسترلیج ﴾ — اوستریا ممالکی داخلنده واقع (موراویا) قطعه‌سنده بر شهر اسمیدر . بو شهر ایکبیك نفوسی جامع بر کوچك قریه حکمنده ایسه‌ده (۱۸۰۵ م و ۱۲۲۰ ه) تاریخنده فرانسه ایمپراطوری

(بوناپارت) بوراده روسیه واوستریا اردولرینی فنا حالده مغلوب وپریشان ایتدیکنه ومشهور (اوسترلیج) معاهده‌سی بوراده یاپلدیغنه بناء مورخین عندنده شهرتی واردر بو معاهده‌یه (براسبورغ) معاهده‌سی و محاربهٔ مذکوره‌یه اوچ ایمپراطور محاربه‌سی دخی دیرلر.

§

﴿ اوستروغوت ﴾ — آسیانك ایچرولرندن (دینه پر) نهرینك ساحل شرقیسنه کلوب برمدت توطن وکندوجنسلرندن اولوب (ویزیغوت) نامیله شهرت بولان قوم ایله محاربه‌لر ایدوب برقاچ دفعه وطنلرینی تبدیل ومشهور (آتیللا) نك وفاتندن یعنی میلادك درتیوزسکسان طقوز سنه‌سندن صکره شرق ایمپراطورینك مساعده‌سیله و بعض شرائط ایله (پانونی) و (مزی) اراضیسنده توطن ایدن قومك اسمیدر. بونلر (٤٨٩ م) تاریخنده ایمپراطور طرفندن حرب ایچون مأموراً عزیمت ایتدکاری ایتالیا قطعه‌سنی بکنوب اوراده یرلشمشلر والتمش سنه قدر تحت حمایه‌ده حکومت سورمشلر ایسه‌ده صوکنی کتوره‌مامشلردر.

(اوستروغوت) شرق غوتلری و (ویزیغوت) غرب غوتلری دیمکدر.

§

﴿ اوسترغون ﴾ — بدون ولایتی داخلنده برلوا مرکزی ایدی.

§

﴿ اوستیاق ﴾ — سیبریانك کیرولرنده ساکن بر طائفهٔ وحشیه‌در. بوطائفه لسانلری وموقعلری ایجابنجه اوچ صنفه منقسم اولورلر واوق ویایدن بشقه سلاح قوللانمسنی وکلب دریسندن بشقه البسه کیمسنی بیلمزلر منسوجاتدن البسه‌لری وصید وشکار وتیورجیلکدن ماعدا صنعتلری یوقدر وساکن اولدقلری اراضیٔ بارده‌نك اخراجاتی صید ایتدکلری حیوانات دریلرندن عبارتدر. روسیه دولتی دخی ویرکولرینه بدل کورك ایچون حیوان دریسی آلور.

بو یقینلرده خرستیان اولمغه استعدادلری سویلنیور.

§

﴿ اوغلان شیخ ﴾ — طریقت علیهٔ بیرامیه‌نك ملامی قولندن بر

بیوك ذاتدر. بوكا (چلبی شیخ) و (اسماعیل معشوقی) دخی دیرلر.
بوذات خلفای بیرامیه‌دن (عمر السکینی) حضرتلرینك خلیفه‌سی (بنیامن ایاشی) دن صکره طریقت مذکوره‌ده خلیفه وصاحب الوقت اولان (پیر علی سلطان اقسرایی) حضرتلرینك اوغلیدر سلطان (سلیمان) حضرتلری ایران سفرینه کیدرکن مخصوصاً اقسرایه اوغرایوب پیر علی سلطان ایله کورشدی و بعض کراماتنی کوروب دعاسنی آلدی واوغلی مومی الیهك درسعادته کلمسنی رجا ایتدی پیر علی سلطان دخی بنم اوغلمك اسمی اسماعیلدر حق یولنده قربان اولمقدن کیرو طورمز کوندره‌یم دیوب اشبو اوغلان شیخی یعنی اسماعیل معشوقی حضرتلرینی اون سکز یاشنده اولدیغی حالده درسعادته کوندردی مشار الیه التی آی صکره پدری مشار الیهك وفاتیله مقام قطبیته واصل اولدیغی کبی ظاهر شریعته منافی بعض سوزلر سویلکه باشلادیغندن واهالئ استانبول دخی فوق الغایه هجومله زیارته رغبت کوسترديکندن اوته‌ده بروده سویلنانلر چوغالدی ونهایت سلطان سلیمان حضرتلرینك مملکتنه کتسون دیو کوندردیکی خبری بن قدریمه راضیم ونه اوله‌جغنی بیلورم جوابیله رد ایلدیکنه بناء مشتکیلرك اخباریله وشیخ الاسلام کمال پاشا زاده‌نك فتواسیله سلطان احمده اوچلر جامعنك اولدیغی محلده اعدام اولندی (۱۵۲۸م و ۹۳۵ ه) بوكا بعضیلر (اولنلر شیخی) دخی دیرلرایسه‌ده صحیح دکلدر و (اوغلان شیخ) دینلمسی کنجلکندن ناشیدر.

§

﴿اوغوز﴾ — آسیانك غرب جهتنده مسکون ترك طائفه‌سندن برقبیله‌نك اسمیدر بو اسم مؤخراً بعض ترك پادشاهلرینه عنوان دخی اولمشیدی.

(اوغوز) ترك لساننده صاف و پاك وفتوتلی معناسنه اولدیغی کبی اینمش یعنی خایه‌لری چیقارلمش معناسنه دخی کلور. اوکوز اوغوزك غلطی اولوب انندیکی ایچون بو نامی آلمشدر.

§

﴿اوغوزخان﴾ — اك اسکی مغول پادشاهلرندن برذاتدر. بوذات

مدت سلطنتنده هند وچین اهالیسیله مدت مدیده محاربه ایدرك پك چوق ممالك فتح و مغولستانی توسیع و برنجی جهانکیر عنوانی احراز ایلدی و (یاس) شهرینی مقر سلطنت یاپدی و (۲۹۱۶ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکی بیك التی یوز یتمش سکز سنه مقدمنده وفات ایلدیکندن یرینه کوچك اوغلی (کوك الب) خان کچدی. اشبو کوك الب برروایتده ملوك عثمانیه‌نك برنجیسی اولان سلطان (عثمان غازی) حضرتلرینك جد اعلاسیدر.

§

﴿ اوف ﴾ — طربزون سنجاغی داخلنده وطربزون شهرینك جانب شرقیسنده واون اوچ ساعت بعدنده برقضا مرکزیدر. بوقضانك ایکی یوز طقسان التی عدد جوامع ومساجدی و یوز قرق بش مکتبی والتمش بش مدرسه‌سی والتی کلیساسی و یکرمی التی بیك بش یوز نفوس ذکوری واردر. بورادہ قبا کتان بزی وشمشیر اغاجندن ساعت وآوانی یاپارلر وکلیتلوفصولیه یتیشدیررلر.

§

﴿ اوقتاو ﴾ — (اوکوست) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ اوقسوس ﴾ — جیحون نهرینك نام عتیقیدر. جیحون کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ اوق میدانی ﴾ — درسعادتده قاسم پاشا محله‌سنك اوست طرفنده اوق تعلیم اولنان صحرانك اسمیدر. فاتح (سلطان محمد الثانی) حضرتلری صحرای مذکورك اورته‌سنه بر جامع شریف وسلطان (بایزید ثانی) حضرتلری بر زاویه یاپدیردی وسلطان (محمود ثانی) حضرتلری جامع مذکوری تجدید وتوسیع ایلدی. بوجامع وزاویه‌نك برچوق وقفی وامام وشیخی واردر سلطان (احمد ثالث) حضرتلری دخی اوسترياسفرینه کیدرکن صحرای مذکوری مشتا اتخاذ بیوردیغندن اوراده جمعه نمازی قلنمق ایچون بر منبر یاپدیرمشدر. زاویهٔ مذکوره‌ده کانکشلر اطعام اولنمق ایچون خیلی وقف باغلنمش اولدیغندن حالا ایام مخصوصه‌سنده

اجرا اولنور. کانکشلرك پیری اصحاب کرامدن (سعد بن ابی وقاص) حضرتلریدر و کانکشلر بینده مکتوم طوتیلان سر علیه الصلاة والسلام افندمزدن مشارالیهه تنبیه بیوریلان شعاردر اوق میداننده فاتح زماندن برو پك چوق کانکش مسابقه اجرا ایلدی بونلردن الك مشهورلرینك قاچ کز اوق آتهبیلدکلری بروجه زیر بیان اولندی.

کز عدد	
۱۱۶۱	بکلی قره کوز
۱۲۰۵	دوه کمال
۱۲۲۳	چوللی فرح
۱۲۲۵	سلطان محمود ثانی
۱۲۳۹	هاون دلن
۱۲۷۱	شجاع
۱۲۸۱	توز قوپاران

§

﴿ اوقیانوس ﴾ قطعهسی — قطعات خمسهٔ ارضك بشنجیسی و الك کوچکیدر. بو قطعه بحر محیط کبیرده برچوق اطهلردن عبارت اولوب حدودینك نهایت عرض شمالیسی اوتوز درت درجه ایسهده نهایت عرض جنوبیسی هنوز معلوم اولهمامشدر. اوقیانوس قطعهسی (مازیا) و (ملانزیا) و (میقرونزیا) و (پولینزیا) و (اراضیٔ جنوبیه) نامیله بش جزایر مجتمعهیه منقسم اولوب مشهور (سونده) و (مالاقه) و (صوماتره) و (جاوه) و (بورنهأو) و (اوسترالیا) و (سلیمان) و (زلاند جدید) و امثالی جزایر دخی جزایر خمسهٔ مذکورهنك باشلی اطهلرندندر وبو اطهلرك کافهسنده اکثریسی عبدهٔ اصنام و یالکز (مازیا) لیلرك چوغی اسلام اولمق اوزره اوتوز بش ملیون نفوس تخمین اولنمقدهدر.

اشبو اوقیانوس ممالکی میلادك بیك سکز یوز تاریخلرینه کلنجهیه قدر آسیا ممالکندن معدود اولدیغی حالده تاریخ مذکوردن صکره بشنجی قطعه اولهرق تفریق و تحدید اولنمشدر. (اوقیانوس) بحر محیط معناسنهدر.

§

﴿ اوکتای ﴾ — جنکیز خانك اوچنجی اوغلی وخلفیدر. (۱۲۲۶م وه ۶۲۴) تاریخنده پدری مومی الیه وفات ایتدکدنصکره مغولستان شهنشاهی اولوب برادرلرینی چین وخوارزمه واویغوردن سمرقندهقدر ممالکه حکمدار تعیین و جمله‌سنك حمایه‌سنی درعهده ایدوب مدت سلطنتی اولان اون اوچ سنه ظرفنده چینك شمالی طرفنی وارمنستانی و مسقوه‌دن لهستان ومجارستانه قدر ممالکی و هندستاندن بعض محللری استیلا و شرق وخطای تاتارلرینك حکومتنی محو و برباد ایلدی و وقت حضر و سفرده برابر بولندیردیغی علما و امرای اسلامیه‌نك همت و دلالتیله خطای خلقنك اکثریسی مسلمان اولدی. مومی الیهك وفاتی (۱۲۳۹ م وه ۶۳۷) تاریخنده‌در. اوکتای سخی وکریم الطبع بر ذات اولدیغندن پك چوق فضلا دائره‌سنه انتساب ایتمش وجمله‌سی مرتبه و اقتدارینه کوره اکرام کورمشدر. مأموریتلرده و از جمله مقام وزارتده استخدام ایچون درکلی واهل آدم انتخابی بوذاته مخصوص بر خصلت ایدی.

§

﴿ اوکوست ﴾ — رومادولتی قونسللرندن ایکن بالاستقلال حکمدار اولان (اوقتاو) لك عنوانیدر. (۷۵۵۱ خ) تاریخنده یعنی میلادك قرق اوچ سنه مقدمنده روما ایمپراطوری (سزار) لك اعدامیله ممالکی اوچ حکومت مشترکه‌یه انقسام ایتدیکی زمان اشبو (اوقتاو) لك حصه‌سنه دخی اسپانیا وساردونیا ممالکی دوشمش ایدی لکن مومی الیه حصهٔ مذکوره‌یه قناعت ایتیوب شرکاسیله محاربه‌لر ایدرك آز مدت ایچنده جمله‌سنی مغلوب و ممالکنی استیلا و رومادە بالاستقلال حکمدارلغنی اعلان اتمسی اوزرینه اشبو (اوکوست) یعنی (مظفر) عنوانله نائل اولمشدر. بو ذات مدت سلطنتی اولان قرق درت سنه ظرفنده پك چوق یرلر فتح ایدوب نفوذینی تاحبشستان وهندستانه قدر یورتدی. وفاتی (عیسی) علیه‌السلامك ولادتی سنه‌سنده‌در.

اشبو (اوقتاو) غایت قورناز و ایشنه مقدم وغایت حریص برذات ایدی حتی شریك سلطنتی و انشته‌سی اولان (انطوان) لك علیهنه قیام ایتدکده بیچاره انطوان برمدت مدافعه‌یه چالیشوب نهایت آقسیومده مغلوب ومحبوبه‌سی

و مصر حاکمه‌سی مشهوره (قله ئوپاتر) ایله مصره فراره مجبور اولدی و عارندن کندو کندوسنی اوردی مؤخراً قله‌ئوپاتر دخی کرك عاشقنك بو صورتله هلاکندن وکرك اوقتاودن یوز بوله‌مامسندن ناشی مسموماً آخرته کتدی و بومناسبتله قوجه ملوك بطالسهٔ مصریه منقرض وممالکی روما دولتنه منتقل اولدی. بوکا (اوکوست) لك غلطی اوله‌رق (اغستوس) دخی دیرلر. اشبو (اوکوست) عنوانی مؤخراً روما حکمدارلرینك اکثریسی قبول ایتمشلردر. اوقتاوك انقرده برمعبد خرابه‌سنده والتی عدد طاش دیرك اوستنده بر وصیتنامه‌سی محکوکدر اوروپالیلر بووصیتنامه اوزرینه ایکی کتاب تألیف ایلدیلر.

§

﴿ اولبر ﴾ — علمای هیئتدن المانیالی بر مشهور ذاتدر. (١٨٠٢ م و١٢١٧ ه) تاریخنده (وستا) نام سیاره‌یی (پره‌م) شهری رصد خانه‌سندن کشف وترصید ایتدی و برقاچ قویرقلی یلدیزك دور وحرکاتنی ضبط ایلدی وفاتی (١٨٤٠ م و١٢٥٦ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ اولر ﴾ — ریاضیوندن برمشهور ذاتدر و مسقط رأسی (بال) شهریدر. بو ذات روسیه ایمپراطوریچه‌سی ایکنجی (قترینه) طرفندن پترسبورغه دعوت اولنوب اوراده و (برلین) و (پارس) ده خیلی زمان علوم ریاضیه‌خواجه‌لکی ایتدی وپترسبورغده وبرلینده معارف اعضالغنه قبول اولندی. علوم ریاضیه‌یه و تدقیقات و قواعد حسابیه‌یه وسفینه انشاأتنه وتحلیلاته متعلق خیلی تألیفاتی واردر.

§

﴿ اولك ﴾ — برشنیك یاخود بر اوچلك تخم استیعاب ایدن یعنی ربع کیله تخم اکیله بیلان ترلانك جرمنه مخصوص بر اسمدر.

§

﴿ اولکر ﴾ — (ثریا) دیدکاری یدی عدد طوپ یلدیزك ترکجه اسمیدر. (توك) و (حاوه) و (عقد پروین) دخی دیرلر. بویلدیز (معظم ثریا) دنیلان بر جده واقع اولوب (دبران) دیدکاری یلدیزه قریب بر محلده کورنمکده‌در. اسکی یونانیلر بونلریدی عدد قز ایدی التیسی

آلهلره عاشق اولوب بریسی نوع بنی آدمدن بریله ازدواج ایتدی و وفاتلرندن صکره جله‌سی یلدیزه تحویل اولندی دیر ایدی.

§

﴿ اولکون ﴾ — نام دیکر (دولچینو) اشقودره جوارنده وساحل بحرده برکوچك قصبه‌در ولیمانی کوزل وایشلك ایسه‌ده ایکیوزطونیلاته‌دن زیاده سفینه کیره مز. (١٨١٨ م و١٢٣٤ ه) تاریخنده یونان قورصانلری بوراسنی خراب ایتدیسه‌ده صکره ینه معمور اولدی و (١٨٨١م و١٢٩٨ ه) تاریخنده قرار دول موجبنجه قره طاغه ترك اولندی.

§

﴿ اولوبورلی ﴾ — اسپارته سنجاغی داخلنده و اسپارته شهرینك جهت شمالیسنده و اون ساعت بعدنده برقضا مرکزیدر. و قرق جامع ومسجدی واون بر مدرسه‌سی و درت زاویه‌سی و بر کتبخانه‌سی و یکرمی مکتبی وتخمیناً التی بیك نفوسی واردر بوراده کوزل افیون و بادم وسائر هرنوع محصولات یتیشور. اهالیسنك چوغی کوزل صدالیدر وحافظی چوقدر و (چکی بورلی) و (کونان) ناحیه‌لریدر.

§

﴿ اولوج ﴾ یاخود (اووج) — ممالك دولت سلجوقیه‌ده ساکن ترکمان قبیله‌لری رؤساسنه مخصوص برعنواندر. بو رئیسلر دولت مشار الیهانك ویردیکی بعض امتیازاتی محافظه ایله برابر حین اقتضاده عسکرویرمك و بولندیغی حدود وموانعی اعدادن محافظه و لدی الایجاب محاربه ایتمك و آله‌جغی غنائمدن حصه کوندرمك کبی شرائطی اجرایه مجبور ایدیلر دولت علیه‌نك جد اعلاسی اولان سلطان (عثمان) غازی حضرتلری کبی الك بیوکلرینه دخی (ملك الامرا) دیرلر ایدی.

§

﴿ اولوج ﴾ — دولت عثمانیه‌ده قپودان اولان مشهور (قلیج علی پاشانك) نك عنوانیدر و قلیج اولوجك غلطیدر. بو ذات اوللری جزایر بکلر بکیسی مشهور خیرالدین پاشا منسوباتندن ایکن علی التدریج قطع مراتب ایدرك نهایت جزایرده انتخاب اهالی ایله بکلربکی اولدی و (تونس) ولایتنی حرباً آلوب جزایره الحاق ایلدی و (١٥٧١م و٩٧٩ه) تاریخنده دولت

علیه‌نك (قورفو) و (کفالونیا) یی‌وندیکاولردن اخذی مأموریتیله کیدن دونتمای همایونه معاونت ایتمك اوزره جزایر دونتماسیله کلوب خیلی ایش کوردکدن صکره (پرەوزه) آچیقلرنده و قوعبولان مشهور محاربه‌ده قپودان علی پاشا مغلوب وشهید ودونتمای همایونك اکثریسی محترق اولدیغی صره‌ده مومی الیه (اولوج علی پاشا) برتقریب کیسنی قورتاروب درسعادته کلدکده عهده‌سنه قپودانلق رتبهٔ رفیعه سی توجیه بیورلدی واندن صکره اون التی سنه دها دولت علیه‌یه خدمت ایدوب (۱۵۸۶ م و ۹۹۵ ه) تاریخنده وفات ایلدی.

مشار الیه زماننده مأذن زاده دیمکله مشهور ایدی. طوپخانه‌ده برکوزل ومتین جامع شریفی واردر.

§

﴿آولونیا﴾ — روم ایلینده برات سنجاغی داخلنده ووندیك دکزی ساحلنده ویانیه‌نك شمال غربیسنده یوز قرق ایکی کیلومترو بعدنده برشهردر بوشهرك اولدیغی موقع بطاقلق وهواسی وخیم اولدیغندن شمدیه قدرتوسع ایده‌میوب مقدارنفوسی التی یدی بیك رادەسنده قالمش ایسه‌ده موقع مزبور دولتجه وعسکریجه غایت مهمدر ولیمانی معتبردر. بوراده اعلا زیتون یاغی چیقار. ایکنجی دفعه فتحی (۱۶۹۱ م و ۱۱۰۳ ه) تاریخنده ایدی.

§

﴿اولیس﴾ — جماهیر یونانیه‌دن (ایتاکی) جمهوریتك رئیس یاخود حکمداری ومشهور (تلماق) ك پدریدر. بوذات (۴۳۱۴ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك ایکی یوز سکسان سنه مقدمنده جماهیر سائره حکمدارلریله متفقاً (تروا) محاربه‌سنه کیدوب اون سنه اوغراشدقدن وتروا حکومتنی محو وبرباد وممالکنی خراب ویباب ایتدکدن صکره ایتاکی یه عودت ایدرکن مخالف هواره تصادف ایدرك واون بش یکرمی سنه دکزلرده وایسسز اطه‌لرده وبیلدیکی مملکتلرده سورینه‌رك فنا حالده پریشان ونهایت مملکتنه واصل اولدیسه‌ده زمان غیبوبتنده تختنی وزوجه‌سنی بنیسه‌مش اولان طمعکارلرك القاأت وافساداتی سببیله اهالی بیننده اولان

اولکی اعتبار واقبالنی بوله‌مدی وبر خیلی زمان اعادهٔ اقباله اوغراشوب اینجه موفق اولدیسه‌ده کندو اغورینه نیجه فلاکتلر چکورن اوغلی حقیقتلی (تلماق) ی هاتف غیبك یعنی یلانجی پاپاسلرك (اوغلك سنی برکون اولدیره‌جك) سوزی اوزرینه دیار آخره طرد وتبعید ایتلسیله نامنی برباد ایتدی (تلماق) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿اولیمپوس﴾ یاخود (اوله‌مپ) — ماکیدونیا ایله تسالیا آره‌سنده واقع سلسلهٔ جبالك اسمیدر. اسکی یونانیلر بو طاغك ایکی بیك طقوز یوز یتمش ایکی مترو ارتفاعنده اولان الهٔ یوکسك محلنی حاشا الهلرك مسکنی اعتقاد ایدرلر و بروسه‌نك ارقه‌سنده اولان کشیش طاغنه و بولی ایله انقره آره‌سنده اولان (آلاطاغه) دخی بو نامی ویررلر واو اعتقادی محکم طوتارلر ایدی.

اشبو (آلاطاغ) ده (٥٥٠٥ خ) تاریخنده یعنی میلادك سکسان طقوز سنه مقدمنده رومالولرك بر شدید محاربه سی وقوعبولمش وتواریخده بیوك شهرت آلمشدر.

§

﴿اولیمپیق﴾ یاخود (اولیمپ) — اسکی یونانیلرك یونانستانده (اولمپیا) صحراسنده (آله) اعتقاد ایتدکلری (زه‌فس) ك نامنه اوله‌رق درت سنه‌ده برکره یاپدقلری جمعیتك اسمیدر. بوجمعیتلرده درلو درلو اویونلر وکولشلر ومسابقه ومبارزه‌لر پیارلر وحاصل اولان اجر ومثوباتی وزواردن آلنان پاره‌لری (زه‌فس) معبدینك پاپاسلرینه ویررلر ایدی. ٤٨١٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك یدیبوز یتمش التی سنه مقدمنده (قوره‌وس) نامنده برپهلوان جمعیت مذکوره ده فوق الامثال مهارت ابراز ایلدیکندن اوسنه (الید) حکمداری (ایفیتوس) ك امریله مبداء تاریخ اعتبار اولنوب خیلی زمان دوام ایلدی. و (٥١٩٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز طقسان التی سنه مقدمنده ایمپراطور (تئودوس) ك امریله ترك اولندی. صحرای مذکور موره شبه جزیره‌سنك جهت غربیسنده و (الفه اوس) نهرینك جانب یمینده واقعدر.

§

﴿ اولینت ﴾ — ماکیدونیاده الیوم (حاجی ماما) دیدکاری قصبه‌نك نام عتیقیدر .

§

﴿ اولیوس ﴾ — ایرانده (شستر) قصبه‌سی جوارنده بر نهر مشهورك اسمیدر . بوکا ایرانیلر (آب زلال) دیرلر . (آب) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اومماجی ﴾ — چوجقلرك قورقوتمق ایچون سویلنیلور بر شخص موهوم وخیالیدر . بوشخص اسکی یونانیلرك (لامی) دیدکاری شخص اولمق کرك یونانیلرك زعمنجه اشبو لامی چالی چرپی آره‌سنده کیزلنوب چوجقلری اکل اتمك اوزره قاپارکوتورر ایمش بونی اولوقت برخرچین قاری صورتنده تصویر ایدرلر ایدی .

(اوجاق انامی) (قویو انامی) (حمام انامی) (غول یبانی) (رکش) (جازو) دخی اشبو (اومماجی) قبیلندن اصلسز شیلردر .

§

﴿ اومیروس ﴾ یاخود (هومر) — یونان قدمای شعراسندندر . بوآدم ازمیرده دنیایه کلوب (٤٦٨٦ خ) تاریخندن یعنی میلادك طقوز یوز سکز سنه مقدمندن اولجه شهرت بولدی .

بونك برشخص موهوم اولدیغنده و (اودیسه) و (ایلیاد) کبی منظومه‌لرینك دیکر کمسه‌لر معرفتیله طوپلانمش شیلر ایدوکنه ذاهب اولنلرده واردر . اشبو (اومیروس) علی روایة ازمیردن ساقز جزیره سنه هجرت ایدرك اوراده برمکتب کشاد ایتدی و آخر عمرنده ایکی کوزی علیل و غایت الغایه فقیر اولدیغندن مملکتلری طولاشوب انشاد ایتدیکی ابیاتی کلیسا قپولرنده اوقویه‌رق تعیشه مجبور اولدی . ذکر اولنان آثارنده (تروا) محاربانك بعض احوالی و (ایتاکی) حکمداری (اولیس) لك سرکذشتی یالان کرچك محرردر وبرچوق صاچه صپان هجویه‌لر واردر .

§

﴿ اون ﴾ — بنی اسرائیل (یوسف) علیه السلامك وفرعون مصرك

مساعده سیله ارض کنعاندن مصره هجرت ایتدیکی زمان کندولرینه تملیك اولنان (جاسان) اراضیسی داخلنده برجسیم شهردر . بوشهری اولوقت بنی اسرائیل اعمار وتوسیع ایدوب حوالیسنه دها برچوق قصبات وقرا یاپدیردی وحضرت مشارالیه مرکز حکومت اتخاذ بیوردی . وفاتی دخی بوراده وقوعبولمشدر . شهر مذکورك نام اخیری (عین الشمس) در .

§

﴿ اونیتر ﴾ — عقائد خرستیانیه دن بر اعتقادك اسمیدر . (اعتقاد) کلمه سنده فرق خرستیانیه دن اون التنجی نومرویه الی ٢٠ نظر بیوریله .

§

﴿ اویس ﴾ ابن عامر القرنی) — سادات تابعیندندر . بوذات عالیقدر یمنده (قرن) قریه سنده ساکن اولور ودوه چوبانلغیله اشتغال وتعیش بیورور ودائما علیه الصلاة والسلام افندمزك اثنای عالیلرنده بولنور ایدی . امام علی کرم الله وجهه ورضی الله عنه حضرتلری مخصوصاً زیارتلرینه کیدوب مصاحبت بیورمشلردر . اصحاب کرامدن (هرم بن حیان) حضرتلری دخی کورشمسنی آرزو وقریهٔ مذکوره یه عزیمت ایدوب بصره یه تشریف بیوردقلرینی خبر آلدیغندن اولطرفه توجه وفرات نهری کنارنده آبدست آلور ایکن تصادف ایلدکده حضرت (اویس) اولدن هیچ طانیمدیغی حالده کوردیکی کبی بیلوب وبرمقدار مصاحبت ایدوب (علیك بحفظ قلبك یاهرم) بیوردی .

حضرت (اویس) (٦٥٧ م و ٣٧ ه) تاریخنده وقوعبولان صفین محاربه سنده جناب (علی المرتضی) طرفنه کلمش واثنای محاربه ده شهید اولمشدر (عاش حمیداً ومات شهیداً) .

دین محمدینك ظهورندن اول بلا واسطه ودلیل تحصیل کمال وتنویر بال ایدن صلحایه (برخیان) دیدکلری کبی علیه الصلاة والسلام افندمزی تصدیق وشریعت مطهره یه تمسك وتوجه وامداد روحانیت نبویه ومرشدین ایله واصل الی الله اولان ذوات کرامه دخی (اویسی) دیرلر . زیرا حضرت (اویس) دخی بوصورتده یعنی علیه الصلاة والسلام افندمزی کورمکسزین

وبر واسطهٔ ظاهره یه مراجعت ایتمکسزین امداد روحانیت جناب نبویه ایله واصل سرمنزل مقصود اولمشلر ایدی .

§

﴿ اویغور ﴾ — ترکستان شرقی قبائلندن برجسیم قبیله‌نك اسمیدر . (آوار) کلمه‌سنه مراجعت بیوریله .

§

﴿ اهرام ﴾ — قاعده‌سی اشکال ذوکثیرة الاضلاعدن بری اوله‌رق وجوهلری مثلثلردن عبارت اولان ومثلثلرك رأسلری خارجده برنقطه‌ده برلشان شکل هندسی‌یه دینور واشبو رأسلرك برلشدیکی نقطه‌یه اهرامك رأسی ورأسدن اهرامك قاعده‌سی اوزرینه نازل اولان عموده اهرامك ارتفاعی ومثلثلردن برینك قاعده‌سی اوزرینه نازل اولان عموده دخی اهرامك ضلع قائمی تسمیه اولنور وارتفاعی قاعده‌سنه عمود اولان اهرامه (اهرام قائم) وارتفاعی قاعده‌سنه عمود اولمیان اهرامه (اهرام مائل) وقاعده‌سی شکل ذوکثیرة الاضلاعدن مثلث اولان اهرامه (اهرام مثلثی) ومربع اولانه (اهرام مربعی) ومخمس اولانه (مخمسی الی آخره) وقاعده‌سی موازی برسطح مستوی ایله قطع اولنه‌رق قسم علیاسی ترك اولنان اهرامه (اهرام ناقص) تعبیر اولنور .

هرقنغی براهرامك حجمی یعنی مساحهٔ جسمیه‌سی قاعده‌سی سطحنك ارتفاعنه ضربنك ثلثی اخذ اولنه‌رق تعیین اولنور مثلا براهرامك قاعده‌سی سطحی ٢٥ زراع مربعی اولسه وارتفاعی دخی ٦ زراع اولسه ($\frac{٦\times ٢٥}{٣}=٥٠$) اولور یعنی اهرام مزبور حجمنك اللی ارشون مکعبی اولدیغی آکلاشیلور فقط اهرام ناقصك حجمی قاعده‌لری سطحلری مجموعی ینه قاعده‌لری حاصل ضربنك جذریله جمع اولنوب اشبو مجموع دخی ارتفاعنك ثلثنه ضرب ایله استحصال اولنمق لازمدر مثلا براهرام ناقصك قاعدهٔ فوقانیسنك سطحی ٢٥ زراع مربعی وقاعدهٔ تحتانیسنك سطحی ٦٤ زراع مربعی اولسه وارتفاعی دخی ١٢ زراع ($\frac{١٢}{٣}\times \sqrt{٦٤\times ٢٥}\times ٦$) اولور یعنی اهرام ناقص مزبور حجمنك ٥٠٦ زراع مکعبی اولدیغی تبین ایدر .

مصرده فراعنه‌دن بعضیلرینك کندولرینه مزار اولمق اوزره یاپدیرمش

اولدقلری ظن اولنان وجزه ایله فسطاط نام محل بینده ویتمش میل مسافه ده وغیر منتظم براستقامتده منفرداً واقع اولان مبانیٔ جسیمهٔ مشهوره‌نك اسمی دخی (اهرام) در وبونلرك الك جسیملری جزه اوکنده بولنانلردر وایچلرندن بعضیلرینك اوزرنده (هیروغلیف) دنیلان خط قدیم ایله برطاقم وقایع محرر اولوب خط مزبور ایسه سلطان احمد میدانده‌کی دیکیلی طاشك اوزرنده کورلدیکی کبی برطاقم نقوش وتصاویردن عبارتدر . دردنجی سلالهٔ فراعنه‌دن (خیاپوش) نام دیکر (سوفس) لك یاپدیرمش اولدیغی هرمك قاعده سنك برضلعی ایکیوز یکرمی درت وارتفاعی یوز قرق ایکی مترو اولوب زروه سنده اوتوز قدم تربیعنده برسطح اوزرنده برقاچ اوطه ایله مکلف برمزار موجود در واون سکزنجی سلاله‌دن (قوپ) نام فرعونك یاپدیرمش اولدیغی هرمك قاعده‌سی ضلعی ایکیوز اوتوز اوج وارتفاعی یوز اللی ایکی و (شفرام) نام فرعونك هرمنك قاعده‌سی ضلعی ایکیوز اون بش وارتفاعی یوز اوتوز اوچ مترودر وکافه‌سنك شکل هندسیلری اهرام مربعی اولدیغی کبی جمله‌سنك وجوه اربعه‌سی پوصله‌نك ارائه ایلدیکی جهات اربعه‌یه مطابق اوله‌رق واقعدر والك بیوك هرمك مصنوع اولدیغی طاشك مجموع ثقلتی التی ملیون طونولاته یعنی یوز سکز ملیون قنطار اعشاری اولمق اوزره حساب وتخمین اولنمشدر .

(خیاپوش) نام فرعون اهالیدن اوج ماهده بر تبدیل اولنمق اوزره یوز بیك عمله ترتیب واول امرده جزیرة العربدن کتوریله‌جك طاشلرك نقلنده سهولت اولمق ایچون شوسه قلقلی وفقط اوزری اهرامه قونیلان ایری طاشلردن قالدیرم دوشه‌لی بر یول انشاسنه مباشرت ایدوب یالکز یولنی اون سنه‌ده وهرمنی یکرمی سنه‌ده تکمیل ایده بیلدیکنی وهرمك اوزرنده عمله‌یه ویریلان طورپ وصوغان کبی تعییناتك حیرت افزای عقول اولان مصارفی منقوش ومحرر ایدوکنی ابو المورخین (هردوت) بیان ایلمشدر .

خلفای عباسیه‌دن مأمون خلیفه مصره کلدیکنده اهرامدن برینك هدمنی امر ایتمکله طول مدت چالیشیله‌رق برکوچورکنك یکرمی آرشون ثخننده اولان دیواری دلینوب ایچروسنه کیرلدکده براوطه‌جق ایچنده (زبرجد)دن مصنوع برمطهره ایله قرقر درهم وزننده بیك عدد مسکوك التون بولنمش

وغرائب اتفاقیه‌دن اولهرق مذکور المندار التونك قیمتی دلیکی آچق ایچون صرف اولنان مبالغه تقابل ایلمشدر .

ملوك ابو بیه‌دن (عبد العزیز عثمان بن صلاح الدین) زمانده طاشلری بعض ابنیهٔ میریه‌یه صرف اولنمق اوزره ینه برکوچورکنك تپه‌سندن هدمنه باشلانیلوب سکز آی چالیشلدیغی حالده کونده انجق سکزر آرشون مکعبی جسامتنده طاشلردن برر ایکیشر دانه‌سی سوکیله بیلدی وبونلر اشاغی براغلدقجه زلزه کبی بری صارصه‌رق قومه کومیلوب هرطاش هزار مشقتله قومدن اخراج وپارچه‌لنه‌رق صرف اولندی وبرطرفدن دخی فضله‌سی برکناره استیف ایدلدی و بیغیلان طاشلری کورنلر اهرامك کافه‌سی بیقلمش وهرمه بقانلر هیچ برطاش بیله قوپارلمامش ظننده وحیرتده قالدی . آمریقاده مکسیقا قطعه‌سنده دخی طاش وطوغله‌دن مصنوع ومصر اهرامنه شبیه مبانیٔ متعددهٔ عتیقه واردر واورالرجه اسملری (نه‌اوقالیس) در اهالی بونلری بیت‌الله اعتقاد ایدرك قبولری اوکلرنده قربانلر کسرلر .

§

﴿ اهرمن ﴾ — مجوسیلرك اعتقادنجه موجودات عالمك مبدئی اولان ایکی اصلك بریدر ودیکری (یزدان) در و یزدان قدیم وازلی واهرمن محدث ومخلوقدر . بوخبیثلر کویا یزدان بکا برمنازع ظهور ایدر ایسه عجبا حال نیجه اولور دیو تفکر ایتسیله و بوتفکر طبیعت نورانیه‌سنه مباین کله‌رك متکدر اولمسیله (اهرمن) یعنی ظلمت حاصل اولدی واهرمن شروفساد وضرر وکساد اوزرینه مطبوع اولدیغیچون حسب الطبیعة یزدانك یعنی نورك اوستنه چیقدی و یزدانك عسکریله اهرمنك عسکری برلریله محاربه ایدوب نهایت ملائکه‌نك توسطیله واهرمن یدی‌یك یل عالم سفلاده تصرف ایتمك شرطیله مصالحه وقوعبولدی ایسه‌ده اهرمن او اثناده دنیا اهلنی کاملاً هلاك ایلدیکندن میدان کندوسنه قالدی وصکره نوع بنی آدم (کیومرث) دن بدأ وتکثر ایلدی دیرلر .

مجوسیلرك (زردشتی) فرقه‌سی یزدانی واهرمنی خالق واحدك مخلوقیدر دیدیلر و (تنویه) و (مانویه) فرقه‌لری ایکیسنك دخی قدیم وازلی اولدیغنه ذاهب اولدیلر .

§

﴿ اهل صليب ﴾ — (١٠٤١ م و ٤٣٣ ه) تاريخنده پاپا بولنان طقوزنجی (بنوا) اسلامك آن باآن ترقی اتمكده اولدیغی بویله برزمانده اوروپا دولتلرینك بربرلریله مقاتله ومنازعه ایتمسی لایق دكلدر اولا برمصالحهٔ عمومیه عقد اولنسون صكره ایجابی اوزره ایشه مباشرتله قدس شریف اسلامك اللرندن قورتارلسون دیه‌رك اوروپا دولتلرینه و بتون خرستیانلره اعلاننامه‌لر كوندروب (متاركهٔ آلهیه) نامیله برمعاهده تنظیم ایتدیرمش و (١٠٩٦ م و ٤٩٠ ه) تاریخنده پاپا بولنان ایكنجی (اوربن) دخی اولكی ملاحظه‌یی تازه‌لیوب وفرانسه وشرق ایمپراطورلریله (پولونیا) و (نورماندیا) كبی بیوك دوقه‌لقلری تشویق و برچوق اجرومثوبات وجمیع كناهلردن عفو عمومی وعد ایدوب اورته‌لغی ایاقلندیرمش اولدیغندن هرطرفدن فرانسه‌یه كوكللو عسكر كلمكه باشلادی وطوپلنان اشبو ساده‌دل فداییلرك كوكسلرینه قرمزی چوقه‌دن برخاچ رسمی دیكیلوب اهل صلیب یاخود (قرووزاد) نامی ویرلدی وتاریخ مذكوردن اعتباراً بش سنه ظرفنده انكلتره قرالیله سوق اولنان اهل صلیب قدس شریف وعكا وانطاكیه واورفه وبیروت وحوالیسنی آلدی لكن كلنلرك انجق اوچده بری صاغ قالدی و (١١٤٦ م و ٥٤١ ه) تاریخندن اعتباراً یدی‌سنه ظرفنده آلمانیا وفرانسه قرالریله كلان اهل صلیب فرقه‌لرندن انجق یوزده یكرمیسی صاغ اوله‌رق قدس شریفه واصل اوله بیلوب ذكر اولنان قرالرقدس شریفی یالكز برزیارتله اكتفا وعودت ایلدی وجنرال (جورج) قوماندانسنده بولنان فرقه طرابلس غربی آلوب تونس وقیروان حدودلرینی تهدید ایتدی و (١١٨٧ م و ٥٨٣ ه) تاریخنده براً و بحراً هجوم ایدن اهل صلیب فرقه‌لرندن المانیا قرالی (فره دریق) قوماندانسنده اولان فرقه اناطولی ایچنده مغلوب ومومی الیه برنهرده مغروق اولدی وفرانسه وانكلتره قرالرینك قوماندانسنده اولنلر یالكز عكایی تكرار ضبط ایدوب دها ایلروسنه واره مدی و (١٢٠٢ م و ٥٩٩ ه) تاریخنده پاپا بولنان اوچنجی (اینوسانس) اوروپالیلری تكرار تشویق ایلدیسه‌ده خلنك كوزی بیلمش وثوابدن بیقمش اولدیغندن چوقلق تأثیری اوله‌مدی وطوپلنانلر دخی استانبوله قدر كلوب روم ایمپراطورینك تختنی ضبط

و برلاتین حکومتی تشکیلیله اکتفا ایلدی و بونلرك برکوچك فرقه‌سی اکرچه استانبولدن قدس شریف امدادینه کتمك اوزره یوله چیقدیسه‌ده اوکارینه دوشن دلیل قره‌دن طوغری مصره کتوروب جمله‌سنی اسیر در دیو صاتدی و (١٢٢٩ م و ٦٢٧ ه) تاریخنده المانیا ایمپراطوری ایکنجی (فره دریق) برچوق عسکر ایله کلوب (دمیاط) ی استیلادن صکره (عکا) و (صور) قلعه‌لری یکی تشکل ایدن قدس قرالغی یدنده قالمق وخرستیانلر قدس شریف زیارتندن محروم اولمامق و بیت مقدسه تعرض ایدلمامك اوزره (ملك کامل) ایله برمصالحه یاپدی و (١٢٥٠ م و ٦٤٨ ه) تاریخنده فرانسه قرالی طقوزنجی (سنت لویی) ایتدیکی بر نذر اوزرینه مکمل اردو ترتیب ایدرك قدس شریفی قورتارمغه کلدی و (دمیاط) ی استرداد و (منصوره) یی استیلا ایلدیسه‌ده بومحاربه‌ده نیلك طغیانی زمانته تصادف ایتدیکندن برمعرکه‌ده عسکرینك اکثریسی غرق وکندوسی اسیر اولمقدن بشقه ایش کوره مدی وصکره انجه قوتیله و بریمین ایله یقایی قورتاروب برتقریب مملکتنه دوشدی و (١٢٦١ م و ٦٦٠ ه) تاریخنده فرانسه قرالی (لویی) دخی اسپانیولدن و پورتکیزلردن طوپلادیغی برطاقم سبکمغزان و انکلیز قرالنك اوغلی (ادوارس) ایله کلدیسه‌ده بودخی محجو بیتدن بشقه برایش بجره مدی واردوسنه مستولی اولان و باعلتندن عسکرینك برچوغی وکندوسی وفات ایلدی .

§

﴿ آهو ﴾ — (ظبی) دنیلان حیوانکه بوکا نوعنه کوره (غزال) و (کیك) و (جیلان) و (قره‌جه) دخی دیرلر . فتاوی صاحبی برفقیه حنفینك اسمی دخی (آهو) در فتاوای تاتار خانیه صاحبی بونك کتابندن پك چوق مسئله اخذ ونقل ایلمشدر . تاتارخانینك نقلندن اکلاشلدیغنه کوره اشبو (آهو) قاضی خاندن مؤخر ایدی .

§

﴿ اهواز ﴾ یاخود (سوق الاهواز) — بوراسی وقتیله محمزه‌دن بصره کورفزینه آقان (کارون) نهری جوارنده (رامهرمز) و (ایذج) و (عسکر مکرم) و (شستر) و (جندی شابور) و (سوس) و (سرق)

و (نهرتيرا) و (منادر) شهرلرينك مركزى ايدى و بوشهرلرك مجتمع اولديغى ولايته (سوزيان) ياخود (خوزستان) ديرلر ايدى . بورالرى اسلام يدينه كچدكدن صكره فوق العاده اهميت كسب ايلمشدر . شمسترنهرى بورادن آقار . (خوزستان) كلمه‌سنه دخى نظر بيوريله .

§

﴿ آيات ﴾ — فروع علم تفسيردن (علم الآيات المتشابهات) بر بيوك علمدر بوعلمده ابتدا كتاب تصنيف ايدن امام (كسائى) اولوب انى مؤخراً (سخاوى) نظم اتمشيدى اندن صكره بوعلمده دها پك چوق كتاب تأليف اولندى و (ملاك التأويل) جمله‌سنه ترجيح ايدلدى . (١٢٠٩ م و ٦٠٦ ﻫ) تاريخنده وفات ايدن امام (فخرالدين عمرالرازينك تأليف ايتديكى (ايات البينات) وامام (محمد بن عمر بن دميه) نك تأليف ايتديكى (ايات البينات) و (١٤٤٨ م و ٨٥٢ ﻫ) تاريخنده وفات ايدن حافظ (شهاب الدين) بن حجرالعسقلانيك تأليف ايتديكى (الايات النيرات للخوارق والمعجزات) و (١٥٤٥ م و ٩٥٢ ﻫ) تاريخنده وفات ايدن شيخ (محمد بن يوسف بن على الدمشقى) نك تأليف ايتديكى (الايات العظيمة الباهرة فى معراج سيد اهل الدنيا والاخرة) نام كتابى شايان مطالعه‌در .

§

﴿ آياس ﴾ — بروسه علماسندن برمبارك ذاتدر . بوذات عاليقدر ابتدا تحصيل وتدريس علومله اشتغال ايدوب مؤخراً سلطان (محمد ثانى) حضرتلرينه خواجه‌لك ايتمش ودها صكره علوم باطنه‌دن لذتياب اولەرق اختيار انزوا ايلمشدر . زمانك قطبى اولمسى دخى مظنوندر واثارندن بعض حواشيسى موجود در .

§

﴿ آياس پاشا ﴾ — سلطان سليم وسليمان زمانلرنده‌ايكى سنه صدارت ايتمش بردذاتدر واصلى ارنود اولوب (١٥٣٧ م و ٩٤٤ ﻫ) تاريخنده وفات اتمشدر .

§

﴿ قاضى آياس ﴾ — قاضى كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿ آیاش ﴾ مع کوندك — انقره ولایتنه تابع برقضا مرکزیدر .
بورادن شرق جانبنه طوغری بش ساعت کیدلدیکی حالده انقره یه وارپلور ایاشده پك چوق ذوات کرام مدفوندر . ملحقاتندن بکپازارنده اولان بانیه‌نك صو یی پك شفالیدر . قاووني مشهوردر .

§

﴿ آیاسلوغ ﴾ — (افس) کلمه‌سنه نظر بوریله .

§

﴿ ایاصوفیه ﴾ — درسعادتده اثار عتیقه‌دن معدود برجامع شریفدر بونی استانبول ایمپراطوری (ژوستنیین) محترق اولان برکلیسا عرصه‌سی اوزرینه یاپدیروب (۵۳۷ م) تاریخنده رسم کشادینی اجرا ایلدی وقبه‌سی یکرمی سنه صکره حرکت ارضدن منهدم اولدیغی جهتله تکرار یاپلدی استانبول فتح اولندیغی زمان سلطان (محمد ثانی) حضرتلرینك امریله جامعه تحویل و تعمیر ایدیلوب ایلك جمعه نمازی اوراده ادا اولندی ایاصوفیه‌نك درونده اولان ستونلر شام شریفده بعلبك شهر قدیمنده شمس پرستلرك شمس نامنه یاپدقلری عبادتخانه‌نك ستونلری ایدی صکره بوستونلر قیصر (اورلیانوس) لك امریله رومایه جلب و ینه شمس نامنه یاپیلان بر معبده وضع اولندی ومعبد مذکور خراب اولدقدنصکره اصلزادکاندن برینك زوجه‌سنه میراث قالوب ایاصوفیه‌نك انشاسی اثناسنده بوقادین طرفندن (ژوستنیین) ه اهدا ایدلدی . ایاصوفیه‌نك صاغ طرفنده اولان مناره‌یی سلطان مشارالیه وصول طرفنده کنی سلطان (بایزید) و دیکر ایکی مناره‌یی سلطان (سلیم ثانی) و درونده اولان مرمر بیوك کوپلری سلطان (مراد ثالث) و طاش کرسی یی سلطان (مراد رابع) حضراتی یاپدیرمشدر . ایاصوفیه‌نك محرابدن قارشوسنده کی بیوك قبویه قدر وسعتی ایکیوز التمش طقوز و عرضی ایکیوز قرق اوچ و زمیندن قبه‌نك وسطنه قدر ارتفاعی یوز سکسان سکز قدمدر ودرونده یدی عدد قبو واردر و بیوك شمعدانلر اموال غنایمدندر .
سلطان (سلیم ثانی) وسلطان (مراد ثالث) و فاتح اکری سلطان (محمد) وسلطان (ابراهیم) وشهزادکان حضراتنك تربه‌لری جامع شریف مزبورك

خارجنده‌در و بو تربه‌لرك اك بيوكى اولان وجامع شريفه متصل بولنان تربه جامع شريف ايله برابر ياپلش اسكى بنا اردندر.

كوچك ايا صوفيه دخى ذكر اولنان ايمپراطور (ژوستنيين) ك امريله اعزهٔ خرستيانيه‌دن (سركيوس) و (واقهوس) نامنه ياپلش وسلطان (بايزيد ثانى) حضرتلرى زمانده دارالسعادة الشريفه اغاسى (حسين) اغا معرفتيله جامعه تحويل اولنمشدر.

§

﴿ ايبريا ﴾ ياخود (هيبريا) — اسپانيا شبه جزيره‌سنك رومالولر يدينه كچمزدن اولكى نامیدر. اولوقت اسپانيايه بيوك هيبريا وايتاليايه كوچك هيبريا ديرلر ايدى.

اسپانيايه اولوقت (هيسپانيه) دينلديكى دخى بعض تواريخده كورلمشدر.

روسيه ممالكندن اولان (ايمه‌ره لى) ولايتنك نام عتيقى دخى (ايبريا) در.

§

﴿ ايپسامتيس ﴾ — (پسامه تيك) مصرك غرب شماليسنده مشتركاً حكومت ايتمش اون ايكى حكمدارك بريدر. اشبو حكمدارلر اون بش سنه مشتركاً حكومت ايتدكدن صكره (٤٩٤٤ خ) تاريخنده يعنى ميلادك التى يوز اللى سنه مقدمنده ايچلرندن بونى برسبب غريبه مبنى چيقاروب طرد ايتدكلرندن بودخى اناطولى طرفنه كچدى واواشاده يونانستاندن ازمير وآيدين وموغله طرفلرينه هجرت ايتمكده اولان حشراتك ويونان قورصانلرينك امانه‌سيله كيدوب مصرى ضبط ويكرمى التنجى سلالهٔ فراعنه‌يى تشكيل ايتدى و (منفيس) و (تب) شهرلرينى تزيين و (توقراتى) شهرينى يونان تجارينه كشاد ايلدى.

(ايپسامتيس) ك سبب طردى شو وجهله‌در كه اشبو اون ايكى حكمدار اشتراك حكومت معاهده‌سنى ياپدقدن صكره عجبا بو معاهده‌يى ايچمزدن كيم بوزه بيلور و بزه كيم غلبه ايده بيلور ديو هاتف غيبه سؤال وهاتف غيبك (ايچيكزدن هر كيم تيمور طاس ايله شراب ايچر ايسه اوكسه بو معاهده‌يى بوزار) جوابى اوزرينه بونلر دخى تيمور طاس ايله شراب ايچلمامسنى برلرينه قويا تنبيه ايدرلر و بو صورتله اداره ايدوب

کیدرلر ایکن بر کون (ایپسامتیس) باشنده کی شابقه ایله بر شراب ایچر وصکره شابقه‌نك ایچنده تیمور اولدیغنی اکلایوب پاپاسلره اخبار ایتمسیله ایش اکلاشیلور ودرحال طرد وتبعید اولنور.

بووقعه هاتف غیب دیدکاری پاپاسلر معرفتیله صکره دن اویدیرلمش برشیٔ دکلدر. (لابرنت) کلمه‌سنه نظر دخی بیوریله.

§

﴿ ایپسوس ﴾ — آسیای صغراده (فریکیا) داخلنده برقصبه‌در. اسکندر یونانی وفات ایدوب ممالکی امراسی بینده تقسیم اولندیغی صره‌ده جنرال (سلوکوس) لك حصه‌سنه دوشن ممالکه تسلط ایدن (لیدیا) وفریکیا حکمداری (انتی غون) علیهنه وقوعبولان متفقین محاربهٔ جسیمه‌سی اشبو (ایپسوس) قصبه‌سی جوارنده اولمش ایدی.

شمدیکی اسمی (بولاوادین) در قره حصارك جانب شرقیسنده ویکرمی سکز میل بعدنده‌در.

§

﴿ ایپك ﴾ — روم ایلنده قوصوه ولایتنه ملحق (پرزرین) سنجاغی داخلنده بر قضا مرکزیدر. بو شهریکی پازارك اون سکز ساعت بعدنده و (بستریچه) نهری اوزرنده واقع اولوب درونده اون برجامع شریف وایکی مدرسه واون ایکی مکتب وقضاسنده یکرمی بیك نفوس وار در ونام عتیق (بتشیوم) در. ایپك شهرینك اوچ درت ساعت خارجنده (دچان) نامیله معروف اولان مناسترده موجود اولان راهبلر کلان یکن یوجلیره وزواره اکرام ایدرلر.

§

﴿ ایپك بوجکی ﴾ — صنف هوامدن بربوجکدر بوقیمتلو بوجك فی‌الاصل بلاد شرقیه و باخصوص چین وژاپون ممالکنه مخصوص ایکن شمدیکی بلاد معتدله‌نك همان کافه‌سنده تدارك اولندی.

بو بوجکك تخمی خشخاش تخمی قدر اوفق یمورطه‌لردن عبارت اولوب سیجاغی کوردیکی کبی اشبو یمورطه‌لردن کوچك طرطل شکلنده چیقه‌رق آق توت یپراغیله بسله‌نیلور و بر بچق ماه ظرفنده تدریجاً بیور ایسه‌ده برمدت معلومه ظرفنده اویوشوب بیومکدن قالور وبعده مذکور طرطللر

ینه بیومکه باشلایوب نهایت کالنی بولدیغی کبی میشه دالری اوزرنده جوفدن چیقاردیغی ایپك تلی ایله (اره شید) دنیلان عربستان فندیغی شکلنده بوغمایجه برمحفظه یاپوب کندوسنی درونده حفظ ایدر ومذکور محفظه یه قوزه دنیلور مؤخراً قوزه درونده شکلنه تبدلات عارض اولهرق اسمرجه بر بیوك سیکك قیافتنه کیرمسیله برابر ینه اویوشور قالور ویدی سکز کون صکره قیافت وهیئتی ینه دکیشه رك قوزه یی دلوب بیوجك بیاض کلبك صورتنده دیشاری چیقار واولوقت چفتلشملریله دیشیسی بالاده ذکر اولنان تخملری یمورطلغه باشلار ویمورطلمسنی متعاقب ارکك ودیشیسی هلاك اولور فقط ایپکی استحصال اولنه جق قوزه لرك بوجکلرینه قوزه یی دلوب چیقمغه میدان ویرلیوب قوزه لر فرونه قونه رق یاخود قزغین کونشه سریله رك هلاك ایدیلور چونکه دلیك قوزه لر منسوجاتده استعمال اولنه مز ومع مافیه (صیداق) تعبیر اولنان بوکبی دلیك قوزه لر صیجاق صوده قینادلدقدن صکره ال ایله دیدیلیه رك (کوکول) تعبیر اولنان ایپك یوکی یاپلق و بونکله ایپلك اعمال اولنمق ممکن اولور . بر درهم اعشاری اعلا بوجك تخمندن ۱۳۵۰ درهم اعشاری قوزه و بو مقدار قوزه دن ۱۳۳ درهم اعشاری ایپك استحصالی مجربدر .

§

﴿ ایمالح ﴾ — دولت اسرائیلیه حکمدارلرندن برغدار آدمدر . (٤٢٨٥ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك اوچیوز طقوز سنه مقدمنده پدری (کدعون) لك وفاتی اوزرینه کندویه طرفدار اولان قبیله خلقنك معاونتیله التمش طقوز نفر قرنداشلرینی برکونده کاملاً اعدام ایدرك تخته چیقدیسه ده اوچ سنه دن زیاده سلطنت سوره مدی و برکون سوقاقدن کچر ایکن برجانی یانمش قارینك آتدیغی طاش ایله مجروح اولوب حیاتندن امیدی کسدکده برقادینك آتدیغی طاش ایله هلاك اولدی دیدیرتمامك ایچون قرناسندن برینه قفاسنك کسلمسنی امر ایتدی ووقوعبولان ابرام والحاحی اوزرینه حریف قفاسنی کسوب یقایی قورتاردی .

§

﴿ ابیس ﴾ — مصرده صوده تعیش ایدر بر نوع قره بطاق قوشیدر. بوقوش صوده اولان حیواناتی تلف ایتدیکیچون مصرلیلرك نزدنده فوق الغایه تقدیس اولنان حیواناتدن اولوب کندوسنه برده قدرت الوهیه ویرلمشیدی. مصرلیلرك اولوقت پرستش ایتدکلری (اوزیریس) نام الهه‌نك قاریسنك اسمی دخی (ابیس) واوغلنك اسمی (اور) یاخود (اوروس) ایمش.

§

﴿ ایتالیا ﴾ — اوروپا قطعه‌سنك جهت جنوبیسنده شمالاً فرانسه واوسترپا واسویچره وشرقاً وندیك کورفزی ویونان دکزی وجنوباً بحر سفید وغرباً سچلیا دکزی وجنوه کورفزیله محدود بر قطعهٔ جسیمه‌در.

ایتالیا شمالدن جنوبه طوغری اوزامش برشبه جزیره اولوب اراضیسنك مساحهٔ سطحیه‌سی تربیعاً ایکی یوز طقسان التی بیك کیلو مترو نفوسی یکرمی یدی ملیوندر هواسی معتدل ایسه‌ده وسطنده‌کی بطاقلقلر خیلی امراض تولیدینه سبب اولمقده‌در. بوراسی روما دولتی منقرض اولدقدن صکره پك چوق الره پکدیکی کبی (۵۷۰ م) تاریخنده دخی شرق ایمپراطورلغیله لومباردیا قرالغی بینده تقسیم وبر چوق زمان دوقه‌لق وقونتلق وجهله اداره اولندی واون ایکنجی واون اوچنجی عصرلرده سواحلنده وندیك وجنوه وناپولی کبی جمهوریتلر تشکل ایتدی وپاپا حکومتلرینك کسب وسعت ایتمسی ونورماندلرك ایتالیای جنوبیده‌کی فتوحاتی والمانلرك لومباردلری تحت اطاعته المسی کبی حادثات جسیمه ایتالیانك نوع نوع انقلابنه سبب اولدی و (۱۸۵۹ م و ۱۲۷۶ ه) تاریخنه قدر (ساردنیا و (موناقو) و (لومباردیا) و (طوسقانه) و (سچلیاتین) کبی مستقلاً اداره اولنان طقوز عدد ولایات تاریخ مذکورده وقوعبولان محاربات عقیبنده برلشدیریلوب ابتدا ساردنیا ومؤخراً ایتالیا نامیله یرلدی ودها صکره ذکر اولنان (لومباردیا) و (وندیك) ممالکی فرانسزلرك قوت واعانتیله اوسترپادن آلنوب ایتالیایه ویرلدی وایتالیا دخی فرانسزلرك اشبو معاونت وهمتنه مقابلةً (ساوه) و (نیس) ایالتلرینی فرانسزلره اعطا واحسان ایلدی.

ایتالیا دولتنك قوت ومکنتی ایچون (حکومت) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ آی چیچکی ﴾ — معروف برچیچکدر اناطولی وروم ایلی اهالیسی کون چیچکی دخی دیرلر . بو چیچك اورو پاده کلیت اوزره ترلا ترلا اکیلور وچیچکندن وتخمندن وصاپندن والحاصل هرشیئدن بشقه بشقه استفاده اولنور واکیلان محلك هواسنی تصحیح و بطاقلقلرك علل متنوعه ظهورینی مستلزم اولان وخامتنی محو ایدر .

چیچکندن آریلر کلیتلی وغایت لذیذ بال آلور وتخمندن یمك و یاقق وصابون یاپمق ایچون اعلا یاغ چیقاریلورو ینه تخمیله طاوق وامثالی کوچك حیوانات و یاش وقوری پیراقلریله بیوك حیوانات بسله‌نیلور ودانه‌لرینك قبوغی چیقاریله‌رق بلغور و پرنج کبی پیشیریلور ودانه‌لری قاوریلوب بعض بهارات ایله قاریشدیریلور ایسه چقولاته‌یه معادل برشئ حاصل اولور وچیچکی آچلمزدن اول غنجه‌سی سائر سبزه مثللو طبخ واکل ایدیلور ایسه انکنار لذتی ویرر : وچیچکلرك تخمی الندقدن صکره قالان طبانی صوده حشلانوبده اینکره ویرلدیکی حالده سودینی آرتیرر . چینلولر صاپنده اولان لیفلردن غایت اینجه ولطیف برنوع قماش طوقوبوب ایپك منسوجاتدن بهالی صتارلر ودانه‌لرینك قبوغندن قباکاغد وصاپنك اوزندن یازی کاغدی اعمال ایدرلر . آی چیچکی زراعتی روسیه‌ده اول درجه ایلرولمشدرکه (١٨٦٥ م و ١٢٨٢ ه) تاریخنده پروسیه ممالکنه (٥٠) ملیون قیه آی چیچکی تخمی ادخال اولنمش وبهاسی ٣٨ ملیون غروشه بالغ اولمشدر چونکه بیدیکمز سبیر یاغنك ایچنده یوزده اون بش یکرمی آی چیچکی یاغی واردر . واه(زراعمز) واه (تشویق) واه (طریق)

§

﴿ ایدومنه ﴾ — اسکی کریدحکمدارلرندن برغدار حریفدر . بوآدم (٤٣١٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك ایکیوز سکسان سنه مقدمنده جماهیر یونانیه ایله متفقاً (تروا) محاربه‌سنه کیدوب اوراده اون سنه اوغراشدقدن و (تروا) حکومتنی محو و برباد وممالکنی خراب و یباب ایتدکدن صکره عودت ایدرکن برفورتنه‌یه طوتلدیغندن سلامتله کریده وصول میسر اولدیغی حالده ایلك کوردیکی شخصی آله البحر اعتقادایتدیکی (نبتون)

یاخود (پوسیدون) ه قربان ایده جکنی نذر ایلمشیدی مجنون حریف فورتنه دن قورتیلوب کریده واصل اولدقده انواع مسرتله هرکسدن اول استقبالنه چیقان اون سکز یاشنده کی کوزل اوغلنی یاتیروب قوربیاسی الیله قربان ایلدی وبوغدری سبیله تبعه‌سی نزدنده منفور اولوب آز وقت ایچنده کندوسیده حکومتدن خلع وطرد اولندی .

§

﴿ آیدین ﴾ — ازمیرك جنوب شرقیسنده ویکرمی درت ساعت بعدنده تجارتکاه برشهردر بو شهر مرکز لواء اولدیغی حالده نامی منسوب بولندیغی ولایته دخی ویرلمشدر درونده متعدد جوامع شریفه ومساجد وتکایا ومکاتب وکایسا واردر بورادن ازمیره دائما شمندوفر ایشلمکده وکایتلوحبوبات وقوری انجیر واوزم وزیتون وافیون وبویا وپلاموط وسائره کوندر یلوب اکثریسی خارجه صاتلمقده‌در . نفس ایدینك هواسی پراز آغرجه ایسه‌ده اراضیسی غایت منبت ومحصولدار اولدیغندن بین الاهالی اوه‌لرینه التون اوه‌سی تعبیر اولنور وپك چوق قیشی اولمدیغندن باغچه‌لرنده لیمون و پورتقال حاصل اولور .

(ایدین) برمدت ملوك سلجوقیه ودولت علیه حمایه‌سنده یکینان (اولوج) بکلرندن برینك اسمی اولدیغی جهتله متصرف اولدیغی ممالکه (ایدین ایلی) دیمشلر وصکره (کوزلحصار ایدین) دنیلوب شمدی کوزلحصارلغنی‌ده قالدیرمشلردر .

بوراسی دولت علیه‌یه یکمکسزین امیری اولان ذات (۱۴۵۱ م و ۸۵۵ ه) تاریخنده کرمیان ومنتشا اوغللریله دولت علیه علیهنه قرمان اوغلی ابراهیم بك ایله اتفاق ایلدیکندن سلطان (محمد ثانی) حضرتلری قونیه‌یه کیدوب مرقوم ابراهیم بکی تربیه ایتدکدن صکره ذکر اولنان ذاتلرك ممالکنی واو صره‌ده ایدینی دخی استیلا ایدرك ممالك دولت علیه‌یه الحاق ایلدی .

قره‌سی سنجاغی داخلنده و (اردك) قصبه‌سنه اوچ ساعت مسافه‌ده دخی (ایدنجق) نامنده برکوچك قصبه واردر .

§

﴿ ایران ﴾ — آسیای غربیده شرقاً افغانستان و بلوجستان وجنوباً

بصره کورفزی وهرمز بوغازی وغرباً عراق عرب وکردستان وشمالاً ترکستان و بحر خزر ایله محدود ممالک اسمیدر ممالک محدودهٔ مذکوره‌نك وسعتی طولاً بیك ایکیوز وعرضاً سکز یوز اللی میلدن عبارت اولوب نفوسی بش ملیون بشیوز بیك تخمین اولنمقده و بونك برملیونی مدنی وایکی ملیونی بدوی وسیار وایکی بچق ملیونی اهالیٔ قراظن ایدلمکده‌در .

ایرانیلرك اصلی بعض متأخرینك تخمینینه کوره وقتیله سند طرفندن کلان (اریا) لردر وایران نامی دخی اریادن محرفدر .

ایرانك اسکی تاریخی خرافات قبیلندن اولدیغی جهتله شایان اعتماد وتحریر دکل ایسه‌ده تواریخ شرقیه‌ده محرر اولدیغی اوزره درت طبقه‌یه منقسم اولان ملوك ایرانیه‌نك برنجی طبقه‌سی (پیشدادیان) دنیلان سلالهٔ حکمرانی اولدیغنده و بونلرك برنجیسی (کیومرث) نامنده برذات اولوب ایچلرندن (جمشید) و (بیوراسب الضحاك) و (افریدون) و (افراسیاب) کبی شدید وشجیع پادشاهلر کلدیکنده شبهه یوقدر و (کیانیه) دنیلان ایکنجی طبقه (٤٨٨٥ خ) تاریخنده یعنی میلادك یدیوز طقوز سنه مقدمنده (کیقباد) نامنده برقهرمان یدیله تأسس ایدوب (٥٢٦٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اوتوز سنه مقدمنده مشهور اسکندر رومینك غلبهٔ جهانکیرانه سیله منقرض اولمش واون طقوز سنه صکره مشار الیهك جزالرندن (سلفقوس) یدیله (سلوسید) دولتی تشکل ایتمشدر .

اشبو دولت (٥٣٣٨ خ) تاریخنه یعنی میلادك ایکیوز اللی التی سنه مقدمنه قدر دوام ایدوب تاریخ مذکورده بودخی منقرض اولەرق (ارشك) نامنده برصاحب خروجك اقدامیله اوچنجی طبقه اعتبار اولنان دولت (اشکانیه) و (٢٣٠ م) تاریخنده (اردشیر) معرفتیله دردنجی طبقه اعتبار اولنان دولت (ساسانیه) ظهوره کلدی اشبو ساسانیلرك یکرمی طقوزنجی پادشاهی اولان اوچنجی (یزدجرد) (٦٥٢ م و ٣٢ ه) تاریخنده اسلامك هجومیله مغلوب ودولتی منقرض اولدی وممالك ایرانیه (٨٧١ م و ٢٥٨ ه) تاریخنه قدر خلفای اسلامیه معرفتیله اداره اولندی واندنصکره سمت سمت (بنی طاهر) و(بنی لیث الصفار) و (آل سامان) و (آل بویه) کبی طوائف ملوك اداره‌لرنده ومؤخراً ملوك (غزنویه) و (الب تکین)

و(سبکتکین) وسلاجقهٔ ایرانیه تصرفلرنده قالدی و (۱۱۵٤ م و ٥٤۹ ه) تاریخنده ملوك غوریه یاخود خوارزمیه حکمنه و (۱۲۲٤ م و ٦۲۱ ه) تاریخنده سلالهٔ جنکیزیه وبعده ایلخانیه اداره سنه انتقال ایتدی و (۱٤۰٦م و ۸۰۹ ه) تاریخنده آق قیونلی وصکره قره قیونلی ترکمانلری و (۱٥۰۰ م و ۹۰۸ ه) تاریخنده ملوك صفویه تصرف ایدوب (۱۷٤۷ م و ۱۱٦۰ ه) اختلالنده بعض ولایاتی افغانیلره وبلوجیلره یکوب برطاقم ترکستان خانلری دخی استقلالنی اعلان ایتدی و (۱۸۲۷ م و ۱۲٤۳ ه) تاریخنده روان وآذربایجان جهتلرندن خیلی ممالك روسیه انتقال ایلدی . شمدی سلطنت ایرانیه قجارعشیرتنه منسوب سلالهٔ حکمرانی یدنده در .

ایران ممالکی وقتیله ممالك متمدنه‌نك مرکزی اولدیغی کبی تقلبات سیاسیه‌نك دخی میدانی اولدیغندن بالاده خلاصةً کوسترلدیکی وجهله پك چوق الره یکمش ونیجه دفعه خراب ومعمور وینه خراب اولمش و بیوك شهرلر کوچیلوب کوچك شهرلر بیومشدر .

ایرانیلر مبالغه‌لی سوزی وعظمتی سورلر لکن شدت وذکاوفطانتلرینه دیه‌جك یوقدر .

ایران ولایتلری		مرکز ولایات
۱	عراق عجم	طهران
۱	طبرستان	دماوند
۱	مازندران	مازندران
۱	کیلان	رشت
۱	آذربایجان	تبریز
۱	کردستان عجم	کرمانشاه
۱	خوزستان	شستر
۱	فارس	شیراز
۱	کرمان	کرمان
۱	کوهستان	کوه
۱	خراسان غربی	مشهد
۱۱		

﴿ ایرلانده ﴾ — انکلتره دولتی ممالکندن بریتانیا اطه‌سنك جهت غربیسنده وجوارنده برجسیم اطه‌در . بواطه شمالدن جنوبه طوغری درتیوز اللی وشرقدن غربه طوغری ایکیوز سکسان کیلو مترو وسعتنده اولوب اهالیسی مقدما دها زیاده اولدیغی حالده شمدی بش ملیون اوچیوز بیك راده سنده ایسه‌ده اکثریسی فقیر وحال بدویده وهمان کافه‌سی قتولك مذهبنده‌در ومقر اداره‌سی (دوبلین) شهریدر .

ایرلانده‌نك اراضی ومرعاسی اپیجه ایسه‌ده بطاقلغی ورطوبتی چوقدر ایرلانده مقدما مستقل برقرالق ایکن نیجه سنه‌لر محاربادن صکره (۱۳۶۱ م و ۷۶۳ ه) تاریخنده انکلتره حمایه‌سنی قبوله و (۱۸۰۰ م و ۱۲۱۵ ه) تاریخنده بتون بتون انقیاده مجبور اولدی .

شمدی ایرلانده جزیره‌سی درت ایالته و اوتوز ایکی قونتلغه منقسمدر قرا اهالیسی کمال فقر واحتیاجلرندن یبانی پاتته اکلیله وقصبات اهالیسنك اکثریسی بزطوقومق کبی عادی صنعتلرله کچنمکده‌در .

§

﴿ ایرن ﴾ — استانبول ایمپراطوریچه‌سیدر . بوقزك اصلی اتنه‌لی ونسلی مجهول اولدیغی حالده کمال عقل وذکا وحسن وآن وادا ایله کسب اشتهار ایلدیکندن ایمپراطور (قسطنطین) درسعادته کتوردوب نائل وصال اولمق ایستدیسه‌ده امکان بوله مدیغی جهتله (۷۶۹ م و ۱۵۲ ه) تاریخنده اوغلنه عقدایتمشیدی برمدت صکره مومی الیه قسطنطین ومتعاقباً ایمپراطور اولان اوغلی یعنی مرقومه‌نك زوجی وفات ایتمکله ایمپراطورلق مرقومه‌نك اوکی اوغلنه قالوب کندوسی دخی وصی انتخاب اولندی لکن براز صکره مرقومه‌نك اقبالی ادباره منقلب اولهرق خلفای عباسیه‌دن (هارون الرشید)ك بعض تکالیف مهمه‌سنی قبول ایتدیکی ووصیسی اولدیغی چوجغی نعمت بصردن محروم ایلدیکی جهتله بدنام اولدی وآز زمان ایچنده باش خزینه داری معرفتیله تختدن ایندیریلوب مدللو جزیره‌سنه دفع ایدلدی واوراده وفات ایدنجه‌یه قدر ایپلك اکیروب عمرینی مذلت وسفالتله کچوردی .

مرقومه‌نك بوقدر غدری میدانده ایکن رومللرك بونی اعزه صره‌سنه قویوب

هرسنه اغستوسك اون بشنجی کونی یورطیسنی طوتملری شایان استغرابدر ·

§

﴿ ایزدین ﴾ — یونانستان شمالیده (فوکیس) سنجاغنك مقر اداره‌سی اولان وشمدی (زیتونی) دنیلان شهردر · بوکا (لامیا) دخی دیرلر · محل مذکورده بونامده برده کورفز وارَدر ·

§

﴿ ایزلاندا ﴾ — یاخود (ارسلاند) — بحر محیط شمالیده واوروپا ایله امریقا آره‌سنده ودانیمارقه دولتی حمایه‌سنده بربیوك اطه‌در اهالیسی اللی بیك ایله یوز بیك آره‌سنده اولوب جمله سنك حسن حال وصداقت ومهماننوازلقلری مشهوردر ·

بو اطه التمش اوچ ایله التمش التی عرض شمالیده واقع اولدیغی حالده هواسی غایت معتدلدر بناء علیه اسوج دیارنده باشی صیقیلانلر بورایه هجرت وراحت ایدرلر لکن اوزرنده اون عدد (وولقان)واوته‌سنده بروسنده چامور وطاش ایله قاریشق قینار صومنبعلری موجود اولدیغندن دائما تهلکه‌ده بولنورلر ·

§

﴿ ایزوورنیق ﴾ — بوسنه سراینك اون یدی ساعت شمالنده طولانی بر شهردر · بو شهرك اوه‌سی استحکامات طبیعیه ایله محفوظ بر صورتده اولدیغنه وکوچك ایزوورنیق بیوك ایزوورنیقك محافظی بولندیغنه بناءً موقعی غایت مهمدر· بوراسی (١٤٦٢ م و٨٦٧ ه) تاریخنده هرسك دوقه‌لغندن حرباً دولت علیه‌یه انتقال ایتدی وصکره برمدت اوسترياليولرك يد ضبطنده قالوب (١٦٨٨ م و ١١٠٠ ه) تاریخنده اهالیسنك همتیله استرداد اولندی ·

§

﴿ ایساغوجی ﴾ — علم منطقدن برکتابدر مؤلفی (اثیرالدین فضل) یاخود (اثیر الدین مفضل) الابهری السمرقندیدر · اشبو (ایساغوجی) نامی ابتدا کلیات خمس ایچون موضوع اولدیغی حالده مؤخراً کتاب مز بورك عمومنه اطلاق اولنمشدر · قاضمیرك متنی اولان (هدایه) نام کتاب دخی مؤلف مومی الیهکدر و قاضمیر حسین المیبدینکدر ·

(اثیرالدین) ك وفاتی حقنده اختلاف اولندی بعضیلر (١٢٦١ م و ٦٦٠ ه) و بعضیلر (١٣٠٠ م و ٧٠٠ ه) تاریخنده دیدیلر .

ایساغوجی اوزرینه پك چوق شروح و حواشی یازلدی جمله‌دن بری (١٤٣٠ م و ٨٣٤ ه) تاریخنده وفات ایدن فاضل علامه شمس الدین محمد بن حمزة الفناریدر مومی‌الیه بونی برکونده کشیدهٔ سلك سطور تألیف ایلدی و بونك اوزرینه دخی ابو بکر بن عبد الوهاب حلبی (فرائد السنیه فی‌حل الفوائد الفناریه) نامیله و برهان الدین بن کمال الدین (فوائد البرهانیه) نامیله حواشی یازدی .

سید شریف جرجانی تلامیذندن (١٤٥٧ م و ٨٦٢ ه) تاریخنده وفات ایدن شریف نورالدین علی بن ابراهیم شیرازی و (١٥٦١ م و ٩٦٩ ه) تاریخنده ارتحال ایدن مصلح الدین مصطفی بن شعبان سروری وفاضل مشهور عبد اللطیف عجمی مثللو فضلانك دخی برچوق شرحلری واردر .

§

﴿ ایساق ﴾ — علمای یهود دندر ومسقط رأسی (پورتکیز) ولقبی (دون ابراوانل) در .

بوآدم علوم طبیه وفنون سائره‌ده تحصیل کمال ایدرك اون اوچ جلدی جامع برکتاب یازدی وپورتکیز قرالی مانولك حسن توجهنی قزانه رق رتبهٔ وزارته ومشورت قرالی یه نائل اولدیسه‌ده آره دن چوق کچمکسزین قرال مومی الیهك وفاتی واوغلی (دون جوانی) نك جلوسی مناسبتیله اولکی اعتباردن دوشدی و برآره‌لق اعداسنك تسمیم افکارنده اولدقلرینی اکلادیغی کبی اسپانیایه قاچوب یقایی قورتاردی .

وفاتی (١٤٦٥ م و ٨٧٠ ه) تاریخنده در .

§

﴿ ایکه ﴾ — (شعیب) علیه السلام قومی اولان (مدین) اهالیسنك قرآن کریم ناطق اولدیغی اوزره اسم مخصوصیدر .

ایکه‌نك اصل معناسی اورمانلق محل دیمکدر . (ایجد) و(مدین) و(شعیب) کلمه‌لرینه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ ایلیصان ﴾ — روم ایلنده مناستر ولایتنه ملحق (دبره) سنجاغی

داخلنده کوزل برقضامر کزیدر . بوقصبه ایچنده یکرمی بش جامع و مدرسه وسکز یوز دکان واون ایکیبیك نفوس واردر وجوار قصبه ده اولان قابلیجه لر غایت شفالیدر . بوراده هردرلو حبوبات و پرنج و کوزل میوه حاصل اولور واعلا اسلحه اعمال اولنور و (اشقومی) و (جارنیقه) نهرلری شهرك اورته سندن نبعان وجریان ایلدیکندن کوزل برمنظره پیدا ایدر .

§

﴿ ایلخان ﴾ — مغولستان شهنشاهی (منکو) قاآن ایران والیسی بولنان برادری (هلاکو) خانه (١٢٥٣ م و ٦٥١ ه) تاریخنده ایلخان عنوانیله استقلال اعطا ایلدیکندن مومی الیهك حکومتنه (دولت ایلخانیه) دیلدی . دولت مشار الیها جیحون نهرندن مصره و آناطولی یه قدر نفوذینی اجرا ایتمش و (تبریز) شهرینی مقر سلطنت اتخاذ ایلمشدر .

بوعنوان شرق ترکارینك یعنی (هون) ممالکنك جهت غربیسنده و (سو) حکومتی حمایه سنده اولان طائفه نك رئیسی (توموئن) ه دخی ویرلمش و (توموئن) بوعنوانه نائل اولدیغی اثناده زوجه سی دخی (خاتون) عنوانته نائل اولمشیدی .

سلالهٔ ایلخانیه (١٣٣٥ م و ٧٣٦ ه) تاریخنده (ابوسعید بهادر) لك وفاتیله انقراضه یوز طوتوب مؤخراً ممالکی طوائف ملوك حالنه کیردی واکثریسی جلایریلره انتقال ایلدی .

§

﴿ ایلغازی ﴾ — ماردین ودیار بکر وحوالیسنده نیم استقلال ایله حکومت ایدن ملوك (آرتقیه) دن (نجم الدین بن آرتق بن اکسب) لك عنوانیدر . بونك پدری وفات ایتدیکی زمان قرنداشی (سقمان) صدر حکومته اوتورمش وکندوسی بیت مقدس والیسی اولمش ایدی (١١٠٤ م و ٤٩٨ ه) تاریخنده برادری دخی وفات ایتدیکی کبی کلوب ماردین تختنه اوتوردی وبرقاچ قلعه فتح ایلدیکی جهتله سلطان محمد سلجوقی طرفندن استقلال ویرلدی . اخلافی اوچیوز اون برسنه حکومت سورمشدر .

مومی الیهك سلطان مشار الیهه و پدرینك سلطان ملکشاه سلجوقی یه پك چوق خدمتی واردر وهیچ برمحاربه ده مغلوبیتی کورلمامشدر .

بیوك پدری (اکسك) نامیله مشهور ایسه‌ده صحیحی (اکسب) در .

§

﴿ ایلیجه ﴾ — برغمه قضاسنه ملحق بر قصبه‌در دیار بکرده دخی بونامده برملحه واردر بوملحه‌ده قرمزی طوز حاصل اولور .

§

﴿ ایلیریا ﴾ یاخود (ایللیریا) — اوسترپا ممالکنك جهت غربیسنده اوچ ایالتك نام عمومیسیدر (تریسته) و (تیرول) ایالتلری دخی بوعمومك داخلنده اولدیغی حالده جمله‌سنه بردن (ایلیریا) سواحلی و (کوستنلاند) دخی دیرلر .

بو ممالك مقدما یونان ایلیریاسی و بار بار ایلیریاسی نامله ایکی منقسم ایکن صکره رومالیلره انتقالنده بو نامله برلشدی و برمدت طونه وروم ایلینك همان نصفنه قدر شمولی اولدی لکن مؤخراً اسلاو ومجارلرك حکومتلری میدانه چیقدقده نام مذکور اونودیلوب فقط و ندیکلولر (دالماچیا) جهتنده قالان نام مذکوری محافظه ایده بیلدی .

§

﴿ ایمرالی ﴾ — اردك قضاسنه تابع ناحیه حکمنده برجزیرهٔ صغیره‌نك اسمی اولوب صحیحی (امیرعلی) در بوناحیه قیشه الویریشلی خیلی صوغان یتشدیرر .

§

﴿ ایمه ره لی ﴾ یاخود (ایمه ره تی) — روسیه دولتنك ممالك جنوبیه‌سندن معدود بر ولایتك مرکزیدر . بوولایت شمالاً چرکزستانی تفریق ایدن قفقاس طاغلری وشرقاً کرجستان وجنوباً قارص و (منقریلیا) ایله محدود اولوب نفس ایمه‌ره‌لینك اهالیسی ارمنی و یهودی و (ایمه‌ریت) لردن عبارت اولمق اوزره سکسان بیك تخمین اولنمقده‌در واراضیسی منبت ومحصولداردر . بو ولایت برآره‌لق مستقلاً اداره اولنوب (١٨٠٤ م و ١٢١٩ ه) تاریخنده دولت علیه حمایه‌سنه کچدیسه‌ده مؤخراً اهالیسی روسیه‌نك تشویقاتیله حمایهٔ مذکوره‌یی ترك ایدوب روسیه‌نك تابعیتنی قبول ایلدیلر .

§

﴿ اینا کوس ﴾ — آتنه ده (ارغوس) حکومت قدیمه سنك مؤسس اولیدر. بوذات فی الاصل فنیکه اهالیسندن اولوب (۳۷۰۰خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك سکز یوز طقسان درت سنه مقدمنده فنیکه چو بانلرندن ومصر سرسر یلرندن طو پلادیغی بر چوق آدم ایله یونانستانك اولوقت (ارغولید) دنیلان موره جهتنه هجرت ایتدی واورمانلر ایچنده ووحشی برحالده یشایان اهالیٔ قدیمهٔ یونانیه یی تدریجاً جلب وجمع وزراعت وفلاحتی وآتش یاقوب اتمك طبخ اتمکی تعلیم وجله سنك ریاستنی درعهده ایلدی التمش سنه صکره وفات ایلدکده اوغلی واخلافی برچوق زمان حکمدارلق ایدوب مؤخراً (بلاشنز) نامنی الان ملت ظهوره کلدی.

(ارغولیس) و (قورینت) شهرلرینی ابتدا تأسیس ایدن ذوات اشبو (اینا کوس) لك احفادیدر .

§

﴿ اینجولی چاوش ﴾ — رجال دولت علیه دن خوشکو وحاضر جواب برذاتدر واسمی مصطفادر. دولت علیه ایله عقد مصالحه ایچون ایران شاهی (عباس خان) طرفندن درسعادته کلان ایلچی (۱۶۱۳ م و ۱۰۲۰ ه) تاریخنده اکمال مأموریتله عودت ایدرکن طرف دولت علیه دن دخی لسان فارسی یه واقف اولدیغیچون بوذات ترفیق واعزام اولنمش وحسب الایجاب اوراده برمدت اقامت ایتمش ایدی.

§

﴿ اینجه قره صو ﴾ — روم ایلنده مناستر ولایتنه تابع (قارستوریا) جوارندن چیقوب ابتدا جنوب شرقی یه وصکره شمال شرقی یه طوغری جریان وایکیوز اللی کیلو مترو مسافه قطع ایدرك سلانیك کورفزنده بحره منصب اولان نهرك اسمیدر .

اناطولیده قیصریه نك جهت غربیسندن قزل ایرماغه منصب اولان برکوچك نهره وبونهرك اوزرنده اولان برشهره دخی (اینجه صو) دیرلر :

§

﴿ اینه بولی ﴾ — قسطمونی شهرینك جهت شمالیسنده واون سکز

ساعت بعدنده وقره‌دکز ساحلنده برقضا مرکزیدر بوراسی قسطمونی سنجاغنك اسکله‌سی اولدیغندن واپورلرك اوغراغیدر وملحقاتیله برابر (اینه‌بولی) نك نفوسی یکرمی سکز بیك راده سنده اولوب یوز اون یدی جامع ومسجدی وبش مدرسه‌سی وطقوز تکیه وزاویه‌سی ویوز قرق مکتبی وطقوز حمامی وبرچوق اورمانی وکوره قصبه‌سنده برباقر معدنی واردر .

§

﴿ آینه روز ﴾ یاخود (آیازوس) — سلانیك شهرینك جنوب شرقیسنده وکسندره جوارنده برشبه جزیره‌در بوجزیره اون درت ساعت طولنده وایکی اوچ ساعت عرضنده بردیل اولوب اوزرنده یکرمی سکز عدد مناستردن بشقه ابنیه ویدی سکز بیك بیکار پاپاس وخدمه‌دن ماعدا کسه یوقدر . بوپاپاسلرك کافه‌سی روسیه ممالکندن وسائر روم مملکتلرندن ثواب ایچون کوندریلان پاره‌لرایله وسلانیك سنجاغی داخلنده بولنان اللی سکز عدد چفتلکات واراضئ موقوفه وارداتیله کچینورلر و بعض موسملرده اوته‌دن برودن زوار کلوب حال تجرد وانزواده بولنان مذکور پاپاسلره اعانه‌ایدرلر . دولت‌علیه‌دخی بونلری برکوچك ویرکوی مقطوعدن بشقه کافهٔ تکالیفدن معاف طوتمشدر .

اشبو پاپاسلردن برطاقنك بوش طورمامق ایچون اغاجدن قاشق وقشاغی ومتکا کبی شیلر اعمالیله زوار وسائره‌یه اهدا وبوصورتله تعیش ایلدکلری دخی مسموعدر .

§

﴿ اینه کول ﴾ — خداوندکار ولایتی داخلنده ویکی شهر قصبه‌سنك جهت جنوبیسنده و بروسه‌یه سکز ساعت مسافه‌ده برمرکز قضادر بوقضانك یمش التی قریه‌سی ودرت بیك خانه‌سی واردر .

اورادن کچن برکوچك نهره‌دخی اینه‌کول نهری دیرلر .

ایدین سنجاغی داخلنده دخی بونامده برقصبه واردر (اینه آباد) بشقه .

§

﴿ اینه‌س ﴾ — کوزلك وبدبختلك ایله مشهوره برقادیندر . بوقادین پورتکیزده اورته حاللی برفاملیادن اولدیغی حالده پورتکیز قرالی دردنجی

(الفونس) ك اوغلى (دون بدور) تعشق ايدرك پدرندن كيزلى اوله‌رق كندوسنه نكاح ايتمشيدى آره‌دن براز زمان چكدكدن صكره پدرى كيفيتى خبر الوب تضليقنى امر ايتمكله (دون بدور) راضى اولمديغندن پدر ايله اوغل اره‌سنه صغوقلق كيردى وبروقت فرصتده يعنى دون بدورك قوناغنده بولنمديغى بر زمانده الفونس خفياً و تبديلاً آدم كوندروب بيچاره قزى اعدام ايتديردى (۱۳۵۵ م و ۷۵۷ ﻫ) تاريخنده مرقوم الفونس وفات ايدوب يرينه اولوقتدنبرو كوزياشى دوكمكده اولان مرقوم (دون بدور) چكديكى كبى مقدما پدرينى اغفال ايدرك معشوقه‌سنك قانله كيرن كيمسه‌لرى بولديروب بر بر اعدام ايتديردكدن صكره مظلومهٔ مرقومه‌يى مزاردن چيقارتوب وباشنه برتاج كيديروب وكلاسنه تعظيم ايتديرمشدر .

§

﴿ ايوالق ﴾ — خداوندكار ولايتنه تابع قره‌سى سنجاغى داخلنده وادرميد خليجى درونده برقضا مركزيدر . بورادن بر وسه‌يه اللى طقوز ساعتده واريلور وجله‌سى خرستيان اولمق اوزره اون‌بشبيك نفوسى تخمين ايديلور . بيغا سنجاغنه تابع (ايواجق) ناحيه‌سى يوزدن زياده دكلدر وجامع و مدرسه‌سى واردر .

§

﴿ آيوان ﴾ — ياخود (ايوان كسرى) — اكاسره‌نك پاى تختى اولان مداين شهرنده ودجله نهرينك جانب شرقيسنده برجسيم بنا ايدى بونك بانيسى حقنده اختلاف واردر بعضيلرى (شابور ذوالاكتاف) ك وبعضيلرى (نوشروان) كدر ديرلر ابن خلدون شابورك بناسى اولديغنه ذاهب اولمشدر

بو بنانك وسعتى حقنده دخى مبالغه‌لى روايتلر چوق ايسه‌ده صحيحى طولاً وعرضاً طقسان وارتفاعاً سكسان ذراعدن عبارتدر . خلفاى عباسيه‌دن (ابوجعفر المنصور) بغدادى بنا ايتديرديكى زمان ايوان مذكورى هدم وانقاضنى جلب مراد ايتدكده وزيرى خالد برمكى خلق بونى سزك عجزيكزه ويرر بوايسه شانكزه خلل كتورر ديديكى جهتله تركِ ايدوب (شابور بن اردشير) ك ينه مداينده بنا ايتديريكى (قصر ابيض)ك هدمنى امر

ایلدیسه ده هدم ایچون وقوعبوله جق مصرف آلنه جق انقاضك یکیدن اعمالندن زیاده یه واره جغی بالتجربه اکلاشلدیغندن بو دخی ترك اولندی .
علی روایة (طاق کسری) نك اوزرنده بعض ملوکك ونوشروانك ومحاربه ایدیلان انطاکیه ملکنك رسملری ودها برچوق تماثیل وتصاویر وارایمش .
(٦٣٧ م و ١٦ ه) تاریخنده (سعدبن عباده) حضرتلری مداین شهرینی فتح ایتدکده طاق کسراده بلافاصله سکز رکعت صلاة فتح قیلوب غزاة مسلمین ایله تکبیر کتوردی لکن تماثیل مذکوره یه طوقنمدی .

ایوان مذکور حقنده ابن حاجبك ایدوکی روایت اولنان ابیات

یامن بناه بشاهق البنیان
انسیت صنع الدهر بالایوان
هندی المصانع والدساکر والبنا
وقصور کسرانا انوشروان
کتب اللیالی فی زارها اسطرا
بید البلی وانامل الحدثان
ان الحوادث والخطوب اذا سطت
اودت بکل موثوق الارکان
جلال الوله ابن بویه نك ایاتی
یاایها المغرور بالدنیا اعتبر
بدیار کسری فهی معتبر الوری
غنیت زماناً بالملوك واصبحت
من بعد حادثة الزمان کما تری

§

﴿ ایوب ﴾ علیه السلام — بن (موصی) بن (راعویل) — سوریه ده (عوص) ولایتنده تولد ایدوب حوران و پیشنه اهالیسنه بعث وارسال بیورلمش برپیغمبر ذیشاندر و (لوط) علیه السلام کریمه زاده سیدر . بعضیلری جبل عیسوده (جزه) نام محلده تولد ایتدی دیدیلر وبعض مورخلر غورالاردن دیارینه حکم ایدن (یواب بن زراخ) ایوب علیه السلامدر ظن ایلدیلر .

هرنه‌حال ایسه بولندیغی مملکتك الك زنگینی ومعتبری وخاندانی ایدی کندوسنك اون نفر اوغلی و یدی بیك قیونی واوچ بیك دوه‌سی وبشیوز چفت اوکوزی ومواشئ سائره‌سی وبونلری اداره وزراعت ایچون بر چوق خدمه‌سی اولدیغی حالده من طرف الله امتحان ضمننده اولاد واموال ومواشی وسائره‌سی از وقت ایچنده کاملاً فوت وتلف اولدی او یغونسز علته مبتلا اوله‌رق بر قاچ سنه دوام ایتدیکندن احبا واصدقاسی سمتنه اوغرامقدن کسلدی لکن مشار الیه مبتلا اولدیغی اشبو بلایانك کافه‌سنه صبر و یا کاش نصیحت ایدنلرك نصیحتلرینی حکیمانه رد ایدرك (رب انی مسنی الضر وانت ارحم الراحمین) دعاسیله جناب حقه مناجاتدن آیرلمدیغیچون جناب حق کمال لطف و عنایتیله صحت واولکینك ایکی مثلی اولاد واموال احسان بیوردی و یوز قرق سنه دها عمر سوردکدن ودرت بطن اولاد واحفادینی کوردکدن صکره (٣٧٨٧ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك سکز یوز یدی سنه مقدمنده وفات ایلدی.

§

﴿ ایوب ﴾ الانصاری — اصحاب کرامدندر. (خالد) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ ایوبیه ﴾ — شام وموصل اتابکی (نورالدین) لك برادر زاده‌سی سلطان (صلاح الدین ایوبی) (١١٧٣ م و ٥٦٩ ه) تاریخنده مصرده تشکیل ایلدیکی حکومتك اسمیدر. مشار الیهك اخلافی مصرده وشام وموصل و بلاد سائره‌ده سکسان سنه حکومت سورمش و برآره‌لق ارمنستانه دخی مالك اولمشدر.

بونلرك مصر وشام جهتلرنده‌اولان سلطنتی (١٢٥١ م و ٦٤٩ ه) تاریخندن صکره ملوك اتراك یدینه کچدیسه‌ده حلب وحما وارمنستان و یمنده کی حکومتلری براز مدت دها امتداد ایلمشدر. (صلاح الدین) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ آیلقه ﴾ — (مرایا) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

طوغریدن طوغری یه اداره اولنان ممالك دولت علیه

(در حرف الف)

اسم واعتباری		در قضاء	در لواء	در ولایت
آب	قضا		تعز	یمن
ابانه (کینولی)	ناحیه		سینوت	قسطمونی
ابدیسر	ناحیه		حله	بغداد
ابرادی	ناحیه	اقسکی	تکه	قونیه
آب صافی	ناحیه		ازمید	شهر امانتی
آبقرون	ناحیه		اسفاکیا	کرید
آبکور وبهرامکی	ناحیه		دیار بکر	دیار بکر
ابوالحصیب	ناحیه		بصره	بغداد
ابوالخیر	ناحیه	کرەسون	طربزون	طربزون
ابوسلیمان	عشیرت		موصل	موصل
ابوطاهر	ناحیه		معمورة العزیز	معمورة العزیز
ابوعریش	قضا		حدیده	یمن
ابوغریب	ناحیه		بغداد	بغداد
ابوکلتك	ناحیه		بغداد	بغداد
ابوکمال	قضا		زور	حلب
ابها	ناحیه		عسیر	یمن
آتاق	ناحیه		دیار بکر	دیار بکر
آتجه	ناحیه		ایدین	ایدین
آتنه	قضا		لازستان	طربزون
احسا (لحسا)	قضا		نجد	بغداد
اختەبولی	قضا		قرق کلیسا	ادرنه
اخلاط	قضا		بتلیس	بتلیس
اخی چلمی	قضا		کوملجنه	ادرنه
ادرمید	قضا		قرەسی	قرەسی
ادرنه	مرکز ولایت		ادرنه	ادرنه
ادلب	قضا		حلب	حلب
ادمانلو	ناحیه		بایزید	بایزید
ادیم اغاج	ناحیه		اورفه	حلب
آراج	قضا		قسطمونی	قسطمونی
آرپاز	ناحیه		ایدین	ایدین
اربد	ناحیه	عجلون	حوران	سوریه
اربعه (صونیسا)	قضا		توقاد	سیواس
اربلی	ناحیه		وان	وان

اسم واعتباری	در قضاء	در لواء	در ولایت
اربیل	قضا	کرکوك	موصل
آرتق آباد	ناحیه	توقاد	سیواس
ارجیش	قضا	وان	وان
ارخوی	ناحیه	لازستان	طربزون
اردك	قضا	قره‌سی	قره‌سی
اردو	قضا	طربزون	طربزون
اردو	ناحیه	حلب	حلب
ارزنجان	مرکز لوا	ارزنجان	ارضروم
ارضروم	مرکز ولایت	ارضروم	ارضروم
ارطوی علیا سفلا	ناحیه	موش	وان
ارغادی	ناحیه	قره طاش	ایچ ایل	اطنه
ارغنی معدنی	مرکز لوا	ارغنی	معمورة العزیز
ارغوان	ناحیه	معمورة العزیز	معمورة العزیز
ارغید خانی	ناحیه	ایلغین	قونیه	قونیه
ارکری	مرکز لوا	ارکری	یانیه
ارکلی	قضا	تکفور طاغی	تکفور طاغی	ادرنه
ارکلی	قضا	بولی	قسطمونی
ارکلی	قضا	قونید	قونیه
ارماوه (حرم‌آباد)	ناحیه	سلیمانیه	موصل
ارمناك	ناحیه	ایچ ایل	اطنه
ارمودلی	ناحیه	کوتاهیه	خداوندکار
ارن کویی	ناحیه	بیغا	قره‌سی
ارواد	ناحیه	جزیره	طرابلس‌شام	سوریه
آروا	قضا	سعرد	بتلیس
اریحا	ناحیه	ادلب	حلب	حلب
ازطوای	ناحیه	قسطمونی	قسطمونی
ازمید	مرکزلوا	ازمید	شهرامانتی
ازمیر	مرکزلوا	ازمیر	ایدین
ازمیرنیك	ناحیه	کیلان	اسکوب	قوصوه
ازناور	ناحیه	ماردین	دیاربکر
ازنیق	ناحیه	یکیشهر	بروسه	خداوندکار
ازینه ایاسلوغ	ناحیه	ازمیر	ایدین
ازینه قازطاغی (پازار)	قضا	بیغا	قره‌سی
ازینه لادقیه (سنای)	ناحیه	ایدین	ایدین	ایدین
اسپارته (حمید)	مرکزلواء	اسپارته	قونیه
اسپاط	ناحیه	دیره	مناستر

اسم واعتباری		در قضاء	در لواء	در ولایت
اسپر مع طورطوم	قضا		بایبورد	ارضروم
اسپر لانقه	ناحیه		لاشید	کرید
اسپکشان (آت چکن)	قضا		قونیه	قونیه
استاروه	قضا		کوریجه	مناستر
استانبول	مرکز سلطنت			استانبول
استانبول	ناحیه		اسفاکیا	کرید
استانکوی	قضا		ساقز	جزایر بحرسفید
استانوز	ناحیه	چبق اباد	انقره	انقره
استانوس	ناحیه		تکه	قونیه
استرپالیا (اوستربالیه)	ناحیه	استانیکوی	ساقز	جزایر بحرسفید
استرومجه	قضا		سلانیك	سلانیك
استروه	ناحیه	وودینه	سلانیك	سلانیك
استروه (استوروه)	ناحیه		سرفیجه	سرفیجه
استفان (ساحل)	قضا		سینوب	قسطمونی
استیه	قضا		لاشید	کرید
اسحاقلو	ناحیه	بولوادین	قره حصار	خداوندکار
اسفاکیا	مرکزلواء		اسفاکیا	کرید
اسفکسر	ناحیه		قره حصار	سیواس
اسقراپار	قضا	برات	برات	یانیه
اسکیجه (اسکیجه)	قضا		کوملجنه	ادرنه
اسکلیب	قضا		قسطمونی	قسطمونی
اسکندریه	ناحیه	سماوه	حله	بغداد
اسکندریه	ناحیه		بغداد	بغداد
اسکندرون	قضا		حلب	حلب
اسکوب	مرکزلوا		اسکوب	قوصوه
اسکوبی	ناحیه		بولی	قسطمونی
اسکی ایل	ناحیه		قونیه	قونیه
اسکیجه	قضا		کوملجنه	ادرنه
اسکی حصار	ناحیه		منتشا	ایدین
اسکی شهر	قضا		کوتاهیه	خداوندکار
اسماعیل	عشیرت		سلیمانیه	موصل
اشتب	قضا		اسکوب	قوصوه
اشقودره (اسکندریه)	مرکز ولایت			اشقودره
اشمه	قضا		صارو خان	ایدین
اشن	ناحیه		منتشا	ایدین
آشودی	ناحیه		سیواس	سیواس

اسم واعتباری		در قضاء	درلواء	در ولایت
اصابع کربه	ناحیه		جبل غربیه	طرابلس غرب
اصلاحیه	قضا		جبل برکت	اطنه
اطراف شهر	ناحیه		کوتاهیه	خداوندکار
اطرانوس	قضا		بروسه	خداوندکار
اطله	قضا		صاروخان	ایدین
اطمالی	ناحیه		مرعش	حلب
اطمه‌لی	ناحیه		انقره	انقره
آطنه	مرکز ولایت			اطنه
اطه‌لر		قائمقاملق		شهرامانتی
اطه پازاری	قضا		ازمید	شهرامانتی
اعزاز ترکمان	ناحیه		حلب	حلب
اعزاز فلاح	ناحیه		حلب	حلب
اعظمیه	ناحیه		بغداد	بغداد
اغاجلو	ناحیه		ازمید	شهرامانتی
اغاکس	ناحیه		وان	وان
آغپار	ناحیه		جبل برکت	اطنه
آغچه‌لر	ناحیه		سلیمانیه	موصل
آغروس	ناحیه	اکردیر	اسپارته	قونیه
اغریجان	ناحیه		کلیبولی	ادرنه
اغریدوس	ناحیه		منتشا	ایدین
اغستوس	ناحیه	سلانیك	سلانیك	سلانیك
اغلاسون	ناحیه	بوردور	بوردور	قونیه
اغین	ناحیه		معمورةالعزیز	معمورةالعزیز
افراز	ناحیه		جانیك	طرابزون
افسوس	ناحیه	البستان	مرعش	حلب
افشار	ناحیه	قره اغاج	اسپارته	قونیه
افشار	عشیرت		یوزغاد	انقره
افشاره	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
افلانی	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
آقنی	ناحیه	کوش اباد	بولی	قسطمونی
آق اووه	بازی	طاشکپری	ازمید	شهر امانتی
اقباله	ناحیه	بوقه	اشقودره	اشقودره
آق چای	ناحیه		جانیك	طرابزون
اقجه اباد	ناحیه		بیغا	قره‌سی
اقجه آباد	ناحیه		طرابزون	طرابزون
اقجه آباد	ناحیه		ایج ایل	اطنه

اسم واعتباری		در قضاء	در لواء	در ولایت
اقجه حصار	ناحیه	تیران	اوخری	اشقودره
اقجه شهر (سوکه)	ناحیه		ازمیر	ایدین
اقجه شهر	ناحیه		بولی	قسطمونی
اقجه شهر	ناحیه	اسکی ایل	قونیه	قونیه
اقجه طاغ	قضا	ملاطیه	ملاطیه	دیار بکر
اقجه قیونلی	عشیرت		اطنه	اطنه
آق حصار	قضا		صاروخان	ایدین
آق حصار کیوه	ناحیه		ازمید	شهر امانتی
آق حصار (اقجه حصار)	قضا		اشقودره	اشقودره
اقسرای	قضا		نیکده	قونیه
آقسکی (نواحی)	قضا		تکه	قونیه
آقشهر	قضا		قونیه	قونیه
آقشهر اباد	ناحیه		قره حصار	سیواس
آق صاچلی	عشیرت		کنغری	قسطمونی
آق صو	ناحیه		خداوندکار	خداوندکار
آق طاغ	ناحیه		اماسید	سیواس
آق طاغ	قضا		یوزغاد	انقره
آق طاغ (معدن)	ناحیه		یوزغاد	انقره
آق طاش	ناحیه	زغفرانبولی	قسطمونی	قسطمونی
آق قیا	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
اق قیا	ناحیه		سینوب	قسطمونی
اق قیس	ناحیه		سعرد	بتلیس
اق کوپری	ناحیه		بولی	قسطمونی
آق کوپری (قودیء همایون)	ناحیه		انقره	انقره
اق کوی	ناحیه	کرەسون	طربزون	طربزون
اقلیجه	ناحیه	وادرانجم	شام	سوریه
اقلیم البلان	ناحیه		شام	سوریه
اقلیم الشوم	ناحیه	صیدا	بیروت	سوریه
اقوه	ناحیه		اشقودره	اشقودره
اقوه	قضا		یکی پازار	قوصوه
اقیازی	ناحیه	حندق	ازمید	شهر امانتی
اق یورك	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
اکدبر	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
اکدیر	ناحیه	المالو	تکه	قونیه
اکردیر	قضا		اسپارته	قونیه
اکری بوجاق	قضا		مناستر	مناستر

اسم واعتباری		در قضاء	در لواء	در ولایت
اکری دره	ناحیه		اسکوب	قوصوه
اکری کوز	ناحیه	سماو	کوتاهیه	خداوندکار
اکو	عشیرت		کرکوك	موصل
اکیل	ناحیه		معدن ارغنی	معمورة العزیز
اکین	قضا		معمورة العزیز	معمورة العزیز
الاپلی	ناحیه		بولی	قسطمونی
الاچاطی (اینه‌اباد)	ناحیه		ازمیر	ایدین
الاچام	ناحیه	اونیه	جانیك	طربزون
الاچام	ناحیه	بافره	جانبك	طربزون
الاشهر	قضا		صاروخان	ابدین
الاصونیه	قضا		سرفیجه	
الاطاغ	ناحیه	خادم	قونیه	قونیه
الاکراد	ناحیه		حما	سوریه
الامری	ناحیه	پره‌وزه	پره‌وزه	یانیه
الان	ناحیه		سلیمانیه	موصل
الباق	مرکز لوا		الباق	حکاری
اکباکی	اطه	سومبکی	ردوس	جزایر بحرسفید
البدیر	ناحیه		حله	بغداد
البستان	قضا		مرعش	حلب
الب صوفی	ناحیه		ازمید	شهر امانتی
البوجوادیر	ناحیه		حله	بغداد
التون کوپری	ناحیه		کرکوك	موصل
التون طاش	ناحیه	کوتاهیه	کوتاهیه	خداوندکار
التون اوزی	ناحیه	انطاکیه	حلب	حلب
الحدا	ناحیه		صنعا	یمن
الشکرد (طیراق قلعه)	قضا		بایزید	ارضروم
القائم	ناحیه		بغداد	بغداد
المالو	قضا		تکه	قونیه
الماطاغی	ناحیه		ایخ ایل	اطنه
المصرین	ناحیه		حلب	حلب
الموس	ناحیه		موصل	موصل
الوانلی	ناحیه		اطنه	اطنه
الوجره	ناحیه		قره حصار	سیواس
الیاطلو	عشیرت	سیورك	ارغنی	معمورة العزیز
الیکان	ناحیه		حانیه	کرید
ام العم	ناحیه		عکا	سوریه

اسم واعتباری		در قضاء	در لواء	در ولایت
اماری (اماریه)	قضا		رسمو	کرید
اماسیه	مرکز لوا		اماسیه	سیواس
اماسیه	ناحیه		ایدین	ایدین
اماصری	ناحیه		بونی	قسطمونی
امام دور	ناحیه		سامرا	بغداد
امرود اباد	ناحیه	ادرمید	قره‌سی	قره‌سی
املاك	ناحیه		سیواس	سیواس
املاك	ناحیه		یوزغاد	انقره
امو	ناحیه		کوتاهیه	خداوندکار
امیرطاغی	ناحیه		قره حصار	خداوندکار
امیرلر	ناحیه		انقره	انقره
انامور (معموریه)	قضا		ایچ ایل	اطنه
انبار	ناحیه		بغداد	بغداد
انجیرلی پازاری	ناحیه		بوردور	قونیه
انجیرلی	ناحیه		ساقز	جزایر بحرسفید
اندرون	ناحیه		مرعش	حلب
اندرین	قضا		مرعش	حلب
اندوغی (اورته قیا)	ناحیه	بور	نیکده	قونیه
انس (النس)	قضا		صنعا	یمن
انطاکیه	قضا		حلب	حلب
انطالیه	قضا		تکه	قونیه
انقره	مرکز ولایت			انقره
اوانوس	ناحیه		قیرشهری	انقره
اوپار	ناحیه		کوریجه	مناستر
اوجله	قضا		بنغازی	بنغازی
اوخری	قضا		مناستر	مناستر
اوده‌مش	قضا		ازمیر	ایدین
اوراشه (اورشه)	ناحیه		کلیبولی	ادرنه
اورانیه	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
اورته (نابلو)	ناحیه		قره‌حصار	سیواس
اورته پاره	عشیرت		سیواس	سیواس
اورته کوی	قضا		دیتوقه	ادرنه
اورغانلو (ایلیجه)	ناحیه		صاروخان	ایدین
اورغانو	ناحیه	قواله	درامه	سلانیك
اورفله	قضا		خمس	طرابلس غرب
اورفه (رها)	مرکزلوا		اورفه	حلب

اسم واعتباری	در قضاء	در لواء	در ولایت
اورکوب	قضا	نیکده	قونیه
اورمانلق (زور)	قضا	حلب	حلب
اورمان دوسکی چلدی	قضا	کوار	حکاری
اورل	ناحیه	عینتاب	حلب
اورله	قضا	ازمیر	ایدین
اورو	ناحیه	حلب	حلب
اوزغره	ناحیه	اردو	طربزون
اوزملو	ناحیه	مکری	منتشا
اوزملیلی	ناحیه	قزل قیا	تکه
اوزون کوپری	قضا	ادرنه	ادرنه
اوغلاق دره	ناحیه	قسطمونی	قسطمونی
اوف	قضا	لازستان	طربزون
اوفرحقلی	ناحیه	مرعش	حلب
اوقاف	ناحیه	ایچ ایلی	اطنه
اوقچی (عزالدینلی)	ناحیه	مرعش	حلب
اوقچی	ناحیه	حلب	حلب
اوکسه	ناحیه	جانیك	طربزون
اوکزمع (قارغی)	ناحیه	کنغری	قسطمونی
اوکوز	ناحیه	طوسیه	زغفرانبولی	قسطمونی
اول	ناحیه	جماعین	بلقا	سوریه
اولاد احمد			جبل غربیه	طرابلس غرب
اولاد تیران			جبل غربیه	طرابلس غرب
اولاد شبل			جبل غربیه	طرابلس غرب
اولاد محمود			جبل غربیه	طرابلس غرب
اولاد یوسف			جبل غربیه	طرابلس غرب
اولاش	ناحیه		جبل برکت	اطنه
اولاق دره	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
اولوبك	ناحیه	اردو	طربزون	طربزون
اوبورلی	قضا		اسپارته	قونیه
اولوجره	قضا		قره حصار	سیواس
اولوس	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
اولوس	ناحیه		قره حصار	خداوندکار
اولوصو	ناحیه		بولی	قسطمونی
اولوقشله (شجاع الدین)	ناحیه	اقشهر	قونیه	قونیه
اولوکوبك	ناحیه		کوتاهیه	خداوندکار
اولونیا	قضا		برات	یانیه

اسم واعتباری		در قضاء	در لواء	در ولایت
اوله	ناحیه		منتشا	ایدین
اونیه	قضا		جانیك	طرزون
اونبه	ناحیه	ادرمید	قره‌سی	قره‌سی
اووه	قضا		ارضروم	ارضروم
اووه‌جق	قضا		خوزات	درسم
او وه‌جق	ناحیه		کنغری	قسطمونی
اووه یوزی	ناحیه	بارطین	بولی	قسطمونی
اویروندی	ناحیه		قره‌سی	قره‌سی
اویانو	قضا		لاشید	کرید
ایازمند	ناحیه	برغمه	ازمیر	ایدین
ایاس	ناحیه		ایچ ایل	اطنه
ایاسفید (کلزمان)	ناحیه	ازمیر	ازمیر	ایدین
ایاسلوغ	ناحیه	تیره	ایدین	ایدین
ایاش	قضا		انقره	انقره
ایاندون	ناحیه		سینوب	قسطمونی
ایباصدی	قضا		طرزون	طرزون
ایدصاره	قضا		ساقز	جزایر بحرسفید
ایدصاله	ناحیه		کایبولی	ادرنه
ایپك	مرکز لوا		ایپك	قوصوه
ایچ ایل	مرکز لوا		ایچ ایل	اطنه
ایدنجك	ناحیه	باندرمه	قره‌سی	قره‌سی
آیدونات (برامتیا)	قضا		یانیه	یانیه
ایدین	مرکز لوا		ایدین	ایدین
ایراك	ناحیه		سیواس	سیواس
ایرله مع باویجه	ناحیه	قره اغاج	بوردور	قونیه
ایزولی	عشیرت		معمورة العزیز	معمورة العزیز
ایشیقلی (شیخلر)	ناحیه		قره حصار	خداوندکار
ایفاریونی (اخی کریه)	ناحیه		ردوس	جزایر بحرسفید
ایکی قپولی (حسیه)	ناحیه		حما	سوریه
ایابصان	قضا		دبره	مناستر
ایلپکلو	ناحیه	سیواس	سیواس	سیواس
ایل بکلی	ناحیه		حلب	حلب
ایلغین	قضا		قونیه	قونیه
ایلیا کی	اطه		ردوس	جزایر بحرسفید
ایلیجه	ناحیه	صاروخان	صاروخان	ایدین
ایلیجه	ناحیه	برغمه	ازمیر	ایدین

اسم واعتباری		در قضاء	در لواء	در ولایت
ایرالی (امیر علی)	ناحیه	اردك	قره‌سی	قره‌سی
ایروز (امروز)	اطه ناحیه		لنی	جزایر بحرسفید
ایغالو (بالالو)	ناحیه		کنغری	قسطمونی
ایناوکی	ناحیه	اسکیشهر	کوتاهیه	خداوندکار
اینای	ناحیه		صاروخان	ایدین
اینجکز	ناحیه		چتالجه	شهرامانتی
اینجه	ناحیه		ایدین	ایدین
اینجه صو	قضا		قیصریه	انقره
ان صویه	ناحیه	قره بیکار	قونیه	قونیه
اینوس (اینوز)	قضا		کلیبولی	ادرنه
اینه اباد	ناحیه		ایدین	ایدین
اینه بولی	قضا		قسطمونی	قسطمونی
اینه جك	ناحیه	تکفورطاغی	تکفورطاغی	ادرنه
اینه روز	قضا		سلانیك	سلانیك
اینه کول	ناحیه	الاشهر	صاروخان	ایدین
اینه کول	قضا		بروسه	خداوندکار
ایواجق (قزلجه طوزلة)	قضا		بیغا	قره‌سی
ایواجق	ناحیه		جانیك	طرابزون
ایوالق	قضا		قره‌سی	قره‌سی
ایوالو دره	ناحیه		معدن ارغنی	معمورة العزیز
ایوب ایلی	ناحیه	اقسرای	نیکده	قونیه
ایورندی	ناحیه		قره‌سی	قره‌سی
ایو واسیل	قضا		اسفاکیه	کرید
ایو واسیل	ناحیه	کیره‌سون	طرابزون	طرابزون
ایه جك	ناحیه	ارکوب	نیکده	قونیه

3 1761 06978335 5